2025/2370

16.12.2025.

ODLUKA KOMISIJE (EU) 2025/2370

od 21. veljače 2025.

o mjeri državne potpore SA.106107 (2024/N) koju Belgija planira provesti za produljenje životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora (Doel 4 i Tihange 3)

(priopćeno pod brojem dokumenta C(2025)1070)

(Vjerodostojan je samo tekst na engleskom jeziku)

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKA KOMISIJA,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 108. stavak 2. prvi podstavak,

uzimajući u obzir Sporazum o Europskom gospodarskom prostoru, a posebno njegov članak 62. stavak 1. točku (a),

nakon što je pozvala zainteresirane strane da dostave svoje primjedbe u skladu s gore navedenim odredbama ([1]) i uzimajući u obzir njihove primjedbe,

budući da:

1. POSTUPAK

(1) U dopisu od 21. lipnja 2024. Belgija je obavijestila Komisiju o mjeri potpore za produljenje životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora u Belgiji (Doel 4 („D4”) i Tihange 3 („T3”), dalje u tekstu zajedno jedinice za dugoročno funkcioniranje („LTO”). U dopisima od 9. i 10. srpnja 2024. dostavila je Komisiji dodatne informacije na njezin zahtjev od 4. srpnja 2024.

(2) Komisija je u dopisu od 22. srpnja 2024. obavijestila Belgiju da je odlučila pokrenuti postupak iz članka 108. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije („UFEU”) u vezi s tom mjerom („Odluka o pokretanju postupka”).

(3) Belgija je svoje primjedbe na Odluku o pokretanju postupka dostavila 22. kolovoza 2024.

(4) Odluka Komisije o pokretanju postupka objavljena je u *Službenom listu Europske unije* ([2]). Komisija je pozvala zainteresirane strane da dostave primjedbe.

(5) Komisija je zaprimila primjedbe zainteresiranih strana. Proslijedila ih je Belgiji, koja je imala priliku odgovoriti na njih. Njezine su primjedbe zaprimljene u dopisu od 30. listopada 2024.

(6) Belgija je dostavila dodatne informacije 2. rujna 2024., 23., 27. i 30. listopada 2024., 8., 14., 18., 22., 25., 27. i 30. studenog 2024., 2., 4., 5., 12., 13., 17. i 20. prosinca 2024., 7., 9., 17., 18., 20., 27., 29., 30. i 31. siječnja 2025. te 1. veljače 2025. ([3])

(7) U dopisu od 24. listopada 2024. Belgija je pristala iznimno se odreći prava koja proizlaze iz članka 342. UFEU-a u vezi s člankom 3. Uredbe 1/1958 ([4]), kao i da se ova odluka donese i objavi na engleskom jeziku.

([1]) Državne Potpore – Belgija – Državna potpora SA.106107 (2024/N) – Produljenje životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora (Doel 4 i Tihange 3) – Poziv na podnošenje primjedaba na temelju članka 108. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (SL C, C/2024/4921, 8.8.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4921/oj).
([2]) Vidjeti bilješku 1.
([3]) Određeni tehnički, financijski, gospodarski ili operativni podaci pripremljeni su na temelju informacija koje je dostavio Electrabel.
([4]) Uredba br. 1. o određivanju jezika koji se koriste u Europskoj ekonomskoj zajednici (SL 17, 6.10.1958., str. 385., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1958/1(1)/oj).

2. DETALJAN OPIS KONTEKSTA

2.1. Nuklearna postrojenja u Belgiji

(8) Do 2022. belgijska nuklearna postrojenja obuhvaćala su sedam nuklearnih reaktora, četiri u Flandriji (Doel) i tri u Valoniji (Tihange). Svi reaktori pušteni su u rad u razdoblju od 1975. do 1985. ([5]), a izgradila su ih komunalna poduzeća (Ebes, Intercom i Unerg) koja su 1990. spojena u društvo Electrabel SA (u većinskom vlasništvu društva Tractebel) (dalje u tekstu „Electrabel"). Société Générale de Belgique („SGB") postao je 1996. većinski dioničar društva Tractebel, a Suez je 1999. stekao gotovo stopostotno vlasništvo nad SGB-om. Od spajanja društava Suez i Gaz de France („GDF") 2008., vlasnik društva Electrabel je Engie S.A. (dalje u tekstu „Engie").

(9) Electrabel, društvo kći u stopostotnom vlasništvu društva Engie, nuklearni je operator i većinski vlasnik sedam belgijskih nuklearnih reaktora od početka njihova rada. Sadašnji je vlasnički udio u belgijskim nuklearnim reaktorima sljedeći:

— Electrabel je stopostotni vlasnik nuklearnih reaktora Doel 1 i Doel 2, s vlasničkim udjelom od 89,807 % u nuklearnim reaktorima Doel 3, Doel 4, Tihange 2 i Tihange 3 te 50 % u nuklearnom reaktoru Tihange 1,

— Luminus, društvo kći društva EDF Belgium, vlasnik je 10,193 % udjela u nuklearnim reaktorima Tihange 2, Tihange 3, Doel 3 i Doel 4,

— EDF Belgium ([6]) vlasnik je preostalih 50 % udjela u nuklearnom reaktoru Tihange 1.

(10) Kad je riječ o kapacitetima jedinica LTO-a (vidjeti Tablicu 2):

— Doel 4 je 2022. imao nazivni kapacitet od 1 038 MW (1 026 MW u 2023.) i proizveo 8940 TWh električne energije ([7]) , što je približno 11 % ukupne potražnje za električnom energijom u Belgiji 2022. (82,9 TWh ([8])).

— Tihange 3 je 2022. imao nazivni kapacitet od 1 038 MW (1 030 MW u 2023.) i proizveo 7,366 TWh električne energije ([9]) , što je približno 9 % ukupne potražnje za električnom energijom u Belgiji 2022. (82,9 TWh ([10])).

(11) Belgija pojašnjava da su svi njezini nuklearni reaktori, uključujući jedinice LTO-a, projektirani i rade kao reaktori baznog opterećenja na temelju tehnologije tlakovodnih reaktora. Projektirani su 1970-ih za rad s baznim opterećenjem, poput starijih nuklearnih reaktora u cijelom svijetu. Obično rade pri najvećem nazivnom kapacitetu kad god su uključeni, za razliku od novijih tehnologija (treće generacije) koje omogućuju fleksibilan rad, uključujući mijenjanje obujma proizvodnje tijekom vremena (povećavanje/smanjivanje ili prilagođavanje potražnji) i reguliranje frekvencije i operativnih rezervi ([11]). Pri radu s baznim opterećenjem električna energija obično se smanjuje ili isključuje samo ako je to potrebno za planirano ponovno punjenje gorivom i/ili periodično održavanje, neplanirano održavanje u hitnim situacijama radi otklanjanja problema s opremom postrojenja ili zbog neočekivanih ograničenja povezanih s tehničkim dizajnom i/ili sigurnošću. Stoga smanjenje izlazne snage više ovisi o potrebama operatora nuklearnog postrojenja ili operatora prijenosnog sustava nego o tržišnim signalima.

([5]) Doel 1, Doel 2 i Tihange 1 1975., Doel 3 1982, Tihange 2 1983. te Doel 4 i Tihange 3 1985.
([6]) EDF Belgium i Luminus zasebni su pravni subjekti. Oba su dio grupe EDF. EDF Belgium vlasnik je 68,6 % dionica društva Luminus. Ostali dioničari društva Luminus su Ethias, Publilec, Socofe i Nethys.
([7]) Izvor: Svjetsko nuklearno udruženje(https://www.world-nuclear.org/country/default.aspx/Belgium).
([8]) Izvor: *Adequacy & flexibility study for Belgium* (2024. – 2034.), Elia Group – Issuu (str. 42.).
([9]) Izvor: Svjetsko nuklearno udruženje(https://www.world-nuclear.org/country/default.aspx/Belgium).
([10]) Izvor: *Adequacy & flexibility study for Belgium* (2024. – 2034.), Elia Group – Issuu (str. 42.).
([11]) Izvor: J.D. Jenkins, Z. Zhou, R. Ponciroli, R.B. Vilim, F. Ganda, F. de Sisternes, A. Botterud, *The benefits of nuclear flexibility in power system operations with renewable energy*, Applied Energy, svezak 222, 2018., str. 872. – 884.

(12) Belgija pojašnjava da su njezini nuklearni reaktori tehnički ograničeni zbog načina na koji su projektirani, što znatno ograničava mogućnosti prilagodbe proizvodnje, koja je dugo bila ograničena na regulaciju mreže. Razlog tomu je činjenica da su belgijski nuklearni reaktori opremljeni isključivo crnim kontrolnim šipkama, što znatno ograničava sposobnost prilagodbe, za razliku od sivih šipki ([12]). S druge strane, neki od najnovijih francuskih nuklearnih reaktora opremljeni su i crnim i sivim kontrolnim šipkama, što znači da su projektirani i izrađeni za provedbu prilagodbi i dodatno opterećenje. Budući da su belgijski nuklearni reaktori opremljeni crnim kontrolnim šipkama, prilagodbe iz ekonomskih razloga donedavno su bile zabranjene odlukom belgijske Savezne agencije za nuklearnu sigurnost (dalje u tekstu „AFCN/FANC") ([13]). Prilagodbe su bile prihvatljive samo iz tehničkih razloga ili na zahtjev belgijskog operatora prijenosnog sustava (Elia) kako bi se izbjegao pad elektroenergetskog sustava ([14]).

(13) Međutim, Belgija tvrdi da su, kao odgovor na opći razvoj tržišta električne energije i potrebu za uvođenjem fleksibilnosti u rad, provedene studije o dopuštanju prilagodbi iz ekonomskih razloga u određenim slučajevima. Engie, Electrabel i belgijska regulatorna tijela pokrenuli su 2015. studije o sigurnosti ([15]) kako bi analizirali koji bi uvjeti trebali biti ispunjeni da bi se u određenim slučajevima omogućila prilagodba iz ekonomskih razloga, uzimajući u obzir, među ostalim, njezin učinak na nuklearno gorivo. U studiji je zaključeno da bi za Tihange 3 i Doel 4 moglo biti prihvatljivo najviše 30 prilagodbi iz ekonomskih razloga po gorivnom ciklusu, pod uvjetom da se ispune sljedeći tehnički uvjeti, uglavnom povezani sa zagrijavanjem i hlađenjem gorivnog elementa:

— ograničenje brzine smanjivanja i povećavanja na 1 %/min,

— najmanja snaga pri 50 % nazivne snage ([16]),

— najmanje dva sata (tri sata ako se prilagodba aktivira u istom danu) i najviše 72 sata za jednu prilagodbu, i

— najmanje 72 sata između dviju prilagodbi na istom reaktoru radi stabilizacije.

(14) Nadalje, prilagodbe ne bi bile moguće tijekom određenih razdoblja ([17]):

(a) na kraju gorivnog ciklusa, tijekom posljednja dva mjeseca, kad je koncentracija bora u primarnom krugu niska (koncentracija borne kiseline manja od 200 ppm), i

(b) ako operator reaktora zatraži da se prilagodba ne provede kako ne bi utjecala na uobičajeni rad u određenim situacijama (kao što su mjesečna ispitivanja neutronskog toka, moguće propuštanje ventila, inspekcija objekta u kojem se reaktor nalazi itd.) ili zbog tehničkih problema.

([12]) „Crne" kontrolne šipke reaktora (koje su izrađene od borovog karbida) apsorbiraju sve nastale neutrone. Namijenjene su za gašenje reaktora i stoga mogu stvoriti snažan toplinski gradijent i naprezanje u gorivnim elementima tijekom modulacije. „Sive" kontrolne šipke (koje su izrađene od legure srebra, indija i kadmija) apsorbiraju samo dio nastalih neutrona i namijenjene su za osiguravanje fleksibilne izlazne snage reaktora jer znatno manje usporavaju tok neutrona i distribuciju energije u blizini šipki pa stoga ne dovode u tolikoj mjeri do pregrijavanja goriva.

([13]) Agence Fédérale de Contrôle Nucléaire (AFCN) / Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (FANC).

([14]) Takvi zahtjevi za prilagodbe društva Elia mogu se svrstati u dvije kategorije, ovisno o ozbiljnosti situacije, a to su: „faza upozorenja": Elia upućuje zahtjev za prilagodbu uz upozorenje tjedan dana unaprijed jer očekuje kritičnu situaciju na mreži; „faza opasnosti": Elia upućuje zahtjev za prilagodbu izravno u kontrolnu sobu nuklearnih reaktora kako bi se odmah rasteretila mreža.

([15]) Izvor: Femke Flachet, Jinzhao Zhang, Ruben Van Parys, Daniel Vantroyen, Christophe Schneidesch, *Core and fuel feasibility study for improved flexibility on the Belgian Nuclear Power Plants*, zapisnik s konferencije WRFPM, 2014., dokument br. 100136, Sendai, Japan, 14. – 17. rujna.

([16]) U praksi se za prilagodbe iz ekonomskih razloga na zahtjev operatora postrojenja obično nudi kapacitet do 400 MW, a ne kapacitet od 500 MW (50 % nazivne snage) koji iziskuje više ručnog upravljanja, čime se povećava rizik od automatskog prekida rada.

([17]) Vidjeti *Operational procedure, Fleet procedure nuclear modulation*, ZST.10010883175.000_06, Prilog Q1, odjeljci 3.1. i 3.2., str. 4. – 6.

(15) Nakon tih studija, agencija AFNC/FANC ovlastila je operatora da provede do 30 prilagodbi po ciklusu ([18]), što odgovara najvećem broju prilagodbi koje se mogu provesti prema postojećoj dozvoli za rad. Uzevši u obzir ta ograničenja, društvo Engie istaknulo je da operator pažljivo procjenjuje svaku odluku o prilagodbi zbog višestrukih rizika koje nosi (npr. proizvodnja tekućih otpadnih voda, brže starenje postrojenja, rizik od automatskog prekida rada, moguća šteta koja bi onemogućila ponovno pokretanje reaktora itd.), što je opsežno dokumentirano u znanstvenoj literaturi ([19]).

(16) Belgija smatra (na temelju informacija koje je dostavio Electrabel) da, s obzirom na trenutačna saznanja, ne postoje tehnološka rješenja za povećanje fleksibilnosti uz razumne troškove i u razumnom roku. Tehnička nadogradnja radi pretvaranja reaktora baznog opterećenja u prilagodljivo i fleksibilnije postrojenje zahtijevala bi njegovu temeljitu rekonstrukciju, a posebno zamjenu glave tlačne posude reaktora, što je vrlo dugotrajan i složen postupak. Osim toga, za to bi bile potrebne nove studije u okviru izvješća o analizi sigurnosti i značajne izmjene dozvole za rad koju bi trebala izdati belgijska tijela nadležna za nuklearnu sigurnost.

(17) Nadalje, Belgija (na temelju informacija koje je dostavio Electrabel) pojašnjava da je fleksibilnost reaktora ograničena i zbog specifičnosti goriva i upravljanja prekidima rada:

(a) gorivo je prilagođeno određenom trajanju ciklusa i određenom broju mogućih prilagodbi. Da bi se povećala fleksibilnost reaktora trebalo bi povećati obogaćenost goriva, što nije moguće jer je gorivo već naručeno za cjelokupno razdoblje trajanja projekta. Ako bi se jedinice LTO-a „nadogradile” kako bi se povećao broj mogućih prilagodbi, gorivo bi trebalo ponovno naručiti, a to bi bilo pretjerano skupo;

(b) s obzirom na tehnička i pravna ograničenja koja propisuje agencija AFNC/FANC ([20]), nuklearni operator ima vrlo ograničen manevarski prostor za planiranje prekida rada u svrhu održavanja, radova i punjenja gorivom. Planirani prekidi rada vrlo su složeni i iziskuju višemjesečnu ili čak višegodišnju pripremu. U okviru Uredbe o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije (REMIT) ([21]), sudionik na tržištu mora pravodobno objaviti datume prekida rada, primjerice putem platforme za hitne tržišne poruke energetske burze Nord Pool ([22]), a to je u praksi obično tri godine unaprijed. Osim toga, vrlo je teško promijeniti datume prekida rada nakon najave (uzimajući u obzir operativna ograničenja kao što su dostupnost dijelova i izvođača), a operator prijenosnog sustava može osporiti te promjene i, ako smatra da odstupanje dovodi do poremećaja u mreži, zatražiti kompenzaciju od nuklearnog operatora. U svakom slučaju, datumi prekida rada ne mogu se mijenjati nakon sredine srpnja prethodne godine bez prethodnog odobrenja OPS-a;

(c) iz operativnog aspekta, jedinice LTO-a radit će u 12-mjesečnim gorivnim ciklusima (umjesto u postojećim 18-mjesečnim gorivnim ciklusima). Ta je odluka donesena zbog ekonomske ravnoteže:

— prvo, kako bi što više produljilo razdoblje proizvodnje jedinica LTO-a tijekom sljedećih zima, kad su potražnja za električnom energijom i njezina cijena najveće, dok je proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora manja. Stoga je dogovoreno da će jedinice LTO-a raditi u 12-mjesečnom gorivnom ciklusu kako bi se povremeni prekidi rada zbog punjenja gorivom mogli sinkronizirati i odvijati svake godine ljeti,

([18]) Belgija je pribavila ovlaštenja od glavnog direktora društva BelV, podružnice agencije AFNC/FANC, za prilagodbe iz ekonomskih razloga do 30 puta po ciklusu:
Za Doel 4 vidjeti BelV, 3078/2739/POI.851, *Kerncentrale Doel – Eenheid Doel 4 – gedeeltelijke keuring voor ontvangst van wijziging aan de vergunde installationaties*, 26. srpnja 2017.
Za Tihange 3 vidjeti BelV, 2018 – 0330, *Approbation MNI O3/14/03, Modulations de puissance étendues*, 28. kolovoza 2018.

([19]) Vidjeti, na primjer, i. SFEN/RGN, 9. *Parc nucléaire: la manoeuvrabilité au détriment de la performance?*, 25. srpnja 2023.; ii. C. Cany, C. Mansilla, G. Mathonnière, P. da Costa, *Nuclear power supply: Going against the misconceptions. Evidence of nuclear flexibility from the French experience*, Energy, svezak 151, 2018., str. 289. – 296.; iii. Alexey Lokhov, *Suivi de charge dans les centrales nucléaires*, AEN Infos, 2011., br. 29.2.

([20]) Vidjeti bilješku 18.

([21]) Uredba (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije (SL L 326, 8.12.2011., str. 1.), članak 2. stavak 1. točka (b).

([22]) Na sljedećoj poveznici nalaze se sve hitne tržišne poruke za buduće prekide rada reaktora Tihange 3 i Doel 4: https://umm.nordpoolgroup.com/#/messages?publicationDate=all&eventDate=custom&eventDateStart=2024-01-01&eventDateStop=2124-08-01&units=22WTIHANG000242R&units=22WDOELX40000793.

— drugo, kako bi se uzeli u obzir srednjoročni i dugoročni tržišni signali, za nuklearnu industriju uobičajeno je planirati prekide u mjesecima s nižim cijenama. Stoga je cjelokupno planiranje prekida rada nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3 od samog početka optimizirano kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri ograničio učinak na tržišnu cijenu zahvaljujući prelasku s 18-mjesečnog na 12-mjesečni gorivni ciklus (kako je prethodno objašnjeno).

2.2. Postupno ukidanje nuklearne energije u Belgiji

(18) Kako je opisano u odjeljku 2.1. Odluke o pokretanju postupka, belgijski savezni parlament donio je 2003. zakon kojim se zabranjuje izgradnja novih nuklearnih postrojenja za industrijsku proizvodnju električne energije nuklearnom fisijom u Belgiji i ograničava rad već postojećih reaktora na 40 godina, čime se utvrđuje postupno ukidanje nuklearne energije u razdoblju od 2015. do 2025. („Zakon iz 2003." ili „Zakon o postupnom ukidanju nuklearne energije") ([23]). Kako je prvotno predviđeno Zakonom o postupnom ukidanju nuklearne energije, Doel 3 i Tihange 2 trajno su isključeni iz mreže 23. rujna 2022. odnosno 31. siječnja 2023. Zakonima od 18. prosinca 2013. i 28. lipnja 2015. ([24]) izmijenjen je Zakon o postupnom ukidanju nuklearne energije, a životni vijek triju najstarijih reaktora, Tihange 1, Doel 1 i Doel 2, produljen je za 10 godina, do 30. rujna 2025., 14. veljače 2025. odnosno 30. studenog 2025. (produljenje životnog vijeka za deset godina) ([25]).

(19) U skladu sa Zakonom o postupnom ukidanju nuklearne energije, Doel 4 i Tihange 3 trebali su prestati s radom do 2025. Stoga su strateški ciljevi društva Engie koji se odnose na nuklearne djelatnosti od 2020. bili (i) povlačenje iz proizvodnje električne energije iz nuklearnih izvora u Belgiji kako bi, kao nuklearni operator, smanjilo izloženost nestabilnim tržišnim cijenama i (ii) ukidanje proizvodnje električne energije iz nuklearnih izvora kao jedne od svojih temeljnih djelatnosti. Zbog tog su povlačenja od 2020. obustavljene sve studije o produljenju životnog vijeka nuklearnih elektrana društva Engie (sve se nalaze u Belgiji). Financijska komunikacija društva Engie od 2020. u skladu je s tim strateškim ciljem povlačenja i uzeta je u obzir u računovodstvenim pretpostavkama za pripremu konsolidiranih financijskih izvještaja, posebno pri testiranju umanjenja vrijednosti ([26]).

(20) Tablica 1 sadržava pregled sedam belgijskih nuklearnih reaktora, uključujući njihov vlasnički status, neto kapacitet i datume početka deaktivacije u skladu sa Zakonom o postupnom ukidanju nuklearne energije i naknadnim revizijama.

Tablica 1.

Pregled nuklearnih elektrana u Belgiji

Nuklearni reaktor	Vlasništvo	Neto kapacitet 2023. (MWe)	Datum deaktivacije (Zakon o postupnom ukidanju nuklearne energije)	Datum deaktivacije (revidirani)
Doel 1	Electrabel (100 %)	445	15. veljače 2015.	14. veljače 2025.
Doel 2	Electrabel (100 %)	433	1. prosinca 2015.	30. studenog 2025.

([23]) Vidjeti 31. siječnja 2003., *Wet houdende de geleidelijke uitstap uit Kernenergie voor industriële elektriciteitsproductie/Loi sur la sortie progresiv de l'énergie nucléaire à des fins de production industrielle d'électricité*. Prema Zakonu o postupnom ukidanju nuklearne energije, datumi zatvaranja nuklearnih elektrana u Belgiji bili bi 15. veljače 2015. (Doel 1), 1. prosinca 2015. (Doel 2), 1. listopada 2022. (Doel 3), 1. srpnja 2025. (Doel 4), 1. listopada 2015. (Tihange 1), 1. veljače 2023. (Tihange 2) i 1. rujna 2025. (Tihange 3).

([24]) Nakon prethodne odluke Suda Europske unije (predmet C 411/17), Ustavni sud poništio je 5. ožujka 2020. Zakon od 28. lipnja 2015. (predmet 34/2020) jer nisu ispunjene obveze koje se odnose na procjenu utjecaja na okoliš, s time da su učinci zakona ostali na snazi do 31. prosinca 2022. Nakon procjene utjecaja na okoliš, 11. listopada 2022. donesen je Zakon o odgodi deaktivacije nuklearnih reaktora kojim su promijenjeni datumi deaktivacije. Deaktivacija nuklearnih reaktora Doel 1, Doel 2 i Tihange 1 odgođena je do 2025.

([25]) Vidjeti Odluku Komisije od 17. ožujka 2017., SA.39487 (2016/NN), Belgija, Produljenje životnog vijeka nuklearnih elektrana Tihange 1, Doel 1 i Doel 2 (SL C/2017/142, 5.5.2017., str. 1.).

([26]) Vidjeti dokaze u bilješkama 7. i 8. Odluke o pokretanju postupka.

Nuklearni reaktor	Vlasništvo	Neto kapacitet 2023. (MWe)	Datum deaktivacije (Zakon o postupnom ukidanju nuklearne energije)	Datum deaktivacije (revidirani)
Doel 3	Electrabel (89.807 %) Luminus (10,193 %)	1 006	1. listopada 2022.	*Deaktivacija 23. rujna 2022.*
Doel 4	Electrabel (89.807 %) Luminus (10,193 %)	1 026	1. srpnja 2025.	31. listopada 2035. (*)
Tihange 1	Electrabel (50 %) EDF Belgium (50 %)	962	1. listopada 2015.	30. rujna 2025.
Tihange 2	Electrabel (89.807 %) Luminus (10,193 %)	1 008	1. veljače 2023.	*Deaktivacija 31. siječnja 2023.*
Tihange 3	Electrabel (89.807 %) Luminus (10,193 %)	1 030	1. rujna 2025.	31. listopada 2035. (*)

Izvor: Belgijska tijela – upućivanje na internetske stranice belgijske Savezne javne službe za gospodarstvo o proizvodnji nuklearne energije u Belgiji, posljednji put pregledane 18. lipnja 2024.: Parc de production de centrales nucléaires en Belgique | SPF Economie. Kako je navedeno, Doel 3 i Tihange 2 deaktivirani su. U sljedećem je izvješću naveden njihov prijašnji neto kapacitet: Međunarodna agencija za atomsku energiju (IAEA), Operativno iskustvo s nuklearnim elektranama u državama članicama, IAEA, Beč (2022.) (dostupno na internetskim stranicama belgijske Savezne javne službe za gospodarstvo).

(*) Prvobitni datum deaktivacije nuklearnih reaktora, 1. studenog 2025., revidiran je; posljednji mogući datum deaktivacije je 31. prosinca 2037.

2.3. Odluka Belgije da nastavi s proizvodnjom nuklearne energije

(21) Belgijska savezna vlada (dalje u tekstu „belgijska vlada”) odlučila je 18. ožujka 2022. preispitati postupno ukidanje nuklearne energije tako što je odobrila produljenje životnog vijeka (dugoročno funkcioniranje („LTO”) dvaju najmlađih nuklearnih reaktora, a to su Doel 4 i Tihange 3, na razdoblje od 10 godina („projekt LTO”). Belgija je odluku donijela u kontekstu odgovora Europe na rat Rusije protiv Ukrajine (uključujući potrebu da države članice EU-a smanje potrošnju plina i ovisnost o njemu) i posljedične plinske krize, kao i već postojeće zabrinutosti zbog sigurnosti opskrbe u Belgiji (vidjeti i odjeljak 2.4. u nastavku) s obzirom na povećane potrebe za elektrifikacijom (kako bi se omogućila energetska tranzicija) i manju dostupnost francuskih nuklearnih postrojenja u razdoblju od 2021. do 2022. (zbog nepredviđenih problema s korozijom i opsežnog održavanja radi produljenja njihovog životnog vijeka) ([27]).

(22) Belgijska vlada zatim je 2022. započela pregovore s belgijskim nuklearnim operatorom Electrabel o provedbi projekta LTO. Razlozi zbog kojih Belgija nije organizirala natječajni postupak, koje je dostavila i u vezi s kojima Komisija nije izrazila sumnje u Odluci o pokretanju postupka, navedeni su u uvodnoj izjavi 38. te odluke i uključuju:

(a) posjedovanje potrebnog znanja i iskustva te dozvola: za pristup nuklearnim proizvodnim kapacitetima potrebna su posebna znanja i iskustva, uključujući i ona specifična za pojedinu zemlju, koja nemaju svi sudionici na tržištu, što je Komisija prethodno potvrdila osobito za društvo Electrabel (vidjeti bilješku 30. u Odluci o pokretanju postupka) i nuklearne operatere općenito (vidjeti bilješku 31. u Odluci o pokretanju postupka); znanje i iskustvo, intelektualno vlasništvo i relevantne dozvole za nuklearna postrojenja u Belgiji jedinstveni su i trenutačno ih posjeduje samo Electrabel;

([27]) Vidjeti Odluku Komisije od 29. rujna 2023., SA.104336 (2023/N), Belgija, Izmjene mehanizma za razvoj kapaciteta (SL C/2023/265, 18.10.2023., str. 1.).

(b) rok: vrijeme između odluke belgijske vlade o projektu LTO i planiranog datuma njihova ponovnog pokretanja vrlo je kratko, a ponovno pokretanje do rujna (za Tihange 3) do studenog (za Doel 4) 2025. zahtijeva određene pripremne radove i provedbu studija izvedivosti („razvojne aktivnosti" (vidjeti bilješku 32. Odluke o pokretanju postupka)) prije stvarnog početka radova. Kao jedini nuklearni operator u Belgiji, Electrabel je bio jedini poduzetnik koje je raspolagalo jedinstvenim znanjem, resursima i alatima za brzo i učinkovito obavljanje tih djelatnosti. Stoga se u okviru natječajnog postupka nije mogao odabrati nijedan drugi subjekt, a pokretanje natječajnog postupka za odabir operatora jedinica LTO-a ne bi dovelo do smislenog ishoda s obzirom na posebnosti i ograničenja projekta LTO.

(23) Društvo Engie, matično društvo društva Electrabel, prvotno je dvojilo oko započinjanja pregovora s Belgijom o projektu LTO, te je tvrdilo da je nuklearna tehnologija postala preskupa i prerizična i navelo kako namjerava zaustaviti nuklearne operacije u Belgiji nakon 2025. (vidjeti uvodnu izjavu 19.). Stoga se Belgija složila s društvom Engie da će uspostaviti mehanizam za uravnoteženu i transparentnu podjelu rizika i koristi povezanih s produljenjem životnog vijeka dvaju reaktora. Prema mišljenju Belgije, društvo Engie je od samog početka jasno navelo da bez mehanizma podjele rizika i sporazuma o zbrinjavanju nuklearnog otpada nastalog radom sedam nuklearnih elektrana u Belgiji neće razmatrati produljenje životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora, što ga prisiljava da znatno izmijeni svoju poslovnu strategiju i izloženost riziku ([28]).

(24) Pregovarački proces detaljno je opisan u odjeljku 3.1. Odluke o pokretanju postupka i doveo je do sklapanja Sporazuma o provedbi 13. prosinca 2023. s ciljem ponovnog pokretanja jedinica LTO-a prije zime 2025. – 2026. Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 36. Odluke o pokretanju postupka, Sporazum o provedbi sadržava tri glavne komponente, kojima je svrha poduprijeti provedbu projekta LTO:

(a) „prva komponenta": skup podmjera povezanih s naknadama i financijskim aranžmanima kojima se omogućuju stabilni prihodi za dva nuklearna reaktora, kao i promjene u strukturi dioničara osnivanjem zajedničkog pothvata BE-NUC (vidjeti odjeljak 3.3.1.);

(b) „druga komponenta": skup podmjera povezanih s razgradnjom nuklearnih elektrana i dugoročnim skladištenjem i konačnim zbrinjavanjem nuklearnog otpada i istrošenog goriva prijenosom povezanih obveza (uključujući izmjenu sigurnosnog paketa radi praćenja financijskog stanja nuklearnog operatora u odnosu na profil rizičnosti koji je izmijenjen zbog dogovorenog ograničenja) (vidjeti odjeljak 3.3.2.);

(c) „druga komponenta": sporazumi o podjeli rizika i obeštećenju u slučaju određenih zakonodavnih promjena (vidjeti odjeljak 3.3.3.).

(25) Sporazum o provedbi dvaput je izmijenjen tijekom 2024. ([29]) Njegov je sadržaj detaljnije opisan u odjeljku 3.

(26) Neke ključne etape projekta LTO:

(a) nakon zaključenja sporazuma provest će se daljnje pripreme za ponovno pokretanje proizvodnje najkasnije 1. rujna 2025. (za Tihange 3) i 1. studenog 2025.(za Doel 4);

(b) razdoblje od provobitnog datuma deaktivacije reaktora (kako je utvrđeno u Zakonu o postupnom ukidanju nuklearne energije iz 2003., tj. 1. srpnja 2025. za Doel 4. i 1. rujna 2025. za Tihange 3 – vidjeti tablicu 1.) do datuma ponovnog početka proizvodnje iskoristit će se za pripremu jedinica LTO-a za ponovno pokretanje i naziva se „razdoblje prekida rada";

([28]) Vidjeti dokaze u bilješci 10. Odluke o pokretanju postupka.

([29]) Prva izmjena sporazuma, donesena 10. svibnja 2024., odnosila se na sljedeće teme: izmjenu određenih uvjeta stručnjaka za vrednovanje RFP-a, odgodu datuma zatvaranja ciljnog reaktora, određene potvrde, tehničke izmjene, ispravak pogreške u Ugovoru o kupoprodaji dionica II., dodatno vrijeme za sklapanje Ugovora o administrativnim uslugama i Sporazuma o uslugama upravljanja energijom. Druga izmjena sporazuma, donesena 15. srpnja 2024., odnosila se na sljedeće teme: odgodu krajnjeg roka do 21. veljače 2025., dogovor o uvjetima natječajnog postupka za sklapanje Sporazuma o uslugama upravljanja energijom, određene potvrde, tehničku izmjenu Ugovora o kupoprodaji dionica I.

(c) trogodišnje razdoblje od rujna 2025. do 31. prosinca 2028. („datum usklađivanja” ([30])) jest „faza ponovnog pokretanja” i iskoristit će se za usklađivanje jedinica LTO-a sa zahtjevima belgijskog tijela za nuklearnu sigurnost;

(d) Od 1. siječnja 2029. očekuje se da će jedinice LTO-a raditi punim kapacitetom do 1. studenog 2035. tijekom „faze rada”.

(27) Zbog većeg broja planiranih prekida rada dvaju reaktora tijekom faze ponovnog pokretanja („planirani prekid rada u okviru projekta LTO ([31])”) nego što je to uobičajeno, proizvodnja električne energije u razdoblju 2026. – 2028. bit će relativno mala. Očekuje se da će jedinice LTO-a tijekom planiranih prekida rada biti nedostupne 24 tjedna godišnje i to tijekom prve tri godine od datuma njihovog ponovnog pokretanja.

(28) Osim planiranih prekida rada u okviru projekta LTO, očekuju se uobičajeni godišnji prekidi rada nuklearnih elektrana („uobičajeni prekidi rada ([32])”) tijekom cijelog razdoblja produljenja životnog vijeka (tj. tijekom faze ponovnog pokretanja i faze rada), do jedne godine prije prestanka rada za Doel 4 i do posljednje godine rada za Tihange 3. Očekuje se da će svaki uobičajeni prekid rada trajati šest tjedana. Zbog toga se predviđa da će tijekom prve tri godine nakon ponovnog pokretanja dva nuklearna reaktora biti isključena 30 tjedana godišnje.

(29) Osim planiranih prekida rada (prekida rada u okviru projekta LTO i uobičajenih prekida rada) mogu nastati neplanirani i nepredviđeni problemi koji zahtijevaju dodatne prekide rada jedinica LTO-a. U dogovorenom financijskom modelu ([33]), na kojem se temelji Sporazum o naknadi, predviđa se stopa prisilnih prekida rada od 10 %. To znači da i Doel 4 i Tihange 3 imaju ciljanu stopu dostupnosti od 90 % tijekom 10 godina, ako se ne uzmu u obzir planirani prekidi rada u okviru projekta LTO i uobičajeni prekidi rada.

(30) Kad se uključe svi planirani i neplanirani prekidi rada, ciljna stopa dostupnosti nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3 približno je 68,4 % odnosno 67,4 %.

(31) Nazivni kapacitet proizvodnje električne energije, godišnja proizvodnja električne energije i udio u nacionalnoj potražnji za električnom energijom u Belgiji za Doel 4 i Tihange 3, prije i nakon produljenja životnog vijeka, sažeti su u tablici 2. Kako jasno proizlazi iz tablice 2, očekuje se da će se procijenjena godišnja proizvodnja električne energije u jedinicama LTO-a udvostručiti nakon faze ponovnog pokretanja.

Tablica 2.

Ključne značajke nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3 (prije i nakon produljenja životnog vijeka)

	Doel 4	Tihange 3
Prije produljenja životnog vijeka		
Nazivni kapacitet (*brojke za 2022.*)	1 038 MWe	1 038 MWe
Godišnja proizvodnja električne energije (*brojke za 2022.*)	8 940 GWh	7 366 GWh
Udio potražnje za električnom energijom u Belgiji (*brojke za 2022.*)	11 %	9 %

([30]) Usklađivanje je postupak kojim se osigurava točnost i uravnoteženost svih računa i evidencija. Uključuje usporedbu procijenjenih ili početnih brojki sa stvarnim konačnim brojkama i potrebne prilagodbe.

([31]) Planirani prekidi rada u okviru projekta LTO potrebni su radi njihovog usklađivanja sa zahtjevima tijela za nuklearnu sigurnost.

([32]) „Uobičajeni prekidi rada” godišnji su prekidi rada (uglavnom za potrebe punjenja gorivom) koja se razmatraju već od prve, druge i treće godine nakon datuma ponovnog pokretanja nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3, do godinu dana prije prestanka rada za Doel 4 i do posljednje godine rada za Tihange 3.

([33]) Riječ je o financijskom modelu na kojem se temelji Sporazum o naknadi potpisan 13. prosinca 2023.

	Doel 4	Tihange 3
Nakon produljenja životnog vijeka		
Nazivni kapacitet (*brojke za 2023.*)	1 026 MWe	1 030 MWe
Godišnja proizvodnja električne energije *(procjene)*	2026. – 2028.: 3 435 GWh nakon 2029.: 7 158 GWh	2026. – 2028.: 3 435 GWh nakon 2029.: 7 186 GWh
Udio potražnje za električnom energijom u Belgiji *(procjene)*	2026. – 2028.: 3 %-4 % nakon 2029.: 6 %-8 %	2026. – 2028.: 3 %-4 % nakon 2029.: 6 %-8 %

Izvor: IAEA PRIS, Svjetsko nuklearno udruženje; Elia, Adequacy and flexibility study for Belgium (2024. – 2034.)

2.4. Problem osiguranja adekvatnosti resursa u Belgiji

(32) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 17. Odluke o pokretanju postupka, belgijski operator prijenosnog sustava Elia proveo je od 2019. tri nacionalne studije o adekvatnosti resursa („Nacionalna procjena adekvatnosti resursa za 2019.", Nacionalna procjena adekvatnosti resursa za 2021." i „Nacionalna procjena adekvatnosti resursa za 2023."), u kojima je utvrđena potreba za novim kapacitetom do zime 2025. – 2026. kao posljedica (djelomičnog) postupnog ukidanja nuklearne energije u Belgiji, koje je 2022. i 2023. započelo razgradnjom nuklearnih reaktora Doel 3 i Tihange 2 (vidjeti tablicu 1), a razgradnja termoelektrana u susjednim zemljama i problemi s francuskim nuklearnim postrojenjima idu u prilog tome.

(33) Kako bi osigurala adekvatnost resursa, Belgija je uspostavila mehanizam za razvoj kapaciteta, koji je Komisija odobrila 2021. i koji je otad dvaput izmijenjen ([34]). Mehanizam za razvoj kapaciteta tržišna je mjera plaćanja naknade postrojenjima da budu spremna isporučiti električnu energiju u unaprijed određenim razdobljima, bez obzira na to proizvode li je. Cilj je mehanizma riješiti problem adekvatnost resursa električne energije i istodobno poduprijeti energetsku tranziciju, a početak će se primjenjivati od zime 2025., kad se očekuje i ponovno pokretanje dvaju nuklearnih reaktora (vidjeti uvodnu izjavu 26.).

2.5. Tržište električne energije u Belgiji

(34) U belgijskoj kombinaciji izvora energije trenutačno dominira proizvodnja električne energije iz plina i nuklearnih izvora, iako se udio obnovljivih izvora energije posljednjih godina stalno povećava. Udio nuklearne energije, plina i obnovljivih izvora energije u strukturi proizvodnje 2023. iznosio je 39,9 %, 21,4 % odnosno 32,7 % ([35]).

(35) Belgija navodi da su, kad je riječ o instaliranom kapacitetu priključenom na prijenosnu mrežu, glavni sudionici na tržištu proizvodnje električne energije Electrabel (9,3 GW 2023. – 65 %), Luminus (2,2 GW 2023. – 15 %), RWE (0,7 GW 2023. – 5 %), Eneco (0,7 GW 2023. – 5 %) i TotalEnergies (0,6 GW 2023. – 4 %). Navodi i da se pokazatelj koncentracije tržišta HHI ([36]) smanjio s 5 510 u 2016. na 4 431 u 2023., djelomično zbog pojave sve više novih sudionika na tržištu koji proizvode energiju iz obnovljivih izvora (solarne energije i energije vjetra) ([37]).

([34]) Vidjeti Odluku Komisije od 27.8.2021., SA.54915 (2020/C) (ex 2019/N), Belgija, Mehanizam za razvoj kapaciteta (SL L/2022/117, 19.4.2022., str. 40.). Odluka o prvim izmjenama: Odluka Komisije od 29. rujna 2023., SA.104336 (2023/N), Belgija, Izmjene mehanizma za razvoj kapaciteta (SL C/2023/265, 18.10.2023., str. 1.). Odluka o drugom skupu izmjena: Odluka Komisije od 17. rujna 2024., SA.114003 (2024/N), Belgija, Drugi skup izmjena mehanizma za razvoj kapaciteta (SL C/2024/6138, 14.10.2024., str. 1.).

([35]) Pregled podataka o tržištu električne energije u Belgiji (SPF Economie, 2024.). Više pojedinosti o veleprodajnom i maloprodajnom tržištu električne energije u Belgiji i tržišnom položaju glavnih sudionika (na temelju podataka iz 2022.) navedeno je u odjeljcima 2.2.1. i 2.2.2. Odluke o pokretanju postupka.

([36]) Herfindahl-Hirschmanov indeks mjera je tržišne koncentracije koja se izračunava kvadriranjem tržišnog udjela svakog konkurentskog poduzeća na tržištu i zbrajanjem dobivenih brojki. Tržišta s HHI-jem većim od 2 500 općenito se smatraju vrlo koncentriranim tržištima. Vrijednosti HHI-ja preuzete su iz godišnjih izvješća Belgijske savezne komisije za regulaciju električne energije i plina (CREG) i temelje se na instaliranom kapacitetu i proizvodnji iz postrojenja priključenih na razini prijenosne mreže.

([37]) Godišnje izvješće komisije CREG (2024.).

(36) Belgija navodi da su glavni proizvođači električne energije iz postrojenja priključenih na prijenosnu mrežu u Belgiji Electrabel (39,1 TWh 2023. – 70 %), Luminus (6,8 TWh 2023. – 12 %), Eneco (2,5 TWh u 2023. – 4 %), TotalEnergies (2,4 TWh u 2023. – 4 %) i RWE (2 TWh 2023. – 4 %). Napominje i da se 2023. pokazatelj tržišne koncentracije HHI smanjio sa 6 372 u 2016. na 5 143 zahvaljujući sve većoj proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora ([38]).

(37) Belgija navodi da je na maloprodajnoj razini 2023. u Belgiji bilo ukupno 16 dobavljača električne energije. Glavni dobavljači električne energije su Electrabel (47 % u 2023.), Luminus (18,2 % u 2023.), TotalEnergies (5,5 % u 2023.) i Eneco (5,3 % u 2023.), a ostalo su manji dobavljači ([39]).

3. DETALJAN OPIS MJERE

3.1. Ciljevi mjere i tržišni nedostaci

(38) Produljenjem životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora potaknut će se gospodarski razvoj i pridonijeti osiguravanju adekvatnosti resursa u Belgiji (vidjeti odjeljak 2.4.). Osim toga, Belgija ističe da je cilj produljenja životnog vijeka nuklearnih reaktora i smanjenje ovisnosti o uvozu općenito, a posebno o uvozu fosilnih goriva (u skladu s ciljevima plana REPowerEU), čime se pridonosi i dekarbonizaciji belgijskog elektroenergetskog sustava, kao i opskrbi baznim kapacitetom u kontekstu povećanih potreba za elektrifikacijom u bliskoj budućnosti u Belgiji.

(39) Navodi i da je cilj mjere potpore prevladati niz tržišnih nedostataka koji sprečavaju Electrabel da nastavi s radom nuklearnih reaktora u Belgiji bez dodatnog doprinosa belgijske vlade ([40]).

(a) Prvo, Belgija ističe da postoji niz detaljno evidentiranih nedostataka na tržištu električne energije koji općenito sprečavaju tržišta da na odgavarajući način potaknu ulaganja u proizvodne kapacitete potrebne za ispunjavanje standarda adekvatnosti resursa, kako je detaljnije opisano u odlukama Komisije koje se odnose na belgijski mehanizam za razvoj kapaciteta (vidjeti bilješku 34).

(b) Drugo, Belgija navodi da dodatni nedostaci tržišta električne energije i ugljika posebno utječu na poticaje za ulaganje u niskougljične tehnologije, kao što su nepostojanje dugoročnih mogućnosti zaštite od rizika (to posebno utječe na čiste tehnologije koje su kapitalno intenzivne zbog izloženosti nestabilnim tokovima prihoda), nedovoljna pokrivenost negativnih vanjskih učinaka stakleničkih plinova (npr. zbog cijene ugljika u europskom sustavu trgovanja emisijama („ETS”) koja je manja od društvenog troška ugljika i nepostojanje dugoročnog predvidljivog cjenovnog signala za ugljik zbog strukturne nestabilnosti sustava EU-a za trgovanje emisijama) i nepostojanje poticaja za ulaganje u raznoliku kombinaciju izvora proizvodnje energije s obzirom na to da cijena koju određuju elektrane na fosilna goriva (plin) na tržištima električne energije djeluje kao prirodna zaštita od rizika.

(c) Treće, Belgija napominje da su ulaganja u nuklearnu energiju izložena nizu posebnih rizika i komercijalnim ulagačima posebno je teško osigurati zaštitu od tih rizika ili njima upravljati. Među tim su rizicima: i. tehnički rizici i rizici povezani s upravljanjem projektima, ii. rizici povezani s gospodarenjem otpadom i razgradnjom te iii. regulatorni i politički rizici.

(40) Belgija tvrdi da je, s obzirom na te opće tržišne nedostatke povezane s ulaganjima u niskougljične tehnologije na tržištima električne energije, kao i dodatne rizike kojima je izložen nuklearni operator, potrebna predana podrška belgijske vlade projektu LTO. Stoga Belgija ističe da je cilj prijavljene mjere otkloniti te tržišne nedostatke.

([38]) Godišnje izvješće komisije CREG (2024.).
([39]) *Rapport Commun sur l'évolution des marchés de l'électricité et du gaz naturel en Belgique* (CREG, CWaPE, Brugel, VREG 2024.).
([40]) Detaljniji opis tržišnih nedostataka nalazi se u uvodnim izjavama 23. i 24. Odluke o pokretanju postupka.

3.2. Izmjene mjere koje je Belgija provela nakon Odluke o pokretanju postupka

(41) Kao odgovor na nedoumice koje je Komisija izrazila u svojoj Odluci o pokretanju postupka (vidjeti odjeljak 3.8.), Belgija je izmijenila određene dijelove mjere.

(42) Te se izmjene posebno odnose na:

(a) prijenos ovlasti odlučivanja o prilagodbama iz ekonomskih razloga koje ima zajednički pothvat između belgijske države i društva Electrabel pod nazivom BE-NUC (subjekt koji će biti vlasnik udjela od 89,807 % u nuklearnim reaktorima, koji je prvotno bio ugovorno obvezan provesti prilagodbu svaki put kad su ispunjeni uvjeti utvrđeni u sporazumima) na partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom (tržišna prodaja električne energije proizvedene u nuklearnim elektranama) i uključivanje financijskih poticaja u naknade partneru iz navedenog sporazuma kako bi se dodatno zajamčila učinkovita primjena prilagodbi (vidjeti odjeljak 3.3.1.5.). Zbog toga je ukinut fiksni unaprijed utvrđeni prag prilagodbi od minus 20 EUR/MWh jer će partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom dobiti odgovarajuće poticaje za donošenje odluka o tome kada je prilagodba nuklearnog reaktora najučinkovitija. Izmijenjena struktura naknade uzeta je u obzir i u revidiranoj strategiji za ponude i upravljanje neravnotežom ponude i potražnje;

(b) jačanje mehanizma podjele dobiti/gubitka („prilagodba na promjene tržišnih cijena”) kako bi financijska potpora bolje pratila promjene tržišnih cijena (prilagodbom *de facto* stope povrata projekta) (vidjeti 3.3.1.3.2.);

(c) ograničavanje iznosa minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital kako bi se spriječilo da taj trošak postane prevelik za belgijsku državu (vidjeti 3.3.1.3.3.).

(43) Prethodno navedene izmjene detaljno su navedene u odjeljku 3.3. ove odluke.

3.3. Detaljan opis komponenata mjere

(44) U ovom su pododjeljku opisane različite komponente paketa potpore za projekt LTO, uključujući izmjene koje je Belgija donijela zbog dvojbi iznesenih u Komisijinoj odluci o pokretanju postupka (vidjeti odjeljke 3.3.1., 3.3.2. i 3.3.3.), kao i alternativne mogućnosti financiranja koje je Belgija razmotrila (vidjeti odjeljak 3.3.4.).

3.3.1. *Prva komponenta: financijski i strukturni aranžmani*

(45) Predviđen je niz mehanizama financijske potpore za financiranje pravodobnog i sigurnog produljenja životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora. Sve podmjere prve komponente detaljno su opisane u ostatku ovog odjeljka.

(46) Tijekom formalnog ispitnog postupka Belgija je iznijela razloge na kojima se temelje svi dijelovi financijske potpore:

(a) Belgija podsjeća da su ulaganja u nuklearnu energiju velika infrastrukturna ulaganja s dugoročnim učincima, znatnim početnim kapitalnim troškovima i razdobljima izgradnje koja nose znatne rizike i neizvjesnosti i imaju duga razdoblja povrata ([41]). Budući da su komercijalna ulaganja u nuklearna postrojenja izložena rizicima koji se ne mogu kontrolirati i koji bi mogli imati velik učinak, a povezani su s politikom, propisima i tehnologijom, te s obzirom na to da takva ulaganja imaju strukturu uglavnom fiksnih troškova, njihova financijska uspješnost posebno ovisi o osiguranoj dostupnosti i mogućim prekoračenjima troškova. Stoga su se u prošlosti nuklearni reaktori financirali u kontekstu javnog vlasništva i/ili poticajnog regulatornog okvira, čime se smanjivala izloženost rizicima i osiguravao dugoročni angažman vlade;

([41]) Vidjeti Svjetsko nuklearno udruženje, *Financing Nuclear Energy*, 2. svibnja 2024. https://world-nuclear.org/information-library/economic-aspects/financing-nuclear-energy.

(b) u većini nedavnih slučajeva ulaganja u nuklearna postrojenja financiranje je podržano nizom regulatornih mjera za ublažavanje mogućeg učinka tržišnih rizika i namjenskih mehanizama kojima se ograničava izloženost tehnološkim, političkim i regulatornim rizicima u području nuklearne energije. Na primjer, neki su projekti razvijeni u okviru modela regulirane imovine („RAB”) ([42]), za koji Belgija smatra da pruža visoku razinu zaštite. Belgija je odabrala model dvosmjernog ugovora za kompenzaciju razlike. Kako bi se osigurala gospodarska održivost projekta, paket mjera projekta LTO prilagođen je potrebama predmetnih ulaganja u nuklearnu energiju;

(c) u okviru mjera predviđenih u Ugovoru o naknadi Belgija pojašnjava da namjerava osigurati veću zaštitu nego u samostalnom mehanizmu ugovora za kompenzaciju razlike kako bi pružila jamstvo u slučaju moguće nesolventnosti ili stečaja. Međutim, Belgija navodi sljedeće:

— Ugovor o naknadi ne osigurava financijsku uspješnost zajedničkog pothvata, posebno u slučaju problema povezanih s duljom nedostupnošću ili znatnih prekoračenja troškova, npr. zbog određenih regulatornih rizika, i

— dioničari su i dalje izloženi znatnim rizicima i financijskim poticajima za uspješnost i ponašanje u skladu s tržišnim uvjetima, što se razlikuje od tipičnih modela regulirane imovine koji uz dostatno financiranje i likvidnost obično pružaju snažna jamstva za povrat troškova i ulaganja;

(d) nadalje, Belgija napominje da financijske institucije pomno nadziru ulaganja u nuklearnu energiju, uz opsežne zahtjeve za dubinsku analizu kako bi se procijenio mogući učinak različitih vrsta rizika i neizvjesnosti te ključnu usmjerenost na cjelokupno strukturiranje projekata. Konkretno iskustvo u Europi upućuje na to da je osobito teško pribaviti financijska sredstava za ulaganja u nuklearnu energiju jer ne postoje odgovarajući mehanizmi zaštite ([43]).

3.3.1.1. Sporazum o zajedničkom razvoju

(47) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 22., zbog strogog roka za ponovno pokretanje nuklearnih reaktora, nuklearni operator Electrabel utvrdio je i dogovorio se s Belgijom o poduzimanju određenih razvojnih aktivnosti koje su nužne za pravodobno ponovno pokretanje te ispunjavanje zahtjeva i očekivanja tijela za nuklearnu sigurnost prije sklapanja završne transakcije. Te su razvojne aktivnosti utvrđene u Sporazumu o zajedničkom razvoju, koji je posljednji put izmijenjen 18. srpnja 2024. (izmijenjeni Sporazum o zajedničkom razvoju) ([44]).

(48) U izmijenjenom Sporazumu o zajedničkom razvoju utvrđuju se uvjeti pod kojima Belgija pretfinancira troškove i izdatke društva Electrabel za razvojne aktivnosti ([45]) do donošenja i stupanja na snagu svih potrebnih zakonodavnih izmjena („zakonodavni uvjet”). Ubrzo nakon ispunjenja zakonodavnog uvjeta (15. srpnja 2024.) Electrabel je počeo financirati vlastite troškove i izdatke razvojnih aktivnosti, s čime će nastaviti sve dok iznos vlastitog financiranja ne bude jednak iznosu koji pretfinancira belgijska država (očekuje se početkom 2025.), nakon čega će Electrabel i belgijska država financirati troškove i izdatke za razvojne aktivnosti u omjeru 50:50.

([42]) Modeli regulirane imovine detaljno su opisani u literaturi. Vidjeti, na primjer, Meshkat, Mustafa. *Building and Upgrading of Nuclear Power Plant Projects: Evaluation of Engineering, Procurement, Construction (EPC) and Regulated Asset Base (RAB) Models, Comparative Law Review,* 14.2. (2023.): str. 1001. – 1022.; Thomas, Steve i dr., *The proposed RAB financing method, Nuclear Consult* (2019.).

([43]) Belgija navodi da se komercijalne banke, a često i ulagači, nevoljko izlažu rizicima povezanima s ulaganjima u nuklearna postrojenja, tj. nisu skloni preuzeti rizik velikih ulaganja u nuklearni sektor zbog neizvjesnosti u području politika i propisa te tehnoloških rizika, čak i ako postoje sporazumi o podjeli rizika s državom.

([44]) Razvojne aktivnosti opisane u Prilogu 1. izmijenjenog Sporazuma o zajedničkom razvoju odnose se uglavnom na tehničke studije povezane s konstrukcijom i starenjem postrojenja, konstrukcijskim poboljšanjima dizajna, kompetencijama za upravljanje, programima ispitivanja i inspekcija, procjenom utjecaja na okoliš (uključujući pripremu potrebnih dokumenata za izdavanje licencija i dozvola) i periodičnim provjerama sigurnosti rada nuklearnih reaktora.

([45]) Riječ je o 89,807 % ukupnog troška (što odgovara postotku vlasništva nad nuklearnim reaktorima kojima se produljuje životni vijek), a Luminus snosi preostalih 10,193 % troškova.

(49) Belgija navodi da je pretfinanciranje troškova i izdataka za razvojne aktivnosti koje osigurava belgijska država ograničeno na sve troškove i izdatke koje Electrabel stvarno snosi (koji odgovaraju 89,807 % ukupnih troškova razvojnih aktivnosti). Na kraju ugovornog razdoblja uspostavlja se kontrolni mehanizam te se provodi usklađivanje. Belgija napominje i da su aranžmani financiranja u okviru izmijenjenog Sporazuma o zajedničkom razvoju u skladu s načelom nepristrane transakcije i vrijednošću za uloženi novac.

3.3.1.2. Zajednički pothvat i financiranje dioničara

(50) Belgija i nuklearni operator Electrabel skupa će ulagati u zajednički pothvat pod nazivom BE-NUC, koji će biti vlasnik udjela od 89,807 % u jedinicama LTO-a (koliki je i trenutačni vlasnički udio društva Electrabel). Preostalih 10,193 % udjela u tim nuklearnim reaktorima ostat će u vlasništvu društva Luminus. Electrabel i Belgija pojedinačno će posjedovati 50 % udjela u BE-NUC-u te će djelovati kao ravnopravni dioničari u smislu udjela u financiranju (vlasnički kapital i dioničarski zajmovi) i udjela u prihodima od prodaje električne energije. BE-NUC će kao suvlasnik snositi 89,807 % ulaganja potrebnih za produljenje rada, a belgijska država stoga će neizravno snositi 44,9035 % troškova ulaganja u okviru projekta LTO. Preostalih 10,193 % snosit će Luminus.

(51) Electrabel jest i ostat će jedini operator dvaju nuklearnih reaktora na temelju Ugovora o radu i održavanju (vidjeti odjeljak 3.3.1.4.). BE-NUC neće postati nuklearni operator, ali će na temelju Ugovora o radu i održavanju imati pravo kontrole nad operativnim troškovima.

(52) Belgija je navela da ne očekuje mogućnost vanjskog zaduživanja za financiranje projekta LTO. Taj će projekt u potpunosti financirati njegovi dioničari vlasničkim kapitalom i dioničarskim zajmovima (vidjeti odjeljak 3.3.1.2.2. u nastavku).

3.3.1.2.1. Zajednički pothvat

(53) Belgija neće kupovati suvlasničke udjele u nuklearnim reaktorima obuhvaćenima projektom, već će se provesti prijenos (djelomično razdvajanje relevantne imovine) s društva Electrabel na zajednički pothvat, u skladu s koracima opisanima u uvodnoj izjavi 49. Odluke o pokretanju postupka.

(54) Electrabel će prenijeti 89,807 % vlasničkih prava nad jedinicama LTO-a (kao i povezane dozvole i svu drugu potrebnu imovinu) na BE-NUC, u zamjenu za raspodjelu dionica BE-NUC-a društvu Engie (tadašnjem jedinom dioničaru društva Electrabel). Doprinos društva Electrabel zajedničkom pothvatu BE-NUC vrednovat će se s obzirom na preostalu vrijednost objekta, vrijednost zemljišta i vrijednost nepokretnih postrojenja, kako je opisano u uvodnoj izjavi 51. Odluke o pokretanju postupka.

(55) To vrednovanje doprinosa društva Electrabel odražava se u kupovnoj cijeni od 24,7 milijuna EUR (podložno korekcijama) koju Belgija treba platiti za stjecanje novih dionica i zadržavanje 50 % udjela u društvu BE-NUC. Upravni odbor društva BE-NUC zatražit će od (zakonskog) revizora ili ovlaštenog računovođe da izradi izvješće o doprinosu u naravi, u kojem prvenstveno treba procijeniti vrednovanje i metode vrednovanja koje su primijenjene u tu svrhu.

(56) Belgija navodi da vrednovanje imovine ne utječe na analizu protučinjeničnog scenarija i dostavila je dokaze o neutralnosti prijenosa imovine (objekata i zemljišta) u okviru projekta LTO. Belgija smatra da se primjenom konzervativnih metoda vrednovanja imovine (na temelju preostale vrijednosti ili fer vrijednosti) osigurava da Engie ne ostvari prednost od prijenosa imovine.

(57) Osim toga, nepokretna postrojenja odgovaraju opremi LTO-a koja se kupuje za pružanje usluga LTO-a, usluga upravljanja i održavanja te usluga u okviru Sporazuma o zajedničkom razvoju i koja su ugrađena u jedinice LTO-a. Zbog razloga povezanih s belgijskim pravom o vlasništvu i kako bi se izbjeglo dvostruko računanje, ti dijelovi opreme LTO-a ne plaćaju se izravno, već se razmatraju pri djelomičnom razdvajanju, zajedno sa zemljištem i objektima. Nadalje, Belgija potvrđuje da su novčani tokovi koji se odnose na dijelove opreme za produljenje životnog vijeka već utvrđeni u dogovorenom financijskom modelu.

(58) Sklopljen je dioničarski ugovor između društva Electrabel, belgijske vlade i društva BE-NUC-a kako bi se uspostavilo korporativno upravljanje društvom BE-NUC i pravima svih njegovih dioničara. Prema tom sporazumu, upravni odbor društva BE-NUC sastoji se od četiri direktora, od kojih se dva imenuju na prijedlog belgijske vlade, a dva na prijedlog društva Electrabel. Predsjednika uprave i glavnog financijskog direktora društva BE-NUC uvijek imenuje belgijska vlada. Kvorum u upravnom odboru obična je većina i njegove se odluke donose običnom većinom. Uvedene su odredbe o sukobu interesa.

(59) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 55. Odluke o pokretanju postupka, imovina izvan Europe u trenutačnom vlasništvu društva Electrabel prenijet će se na Engie. Kao matično društvo društva Electrabel, Engie jamči da će imovina u vrijednosti od najmanje 4 milijarde EUR ostati u vlasništvu društva Electrabel u trenutku realizacije transakcije (na temelju vrijednosti vlasničkog kapitala izračunate 30. lipnja 2023.). Osim toga, nakon zaključenja transakcije primjenjuju se i druge zaštitne mjere, kao što su kontinuirano i pojačano praćenje financijske situacije nuklearnog operatora koje provodi belgijska komisija CPN/CNV te neograničeno i neopozivo jamstvo matičnog društva koje je društvo Engie dalo za određene obveze nuklearnog operatora.

(60) Belgija tvrdi da je zajednički pothvat ulaganje *pari passu* jer dva dioničara ulaze u zajednički pothvat pod jednakim uvjetima i, kao dioničari, s istom razinom rizika i nagrada.

3.3.1.2.2. Financijski doprinosi dioničara: dokapitalizacija i dioničarski zajmovi

(61) Uloga Belgije kao dioničara pretpostavlja, među ostalim, financiranje kapitalnih i operativnih troškova društva BE-NUC, upravljanje dionicama i izvršavanje prava dioničara (npr. glasačka prava) te potporu dvaju direktora društva BE-NUC imenovanih na prijedlog belgijske države (vidjeti uvodnu izjavu 58.).

(62) Ulaganje u temeljni kapital uključuje:

(a) dokapitalizaciju: kao dioničari subjekta BE-NUC, belgijska vlada i Electrabel dokapitalizacijom će osigurati društvu BE-NUC vlasnički kapital za financiranje troškova predviđenih dioničarskim ugovorom; i

(b) dioničarske zajmove: Electrabel i belgijska vlada odobriti će društvu BE-NUC dioničarske zajmove („dioničarski zajam Electrabela” i „dioničarski zajam belgijske vlade”) za financiranje svih troškova predviđenih dioničarskim ugovorom.

(63) Belgija pojašnjava da su uvjeti dioničarskog zajma društva Electrabel i dioničarskog zajma belgijske vlade istovjetni. Oba dioničarska zajma odobrit će se po tržišnim uvjetima, uz kamatne stope koje još nisu utvrđene, ali bi ih, u skladu s ugovorima o dioničarskom zajmu, utvrdila uprava društva BE-NUC u skladu s dioničarskim ugovorom na temelju prevladavajućih tržišnih stopa i bilo kojeg usporedivog financiranja duga koje bi treća strana mogla staviti na raspolaganje u relevantnom trenutku. U skladu s postupkom koje je dogovorio s belgijskom vladom, društvo Engie pripremilo glavne uvjete u kojima su utvrđeni uvjeti obaju dioničarskih zajmova. U njemu je opisana metodologija određivanja kamatne stope. Belgija navodi da je ta metodologija u skladu s politikama zajmova društva Engie o transfernim cijenama i da je u skladu s načelom OECD-a o smanjenju porezne osnovice i premještanju dobiti ([46]), čime se osigurava da je kamatna stopa utvrđena na razini nepristrane transakcije. Prema glavnim uvjetima, očekuje se da će kamatna stopa biti promjenjiva, utvrđena kao šestomjesečna stopa EURIBOR (donja granica 0 %) uvećana za očekivanu maržu od približno [0 – 3] %.

(64) Belgija navodi da uvođenje dioničarskog zajma uz dokapitalizaciju proizlazi iz financijskih i transakcijskih razmatranja. S jedne strane, davanje dioničarskog zajma omogućuje veću fleksibilnost u izradi planova povlačenja sredstava i otplate. Konkretno, odredbe o otplati zajma mogu se dogovoriti uz manja regulatorna ograničenja od plaćanja dividendi ili otplate vlasničkog kapitala. S druge strane, zajam bi mogao optimizirati financijsku strukturu s obzirom na oporezivi dohodak (do 30 % EBITDA-e može se otkupiti za odbitak kamata).

([46]) BEPS označava smanjenje porezne osnovice (smanjenje oporezivog dohotka (ili porezne osnovice) u zemlji) i premještanje dobiti (premještanje dobiti u zemlje u kojima su porezi znatno niži ili ih nema). Načela OECD-a o smanjenju porezne osnovice i premještanju dobiti odnose se na niz međunarodnih smjernica osmišljenih kako bi se spriječilo da multinacionalna poduzeća izbjegavaju plaćanje poreza. Njima se osigurava da poduzeća plaćaju poreze tamo gdje zaista ostvaruju dobit i obavljaju svoje stvarne poslovne aktivnosti, umjesto premještanja dobiti u zemlje s niskim porezima.

(65) Na temelju preliminarnih izračuna u dogovorenom financijskom modelu, ukupno ulaganje u temeljni kapital (dokapitalizacija i dioničarski zajmovi) iznosi [2 000 – 2 500] milijuna EUR ([47]), a belgijska vlada i Electrabel pod jednakim uvjetima osiguravaju 89,807 % u [...] obroka od [...] do [...] za financiranje, među ostalim, kapitalnih troškova projekta LTO (preostalih 10,193 % financira Luminus). Ulaganje u temeljni kapital vraća se dioničarima društva BE-NUC kroz smanjenja temeljnog kapitala i otplatu dioničarskog zajma, a isplaćuje se raspodjelom dividendi i kamata na dioničarski zajam. Još nije odlučeno o podjeli ulaganja u temeljni kapital ([2 000 – 2 500] milijuna EUR) na dokapitalizaciju i zajmove dioničara.

(66) Belgija navodi da se obveze financiranja dioničara i dioničarski zajam mogu smatrati financiranjem *pari passu* te da će dioničarski zajam biti odobren po tržišnim uvjetima, tako da se dioničarskim financiranjem korisnicima ne dodjeljuje selektivna prednost.

3.3.1.3. Ugovor o naknadi

(67) Između BE-NUC-a, Luminusa i BE-WATT-a kao druge ugovorne stranke, koja će biti autonomni subjekt s računovodstvenom neovisnošću u Belgiji, sklopljen je Ugovor o naknadi. Njegov je cilj ublažiti učinke promjena tržišnih cijena i smanjiti rizike povezane s prihodima od projekta LTO za vlasnike jedinica LTO-a, društva BE-NUC i Luminus. Stoga bi BE-NUC i Luminus trebali primati dostatne prihode od rada jedinica LTO-a kako bi se osiguralo njihovo sigurno i pouzdano poslovanje i gospodarska održivost, a dioničarima istodobno omogućilo da razmotre potreban financijski povrat u skladu s tržištem.

(68) Konkretno, Belgija pojašnjava načela financiranja transakcije:

(a) potrebne kapitalne izdatke projekta LTO prvenstveno financiraju dioničari društva BE-NUC na *pari passu* osnovi (i Luminus razmjerno svojem suvlasništvu), bilo vlasničkim kapitalom ili dioničarskim zajmovima (vidjeti odjeljak 3.3.1.2.);

(b) operativni troškovi i troškovi održavanja projekta LTO financiraju se prvenstveno iz operativnih prihoda projekta, pri čemu se tok operativnih prihoda osigurava ugovorom za kompenzaciju razlike (u mjeri u kojoj su jedinice LTO-a dostupne) (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.2.). Zajamčena cijena ugovora za kompenzaciju razlike procjenjuje se na razini na kojoj očekivana unutarnja stopa povrata novčanih tokova projekta LTO može dosegnuti ciljnu unutarnju stopu povrata od 7 % (nominalna stopa i stopa nakon oporezivanja) unutar praga od 6 % – 8 % (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.1.);

(c) minimalnim plaćanjima za operativne troškove i kapital te zajmovima za osiguranje likvidnosti nadopunjuju se operativni prihodi od projekta i pružaju zaštitne mjere kako bi se osiguralo da BE-NUC u svakom trenutku ima dovoljnu likvidnost za plaćanje svojih operativnih troškova te troškova održavanja i goriva kao preduvjet za siguran i pouzdan rad jedinica LTO-a.

— Zajmovi za osiguranje likvidnosti služe za financiranje troškova prije ponovnog pokretanja jedinica LTO-a i osiguravanje dostatnih novčanih sredstava tijekom trogodišnjeg početnog razdoblja (do 31. prosinca 2028.), kad treba provesti opsežne radove i jedinice ne mogu raditi punim kapacitetom.

— Mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital aktivira se samo u slučaju (znatno) smanjene dostupnosti jedinica LTO-a, čime se osigurava dugoročna financijska stabilnost tijekom cijelog razdoblja produljenja životnog vijeka. Instrument obrtnog kapitala služi kao financijsko pokriće tijekom godine do aktiviranja mehanizma godišnjih minimalnih plaćanja za operativne troškove i kapital.

(69) Mehanizmi financijske potpore (ugovori za kompenzaciju razlike, minimalna plaćanja za operativne troškove i kapital te zajmovi za osiguranje likvidnosti) detaljnije su objašnjeni u odjeljcima 3.3.3.2., 3.3.1.3.3 i 3.3.1.3.4. u nastavku.

([47]) Bez PDV-a. Podaci u dogovorenom financijskom modelu ne uključuju PDV.

3.3.1.3.1. Stopa povrata projekta LTO

(70) Općenito govoreći, (ciljna) unutarnja stopa povrata minimalna je razina povrata koju ulagači prihvaćaju kao naknadu za određeni rizik u projektu ulaganja. Ciljna unutarnja stopa povrata često se naziva „minimalnom stopom povrata", što je prag koji unutarnja stopa povrata projekta mora doseći ili premašiti prije provedbe projekta. U teoriji, minimalna stopa povrata jednaka je zbroju troška kapitala (npr. ponderirani prosječni trošak kapitala) i premije na minimalnu stopu povrata. Drugim riječima, radi se o kombinaciji stopa povrata od usporedivih projekata/imovine i prilagodbi radi usklađivanja s određenim profilom rizičnosti, uključujući premije specifične za određeni projekt kako bi se pokrili dodatni nespecifični rizici.

(71) U ovom predmetu ujednačeni troškovi proizvodnje električne energije odgovaraju najnižoj razini prosječne cijene električne energije (ili zajamčene cijene u modelu ugovora za kompenzaciju razlike) koju treba dosegnuti kako bi projekt LTO ostvario ciljnu unutarnju stopu povrata. Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 72. Odluke o pokretanju postupka, preliminarna zajamčena cijena u dogovorenom financijskom modelu, koja se temelji na pretpostavci troška modernizacije jedinica LTO-a od približno [2 – 2,5] milijardi EUR, utvrđena je na [80 – 90] EUR po MWh (u vrijednostima iz 2022.). Belgija navodi da, kada se razmatra primjena (proširenog) mehanizma podjele dobitki/gubitka, zajamčena cijena, koja se temelji na dogovorenom financijskom modelu, može varirati od [80 – 90] EUR po MWh do [80 – 90] EUR po MWh (u vrijednostima iz 2022.).

(72) Belgija tvrdi da je ciljna unutarnja stopa povrata konzervativna stopa povrata s obzirom na izloženost riziku projekta LTO, na temelju: i. usporedne analize stopa povrata drugih ulaganja u nuklearnu energiju na globalnoj razini i druge imovine u energetskom sektoru u Belgiji (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.1.1), ii. procjene troška kapitala društva BE-NUC (ponderirani prosječni trošak kapitala i trošak vlasničkog kapitala) na temelju određivanja cijena prema modelu procjene kapitalne imovine (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.1.2.) i iii. simulacije očekivane unutarnje stope povrata prilagođene promjeni tržišnih cijena s obzirom na ažurirane tržišne okolnosti koja pokazuje da se očekivana unutarnja stopa povrata projekta LTO smanjila od pregovora o sporazumu o provedbi (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.1.3.).

3.3.1.3.1.1. Usporedna analiza

(73) Belgija je dostavila usporednu analizu međunarodnih referentnih vrijednosti ciljnih stopa povrata i troška kapitala za poduzeća koja upravljaju nuklearnim elektranama na različitim geografskim područjima, kao i za elektrane na plin koje primaju naknadu na temelju belgijskog mehanizma za razvoj kapaciteta i poduzeća koja upravljaju drugim vrstama infrastrukture za prijenos i skladištenje energije u Belgiji. Usporedna analiza dorađena je nakon donošenja Odluke o pokretanju postupka, prvenstveno u odnosu dodatni opis prirode regulatornih okvira i mogućih dodatnih programa koji utječu na raspodjelu rizika za razmatrana poduzeća i projekte. Tablica 3 sadržava pregled javno dostupnih procjena ciljnih stopa povrata ili ponderiranog prosječnog troška kapitala projekata i poduzeća obuhvaćenih usporednom analizom.

Tablica 3.

Javno dostupne procjene ponderiranog prosječnog troška kapitala za projekte/poduzeća obuhvaćene usporednom analizom

Razmatrano poduzeće/projekt i vlasništvo	Regulatorni okvir i relevantno razdoblje	Ciljna stopa povrata/ponderirani prosječni trošak kapitala nakon oporezivanja i godina odluke ([1])	Premija povrh nerizične stope ([2])
vertikalno integrirana američka energetska poduzeća (Georgia Power i Duke Energy), uglavnom u privatnom vlasništvu	model regulirane imovine (razdoblje od 2023. do 2025. za Georgia Power, od 2023. za Duke Energy u Južnoj Karolini, od 2024. za Duke Energy u Sjevernoj Karolini (krajnja godina podliježe preispitivanju)	6,36 % – 7,06 % (2022. i 2023.)	2,8 % – 4,2 %

Razmatrano poduzeće/projekt i vlasništvo	Regulatorni okvir i relevantno razdoblje	Ciljna stopa povrata/ ponderirani prosječni trošak kapitala nakon oporezivanja i godina odluke ([1])	Premija povrh nerizične stope ([2])
kanadsko energetsko poduzeće u državnom vlasništvu (proizvodni portfelj uključuje, među ostalim, nuklearne elektrane i hidroelektrane)	model regulirane imovine (petogodišnje razdoblje 2022. – 2026.)	5,6 % (2021.)	3,5 % – 4,3 %
obnovljena kanadska nuklearna elektrana Bruce A, u privatnom vlasništvu	dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike sa zajamčenom cijenom na temelju ciljne unutarnje stope povrata (25-godišnji ugovor od ponovnog početka rada)	10,6 % – 13,8 % (2007.)	6,0 % – 9,7 %
nova nuklearna elektrana Hinkley Point C (Ujedinjena Kraljevina); nije u vlasništvu države Ujedinjene Kraljevine	dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike sa zajamčenom cijenom na temelju ciljne unutarnje stope povrata (35-godišnji ugovor od puštanja u pogon)	9,25 % – 9,75 % (2014.)	5,8 % – 7,5 %
nova mađarska nuklearna elektrana Paks II, čiju je izgradnju u cijelosti financirala država	naknada utemeljena na tržišnim cijenama, državna potpora za stopostotno financiranje kapitalnih izdataka	7,38 % – 8,4 % (2017.)	3,9 % – 5,2 %
postojeća nuklearna postrojenja francuskog poduzeća EDF koje je u stopostotnom državnom vlasništvu	djelomično reguliranje cijena (ARENH – u postupku izmjene); uglavnom izložena tržištu do 2026., nakon toga nije poznato	7,6 % (2022.)	4,9 % – 6,2 %
produljenje životnog vijeka belgijskog nuklearnog reaktora Tihange 1; nije u vlasništvu Belgije	naknada na temelju tržišnih cijena s porezom na neočekivanu dobit (do 2025.)	9,3 % (2013.)	5,9 % – 6,9 %
belgijski mehanizam za razvoj kapaciteta (elektrane na plin)	ugovor o raspoloživosti kapaciteta (do 15 godina za novoizgrađene kapacitete)	7,6 % – 8,6 % (2023.) ([3])	5,5 % – 6,5 %

Izvor: Memo Compass Lexecon, 29. studenog 2024., SA.106107 BE – Prolongation of two nuclear reactors - Assessment of Aid Proportionality: Analysis of risk allocation and return on investment

([1]) U nekim se slučajevima regulatorna odluka poduzeća/projekta odnosi na ciljnu stopu povrata (npr. za potrebe utvrđivanja zajamčene cijene prema ugovoru za kompenzaciju razlike) ili ponderirani prosječni trošak kapitala (npr. kako se razmatra u modelu regulirane imovine za utvrđivanje dopuštenih prihoda). Za svako analizirano poduzeće/projekt prikazuje se stopa povrata ili ponderirani prosječni trošak kapitala koji se razmatra u odgovarajućem regulatornom režimu. Godina u zagradama odnosi se na godinu u kojoj je donesena procjena/odluka o ciljnoj stopi povrata/ponderiranom prosječnom trošku kapitala.

([2]) Za usporedivost rezultata usredotočujemo se na premiju povrh nerizične stope, tj. razliku između procijenjene ciljne stope povrata/ponderiranog prosječnog troška kapitala nakon oporezivanja i istodobne nerizične stope (premija povrh nerizične stope od trenutka procjene/odluke regulatora povezane s analiziranom imovinom/poduzećem).

([3]) Ponderirani prosječni trošak kapitala nakon oporezivanja izračunat je na temelju stvarnog ponderiranog prosječnog troška kapitala prije oporezivanja specifičnog za određenu tehnologiju (koji su predložili CREG i Elia, a utvrdio ministar energetike) kako je primijenjen pri utvrđivanju parametara dražbe za mehanizam za razvoj kapaciteta.

(74) Tablica 4 sadržava pregled elemenata koji se odnose na rizike u projektima ili poduzećima obuhvaćenima usporednom analizom.

Tablica 4.

Elementi koji se odnose na rizike u projektima/poduzećima obuhvaćenima usporednom analizom

	Bruce A	Tihange 1	Hinkley Point-C	Belgijski mehanizam za razvoj kapaciteta	Postojeća nuklearna postrojenja francuskog poduzeća EDF	Paks II	Jedinice LTO-a	(*) OPG	(*) Georgia Power, Duke Energy u Južnoj Karolini i Sjevernoj Karolini
Portfelj/ rizici	4 obnovljena nuklearna reaktora	1 obnovljeni nuklearni reaktor	1 nova nuklearna elektrana (dva reaktora)	/	nuklearna postrojenja (57 reaktora)	1 nova nuklearna elektrana (dva reaktora)	2 obnovljena nuklearna reaktora	obnovljeni nuklearni reaktori i hidroelektrana	vertikalno integrirani, uključujući mreže, nuklearnu i drugu tehnologiju
Izgradnja	prilagodba zajamčene cijene	-	-	-	-	stopostotno financiranje državnim sredstvima + model projektiranja, nabave i izgradnje po paušalnoj cijeni	prilagodba zajamčene cijene	model regulirane imovine	model regulirane imovine
Tržište	dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike	-	dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike	ugovor o raspoloživosti kapaciteta	ARENH, mehanizam koji dobavljačima električne energije omogućava da je kupuju od EDF-a po reguliranoj cijeni (djelomično regulirana cijena)	-	dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike	model regulirane imovine	model regulirane imovine
Rad	indeksiranje/ prilagodba zajamčene cijene; prijenos troška goriva	-	indeksiranje/ prilagodba zajamčene cijene	-	-	-	indeksiranje/ prilagodba zajamčene cijene + minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital	model regulirane imovine	model regulirane imovine
Financiranje	-	-	kreditno jamstvo	ugovor o raspoloživosti kapaciteta	državno vlasništvo	stopostotno financiranje državnim sredstvima	minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital/zajam za osiguranje likvidnosti	model regulirane imovine	model regulirane imovine
Politika	-	pravna zaštita	pravna zaštita	-	državno vlasništvo	stopostotno financiranje državnim sredstvima	pravna zaštita	model regulirane imovine	model regulirane imovine

Izvor: Memo Compass Lexecon, 29. studenog 2024., SA.106107 BE – Prolongation of two nuclear reactors - Assessment of Aid Proportionality: Analysis of risk allocation and return on investment

(*) Savjetodavno društvo Compass Lexecon navodi da za američka i kanadska poduzeća ne može odrediti točan profil rizičnosti na temelju regulatornog okvira zbog nedostupnosti detaljnih informacija.

(75) Belgija ističe tri elementa u usporednoj analizi:

(a) regulirana poduzeća i projekti uključeni u analizu nisu izravno usporedivi sa zajedničkim pothvatom BE-NUC jer se razlikuju u smislu regulatornog okvira/programa financiranja i raspodjele rizika koja iz toga proizlazi i/ili zato što obuhvaćaju druge vrste imovine (što podrazumijeva diversifikaciju i smanjenje rizika povezanih s proizvodnjom električne energije iz nuklearnih izvora). S obzirom na to da ne postoji izravno usporedivo poduzeće, za analizu su odabrana poduzeća i projekti s relevantnim pojedinačnim značajkama kao što su zemljopisni položaj, tehnologija postrojenja, postojeća/nova postrojenja, tržište i regulatorni okvir/okvir potpore. Međutim, ta poduzeća i projekti nisu u svakom pogledu slični zajedničkom pothvatu BE-NUC. Unatoč spomenutim ograničenjima, usporedna analiza pruža relevantne informacije za procjenu parametara naknade (ciljna stopa povrata/ponderirani prosječni trošak kapitala), imajući na umu posebnosti svakog poduzeća ili projekta i povezane profile rizičnosti. Stoga bi dostavljenu usporednu analizu trebalo smatrati relevantnom za procjenu i kontekstualizaciju razumnih raspona parametara naknade utemeljenih na tržišnim cijenama;

(b) u analizi se ističe da se premije povrh nerizične stope smanjuju diversifikacijom portfelja, manjom izloženošću građevinskim, tržišnim, operativnim, financijskim i političkim rizicima, a možda i ovisno o vrsti vlasnika/operatera, pri čemu postojeća energetska poduzeća u državnom vlasništvu ili koje financira država mogu imati koristi od nižih troškova financiranja (vidjeti tablice 3 i 4).

— Sjevernoamerička komunalna poduzeća (OPG, Georgia Power i Duke Energy) koja imaju diversificirane portfelje imovine i model regulirane imovine kojim se osigurava sveobuhvatna zaštita od rizika u donjem su dijelu spektra s relativno niskim premijama povrh nerizične stope (oko 2,8 % – 4,3 %).

— Projekt nuklearne elektrane Paks II i postojeća nuklearna postrojenja EDF-a imaju više premije (oko 3,9 % – 6,2 %). Njihova je naknada barem djelomično komercijalna, a uzete su u obzir samo nuklearne elektrane. Međutim, državno vlasništvo/financiranje može u određenoj mjeri smanjiti troškove financiranja.

— Nove elektrane na plin u okviru belgijskog mehanizma za razvoj kapaciteta imaju relativno visoku premiju rizika (5,5 % – 6,5 %). Te su novoizgrađene termoelektrane izložene građevinskim, operativnim i političkim rizicima, dok se tržišni rizici obično smanjuju zbog višegodišnjih ugovora o raspoloživosti kapaciteta i plaćanja.

— Nuklearna elektrana Tihange 1 u gornjem je dijelu spektra i ima visoku premiju (5,9 % – 6,9 %) jer vlasnici snose rizike ulaganja i operativne rizike, dok su tržišni prihodi nesigurni, a rast tržišta ograničen. I Hinkley Point C ima relativno visoku premiju (5,8 % – 7,5 %), a mogući razlog tomu je priroda imovine (nova zasebna nuklearna elektrana) i znatni građevinski/operativni rizici koje snose dioničari unatoč ugovoru za kompenzaciju razlike i drugim zaštitnim mjerama. Isto tako, premija rizika privatnog poduzeća Bruce Power koje se bavi isključivo proizvodnjom nuklearne energije i ostvaruje koristi od ugovora za kompenzaciju razlike (uključujući druge programe podjele rizika) relativno je visoka (6,0 % – 9,7 %). Međutim, naknada za tu elektranu utvrđena je 2007., u drukčijim financijskim i tržišnim okolnostima;

(c) općenito, Belgija ističe da je izloženost zajedničkog pothvata BE-NUC riziku, ovisno o dimenziji, između izloženosti riziku postrojenja i poduzeća koja ostvaruju koristi od modela regulirane imovine i onih koje ostvaruju koristi od ugovora za kompenzaciju razlike i/ili drugih vrsta tržišnih naknada. S ciljnom nominalnom unutarnjom stopom povrata nakon oporezivanja („unutarnja stopa povrata za projekt”) od 7 % (i raspon praga od 6 % do 8 %), BE-NUC ostvaruje premiju od 3 % do 5 %, uzimajući u obzir prosječnu nerizičnu stopu od približno 3 %. Na temelju empirijskih dokaza pretpostavljena premija unutarnje stope povrata za projekt u Ugovoru o naknadi u donjem je dijelu spektra zahtjeva ulagača za projekte/poduzeća obuhvaćene usporednom analizom i blizu premija procijenjenih za diversificiranu imovinu komunalnih poduzeća u okviru modela regulirane imovine, koja su manje izložena rizicima specifičnima za područje nuklearne energije i očekuju se manji rizici od gubitka ulaganja i povrata.

(76) Stoga Belgija smatra da je ciljna unutarnja stopa povrata od 6 % do 8 % za projekt unutar vjerojatnog raspona tržišnih povrata koji neće dovesti do prekomjerne naknade.

3.3.1.3.1.2. Usporedba ciljne unutarnje stope povrata s troškom kapitala zajedničkog pothvata BE-NUC

(77) Kako bi potvrdila je li ciljna unutarnja stopa povrata od 7 % unutar vjerojatnog raspona povrata u skladu s tržištem, Belgija je uz usporednu analizu dostavila i procjenu troška kapitala na temelju dvaju pokazatelja, ponderiranog prosječnog troška kapitala i troška vlasničkog kapitala bez financijske poluge, s obzirom na to da se BE-NUC ne financira zaduživanjem.

(78) Procjene za ponderirani prosječni trošak kapitala i trošak vlasničkog kapitala bez financijske poluge u rasponu su od 6,2 % do 7,4 % (što je premija rizika za projekt od 3,1 % do 4,3 % povrh nerizične stope). Belgija ističe da to pokazuje i dodatno potvrđuje da je ciljna unutarnja stopa povrata od 7 % proporcionalna i da ne dovodi do prekomjerne naknade. U odjeljcima u nastavku detaljnije se objašnjava kako su procijenjeni raspon ponderiranog prosječnog troška kapitala i troška vlasničkog kapitala bez financijske poluge.

3.3.1.3.1.2.1. Procjena ponderiranog prosječnog troška kapitala za projekt LTO

(79) Prvi parametar za procjenu troška kapitala je ponderirani prosječni trošak kapitala, odnosno minimalna stopa povrata koju projekt mora ponuditi da bi privukao kapital. Taj minimalni povrat prinos je koji bi potencijalni ulagači mogli ostvariti ako odluče ulagati u drugi projekt s istovjetnim karakteristikama u smislu novčanog toka, vremenskog rasporeda i rizika. Ponderirani prosječni trošak kapitala nakon oporezivanja izračunava se pomoću sljedeće formule:

Ponderirani prosječni trošak kapitala = w_E * (nerizična stopa + β_E * premija rizika vlasničkog kapitala) + (1– w_E) * trošak duga nakon oporezivanja

w_E:	udio u financiranju vlasničkim kapitalom
B_E:	beta vlasnički kapital s financijskom polugom, tj. izloženost poduzeća sistemskim rizicima

(80) Ponderirani prosječni trošak kapitala stoga je zbroj: i. troška vlasničkog kapitala ponderiranog razmjerno tržišnoj vrijednosti vlasničkog kapitala u ukupnom kapitalu (w_E) i ii. troška duga (nakon oporezivanja) ponderiranog udjelom tržišne vrijednosti duga u ukupnom kapitalu ($1-w_E$). Trošak vlasničkog kapitala izračunava se na temelju modela procjene kapitalne imovine, standardnog modela za izračun povrata koji ulagač zahtijeva za pokrivanje oportunitetnog troška vrijednosti novca tijekom određenog razdoblja ulaganja (nerizična stopa) i za izloženost tržišnom riziku ([48]). Izloženost tržišnom riziku obuhvaćena je beta vrijednošću vlasničkog kapitala s financijskom polugom (β_E). Zbog volatilnosti parametara ulazni podaci za model procjene kapitalne imovine izračunati su u rasponima.

(81) Kad je riječ o izračunu beta vlasničkog kapitala s financijskom polugom, Belgija tvrdi da se, s obzirom na to da je zajednički pothvat novo društvo u privatnom vlasništvu koje posjeduje dvije postojeće jedinice LTO-a s očekivanom desetogodišnjom proizvodnjom, njegova se beta vrijednost ne može izračunati na temelju tržišnih ili povijesnih podataka te se stoga mora procijeniti preko skupine usporedivih uvrštenih društava. Međutim, s obzirom na to da ne postoje usporediva energetska poduzeća sa stopostotnom proizvodnjom nuklearne energije, Belgija je u okviru diversificiranog portfelja razmotrila uzorak od pet europskih energetskih poduzeća uvrštenih na burzu kojima je proizvodnja nuklearne energije pretežita djelatnost, tj. usporedivih projekata koji uključuju 15 % – 65 % proizvodnje električne energije iz nuklearnih elektrana (vidjeti tablicu 5).

([48]) Model procjene kapitalne imovine opće je priznat i prihvaćen u akademskoj literaturi i među stručnjacima iz industrije kao pouzdan pristup procjeni troška vlasničkog kapitala.

Tablica 5.

Beta vrijednosti imovine za usporediva energetska poduzeća s različitim udjelom proizvodnje električne energije iz nuklearnih izvora

Poduzeće	Udio proizvodnje električne energije iz nuklearnih izvora 2022./2023.	Beta vrijednosti imovine (bez financijske poluge)
Grupa ČEZ	[60 – 70] %	[0,40 – 1,00]
Fortum Oyj	[50 – 60] %	[0,40 – 1,00]
UPM-Kymmene Oyj	[40 – 50] %	[0,40 – 1,00]
Endesa, S.A.	[40 – 50] %	[0,40 – 1,00]
Iberdrola, S.A.	[10 – 20] %	[0,40 – 1,00]
Jednostavan prosjek	-	[0,40 – 1,00]
Medijan	-	[0,40 – 1,00]

Izvor: Assessment of Aid Proportionality: Updated analysis of risk allocation and return on investment, Compass Lexecon, 29. studenog 2024.

(82) Belgija je pojasnila da je svako od komunalnih poduzeća diversificirano društvo čije dionice kotiraju na burzi i koje se koristi mrežnom infrastrukturom prema modelu regulirane imovine i/ili infrastrukturom koja se oslanja na primjenu energije iz obnovljivih izvora, za razliku od zajedničkog pothvata koji je privatni subjekt sa 100 %-tnom proizvodnjom električne energije iz nuklearnih izvora prema Ugovoru o naknadi. Stoga bi procjena sistemskih rizika na temelju tih usporedivih društava vjerojatno dovela do pogrešne procjene sistemskog rizika zajedničkog pothvata BE-NUC.

(83) Belgija je upotrijebila parametre iz tablice 6 u formuli za izračun ponderiranog prosječnog troška kapitala te je na temelju tih i dodatnih ulaznih podataka zabilježenih tijekom 2023. dobila teoretski ponderirani prosječni trošak kapitala u rasponu od 6,2 % do 7,4 %, uključujući premiju od 3,1 % – 4,3 % povrh nerizične stope.

Tablica 6.

Procjena ponderiranog prosječnog troška kapitala zajedničkog pothvata BE-NUC i ključni temeljni parametri

Parametar	Pretpostavka/pristup	Procjena (*)
nerizična stopa	raspon prinosa na desetogodišnje belgijske državne obveznice za 2023.	2,5 % – 3,6 %
premija rizika na tržištu vlasničkog kapitala	stručne procjene za zrela tržišta	4,6 % – 6,0 %
beta koeficijent (bez financijske poluge)	srednja i prosječna vrijednost usporedivih poduzeća	[0,40 – 1,00] – [0,40 – 1,00]
ciljna financijska poluga	medijan i prosjek usporedivih poduzeća	53,0 % – 54,4 %
beta koeficijent (s financijskom polugom)	Hamadina formula s ciljnom financijskom polugom	[0,40 – 1,00] – [1,00 – 1,60]
trošak vlasničkog kapitala (s financijskom polugom)	model procjene kapitalne imovine	7,4 % –9,3 %
trošak duga prije oporezivanja	nerizična stopa + premija rizika energetskog sektora	5,3 % –5,5 %
udio duga u ukupnom kapitalu	izveden iz ciljne financijske poluge	34,6 % –35,2 %

Parametar	Pretpostavka/pristup	Procjena (*)
stopa poreza	stopa poreza na dobit u Belgiji	25 %
ponderirani prosječni trošak kapitala prije oporezivanja	primjena troška vlasničkog kapitala s polugom i troška duga prije oporezivanja	6,7 % –7,9 %
Ponderirani prosječni trošak kapitala nakon oporezivanja	primjena troška vlasničkog kapitala i troška duga nakon oporezivanja	**6,2 % –7,4 %**

Izvor: Assessment of Aid Proportionality: Updated analysis of risk allocation and return on investment, Compass Lexecon, 29. studenog 2024.

(*) Raspon odgovara povijesnom razvoju od početka do kraja 2023.

3.3.1.3.1.2.2. Procjena troška vlasničkog kapitala za projekt LTO

(84) Druga metodologija temelji se na trošku vlasničkog kapitala, kojim se izračunava nužna stopa povrata dioničarima, pod pretpostavkom da ne postoji financiranje zaduživanjem, kao što je to slučaj s projektom LTO. Iako se u tom pristupu primjenjuje i model procjene kapitalne imovine, on se oslanja na trošak vlasničkog kapitala bez financijske poluge ([49]) (tj. bez povećanja iznosa duga u odnosu na vlasnički kapital). Trošak vlasničkog kapitala bez financijske poluge izračunava se na sljedeći način:

Trošak vlasničkog kapitala (bez financijske poluge) = nerizična kamatna stopa + β_A × premija rizika vlasničkog kapitala

β_A: beta bez financijske poluge ili „beta imovine”

(85) Za procjenu svakog parametra jednadžbe za izračun troška vlasničkog kapitala (vidjeti tablicu 7) primijenjen je sljedeći pristup:

(a) nerizična stopa približna je prinosima na desetogodišnje belgijske državne obveznice („OLO” ([50])), koji su tijekom 2023. fluktuirali u rasponu od 2,5 % do 3,6 %. Za procjenu premije rizika vlasničkog kapitala uzeti su u obzir razni vanjski izvori, na temelju kojih je za izračun primijenjen raspon od 4,6 % do 6 %:

— procjene prema Damodaranovu modelu: 5,9 % od siječnja 2023. i 4,6 % od siječnja 2024.

— procjene prema Krollovu modelu u rasponu su od 5,5 % do 6 % tijekom 2023.

(b) procjena beta koeficijenta imovine (bez financijske poluge) temeljila se na istim pretpostavkama kao i za izračun ponderiranog prosječnog troška kapitala, što je dovelo do srednje i prosječne vrijednosti od [0,40 – 1,00] i [0,40 – 1,00] za pet komunalnih poduzeća uvrštenih na burzu s određenim udjelom u proizvodnji električne energije iz nuklearnih izvora (vidjeti tablicu 5).

(86) Uključivanjem navedenih procjena u jednadžbu za izračun troška vlasničkog kapitala poluge dobiva se procjena troška vlasničkog kapitala bez financijske poluge u rasponu od 6,2 % do 7,5 % (vidjeti tablicu 7), uključujući premiju od 3,1 % do 4,3 % povrh nerizične stope, što je u skladu s rezultatima dobivenima za ponderirani prosječni trošak kapitala.

([49]) Dok „beta s financijskom polugom” koja se naziva i samo „beta” služi za usporedbu volatilnostni povrata duga i vlasničkog kapitala društva s onima šireg tržišta (na primjer, društvo s beta koeficijentom od 1,4 ostvaruje povrate koji su 140 % volatilni kao tržište s kojim se uspoređuje), „beta bez financijske poluge”, koja se naziva i „beta imovine”, služi za mjerenje tržišnog rizika društva bez utjecaja duga kako bi se izdvojio rizik koji proizlazi isključivo iz imovine društva.
Trošak vlasničkog kapitala bez financijske poluge općenito služi za procjenu projekata ili ulaganja koji se financiraju isključivo vlasničkim kapitalom. Stoga usporedba ponderiranog prosječnog troška kapitala i troška kapitala bez financijske poluge daje uvid u učinak duga na trošak kapitala društva.

([50]) OLO označava „Obligation Linéaire/Lineaire Obligatie”.

Tablica 7.

Procjene troška vlasničkog kapitala bez financijske poluge za zajednički pothvat BE-NUC i temeljni parametri (cijeli raspon)

Parametar	Pretpostavka/pristup	Procjena
nerizična stopa	raspon prinosa na desetogodišnje belgijske državne obveznice za 2023.	2,5 % – 3,6 %
premija rizika na tržištu vlasničkog kapitala	stručne procjene za zrela tržišta	4,6 % – 6,0 %
beta koeficijent (bez financijske poluge)	srednja i prosječna vrijednost usporedivih poduzeća	[0,40 – 1,00] – [0,40 – 1,00]
trošak vlasničkog kapitala (bez financijske poluge)	model procjene kapitalne imovine	6,2 % – 7,5 %

Izvor: Assessment of Aid Proportionality: Updated analysis of risk allocation and return on investment, Compass Lexecon, 29. studenog 2024.

(87) Uzimajući u obzir prethodno procijenjene parametre (za moguće raspone tijekom 2023.), Belgija predviđa tri moguća scenarija za trošak kapitala bez financijske poluge u trenutku sklapanja sporazuma između stranaka 2023., što odgovara rasponu od 6,8 % do 7,3 % (vidjeti tablicu 8).

Tablica 8.

Tri scenarija za trošak vlasničkog kapitala bez financijske poluge zajedničkog pothvata BE-NUC (smanjeni raspon)

	Donja granica (najnepovoljniji scenarij)	Osnovni (središnji) scenarij	Gornja granica (najpovoljniji scenarij)
Nerizična stopa (prosjek za 2023.)	3,11 %		
Premija rizika vlasničkog kapitala (prosjek za 2023.)	5,27 % (prosjek za 2023. prema Damodaranovu modelu)	5,51 % (prosjek prema Damodaranovu i Krollovu modelu)	5,75 % (prosjek za 2023. prema Krollovu modelu)
Beta bez financijske poluge (usporedivi prosjek)	[0,40 – 1,00] (jednostavni prosjek; poduzeće Iberdrola nije uključeno)	[0,40 – 1,00] (srednja vrijednost pet poduzeća)	[0,40 – 1,00] (jednostavni prosjek poduzeća Fortum i CEZ)
Financiranje zaduživanjem	0 %		
Trošak vlasničkog kapitala (bez financijske poluge)	**6,8 %**	**7,1 %**	**7,3 %**

Izvor: SA.106107 Dodatna napomena, dodatna objašnjenja o procjenama raspona troškova kapitala, Compass Lexecon, 5. prosinca 2024.

3.3.1.3.1.2.3. Ograničenja procjena troškova kapitala zajedničkog pothvata BE-NUC-koje se temelje na modelu procjene kapitalne imovine

(88) Belgija je svjesna ograničenja primjene modela procjene kapitalne imovine za procjenu troškova kapitala zajedničkog pothvata BE-NUC s obzirom na manjak izravno usporedivih uvrštenih društava, posebnosti profila rizičnosti i pristupa financiranju projekta ([51]) te ističe specifičnost nuklearne industrije i ograničenu usporedivost s poduzećima iz drugih sektora.

([51]) Nije uvijek moguće obuhvatiti sve potencijalne tržišne rizike jednim parametrom, posebno kad je riječ o privatnim ulaganjima čiji se beta koeficijent može procijeniti samo analizom sličnih društava s ograničenom usporedivosti.

(89) Osim toga, Belgija navodi da ulagači povrh ponderiranog prosječnog troška kapitala procijenjenog primjenom modela procjene kapitalne imovine obično zahtijevaju različite premije za ulaganje u usporedive dugoročne projekte. Kao jedan od argumenata za nužno uključivanje tih premija povrh procijenjenog ponderiranog prosječnog troška kapitala Belgija navodi rizik od nemogućnosti povlačenja vlastitog kapitala (eng. *capital lock-in*) kod dugoročnih projekata ulaganja koji se ne mogu diversificirati i ne ostvaruju prinos u okviru modela procjene kapitalne imovine ([52]). Drugi argument koji opravdava potrebu za uključivanjem premije odnosi se na manjak kapitala za postizanje ciljeva energetske politike u Europi jer postoji velika konkurencija za ulaganja u dostupne projekte, čime se povećava tražena stopa povrata kako bi se privukao kapital. Belgija tvrdi da je za komunalna poduzeća uobičajeno da dodaju premiju u rasponu od 1,5 % do 4 % te navodi primjere kojima to potkrepljuje ([53]). Ističe i da je, s obzirom na prirodu ulaganja, premija nelikvidnosti ([54]) još jedan argument za uključivanje premije povrh procijenjenog ponderiranog prosječnog troška kapitala, što potkrepljuju akademske studije (koje upućuju na relevantni raspon od 0,7 % do 7,3 %) ([55]) i stručnjaci iz energetske industrije ([56]). Te bi se premije mogle dodati ponderiranom prosječnom trošku kapitala ili trošku vlasničkog kapitala procijenjenima primjenom modela procjene kapitalne imovine, kako je objašnjeno u prethodnim odjeljcima, čime bi se potkrijepio argument Belgije da je ciljna unutarnja stopa povrata konzervativna stopa povrata s obzirom na izloženost projekta riziku.

3.3.1.3.1.3. Očekivana unutarnja stopa povrata prilagođena promjenama tržišnih cijena na temelju trenutačnih očekivanih tržišnih cijena

(90) Belgija pojašnjava da se ciljna unutarnja stopa povrata nakon prilagodbe promjenama tržišnih cijena dinamično kreće u rasponu od 6 % do 8 %. Tvrdi da se, čak i ako se ciljna unutarnja stopa povrata utvrdi na 7 % prije prilagodbe promjenama tržišnih cijena, u trenutačnim tržišnim okolnostima (s nižim očekivanim tržišnim cijenama nego u vrijeme primjene dogovorenog financijskom modela) može očekivati niža unutarnja stopa povrata od one procijenjene u trenutku pregovaranja uvjeta Ugovora o naknadi.

(91) Kako bi to dokazala, Belgija je dostavila analizu kretanja tržišnih očekivanja u razdoblju 2025. – 2035. od pregovaranja uvjeta Ugovora o naknadi, provedenu na temelju podataka iz različitih izvora, s učinkom tih revidiranih projekcija na očekivanu unutarnju stopu povrata za projekt LTO (primjenom prilagodbe promjenama tržišnih cijena).

(92) Na slici 1 prikazane su krivulje početnih cijena na kraju 2023. (tj. u trenutku potpisivanja ugovora). U različitim projekcijama cijena, početna vrijednost tržišnih cijena u središnjem scenariju, označenom punim linijama, iznosi 120 EUR po MWh 2025. i smanjuje se prema prosječnoj vrijednosti od 87 EUR po MWh u razdoblju do 2033.

([52]) Na temelju analize usporednih poduzeća u kojoj je za procjenu povrata primijenjen model procjene kapitalne imovine, Belgija navodi da povrat ulaganja neće uključivati prinos za preuzimanje rizika kada je riječ o: i. privatnom ulaganju u zajednički pothvat, ii. rizicima specifičnim za proizvodnju nuklearne energije i iii. profilu rizičnosti utvrđenom u Ugovoru o naknadi.

([53]) Vidjeti npr. Vijeće europskih energetskih regulatora (CEER), 2017.: str. 115. – 119.: „Premije za trošak kapitala za elektroenergetske mreže kretale su se od 0,6 % do 3,5 %, ovisno o tome je li riječ o novom ulaganju, kao i o kvaliteti opskrbe”. Elia, Adequacy and flexibility study for Belgium 2024 – 2034, str. 382.: U toj studiji o adekvatnosti i fleksibilnosti za Belgiju model ponašanja ulagača procijenjen je primjenom pristupa koji zagovara nesklonost preuzimanju rizika tako što je ponderiranom prosječnom trošku kapitala dodana premija od 3,0 – 8,0 % na minimalnu stopu povrata, za pokrivanje dodatnih rizika. Za projekte u području nuklearne energije, Oxera je predvidjela premiju od 2,0 – 4,0 %, od čega se jedna polovina može pripisati trošku vlasničkog kapitala za bilo kojeg proizvođača „s obzirom na liberalizirana tržišta električne energije”, a druga polovina „tehnološkim i građevinskim rizicima” (Oxera, 2005:4). Engie zahtijeva prosječnu realiziranu unutarnju stopu povrata bez financijske poluge od [0 – 5] % povrh njezina ponderiranog prosječnog troška kapitala Fortum zahtijeva premiju od [0 – 5] – [0 – 5] %, ovisno o tehnologiji. Ciljna razlika Iberdrole povrh ponderiranog prosječnog troška kapitala iznosi [0 – 5] %.

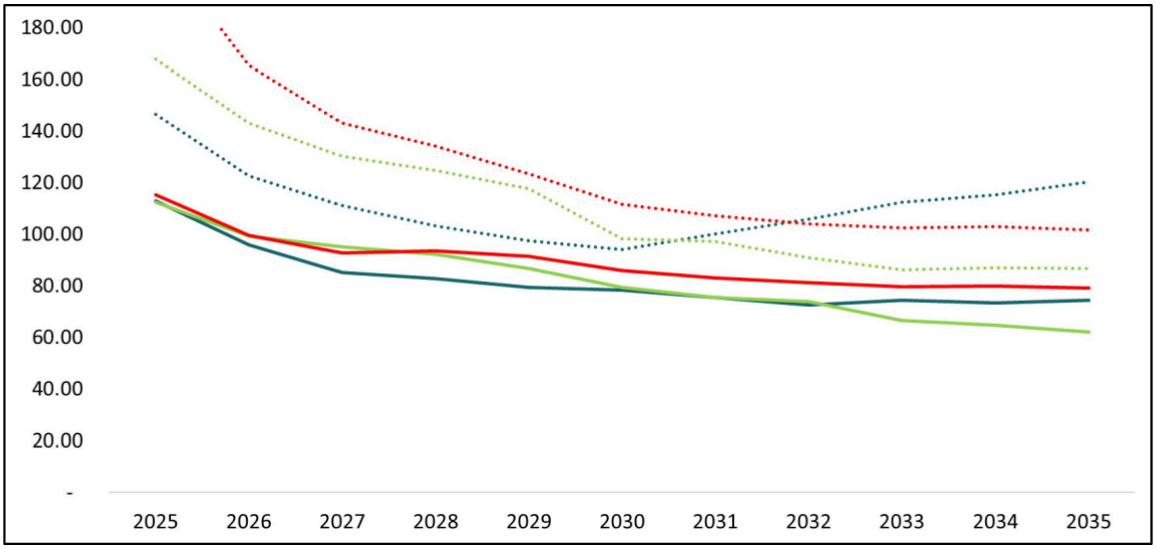
([54]) Utrživost ili likvidnost imovine odnosi se na stupanj do kojeg se imovina u kratkom razdoblju može pretvoriti u gotovinu bez velikih transakcijskih troškova ili cjenovnih ustupaka. Belgija tvrdi da je nelikvidnost važna za ulagače jer zahtijevaju veće prinose od manje likvidne imovine nego od slične likvidnije imovine. Drugim riječima, većim prinosima nadoknađuje se oportunitetni trošak neulaganja u imovinu kojom se može trgovati i preuzimanje rizika gubitka od nelikvidnog ulaganja.

([55]) Dokazi iz akademskih studija pokazuju da ulagači zahtijevaju povrat s obzirom na stupanj nelikvidnosti ulaganja. Belgijska država uputila je i na opsežnu akademsku literaturu koja se bavi tim pitanjem, a među autorima su: Nair i Radcliffe (1998.), Damodaran (2005.), Ibbotson (2013.), Pemberton (2017.), Torchio i Surata (2014.), Ilmanen, Chandra i McQuinn (2020.), BNP Paribas (2023.).

([56]) Belgijska regulatorna tijela dodala su premiju nelikvidnosti pri dodjeli povrata za regulirana postrojenja za proizvodnju plina. Zbog nelikvidnosti i neuvrštenja operatora terminala za UPP na burzu, CREG je nedavno primijenio faktor 1,2 na nerizičnu stopu i premiju rizika za regulatorno razdoblje 2020. – 2023.

Slika 1.

Krivulje početnih cijena baznog opterećenja u dogovorenom financijskom modelu (EUR/MWh) (vrijednosti za 2022.)

Izvor: Assessment of Aid Proportionality: Supplementary Note – Updated market price projections and IRR impact through the MPRA, Compass Lexecon, 11. prosinca 2024.

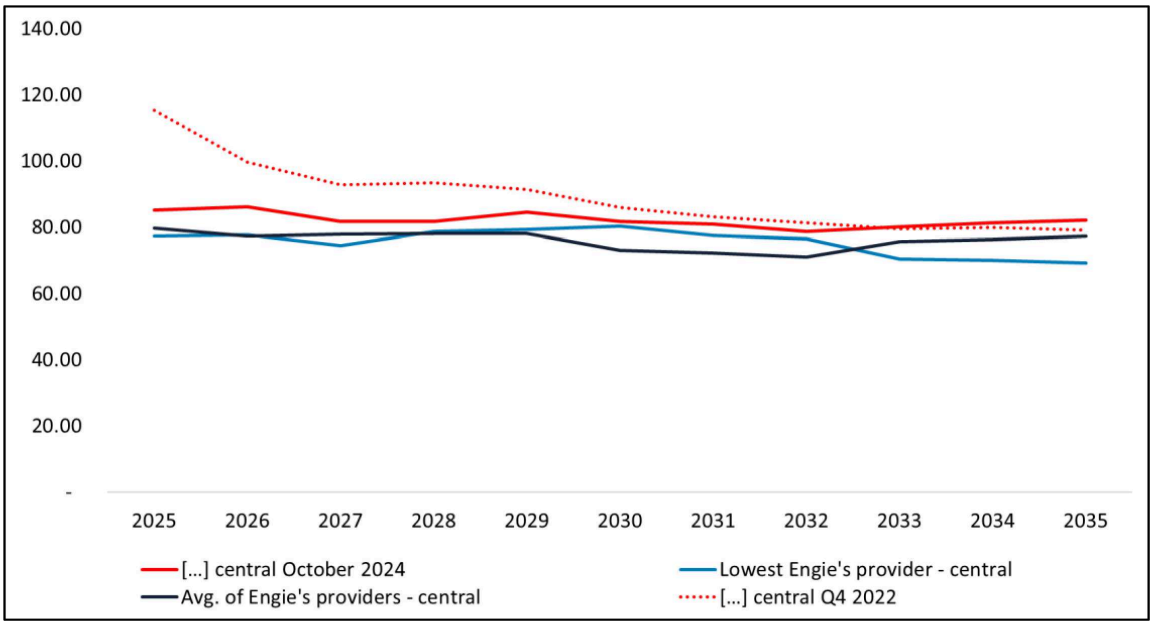
Napomena: *Nazivi dobavljača ne mogu se prikazati zbog povjerljivosti. Pune linije prikazuju projekcije cijena različitih dobavljača u središnjem scenariju, a isprekidane linije odgovaraju najpovoljnijem scenariju. Sivo označeno područje* [uklonjeno zbog povjerljivosti] *prikaz je cjenovnog raspona za prilagodbe promjenama tržišnih cijena, tj. raspona tržišnih cijena unutar kojeg se zajamčena cijena prilagođava, kako je prvotno predviđeno u Ugovoru o naknadi, ne uzimajući u obzir ažurirane podatke iz odjeljka 3.3.1.3.2. Iznad (ispod) tog raspona zajamčena cijena prilagođava se na gornju (donju) granicu.*

(93) Slika 2 pokazuje da su se prema trenutačnim projekcijama cijene električne energije ([57]) u središnjem scenariju, označene punim linijama, smanjile u usporedbi s cijenama u vrijeme primjene dogovorenog financijskog modela. [...] projekcija cijena u središnjem scenariju u četvrtom tromjesečju 2022., koja, među ostalim, služi kao referentna krivulja u dogovorenom financijskom modelu, u ovom je dijagramu, na primjer, označena isprekidanom crvenom linijom. Iako se na kraju 2022. predviđalo da će cijene 2025. biti 120 EUR po MWh, trenutačno se predviđa da će 2025. biti 85 EUR po MWh ili čak niže. Kretanja na tržištu od 2022. dovela su do smanjenja predviđenih veleprodajnih cijena električne energije u sljedećem desetljeću, posebno zbog, među ostalim, smanjenja predviđenih cijena sirovina (plina i CO_2). Slika 2 pokazuje je i da se u projekcijama trenutačnog središnjeg scenarija predviđaju relativno fiksne cijene u razdoblju od 2025. do 2035., u rasponu od 69 EUR po MWh do 86 EUR po MWh.

([57]) Iz trećeg i četvrtog tromjesečja 2022., ovisno o dobavljaču.

Slika 2.

Krivulje cijena baznog opterećenja ažurirane u jesen 2024. (EUR/MWh) (vrijednosti za 2022.)

Izvor: Assessment of Aid Proportionality: Supplementary Note – Updated market price projections and IRR impact through the MPRA, Compass Lexecon, 11. prosinca 2024.

Napomena: Pune linije prikazuju projekcije cijena u središnjem scenariju u jesen 2024. Za usporedbu, isprekidana linija odgovara projekciji cijene od [...] u četvrtom tromjesečju 2022., iz dogovorenog financijskog modela. Sivo označeno područje [uklonjeno zbog povjerljivosti] prikaz je cjenovnog raspona za prilagodbe promjenama tržišnih cijena, tj. raspona tržišnih cijena unutar kojeg se zajamčena cijena prilagođava, kako je prvotno predviđeno u Ugovoru o naknadi, ne uzimajući u obzir ažurirane podatke iz odjeljka 3.3.1.3.2. Iznad (ispod) tog raspona zajamčena cijena prilagođava se na gornju (donju) granicu.

(94) Na temelju prethodnih slika Belgija zaključuje da su se očekivane tržišne cijene smanjile.

(95) Navodi da sivo označeno područje na slikama predstavlja cjenovni raspon (kao što je prvotno predviđeno u Ugovoru o naknadi) za prilagodbe ciljne unutarnje stope povrata promjenama tržišnih cijena, tj. raspon tržišnih cijena unutar kojeg se prilagođava ciljna unutarnja stopa povrata ([58]). Očekivanje nižih tržišnih cijena upućuje na smanjenje očekivane unutarnje stope povrata prilagođene promjenama tržišnih cijena. U skladu s parametrima prilagodbe promjenama tržišnih cijena koji su prvotno predviđeni Ugovorom, očekivana unutarnja stopa povrata projekta LTO u trećem tromjesečju 2024. trebala bi biti 6,7 % (ako su ispunjene sve pretpostavke iz dogovorenog financijskog modela). S obzirom na ažurirane parametre prilagodbe promjenama tržišnih cijena (vidjeti odjeljak 3.3.1.2.), zbog kojih su prihodi i unutarnja stopa povrata zajedničkog pothvata BE-NUC osjetljiviji na kretanja tržišnih cijena, očekivana unutarnja stopa povrata smanjila bi se na 6,5 % (ako su ispunjene sve pretpostavke iz dogovorenog financijskog modela) uzimajući u obzir iste projekcije cijena (vidjeti tablicu 9).

([58]) Cijene izvan raspona podrazumijevaju istu prilagodbu kao i najbliža vanjska granica raspona. Ta je prilagodba u skladu s ciljnom unutarnjom stopom povrata, pri čemu je gornja granica raspona 8 %, a donja granica 6 %.

Tablica 9.

Očekivana unutarnja stopa povrata (s izvornim i ažuriranim parametrima prilagodbe promjenama tržišnih cijena) u odnosu na ciljnu unutarnju stopu povrata (treće tromjesečje 2024.)

Ciljna unutarnja stopa povrata prije prilagodbe promjenama tržišnih cijena	Predviđeni scenarij	Prosječna tržišna cijena (EUR/MWh) (vrijednosti za 2022.)	Preliminarna zajamčena cijena (EUR/MWh) (vrijednosti za 2022.)	Očekivana unutarnja stopa povrata s izvornim parametrima prilagodbe promjenama tržišnih cijena (± 30 %)	Očekivana unutarnja stopa povrata s ažuriranim parametrima prilagodbe promjenama tržišnih cijena (± 20 %)
7 %	Prosjek dobavljača; središnji scenarij; treće tromjesečje 2024.	[70 – 80]	[80 – 90]	6,7 %	6,5 %

Izvor: Assessment of Aid Proportionality: Supplementary Note – Updated market price projections and IRR impact through the MPRA, Compass Lexecon, 11. prosinca 2024.

3.3.1.3.2. Dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike

(96) Ugovor za kompenzaciju razlike primjenjivat će se između Belgije i zajedničkog pothvata BE-NUC te između Belgije i društva Luminus, drugog suvlasnika dvaju nuklearnih reaktora. To znači da će Belgija jamčiti unaprijed definiranu ciljnu cijenu („zajamčena cijena"), koja će se indeksirati tijekom cijelog trajanja Ugovora o naknadi, za ukupnu izmjerenu električnu energiju proizvedenu u jedinicama LTO-a. Ako je referentna tržišna cijena viša od zajamčene cijene, BE-NUC i Luminus platit će belgijskoj državi pozitivnu razliku pomnoženu sa stvarnim izmjerenim obujmom proizvodnje. Ako je referentna tržišna cijena niža, belgijska država platit će zajedničkom pothvatu BE-NUC i društvu Luminus negativnu razliku pomnoženu sa stvarnim izmjerenim obujmom proizvodnje. Plaćanja razlike dospijevaju na prvi datum isporuke električne energije (datum na koji relevantna jedinica obuhvaćena projektom prvi put isporuči električnu energiju u visokonaponsku mrežu nakon prvobitnog propisanog datuma prestanka rada) i bit će razmjerna udjelu subjekata BE-NUC i Luminus u električnoj energiji koju proizvode jedinice LTO-a.

(97) Glavni parametri ugovora za kompenzaciju razlike su:

(a) referentna tržišna cijena, koja se odnosi na promptnu cijenu na tržištu za dan unaprijed u belgijskoj zoni trgovanja;

(b) zajamčena cijena, koju je BE-NUC definirao na temelju financijskog modela koji treba odobriti druga ugovorna stranka u Ugovoru o naknadi kako bi se uzeli u obzir stvarni operativni, kapitalni i financijski troškovi društva BE-NUC povezani s produljenjem životnog vijeka nuklearnih reaktora, od 21. srpnja 2022. (stoga procijenjena kao ujednačeni troškovi proizvodnje električne energije). Zajamčena cijena početno će se odrediti za postizanje prosječne ciljne unutarnje stope povrata od 7 % (nominalne i nakon oporezivanja) (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.1.).

(98) Belgija navodi da je, na temelju neovisne analize savjetodavnog društva Compass Lexecon ([59]), početni odabir cijene na tržištu za dan unaprijed kao referentne tržišne cijene u ugovoru za kompenzaciju razlike prikladan u kontekstu projekta LTO, posebno u razdoblju obavljanja povezanih radova (faza ponovnog pokretanja do 31 prosinca 2028.). Osim toga, Belgija tvrdi da odredbe o fleksibilnosti uključene u Ugovor o naknadi otvaraju prostor za određivanje alternativne referentne tržišne cijene tijekom trajanja Ugovora, ovisno o kretanjima i potrebama belgijskog tržišta, uz zadržavanje ravnoteže rizika i povrata iz prvotnog modela ugovora za kompenzaciju razlike. Trgovanje na tržištu za dan unaprijed argumentira na temelju sljedećih elemenata:

(a) tržište za dan unaprijed prikladna je referenca u Belgiji jer je transparentno, stabilno i relativno likvidno u usporedbi s drugim tržištima u Belgiji. Belgija napominje i da trgovanje na tržištu za dan unaprijed ne podrazumijeva diskrecijsko pravo odabira kupca jer se količina nudi na anonimnoj dražbi. Osim toga, dražbom na tržištu za dan unaprijed koncentriraju se ponuda i potražnja tijekom jednog razdoblja, čime se maksimalno povećava dubina tržišta;

([59]) Compass Lexecon, memorandum od 28. svibnja 2024. „Analiza referentne tržišne cijene i raspodjele troškova uravnoteženja te primjedba na savjet komisije CREG".

(b) odabranom referentnom tržišnom cijenom u kombinaciji s određenim aranžmanima ugovora za kompenzaciju razlika, kao što su prilagodba na promjene tržišnih cijena i poticaji za prilagodbe, stimulira se učinkovito poslovanje i sudjelovanje na tržištu električne energije poticanjem proizvodnje u razdobljima visokih tržišnih cijena i prilagodbi u razdobljima niskih cijena, u mjeri u kojoj je to moguće;

(c) početni odabir cijene na tržištu za dan unaprijed kao referentne tržišne cijene, zajedno s tržišnim aranžmanima predviđenima u strategiji za ponude i upravljanje neravnotežom ponude i potražnje (vidjeti odjeljak 3.3.1.5.), osigurava društvu BE-NUC odgovarajuće upravljanje tržišnim rizikom jer je riječ o tržištu koje omogućuje trgovanje u manjim intervalima i usklađivanje referentne tržišne cijene s cijenama na tržištu za dan unaprijed. U tom je pogledu cijena na tržištu za dan unaprijed posebno prikladna kao referentna tržišna cijena u početnom razdoblju radova u okviru projekta LTO, posebno u usporedbi s dugoročnim proizvodima. Belgija navodi da se prodajom na tržištu za dan unaprijed smanjuje tržišni rizik za BE-NUC u usporedbi s trgovanjem budućnosnicama jer se omogućuje bolje usklađivanje specifičnog obrasca dostupnosti tijekom početnog razdoblja u okviru projekta LTO. Trgovanje budućnosnicama moglo bi dovesti do dodatnih tržišnih rizika za BE-NUC zbog većeg rizika od neplaniranih prekida rada u početnom razdoblju radova u okviru projekta LTO (tj. ako se električna energija koja je prodana unaprijed ne može isporučiti i treba je otkupiti, možda i po višoj tržišnoj cijeni, npr. na tržištu za dan unaprijed).

(99) Belgijska savezna javna služba za gospodarstvo naručila je studiju o strategiji upravljanja tržišnim rizikom subjekta BE-WATT (druge stranke Ugovora za kompenzaciju razlike). Ta je studija u tijeku, a služi kao priprema za operacionalizaciju subjekta BE-WATT, osobito za njegovu zadaću upravljanja rizicima. Konkretno:

(a) u studiji će se utvrditi i analizirati ključni tržišni rizici s kojima se BE-WATT suočava u kontekstu predstojećih ugovora za kompenzaciju razlike za proizvodnju energije u nuklearnim elektranama i odobalnim vjetroelektranama, a posebna će se pozornost posvetiti količinskim i cjenovnim rizicima;

(b) u studiji će se utvrditi i analizirati niz potencijalnih strategija upravljanja rizicima za BE-WATT (portfelj instrumenata/proizvoda za zaštitu od rizika, udio, trajanje, vremenski okvir zaštite od rizika, opcije oblikovanja), posebno uzimajući u obzir (i) njihovu potencijalnu ulogu u upravljanju tržišnim rizicima koji proizlaze iz otvorenog položaja subjekta BE-WATT zbog ugovora za kompenzaciju razlike i (ii) njihov potencijalni doprinos tržišnoj likvidnosti i razvoju tržišta. U studiji se prvenstveno razmatraju dvije vrste proizvoda za zaštitu od rizika: (i) ugovori o kupnji energije i (ii) terminski ugovori, pri čemu su potonji uglavnom u obliku standardiziranih instrumenata kojima se trguje na organiziranim mjestima trgovanja koja se obično nazivaju „ročna tržišta”. U oba se slučaja razmatraju financijski ugovori;

(c) strategije zaštite od rizika koje se temelje na terminskim ugovorima pridonijet će likvidnosti belgijskog terminskog tržišta u nizu rokova dospijeća ugovora (tjedni, mjeseci, godine) s obzirom na znatne količine (nekoliko GW energije proizvedene u u nuklearnim elektranama i odobalnim vjetroelektranama prema ugovoru za kompenzaciju razlike). Točan učinak na likvidnost terminskog tržišta ovisit će o obimu ugovora za prodaju električne energije koje će BE-WATT sklopiti, s različitim dospijećima.

(100) Belgijska vlada kao druga ugovorna stranka u Ugovoru o naknadi može preispitati početni odabir referentne tržišne cijene do tri puta tijekom trajanja Ugovora, podložno sporazumu između društava BE-NUC i Luminus, od kraja početnog razdoblja radova u okviru projekta LTO, npr. ovisno o trendovima i potrebama belgijskog tržišta, uz zadržavanje ravnoteže rizika i povrata iz prvotnog modela ugovora za kompenzaciju razlike.

(101) Zajamčena cijena indeksirat će se svake godine na temelju izračuna ponderirane indeksacije i može se revidirati u određenim trenucima:

(a) „preliminarna zajamčena cijena”: u osnovnom (središnjem) scenariju Belgija pretpostavlja da su troškovi modernizacije jedinica LTO-a približno [2 – 2,5] milijardi EUR, što zajedno s drugim troškovima u okviru upravljanja i održavanja projekta LTO (npr. troškovi tijekom trajanja projekta LTO) dovodi do preliminarne zajamčene cijene od [80 – 90] EUR po MWh;

(b) „početna zajamčena cijena”: Stvarnu vrijednost zajamčene cijene odredit će BE-NUC na temelju financijskog modela koji će druga ugovorna stranka u Ugovoru o naknadi odobriti tijekom 2025., prije datuma ponovnog pokretanja jedinica LTO-a, na temelju troška produljenja životnog vijeka u skladu sa zahtjevima nuklearne sigurnosti (područje primjene potonjih utvrđuje belgijska agencija za nuklearnu sigurnost) te troškova koji nisu povezani sa sigurnošću, s time da se spomenuti troškovi procjenjuju na temelju ponuda koje dostave izvođači ili koje procijene tehnički timovi nuklearnog operatora;

(c) „revidirana zajamčena cijena”: početna zajamčena cijena ponovno će se izračunati što je prije moguće nakon 31. prosinca 2028. („datum usklađivanja”) kako bi odražavala stvarni vremenski okvir za ponovno pokretanje, prekide rada jedinica LTO-a, troškove poslovanja, kapitala i financiranja do tog datuma (na temelju stvarnih računa) i revidirane projekcije tih troškova za ostatak desetogodišnjeg razdoblja produljenja, na temelju pisanog sporazuma između društva BE-NUC i druge stranke Ugovora u naknadi;

(d) „okolnosti koje omogućuju izmjenu ugovornih odredbi”: nakon datuma usklađivanja, zajamčena cijena u načelu će biti fiksna i neće se ponovno izračunavati, osim u slučaju određenih okolnosti koji omogućuju izmjenu ugovornih odredbi.

(102) Zajamčena cijena izračunat će se na temelju informacija iz detaljnog financijskog modela koji će izraditi i ažurirati BE-NUC u okviru parametara koje je utvrdila Belgija. Financijski model (i sva njegova ažuriranja) mora odobriti druga stranke u Ugovoru o naknadi. Ako se ne dobije odobrenje, BE-NUC i druga ugovorna stranka mogu povjeriti rješavanje pitanja povezanih s financijskim modelom neovisnom stručnjaku, u skladu s propisanim postupkom.

(103) Belgija navodi da se ugovorom za kompenzaciju razlike smanjuje izloženost društva BE-NUC tržišnom riziku i fluktuacijama tržišnih cijena na sljedeći način:

(a) druga stranka Ugovora o naknadi vrši plaćanje društvu BE-NUC kad je referentna tržišna cijena niža od zajamčene cijene, a BE-NUC vrši plaćanje drugoj stranki u Ugovoru o naknadi kad je referentna tržišna cijena viša od zajamčene cijene;

(b) modelom Ugovora o naknadi predviđa se razumna ciljna stopa povrata za projekt LTO: zajamčena cijena određena je kako bi se postigla ciljna unutarnja stopa povrata u rasponu od 6 % do 8 %, što je u skladu s referentnim vrijednostima za industriju (vidjeti tablicu 3) i procjenama ponderiranog prosječnog troška kapitala (vidjeti tablicu 6) i troška vlasničkog kapitala (vidjeti tablicu 7) za projekt LTO.

(104) Belgija navodi da ugovor za kompenzaciju razlike, iako smanjuje izloženost društva BE-NUC tržišnom riziku i fluktuacijama tržišnih cijena, uključuje mehanizme podjele rizika kojima bi se trebalo osigurati da BE-NUC bude izložen određenom tržišnom riziku i poticajima. Konkretno, Ugovor o naknadi predviđa aktiviranje mehanizma podjele dobiti/gubitka (prilagodbe promjenama tržišnih cijena) kad se pokaže da su tržišne cijene niže ili više od zajamčene cijene, odnosno:

(a) ako je referentna tržišna cijena između zajamčene cijene i utvrđene donje granice, ciljni povrat (u obliku niže zajamčene cijene) smanjuje se s unutarnje stope povrata od 7 % na minimalnu unutarnju stopu povrata od 6 %;

(b) ako je referentna tržišna cijena između zajamčene cijene i utvrđene gornje granice, ciljni prinos (u obliku više zajamčene cijene) povećava se na maksimalnu unutarnju stopu povrata od 8 %.

(105) Cilj je mehanizma prilagodbe promjenama tržišnih cijena potaknuti BE-NUC da optimizira svoju troškovnu strukturu prije utvrđivanja i revizije zajamčene cijene (2025./2029.), maksimalno poveća proizvodnju u reaktorima kad se očekuju visoke cijene i gotovo nedostatna razina opskrbe iz elektroenergetskog sustava, kao i da ublaži učinak neočekivane dobiti.

(106) Prilagodba na promjene tržišnih cijena izračunava se na sljedeći način:

(a) prvo, zajamčena cijena izračunava se na temelju ciljne nominalne unutarnje stope povrata nakon oporezivanja od 7 %, hipotetske niže zajamčene cijene s ciljnom unutarnjom stopom povrata od 6 % (niži prag) i hipotetske više zajamčene cijene s ciljnom unutarnjom stopom povrata od 8 % (gornji prag);

(b) zatim se raspon između zajamčene cijene i gornjeg (donjeg) praga dijeli na 20 pozitivnih (negativnih) vrijednosti („vrijednosti prilagodbe promjenama tržišnih cijena”). Te se vrijednosti upotrebljavaju za prilagodbu zajamčene cijene u svrhu namirivanja razlike u plaćanju na temelju ugovora za kompenzaciju razlike;

(c) prilagodba zajamčene cijene ovisi o omjeru između referentne tržišne cijene i zajamčene cijene (omjer referentne tržišne cijene):

— ako je omjer 1,20 ili viši, zajamčena cijena prema prilagodbi na promjene tržišnih cijena podiže se na gornji prag dodavanjem 20 pozitivnih vrijednosti prilagodbe promjenama tržišnih cijena zajamčenoj cijeni,

— ako je omjer 0,80 ili niži, smanjuje se na niži prag,

— između tih pragova, zajamčena cijena prilagođena promjenama tržišnih cijena prilagođava se unutar izračunatog raspona. Na primjer, ako je omjer 1,19 provest će se prilagodba naviše za 19 vrijednosti prilagodbe promjenama tržišnih cijena, dok omjer 1,10 dovodi do prilagodbe za 10 vrijednosti prilagodbe promjenama tržišnih cijena;

(d) stoga, ako je referentna tržišna cijena viša od zajamčene cijene, zajamčena cijena prilagođena promjenama tržišnih cijena dovodi do povećanja unutarnje stope povrata za projekt do 8 % s obzirom na iste pretpostavke osnovnog scenarija;

(e) alternativno, ako je referentna tržišna cijena niži od zajamčene cijene, zajamčena cijena prilagođena promjenama tržišnih cijena dovodi do smanjenja unutarnje stope povrata za projekt do 6 %.

(107) U početnom modelu mehanizma prilagodbe promjenama tržišnih cijena („početna prilagodba promjenama tržišnih cijena") raspon između zajamčene cijene i gornjeg (donjeg) praga podijeljen je na 30 pozitivnih (negativnih) „vrijednosti prilagodbe promjenama tržišnih cijena". U usporedbi s „početnom prilagodbom promjenama tržišnih cijena", „ažurirana prilagodba promjenama tržišnih cijena" aktivira se brže, tj. mehanizam podjele dobiti/gubitka odgovara rasponu intervala tržišnih cijena od ± 20 % umjesto ± 30 %.

(108) U skladu s time, Belgija navodi da se (ažuriranom) prilagodbom na promjene tržišnih cijena društvu BE-NUC pružaju snažniji poticaji da:

(a) optimizira strukturu troškova prije utvrđivanja i revizije zajamčene cijene. Zajamčena cijena revidirat će se prije datuma ponovnog pokretanja jedinica LTO-a (2025.), odnosno nakon datuma usklađivanja (2028.). Belgija napominje da niži trošak dovodi do niže zajamčene cijene i veće vjerojatnosti da će tržišna cijena biti viša od zajamčene cijene, čime se osigurava viša unutarnja stopa povrata (i smanjuje iznos koji belgijska država potencijalno treba platiti na temelju plaćanja razlike);

(b) planira održavanje tijekom razdoblja najniže očekivane cijene;

(c) ublaži učinke moguće neočekivane dobiti. Kako je Belgija pojasnila, prilagodba na promjene tržišnih cijena utvrđena je u unaprijed određenom rasponu (omjer referentne tržišne cijene između 0,80 i 1,20). Svaka referentna tržišna cijena izvan tog raspona ne dovodi dalje do prilagodbe zajamčene cijene i u potpunosti postaje dio plaćanja razlike. Stoga se neočekivana dobit ne može ostvariti na temelju visokih tržišnih cijena.

(109) Osim toga, Belgija navodi da se u izmijenjenom modelu ugovora za kompenzaciju razlike ovlast za odlučivanje o tome kada treba donijeti odluku o prilagodbi iz ekonomskih razloga prenosi na partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom (vidjeti odjeljak 3.3.1.5.). Naknada u okviru Sporazuma o uslugama upravljanja energijom neće biti samo fiksna kako je prvotno planirano, nego će uključivati i varijabilni dio te će se stoga pružiti poticaji za optimalno iskorištavanje ograničenog broja prilagodbi, odnosno 30 po gorivnom ciklusu (vidjeti uvodnu izjavu 13.). U usporedbi s prvotnim modelom ugovora za kompenzaciju razlike, prema kojem su odluke o prilagodbi donesene na temelju fiksnog praga prilagodbe, izmijenjeni model ugovora za kompenzaciju razlike više se ne oslanja na fiksni prag prilagodbe, već potiče provedbu prilagodbi u razdobljima kada su najisplativije (tj. kada se očekuje da će cijene biti izrazito negativne tijekom dovoljno dugog razdoblja). Naknada prema Sporazumu o uslugama upravljanja energijom detaljno je opisana u odjeljku 3.3.1.5.2.

(110) Naposljetku, Belgija tvrdi da je, zbog razloga navedenih u uvodnoj izjavi 80. Odluke o pokretanju postupka, ugovor za kompenzaciju razlike primjeren i proporcionalan instrument za uklanjanje utvrđenih tržišnih nedostataka i specifičnih rizika povezanih s ulaganjem u nuklearnu energiju, kojim se postižu ciljevi mjere uz uzimanje u obzir učinkovitih tržišnih signala. Belgija pojašnjava da će svi prihodi od ugovora za kompenzaciju razlike ići u opći državni proračun, ali će se zasebno obračunavati. Koristit će se prvenstveno za financiranje plaćanja druge ugovorne stranke Ugovora o naknadi na temelju ugovora za kompenzaciju razlike. Ako bi prihodi od ugovora za kompenzaciju razlike premašili iznose potrebne za financiranje troškova ugovora za kompenzaciju razlike, mogli bi se upotrijebiti za financiranje troškova drugog ugovora za kompenzaciju razlike. Belgija se obvezuje da će se svi preostali prihodi od ugovora za kompenzaciju razlike raspodijeliti poduzetnicima. Obvezuje se i da će obavijestiti Komisiju u slučaju raspodjele prihoda od ugovora za kompenzaciju razlike poduzetnicima i, prema potrebi, obavijestiti o takvoj mjeri. Belgija potvrđuje i da je uključila kaznene odredbe u slučaju neopravdanog jednostranog prijevremenog raskida ugovora za kompenzaciju razlike.

3.3.1.3.3. Minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital i instrument obrtnog kapitala

(111) Ako prihodi društva BE-NUC nisu dovoljni za pokrivanje troškova u bilo kojem mjesecu na temelju Ugovora o radu i održavanju, kao i svih drugih operativnih i kapitalnih troškova te troškova goriva i održavanja potrebnih za rad jedinica LTO-a, druga ugovorna stranka Ugovora o naknadi mora društvu BE-NUC platiti manjak kako bi se osigurao dovoljan novčani tok za pokrivanje tih troškova i dugoročna gospodarska održivost zajedničkog pothvata ([60]).

([60]) BE-NUC o tome podnosi godišnje izvješće o usklađivanju. Ako je iznos u tom izvješću manji od ukupnih iznosa minimalnih operativnih troškova, druga stranka Ugovora o naknadi platit će društvu BE-NUC iznos jednak apsolutnoj vrijednosti manjka. Društvu Luminus isplatit će se jednakovrijedan iznos.

(112) Minimalno plaćanje za operativne troškove sastoji se od dva dijela: Minimalni operativni troškovi: i. plaćanje manjka prihoda kako bi se osigurali dostatni novčani tokovi za pokrivanje troškova rada jedinica LTO i dugoročna gospodarska održivost zajedničkog pothvata i ii. zaštita 50 % troška uloženog kapitala u odnosu na amortizirane kapitalne troškove produljenja životnog vijeka jedinica LTO-a (svake tri godine).

(113) Belgija tvrdi da svaki pojedinačni događaj koji bi smanjio dostupnost jedinica LTO-a na duže razdoblje tijekom godine i/ili opetovani prekidi rada tijekom nekoliko godina može dovesti do znatnih gubitaka za BE-NUC.

(114) Belgija je zatražila od društva Electrabel da na temelju povijesnih podataka procijeni rizik od neplaniranih događaja koji uzrokuju dulju nedostupnost tijekom životnog vijeka jedinica LTO-a. Electrabel tvrdi da postoji velika vjerojatnost nastanka neplaniranog događaja koji uzrokuje dulju nedostupnost ([61]) tijekom desetogodišnjeg razdoblja produljenja životnog vijeka jedinica LTO-a. Kako bi to dokazao, utvrdio je povijesne slučajeve nedostupnosti za svaki od sedam nuklearnih reaktora u razdoblju od 11 godina od 2012. do 2022. (vidjeti tablicu 7). Electrabel tvrdi da taj povijesni pristup pruža korisne uvide iz sljedećih razloga:

(a) ne postoji jedinstvena definicija/metodologija procjene ili izračuna vjerojatnosti nastanka događaja koji uzrokuje dulju nedostupnost niti procjene trajanja razdoblja nedostupnosti zbog takvih događaja;

(b) homogeni podaci dostupni su samo za razdoblje od 2012. do 2022., ali, kad je riječ o belgijskim nuklearnim postrojenjima, od početka rada oduvijek je bilo događaja koji uzrokuju dulju nedostupnost/razdoblja nedostupnosti;

(c) belgijskim zakonima propisano je da se procjena sigurnosti mora provoditi svakih deset godina od trenutka kad nuklearna elektrana dobije odobrenje za rad u punom kapacitetu. Ta je procjena poznata kao „periodična sigurnosna provjera" ili „desetogodišnja provjera" ([62]). Najnovije periodične sigurnosne provjere u nuklearnim reaktorima Tihange 3 i Doel 4 provedene su 2015. za razdoblje od 2012. do 2022. u svrhu analize rizika. Budući da jedanaestogodišnje razdoblje od 2012. do 2022., tijekom kojeg je provedena sigurnosna provjera za svaki reaktor, više ili manje odgovara razdoblju produljenja životnog vijeka jedinica LTO-a, to se razdoblje smatra prikladnim za usporedbu.

Tablica 10.

Događaji koji su prouzročili neplaniranu nedostupnost u sedam belgijskih nuklearnih jedinica u razdoblju od 2012. do 2022.

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
D1	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[10 – 15] %	[0 – 5] %	[60 – 70] %	[0 – 5] %	[5 – 10] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %
D2	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[10 – 15] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %
D3	[40 – 50] %	[40 – 50] %	[60 – 70] %	[90 – 100] %	[0 – 5] %	[10 – 20] %	[50 – 60] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %
D4	[0 – 5] %	[5 – 10] %	[30 – 40] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[30 – 40] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %
T1	[10 – 20] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[5 – 10] %	[40 – 50] %	[50 – 60] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[40 – 50] %	[0 – 5] %	[30 – 40] %
T2	[20 – 30] %	[40 – 50] %	[60 – 70] %	[90 – 100] %	[0 – 5] %	[5 – 10] %	[10 – 20] %	[60 – 70] %	[0 – 5] %	[10 – 20] %	[0 – 5] %
T3	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[60 – 70] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %	[0 – 5] %

Izvor: SA.106107 – Tehnički sastanak s Europskom komisijom o potrebi, primjerenosti i proporcionalnosti zajma za osiguranje likvidnosti i minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital, 8. listopada 2024.

([61]) „Neplanirani događaj koji uzrokuje dulju nedostupnost" definira se kao svaki neplanirani događaj koji dovodi do nedostupnosti postrojenja više od 30 % godišnje, što odgovara razdoblju od 3,6 mjeseci.

([62]) Detaljne informacije o sveobuhvatnoj sigurnosnoj provjeri koja se provodi svakih deset godina dostupne su na internetskim stranicama agencije FANC/AFCN: https://afcn.be/fr/dossiers/centrales-nucleaires-en-belgique/surete/revisions-decennales.

(115) Podaci u tablici 10 pokazuju da je u razdoblju od 2012. do 2022. bilo događaja koji su uzrokovali dulju neplaniranu nedostupnost izvan kontrole nuklearnog operatora u svih sedam nuklearnih reaktora, što je dovelo do prosječne nedostupnosti od 59 % po jedinici (uz planirane prekide rada), odnosno prosječne nedostupnosti od sedam mjeseci po događaju. U razdoblju od 2012. do 2022. za svih je sedam nuklearnih reaktora zajedno zabilježeno 11 događaja koji su uzrokovali dulju neplaniranu nedostupnost. Neki od razloga neplanirane nedostupnosti bili su pukotine u tlačnoj posudi reaktora zbog nakupljanja vodika, oštećenja betona (za što su bili potrebni opsežni popravci), kvarovi opreme, istjecanja i sabotaža. Stoga Belgija navodi da je u prosjeku bilo približno 1,6 (11/7) događaja koji su uzrokovali dulju nedostupnosti po reaktoru tijekom desetogodišnjeg razdoblja.

(116) Belgija ističe da se pri radu više nuklearnih reaktora (ili postrojenja) gubitak prihoda tijekom razdoblja prekida rada jednog ili više reaktora može djelomično nadoknaditi prihodima od drugih reaktora. Međutim, kad je riječ o projektu LTO, očekuje se da će se ti sistemski rizici (događaji koji uzrokuju nedostupnost i istodobno utječu na većinu reaktora) povećati s obzirom na to da se od 2025. smanjuje broj belgijskih nuklearnih postrojenja i postaju manje diversificirana, tim više što dvije jedinice LTO-a primjenjuju istu tehnologiju. Stoga se mogućnost nastanka velikog događaja koji utječe na obje jedinice LTO-a tijekom duljeg razdoblja godine smatra izvjesnom.

(117) Vjerojatnost nedostupnosti jedinice od 59 %, što je približno sedam mjeseci, odgovara prosječnom trajanju jednog velikog događaja koji uzrokuje neplaniranu nedostupnost. Na temelju vlastitog iskustva s radom nuklearnih reaktora u Belgiji, Electrabel smatra da je to realistična procjena razdoblja nedostupnosti jer veliki događaji zahtijevaju važne inženjerske radove, nabavu rezervnih dijelova, analizu učinka na sigurnost i opsežne razgovore s tijelom nadležnim za nuklearnu sigurnost prije ponovnog pokretanja nuklearnih reaktora.

(118) Belgija pojašnjava da su redovite periodične sigurnosne provjere na temelju smjernice SSG-25 Međunarodne agencije za atomsku energiju ([63]) koje su se provodile svakih deset godina od početka rada dovele do znatnih poboljšanja i ulaganja u postrojenja radi održavanja njihove sigurnosti i pouzdanosti s obzirom na starost i dotrajalost. Međutim, unatoč tim periodičnim sigurnosnim provjerama, nuklearni operator ne može isključiti mogućnost nastanka novih problema zbog kojih nuklearni reaktori neće biti dostupni tijekom duljeg razdoblja.

(119) Kako bi procijenila učinak dulje neplanirane nedostupnosti tijekom razdoblja produljenja životnog vijeka jedinica LTO-a na BE-NUC i učinak minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital, Belgija je na temelju podataka iz tablice 10 razmotrila vjerojatne scenarije u slučaju neočekivane dulje nedostupnosti (vidjeti tablicu 11). Kao i kod drugih procjena, Belgija se za ilustrativne izračune oslonila na dogovoreni financijski model od 13. prosinca 2023.:

(a) u prvom scenariju pretpostavlja se prosječna nedostupnost od 59 %, uz planirane prekide rada, zasebno u nuklearnim reaktorima Doel 4 i Tihange 3 u različitim godinama (2030. i 2033.). U tom se scenariju ne bi aktivirao mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital. Projektom LTO i dalje bi se ostvario godišnji višak prihoda (nad troškovima) u iznosu od [0 – 200] milijuna EUR za Doel 4 i [0 – 200] milijuna EUR za Tihange 3, ali unutarnja stopa povrata projekta ne bi premašila [0 – 5] %;

(b) drugi scenarij odnosi se na situaciju u kojoj su obje jedinice LTO-a istodobno nedostupne cijelu godinu u razdoblju od 2029. do 2035. (tj. razdoblju punog pogona nakon radova u okviru projekta LTO). U tom se slučaju aktivira mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital te bi se društvu BE-NUC plaćali iznosi od [700 – 1 000] milijuna EUR do [1 000 – 1 300] milijuna EUR godišnje, ovisno o godini nedostupnosti. Belgija je dala dva konkretna primjera (s više ili manje negativnim scenarijem) za simulaciju učinka na projekt LTO:

— u 2029. (negativniji scenarij) rezultat projekta LTO bila bi negativna neto sadašnja vrijednost od [0 – 200] milijuna EUR i unutarnja stopa povrata od [0 – 5] %,

— u 2034. (manje negativan scenarij) učinak dulje neplanirane nedostupnosti na dioničare zajedničkog pothvata i na BE-NUC bio bi relativno manji jer je projekt LTO dosegnuo kraj desetogodišnjeg razdoblja. Projekt bi ostvario negativnu neto sadašnju vrijednost od [0 – 200] milijuna EUR i unutarnju stopu povrata od [5 – 10] %;

([63]) Sigurnosni standardi Međunarodne agencije za atomsku energiju, *Periodic Safety Review for Nuclear Power Plants*, STI/PUB/1588.

(c) treći scenarij odnosi se na situaciju u kojoj su obje jedinice LTO-a istodobno nedostupne cijelu godinu tijekom faze ponovnog pokretanja u razdoblju od 2026. do 2028., koje karakterizira ograničena proizvodnja za vrijeme radova povezanih s produljenjem životnog vijeka. U tom je razdoblju predviđeno da jedinice LTO-a rade na manje od 50 % kapaciteta te je vjerojatnije (u usporedbi s radom u punom pogonu) da će u slučaju daljnje neplanirane nedostupnosti biti nedostupne cijele godine, pri čemu će se svi gubici prvo pokriti zajmom za osiguranje likvidnosti. U tom se slučaju aktivira mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital, ali se ni za BE-NUC ni za Luminus ne očekuje da će ostvariti dobit tijekom faze ponovnog pokretanja. Neplanirani događaji ne bi dodatno utjecali na njihovu profitabilnost.

Tablica 11.

Ilustrativni učinak triju mogućih scenarija dulje neplanirane nedostupnosti na BE-NUC i drugu stranku Ugovora o naknadi na temelju dogovorenog financijskog modela

	Učinak na BE-NUC		Učinak na minimalno plaćanje za operativne troškove od strane druge stranke Ugovora o naknadi
	Financijska uspješnost jedinica LTO-a	UNUTARNJA STOPA POVRATA	
1. scenarij 59-postotna nedostupnost T3 u 2030. i D4 u 2033.	2030.: višak prihoda iznad troškova u iznosu od [0 – 200] milijuna EUR 2033.: višak prihoda iznad troškova u iznosu od [0 – 200] milijuna EUR (neto sadašnja vrijednost od minus [100 – 300] milijuna EUR)	[0 – 5] %	nije aktivirano
Drugi scenarij zastoj u obje jedinice tijekom cijele godine u fazi uobičajenog rada	**2029.**		
	u 2029. nisu ostvareni tržišni prihodi (neto sadašnja vrijednost od minus [0 – 200] milijuna EUR)	[0 – 5] %	aktivirano: [700 – 1 000] milijuna EUR bez minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital: stečaj subjekta BE-NUC
	2034.		
	u 2034. nisu ostvareni tržišni prihodi (neto sadašnja vrijednost od minus [0 – 200] milijuna EUR)	[5 – 10] %	aktivirano: [1 000 – 1 300] milijuna EUR bez minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital: stečaj subjekta BE-NUC
Treći scenarij Zagušenje koje istodobno utječe na obje jedinice tijekom cijele godine (2028.) u fazi početka rada	tržišni prihodi ostvareni 2028. (neto sadašnja vrijednost od 0 milijuna EUR)	[5 – 10] %	aktivirano: [600-800] milijuna EUR Bez minimalnom plaćanja za operativne troškove i kapital: stečaj subjekta BE-NUC

Izvor: SA.106107 – Tehnički sastanak s Europskom komisijom o potrebi, primjerenosti i proporcionalnosti zajma za osiguranje likvidnosti i minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital, 8. listopada 2024.; SA.106107 – Odgovor Belgije na zahtjev za informacije od 1. listopada 2024., 1. studenog 2024. (ažurirana verzija)

(120) Belgija navodi da opisana analiza pokazuje da je mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital osmišljen kako bi se obuhvatili učinci potencijalnih značajnih događaja koji ugrožavaju gospodarsku održivost zajedničkog pothvata te ga izlažu brojnim rizicima povezanima s nedostupnošću: u prvom scenariju, mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital ne aktivira se u slučaju nastanka prosječnog značajnog događaja i ne jamči prinose dioničarima, koji i dalje snose rizik neostvarivanja povrata ulaganja.

(121) Minimalno plaćanje za operativne troškove u nekim bi scenarijima moglo dovesti do relativno velikih troškova za belgijsku državu jer će se mehanizam aktivirati kako bi se ublažio velik negativni učinak nedostupnosti, kako je prethodno prikazano. Kako bi riješila taj problem, Belgija je uvela ograničenje minimalnih plaćanja za operativne troškove i kapital. U skladu s tim, druga stranka Ugovora o naknadi (Belgija) ostvarit će pravo raskida na temelju spomenutog ugovora ([64]) ako isplaćeni iznos minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital dosegne 2 milijarde EUR („ispunjenje uvjeta za raskid”), pod uvjetom da se to smatra primjerenim, među ostalim, s obzirom na:

— razloge na temelju kojih su ispunjeni uvjeti za raskid,

— mogući kratkoročni i dugoročni učinak raskida,

— očekivana minimalna plaćanja za operativne troškove i kapital u skladu s Ugovorom o naknadi (bez raskida),

— (očekivani) iznos dospjelih plaćanja zbog raskida, i

— posljedice za sigurnost opskrbe.

(122) Belgija navodi da postoje okolnosti u kojima raskid ne bi bio primjeren:

— ako je, ovisno o tome koje bi pravo na raskid bilo primjenjivo, relevantno plaćanje zbog raskida (ako postoji) veće od očekivanih budućih minimalnih plaćanja za operativne troškove i kapital,

— ako opterećenje i troškovi zamjenskog kapaciteta, među ostalim za tu zemlju, premašuju očekivana minimalna plaćanja za operativne troškove i kapital, i

— ako zamjenski kapacitet nije dostupan.

(123) Ako druga stranka Ugovora o naknadi odluči da neće ostvariti pravo na raskid, Belgija će dostaviti obrazloženje Komisiji za potrebe evaluacije.

(124) Iznos minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital koji ispunjava uvjet za raskid odgovara gornjoj granici minimalnih plaćanja za operativne troškove i kapital u scenariju u kojem su obje jedinice LTO-a istodobno nedostupne dvije godine zaredom. Očekivana minimalna plaćanja za operativne troškove i kapital zbog dvogodišnje nedostupnosti ovisit će o godini u kojoj su jedinice nedostupne. Belgija je dostavila godišnje izračune za godišnja minimalna plaćanja za operativne troškove i kapital i ukupne iznose za dvije uzastopne godine (vidjeti tablicu 12) na temelju preliminarnih predviđanja u dogovorenom financijskom modelu od 13. prosinca 2023.

Tablica 12.

Simulacija minimalnih plaćanja za operativne troškove i kapital

Razdoblje stopostotne nedostupnosti	Trošak minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital za prvu godinu (u milijunima EUR)	Trošak minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital za drugu godinu (u milijunima EUR)	Ukupni trošak minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital (u milijunima EUR)
2026. – 2027.	[600 – 800]	[600 – 800]	[1 100 – 1 300]
2027. – 2028.	[600 – 800]	[600 – 800]	[1 200 – 1 400]
2028. – 2029.	[600 – 800]	[800 – 1 000]	[1 400 – 1 600]
2029. – 2030.	[800 – 1 000]	[800 – 1 000]	[1 600 – 1 800]
2030. – 2031.	[800 – 1 000]	[1 000 – 1 100]	[1 800 – 2 000]
2031. – 2032.	[900 – 1 100]	[800 – 1 000]	[1 800 – 2 000]
2032. – 2033.	[800 – 1 000]	[800 – 1 000]	[1 800 – 2 000]
2033. – 2034.	[800 – 1 000]	[1 000 – 1 200]	[1 900 – 2 100]
2034. – 2035.	[1 000 – 1 200]	[600 – 800]	[1 700 – 1 900]

Izvor: belgijska nadležna tijela

([64]) Belgija je dostavila detaljan pregled prava raskida na temelju Ugovora o naknadi te je navela da je u Ugovoru o naknadi osim prava raskida predviđen i „protokol za jednu jedinicu obuhvaćenu projektom” kojim se propisuju načini ostvarivanja prava raskida i koji se primjenjuje isključivo na izuzimanje jedne jedinice LTO-a iz područja primjene Ugovora o naknadi prije datuma ponovnog pokretanja jedinice.

(125) Kako bi procijenila dvogodišnje referentno razdoblje za izračun predložene gornje granice od 2 milijarde EUR za minimalno plaćanje za operativne troškove, Belgija navodi neke primjere trajnog zatvaranja nuklearnih reaktora iz tehničkih razloga u Sjedinjenim Američkim Državama (jer u Europi dosad nije bilo takvih slučajeva) ([65]). Belgija ističe da ti primjeri pokazuju da je dvogodišnje referentno razdoblje u skladu sa stvarnom situacijom u nuklearnom sektoru jer se razdoblje od dvije godine nakon otkrivanja problema zbog kojeg je potrebno isključiti obje jedinice LTO-a obično može smatrati razumnom graničnom točkom za razmatranje daljnjih popravaka ili zatvaranja tih jedinica.

(126) Kako bi mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital bio primjenjiv, BE-NUC će od svojih dioničara ili od vanjske strane osigurati instrument obrtnog kapitala najkasnije na prvi datum ponovnog pokretanja jedinica LTO-a. Instrument obrtnog kapitala služi za financiranje potrebe za obrtnim kapitalom koja proizlazi iz rada navedenih jedinica. BE-NUC će moći iskoristiti instrument obrtnog kapitala ako je razlika između njegovih novčanih priljeva i odljeva manja od procijenjenih operativnih rashoda u predstojećem razdoblju potrošnje utvrđenom u Ugovoru o naknadi. Iznos instrumenta obrtnog kapitala jednak je barem prosječnim ukupnim procijenjenim operativnim rashodima za razdoblje od tri mjeseca. Taj zajam služi za premošćivanje razdoblja unutar godine do godišnjeg minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital i služi kao revolving kredit koji bi se otplaćivao na godišnjoj razini, ako se iskoristi, sredstvima minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital koje osigurava Belgija.

(127) Uvjeti instrumenta obrtnog kapitala, koji se nabavlja po tržišnim uvjetima najkasnije na prvi datum ponovnog pokretanja jedinica LTO-a, još nisu poznati. Međutim, Belgija je dodatno pojasnila da će se kamatna stopa na instrument obrtnog kapitala utvrditi primjenom iste metodologije koja je dogovorena za dioničarske zajmove (vidjeti uvodnu izjavu 63.).

3.3.1.3.4. Zajmovi za osiguranje likvidnosti

(128) Osim minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital kojim se osigurava financijska stabilnost tijekom cijelog desetogodišnjeg razdoblja produljenja životnog vijeka, tijekom prve tri godine projekta LTO (faza ponovnog pokretanja) belgijska vlada odobrit će zajam subjektima BE-NUC i Luminus pod jednakim uvjetima. Iznos zajmova odredit će se na temelju njihova razmjernog udjela u jedinicama LTO-a, odnosno njihova udjela u troškovima prekida rada i operativnim troškovima od 1. srpnja 2025. Kako je navela Belgija, zajmovi za osiguranje likvidnosti odobravaju se kako bi se osigurala likvidnost do 2028. jer se zbog radova u okviru projekta LTO operativni troškovi ne mogu financirati iz novčanih tokova.

(129) Zajmovi za osiguranje likvidnosti, koji se daju po ograničenoj kamatnoj stopi i mogu se otplaćivati u skladu s određenim planom otplate, uključuju dva instrumenta (jedan po jedinici LTO-a), od kojih svaki ima dvije tranše, a to su:

(a) tranša koja se odnosi na troškove subjekata BE-NUC i Luminus za prekid rada relevantne jedinice, nastale od propisanog datuma prestanka rada do datuma ponovnog pokretanja jedinice: tom se tranšom financiraju i plaćaju troškovi potrebni za održavanje jedinica LTO-a do datuma ponovnog pokretanja. Ako su troškovi razdoblja prekida rada veći od predviđenih, druga stranka Ugovora o naknadi mora prilagoditi tranšu;

(b) tranša koja se odnosi na pokrivanje operativnih troškova i dijela kapitalnih troškova za relevantnu jedinicu do 31. prosinca 2028.: ta se tranša upotrebljava za pokrivanje manjkova operativnih novčanih tokova nastalih prije 31. prosinca 2028. Međutim, svi daljnji gubici zbog neplaniranih prekida rada trebaju se pokriti sredstvima minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital.

(130) Uvjeti zajmova za osiguranje likvidnosti navedeni su u uvodnoj izjavi 96. Odluke o pokretanju postupka i nisu izmijenjeni. Zajmovi za osiguranje likvidnosti otplaćuju se po kamatnoj stopi do 6 %, istovjetno uvjetima kao u slučaju povrata dioničara. Belgija pojašnjava da su stranke Ugovora o naknadi dogovorile način određivanja kamatne stope i da maksimalna stopa od 6 % odgovara donjoj granici ciljnog raspona unutarnje stope povrata od 6 % do 8 % (uzimajući u obzir prilagodbu na promjene tržišnih cijena).

([65]) Na primjer, Crystal River 3 trajno je zatvoren 2013., 3,5 godina nakon otkrivanja ozbiljnog problema. Slično tome, San Onofre 2 & 3 ugašeni su je 2013., 1,5 godinu nakon otkrivanja ozbiljnog problema.

(131) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 97. Odluke o pokretanju postupka, očekuje se povlačenje zajmova za osiguranje likvidnosti u ukupnom iznosu od [500 – 700] milijuna EUR u [...] obroka od [...] do [...], koji će se otplatiti u tri obroka od [...] do [...], uključujući kapitalizirane kamate. Ti izračuni i iznosi ažurirat će se u financijskom modelu koji je odobrila druga stranka Ugovora o naknadi 2025., prije datuma ponovnog pokretanja jedinica LTO-a, na temelju troška produljenja rada u skladu sa zahtjevima nuklearne sigurnosti koje je utvrdila belgijska agencija za nuklearnu sigurnost, procijenjenog na temelju dostavljenih ponuda.

(132) Belgija navodi da zajmovi za osiguranje likvidnosti proporcionalno donose koristi dioničarima: dioničari zajedničkog pothvata i druga stranka Ugovora o naknadi proporcionalno dijele rizike od neostvarivanja očekivanih povrata jer će se s manjom dobiti smanjiti i unutarnja stopa povrata projekta LTO i zajmovi za osiguranje likvidnosti. Zapravo, zajmovi za osiguranje likvidnosti neće biti otplaćeni samo ako projekt LTO ne ostvari dostatnu dobit za isplatu povrata na ulaganja dioničara ([66]). Stoga Belgija tvrdi da, pored postojećih rizika za uspješnost i profitabilnost projekta, zajmovi za osiguranje likvidnosti ne predstavljaju dodatne rizike za dobavljača prema Ugovoru o naknadi, jer se instrument ne upotrebljava za financiranje kapitalnih rashoda (već samo amortiziranih kapitalnih troškova produljenja životnog vijeka tijekom faze ponovnog pokretanja).

3.3.1.4. Ugovor o radu i održavanju

(133) U skladu s Ugovorom o radu i održavanju, Electrabel će društvu BE-NUC pružati:

(a) „usluge LTO-a”: radove i usluge potrebne za produljenje životnog vijeka svake jedinice LTO-a za 10 godina, od datuma zaključenja transakcije; i

(b) „usluge upravljanja i održavanja”: usluge upravljanja jedinicama LTO-a, zajedničkim sustavima i pogonima te usluge njihovog održavanja, u mjeri u kojoj se upotrebljavaju u vezi s tim jedinicama (uključujući usluge zbrinjavanja otpada), od završetka prvobitnog propisanog životnog vijeka svake jedinice LTO-a).

(134) Određene usluge izričito su isključene iz Ugovora o radu i održavanju, uključujući usluge, radove ili aktivnosti povezane s razgradnjom i rastavljanjem jedinica LTO-a, za koje je i dalje odgovoran Electrabel (vidjeti odjeljak 3.3.2.4.).

(135) U skladu s člankom 12. stavkom 1. Ugovora o radu i održavanju i podložno određenim prilagodbama i iznimkama, BE-NUC će društvu Electrabel platiti 89,807 % (što odražava udio društva Luminus od 10,193 % u jedinicama LTO-a) svih troškova nastalih pružanjem usluga LTO-a te usluga upravljanja i održavanja, uvećano za odgovarajuću maržu:

— [0 – 5] % za troškove osiguranja i poreze,

— [0 – 5] % za robu i usluge koje isporučuju članovi grupe Engie, i

— [10 – 20] % za sve ostale troškove.

(136) Belgija navodi da su razine marži usklađene s onima koje se primjenjuju na temelju Sporazuma o partnerstvu s društvom Luminus u radi provedbe projekta LTO (kojim je obuhvaćen širok raspon usluga, bez ograničenja uključujući usluge upravljanja i održavanja). Izvorni sporazum koji obuhvaća slične usluge trećoj strani, društvu Luminus, sklopljen je 26. lipnja 2003. i ponovno potvrđen 13. prosinca 2023. referentni je dokument koji podupire stajalište da Ugovor o radu i održavanju podrazumijeva troškove proizvodnje nuklearne energije po tržišnim uvjetima. Osim toga, Belgija tvrdi da su financijski rizici koje snosi Electrabel veći od onih prema Sporazumu o partnerstvu s društvom Luminus jer će se na temelju Ugovora o radu i održavanju marža društva Electrabela smanjiti ako dođe do(neopravdanog) prekoračenja troškova (tj. troškova koji nisu uključeni u proračun kako je predložio Electrabel i koje su potvrdile stranke) i dulje od predviđene nedostupnosti postrojenja.

(137) Osim toga, Belgija navodi da Ugovor o radu i održavanju uključuje određene mehanizme kontrole troškova, kao što je pravo društva BE-NUC da provede reviziju izračuna naknada i učinkovitosti usluga društva Electrabel te da zatraži analizu referentnih vrijednosti cijena koje Electrabel naplaćuje za povezane tehničke usluge.

([66]) To bi se dogodilo u slučaju dulje nedostupnosti tijekom nekoliko godina, npr. manje od 60 % svake godine od 2029. do 2035.

(138) Naposljetku, kao (jedini) operator jedinica LTO-a i pružatelj usluga društvu BE-NUC na temelju Ugovora o radu i održavanju, Electrabel će se poticati da osigura tehničku i gospodarsku učinkovitosti tih jedinica. Konkretno, u skladu s Ugovorom o radu i održavanju:

(a) Electrabel će biti odgovoran za plaćanje ugovorne kazne ako je dostupnost jedinica LTO-a tijekom ugovorne godine manja od [90 – 100] % (isključujući prekide rada povezane s produljenjem životnog vijeka, uobičajene prekide rada i događaje više sile). Plaćanjem te ugovorne kazne, marža koju je Electrabel ugovorio za tu ugovornu godinu smanjuje se na kliznoj ljestvici s [10 – 20] % na [0 – 5] %;

(b) u slučaju prekoračenja troškova Electrabel nema pravo primati relevantnu maržu u odnosu na bilo kakvo prekoračenje i opseg prekoračenja troškova, osim u slučaju opravdanog prekoračenja troškova; i

(c) u slučaju prekoračenja troškova samo tijekom faze ponovnog pokretanja, kazne će se primjenjivati na maržu društva Electrabel (do [50 – 60] % marže za usluge upravljanja i održavanja i do [70 – 80] % marže za usluge LTO-a).

(139) Stoga Belgija zaključuje da je Ugovor o radu i održavanju ograničen na pokrivanje nastalih troškova i da su njegovi financijski uvjeti utvrđeni u skladu s tržišnim uvjetima.

3.3.1.5. Sporazum o uslugama upravljanja energijom

(140) Iako će BE-NUC biti tehnički vlasnik 89,807 % električne energije koju proizvode jedinice LTO-a (preostalih 10,193 % u vlasništvu je društva Luminus), prenosi vlasništvo nad tom električnom energijom na subjekt za upravljanje energijom, koji će je prodavati ([67]). U tu će svrhu BE-NUC sklopiti Sporazum o uslugama upravljanja energijom s partnerom koji od njega kupuje električnu energiju i prodaje je.

(141) U Sporazumu o uslugama upravljanja energijom utvrdit će se ključni uvjeti i raspodjela rizika te će se precizirati strategija za ponude i upravljanje neravnotežom ponude i potražnje, kao i uloga subjekta za upravljanje prodajom energije („partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom”) u skladu s utvrđenim parametrima. Partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, određen u okviru tog sporazuma, bit će kupac i vlasnik udjela električne energije proizvedene u jedinicama LTO-a koji pripada društvu BE-NUC te podliježe unaprijed definiranoj strategiji za ponude i upravljanje neravnotežom ponude i potražnje. Ta se strategija s vremena na vrijeme može revidirati i izmijeniti, u skladu s postupkom opisanim u Ugovoru o naknadi. Belgijska vlada (BE-WATT), u svojstvu druge stranke Ugovora o naknadi, može uvjetovati navedenu strategiju, uz preduvjet da se pridržava njezinih uvjeta kako je navedeno u Ugovoru o naknadi. Partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom u tome ima savjetodavnu ulogu.

(142) Kako bi se proizvedenom električnom energijom trgovalo na veleprodajnom tržištu na konkurentan i transparentan način, Electrabel i belgijska država dogovorili su se da će provesti javni natječaj za te usluge, osiguravajući transparentnost i tržišno natjecanje (vidjeti odjeljak 3.3.1.5.1.). Na natječajni postupak primjenjuju se zakon o javnoj nabavi i sve povezane nužne zaštitne mjere.

3.3.1.5.1. Natječajni postupak

(143) Belgija navodi da se postupak javne nabave dobrovoljno provodi u skladu s belgijskim Zakonom o javnoj nabavi od 17. lipnja 2016. i Kraljevskim dekretom od 18. lipnja 2017. o javnoj nabavi u sektorima komunalnih i energetskih usluga ([68]).

([67]) Luminus je vlasnik svojeg (10,193 %) udjela električne energije koju proizvode jedinice LTO-a. Luminus samostalno upravlja prodajom električne energije i nije povezan sa Sporazumom o uslugama upravljanja energijom, čija je svrha prodaja udjela električne energije proizvedene u jedinicama LTO-a koji pripada subjektu BE-NUC.

([68]) Loi relative aux marches publics. Dostupno na: https://etaamb.openjustice.be/fr/loi-du-17-juin-2016_n2016021053.html. Zakonom o javnoj nabavi od 17. lipnja 2016. prenosi se Direktiva 2014/25/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o nabavi subjekata koji djeluju u sektoru vodnog gospodarstva, energetskom i prometnom sektoru te sektoru poštanskih usluga i stavljanju izvan snage Direktive 2004/17/EZ.

(144) Sporazum o uslugama upravljanja energijom dodijelit će se u okviru pregovaračkog postupka s prethodnom objavom poziva na nadmetanje ([69]), što je standardni postupak u sektoru komunalnih i energetskih usluga. Poziv na podnošenje ponuda objavljen je na relevantnim belgijskim platformama ([70]) i platformama EU-a ([71]), čime je svim potencijalnim natjecateljima omogućeno sudjelovanje u natječajnom postupku.

(145) S obzirom na važnost usluge za koju je raspisan natječaj i osjetljivost sa stajališta tržišnog natjecanja, Belgija je uvela dodatne odredbe i zaštitne mjere kako bi osigurala postizanje ciljeva Sporazuma o uslugama upravljanja energijom i pružanje očekivanih usluga na odgovarajući način:

(a) prije izrade natječajne dokumentacije, 3. rujna 2024. pokrenut je zahtjev za informacije o Sporazumu o uslugama upravljanja energijom (s rokom za dostavu zahtjeva do 2. listopada 2024.) kako bi se prikupila stajališta tržišta o nekoliko tema povezanih sa Sporazumom o uslugama upravljanja energijom ([72]). Zahtjev za informacije imao je dva glavna cilja: i. obavješćivanje tržišta unaprijed o predstojećem natječajnom postupku, čime se zainteresiranim natjecateljima dalo dovoljno vremena za pripremu ([73]) i osigurala dodatna transparentnost; ii. uzimanje u obzir, prema potrebi, informacija prikupljenih u zahtjevima za informacije pri sastavljanju natječajne dokumentacije, čime se društvu BE-NUC omogućilo da na temelju ispitivanja tržišta doradi natječaj, kriteriji natječaja su bolje razjašnjeni te je osigurano da su svi propisani uvjeti ili kriteriji nediskriminirajući. U zahtjevu za informacije navedeno je, na primjer, da ne bi trebalo provesti zasebne natječaje za svaku jedinicu obuhvaćenu projektom, već da ih se može ponuditi u paketu;

(b) poziv na iskaz interesa objavljen je 11. prosinca 2024. i u njemu se zainteresirane strane pozivaju da do 13. siječnja 2025. iskažu interes za sudjelovanje u natječaju. Na zahtjev nekoliko strana, rok za podnošenje odgođen je do 3. veljače 2025. kako bi se osiguralo dostatno tržišno natjecanje u natječajnom postupku. Nakon toga zainteresirane strane bit će pozvane da dostave ponude na temelju buduće ugovorne dokumentacije (uključujući izmijenjenu strukturu naknada kako je objašnjeno na slici 3). Belgija navodi da joj detaljan opis ponuđenih usluga omogućuje da ima samo jedan kriterij za dodjelu, a to je cijena. Budući da će se ugovor dodijeliti u pregovaračkom postupku, nakon što natjecatelji dostave ponude kao odgovor na poziv na dostavu ponuda (uključujući nacrt Sporazuma o uslugama upravljanja energijom i sve popratne dokumente) javni naručitelj može ih pozvati da dostave povoljniju ponudu, čime se osigurava najkonkurentniji ishod.

(146) Osim toga, Belgija napominje da natječaj uključuje skup kriterija za odabir kako bi se osiguralo da svaki natjecatelj ispunjava uvjete u pogledu stručnih kvalifikacija i infrastrukture potrebnih za uredno izvršenje Sporazuma o uslugama upravljanja energijom. Međutim, ti su kriteriji za kvalifikaciju svedeni na najnižu granicu, pri čemu svaki podrazumijeva nužni zahtjev za planirane usluge, kako bi se osigurala najveća razina natjecanja.

(147) U usporedbi s informacijama koje su Komisiji bile na raspolaganju u trenutku donošenja Odluke o pokretanju postupka, Belgija je dostavila više pojedinosti o kriterijima kvalificiranosti. Ponuditelj (ili, za prva četiri kriterija opisana u nastavku, u slučaju oslanjanja na kapacitete drugog subjekta) mora:

(a) navesti najmanje dva primjera radnog iskustva (najmanje godina dana rada) u upravljanju postrojenjima za proizvodnju toplinske ili nuklearne energije od najmanje 1 000 MW sveukupno (tj. uzimajući u obzir sva navedena iskustva) koja se nalaze u zemljama Europske unije, Ujedinjenoj Kraljevini ili zemljama EFTA-e ([74]);

([69]) U skladu s člankom 120. belgijskog Zakona o javnoj nabavi od 17. lipnja 2016.
([70]) Bulletin der Aanbestedingen/Bulletin des Adjudications.
([71]) Dodatak *Službenom listu Europske unije*.
([72]) Te teme uključuju, među ostalim, profil rizičnosti, jamstva povezana s drugom ugovornom strankom i rizikom druge ugovorne stranke, mehanizam određivanja cijena, uvjete plaćanja, učestalost izdavanja računa i zatezne kamate, strategiju za ponude i upravljanje neravnotežom ponude i potražnje, rezerve za uravnoteženje unutarnjeg portfelja, podjelu ponude u dvije grupe (jedna po postrojenju), strukturu kreditiranja i povezanih jamstava te objedinjavanje subjekata odgovornih za odstupanje.
([73]) Belgija je proaktivnim pristupom utvrdila relevantne sudionike na tržištu koje želi kontaktirati i potaknuti da dostave informacije na temelju zahtjeva za informacije te da se prijave na natječaj.
([74]) Kriterijem sveukupne proizvodnje od najmanje 1 000 MW osigurava se da kvalificirani/odabrani sudionici imaju financijsku sposobnost za ispunjenje zahtjeva za proizvodnju električne energije od 1 000 do 2 000 MW.

(b) navesti najmanje dva primjera radnog iskustva (najmanje godina dana rada) u upravljanju postrojenjima za proizvodnju toplinske ili nuklearne energije. Svako radno iskustvo odnosi se na jedno postrojenje s proizvodnim kapacitetom od najmanje 350 MW koje se nalazi u zemljama Europske unije, Ujedinjenoj Kraljevini ili zemljama EFTA-e ([75]);

(c) navesti barem jedan primjer radnog iskustva (najmanje godina dana) u upravljanju postrojenjima za proizvodnju električne energije za treću stranu, odnosno za jedno postrojenje s proizvodnim kapacitetom od najmanje 350 MW koje se nalazi u zemljama Europske unije, Ujedinjenoj Kraljevini ili zemljama EFTA-e ([76]);

(d) imati kreditni rejting „investicijskog razreda", što znači sljedeći kreditni rejting kod jedne od sljedećih (ili istovjetnih) agencija za kreditni rejting: (i) Fitch: i. najmanje BBB-, ii. S&P: najmanje BBB-, iii. Moody's: najmanje Baa3 ([77]); i

(e) imati aktivno članstvo u najmanje jednom nominiranom operatoru tržišta električne energije („NEMO") koji posluje u Belgiji, za trgovanje električnom energijom ([78]).

(148) Tijekom trajanja Sporazuma o uslugama upravljanja energijom partner u tom sporazumu mora ispunjavati, među ostalim, sljedeće uvjete:

(a) imati sklopljen ugovor o subjektu odgovornom za odstupanje s društvom Elia;

(b) imati kreditni rejting „investicijskog razreda", što znači sljedeći kreditni rejting kod jedne od sljedećih (ili istovjetnih) agencija za kreditni rejting: (i) Fitch: i. najmanje BBB-, ii. S&P: najmanje BBB-, iii. Moody's: najmanje Baa3;

(c) imati aktivno članstvo u najmanje jednom nominiranom operatoru tržišta električne energije koji posluje u Belgiji, za trgovanje električnom energijom.

(149) Kad je riječ o roku za podnošenje ponuda, Belgija navodi da namjerava pravodobno zatvoriti natječaj, najkasnije do 15. svibnja 2025., kako bi partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom imao dovoljno vremena za potrebne pripreme prije ponovnog pokretanja jedinica LTO-a.

(150) Kad je riječ o resursima povezanima s proizvodnjom električne energije, usluge obuhvaćene natječajnim postupkom uključuju, među ostalim, i. upravljanje tim resursima na terminskom tržištu i s obzirom na aktualne tržišne uvjete, ii. usluge optimizacije i upravljanja povezane s trgovanjem za dan unaprijed i unutardnevnim trgovanjem, iii. usluge povezane s regulatornim obvezama tržišta, iv. usluge ugovaranja usluga operatora prijenosnih sustava u Belgiji i v. trgovanje, pristup tržištu i analizu tržišta. Zbog međuovisnosti različitih navedenih zadaća i uobičajene tržišne prakse da se u komercijalni ugovor uključi kombinacija tih usluga kako bi se osigurala operativna učinkovitost, te će usluge biti integrirane u jedinstvenu definiciju u okviru Sporazuma o uslugama upravljanja energijom.

3.3.1.5.2. Prodaja električne energije proizvedene u jedinicama LTO-a i naknada partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom

(151) Belgija je pojasnila da partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom ne trguje kao zastupnik ili u ime subjekta BE-NUC, nego prodaje kupljenu električnu energiju jer je njezin vlasnik. Osim toga, u izmijenjenom modelu ugovora za kompenzaciju razlike partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom dobiva ovlasti za donošenje odluka u pogledu prilagodbi iz ekonomskih razloga kako bi se potaknula učinkovita provedba tih prilagodbi s obzirom na njihov ograničen opseg i bolje odgovorilo na tržišne signale (vidjeti uvodnu izjavu 153. i dalje).

([75]) Za upravljanje važnim jedinstvenim točkama kvara na tržištu potrebna je posebna operativna struktura koja uključuje stručno osposobljavanje osoblja. Iako je u standardnom pristupu za manja decentralizirana postrojenja u slučaju problema dovoljno zatražiti od dispečera da na unutardnevnom tržištu što prije nabavi količinu koja nedostaje, takav pristup nije primjeren za veća postrojenja.

([76]) Tim se kriterijem osigurava da druga ugovorna stranka može obavljati operacije za treću stranu i da ima sveobuhvatan ugovorni okvir.

([77]) Taj se kriterij uvodi kako bi se osiguralo da partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom ima dobru sposobnost plaćanja svojih financijskih obveza.

([78]) Članstvom u organizaciji NEMO (Epexspot i Nord Pool u Belgiji), ovlaštenoj za vođenje integriranog tržišta električne energije za dan unaprijed i unutardnevnog integriranog tržišta električne energije, osigurava se pristup tržištu električne energije. Ispunjenjem tog kriterija osigurava se da natjecatelj može pravodobno pristupiti tržištima te da je dovoljno upućen u funkcioniranje i najnovije trendove europskog tržišta.

(152) Belgija navodi da se nagodba između partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom i društva BE-NUC temelji na tržištu za dan unaprijed kako bi se ograničio osnovni rizik za BE-NUC jer to podrazumijeva da, u kombinaciji s plaćanjem razlike društva BE-NUC na temelju ugovora za kompenzaciju razlike u kojem referentna tržišna cijena podrazumijeva cijenu na tržištu za dan unaprijed, BE-NUC dobiva zajamčenu cijenu (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.2) ([79]). Belgija potvrđuje da će partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom moći slobodno trgovati na tržištu po vlastitom izboru i da nije obvezan davati ponude na tržištu za dan unaprijed.

(153) Kako je objašnjeno u odjeljku 2.1. i uvodnoj izjavi 109., s obzirom na to da su jedinice LTO-a ograničene na 30 prilagodbi po ciklusu i stoga nemaju tehničku i regulatornu mogućnost promjene obujma proizvodnje u bilo kojem trenutku, visina naknade partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom izmijenjena je kako bi se pružili poticaji za optimalno iskorištavanje ograničenog broja odobrenih prilagodbi. Osim fiksne naknade (utvrđene u natječaju), izmijenjena formula naknade uključuje i promjenjivu naknadu (na temelju unaprijed određene formule i ovisno o plaćanju za prilagodbu i korekciju). Takvom se naknadom izlaže partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom mogućem povećanju prihoda na temelju prilagodbe u vrijeme negativnih cijena (kao i mogućem smanjenju prihoda zbog prilagodbi u vrijeme pozitivnih cijena, ako se provode), dok se partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom izravno izlaže troškovima odstupanja i unutardnevnog trgovanja kako je navedeno u nastavku. Stoga će se promjenjiva naknada sastojati od fiksnog postotnog udjela („alfa”) povećanja prihoda koji aktiviraju prilagodbu u trgovanju za dan unaprijed i diferenciranog postotnog udjela („beta”) troškova i prihoda unutardnevnog trgovanja i odstupanja, tj. plaćanja za poravnanje korekcije (koja mogu obuhvaćati povećanja prihoda zbog aktiviranja prilagodbe u unutardnevnom trgovanju), pri čemu:

(a) alfa se utvrđuje *ex ante* na 20 %. Dovoljno je visoka da pruži dostatne poticaje za donošenje optimalnih odluka o prilagodbi, ali ne i previsoka, kako ne bi odvratila subjekte koji nisu skloni preuzimanju rizika od sudjelovanja u natječaju;

(b) povećanja prihoda od prilagodbi izračunavaju se *ex post* kao umnožak otkupljene količine na tržištu za dan unaprijed za prilagodbu i razlike između nule i cijene na tržištu za dan unaprijed;

(c) beta je diferencirana, ali se također utvrđuje *ex ante* i odražava financijsku obvezu partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom kao subjekta odgovornog za odstupanje ako do njega dođe. U tom pogledu Belgija tvrdi da su reaktori relativno stari i da radovi potrebni za projekt LTO, kao i prilagodbe, potencijalno povećavaju rizike od neplaniranih prekida rada, što dovodi do odstupanja. Osim toga, za postrojenja postoje posebno strogi sigurnosni zahtjevi, što dodatno povećava rizik od prekida rada. Istodobno, iako se belgijska unutardnevna tržišta i tržišta uravnoteženja sve više integriraju sa susjednim tržištima, i dalje su prilično mala u usporedbi s veličinom dvaju reaktora. Zbog toga će svaki prekid rada smanjiti vjerojatnost da subjekt odgovoran za odstupanje pronađe druge ugovorne strane za ublažavanje učinka prekida rada i neproporcionalno povećati rizik od posljedičnog porasta cijena. Stoga Belgija tvrdi da bi beta trebala imati različite vrijednosti ovisno o prirodi i učinku događaja koji dovodi do odstupanja, uz zadržavanje odgovarajućih poticaja za partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom (kao subjekta odgovornog za odstupanje) u svrhu ublažavanja odstupanja ([80]). Međutim, partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom i dalje je u potpunosti financijski izložen svim odstupanjima koje su uglavnom posljedica odstupanja od predviđene proizvodnje ili pogrešaka u trgovanju;

(d) poravnanje zbog korekcije zbroj je plaćanja za unutardnevno trgovanje i plaćanja u slučaju odstupanja, a beta se primjenjuje na oboje. Za određeni sat, može biti pozitivno i/ili negativno.

([79]) Subjekti za upravljanje energijom upotrebljavaju sustave za evidentiranje transakcija i upravljanje pozicijama kako bi pojednostavnili radne procese, što obuhvaća predviđanje, optimizaciju, dražbovanje, dispečiranje u stvarnom vremenu i poravnanje transakcija. Konkretno, u tim se sustavima bilježe sve transakcije između društva BE-NUC i partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom te prodaja povezana s tržištem i transakcije s operatorom prijenosnog sustava. Evidentirani podaci obrađuju se putem modula za poravnanje, koji služi za izračun iznosa financijskog poravnanja na temelju obujma transakcija, primjenom unaprijed definiranih ugovornih formula. Izvješća koja sustav generira elektroničkim se putem šalju društvu BE-NUC na pregled. BE-NUC može provesti usporednu analizu i, ako je potrebno, zatražiti prilagodbe.

([80]) Konkretno, beta će iznositi 100 % u slučaju „proizvodnje baznog kapaciteta”, 20 % u slučaju „prilagodbe zbog ekonomskih razloga”, tj. do 30 puta godišnje, i 8 % kad je riječ o neplaniranim prekidima rada, tj. u slučaju iznimnih događaja s velikim učinkom, koji obično nastanu manje od jednom godišnje po jedinici.

Slika 3.

Izmijenjena formula za naknadu prema Sporazumu o uslugama upravljanja energijom

Naknada partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom = fiksna naknada + promjenjiva naknada

Promjenjiva naknada = alfa*povećanja prihoda + beta*poravnanja zbog korekciju
Povećanje prihoda = otkupljena količina * (0 – cijena trgovanja za dan unaprijed)
Poravnanje zbog korekcije = troškovi ili prihodi unutardnevnog trgovanja i odstupanja

(154) Formula na slici 3 primjenjuje se na cijelu količinu tijekom prilagodbi, među ostalim ako se prilagodba provodi kad su cijene pozitivne (na primjer tijekom razdoblja povećanja/smanjenja proizvodnje), a ne samo tijekom razdoblja negativnih cijena ([81]). Promjenjivu naknadu plaća BE-NUC u okviru Sporazuma o uslugama upravljanja energijom, ali ti će se troškovi i/ili prihodi prenijeti na BE-WATT u okviru Ugovora o naknadi.

(155) Belgija navodi da se s pomoću izmijenjene formule naknade partner u Sporazum o uslugama upravljanja energijom potiče, među ostalim, na optimalne prilagodbe iz ekonomskih razloga tijekom cijelog trgovanja za dan unaprijed i unutardnevnog trgovanja te na smanjenje troškova unutardnevnog trgovanja i odstupanja. Belgija ističe da su parametri alfa i beta odabrani kako bi tržište i dalje učinkovito funkcioniralo i kako se subjekte koji nisu skloni preuzimanju rizika ne bi odvratilo od sudjelovanja u natječaju.

(156) Izmijenjena formula naknade utjecat će na ponašanje sudionika u nadmetanju za fiksnu naknadu. Ponuditelji će u ponudama uzeti u obzir očekivane pozitivne učinke prilagodbe (vrijednost opcije) te troškove i potencijalne prihode povezane s plaćanjima u unutardnevnom trgovanju i u slučaju odstupanja. Belgija navodi da će se u natječajnoj dokumentaciji objasniti struktura naknade (poticaja) tako da pozitivan/negativan potencijal izmijenjene formule naknade bude transparentan ponuditeljima. Belgija će ocijeniti primjerenost (izmijenjene) formule naknade partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom te usklađenost s tržištem i učinkovitost poticaja koje pruža na različitim tržištima. Evaluacija će se provesti najkasnije dvije godine nakon početka rada kako bi se omogućila pravodobna revizija ugovora ili organizacija novog natječaja, što je moguće nakon 3,5 godine ([82]). Međutim, kako bi se zadržali odgovarajući poticaji za partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, moguće je samo povećanje parametara alfa i beta ([83]).

(157) Belgija navodi da se prilagodbom naknade prema Sporazumu o uslugama upravljanja energijom poticaji partnera u tom sporazumu, koji ima ovlast odlučivanja o prilagodbama iz ekonomskih razloga (podložno konačnoj odluci operatora, npr. u slučaju sigurnosnih ili regulatornih problema), usklađuju s tržišnim signalima, čime se otklanja zabrinutost Komisije u tom pogledu. Istodobno, partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom ima na raspolaganju odgovarajuće poticaje da ispuni svoju zadaću kao subjekt odgovoran za odstupanje, a da pritom nije u potpunosti izložen odstupanjima izvan vlastite kontrole. Osim toga, Belgija napominje da će između subjekta BE-NUC, nuklearnog operatora i partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom postojati kontinuirana razmjena točnih informacija (uključujući redovita ažuriranja o dostupnosti, tehničkim mogućnostima itd. jedinica LTO-a) kako bi se partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom omogućilo donošenje utemeljenih i učinkovitih odluka o prilagodbama u gospodarske svrhe.

([81]) To je povezano s tehničkim ograničenjima povezanima s prilagodbama (vidjeti uvodnu izjavu 13.).

([82]) BE-NUC može jednostrano raskinuti Sporazum o uslugama upravljanja energijom 3,5 godine (42 mjeseca) nakon datuma ponovnog pokretanja prvog nuklearnog reaktora. BE-NUC može naknadno sklopiti novi ugovor nakon novog natječaja pod drugačijim uvjetima.

([83]) Evaluacija parametara alfa i beta temeljit će se na: i. ocjeni sudjelovanja u natječaju i ishoda (pokazatelji mogu biti: broj i vrsta ponuditelja, ishod natječaja u smislu cijene/troškova itd.), procjeni odluka o provođenju prilagodbi, uključujući njihove (financijske) posljedice za uključene strane uzimajući u obzir (očekivane i postojeće) tržišne uvjete i operativna ograničenja/ograničenja u pogledu prilagodbi te iii. procjenu odluka o trgovanju na tržištu za dan unaprijed i unutardnevnom tržištu, kao i posljedična odstupanja u domeni subjekta odgovornog za odstupanja. Osnovne informacije za tu evaluaciju temeljit će se na podacima prikupljenima od partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom tijekom trajanja tog sporazuma, kao i na podacima operatora Electrabel pribavljenima od društva BE-NUC i u okviru Ugovora o radu i održavanju, te na svim relevantnim javnim/tržišnim informacijama povezanima s prethodno navedenim.

(158) Belgija potvrđuje i da će druga stranka Ugovora za kompenzaciju razlike (BE-WATT) izraditi strategiju upravljanja rizicima za svoju otvorenu poziciju, kako je zakonski predviđeno, te da će njezina provedba pridonijeti likvidnosti tržišta električne energije za buduće isporuke (vidjeti uvodnu izjavu 99.). Donošenje strategije ovisi o savjetu regulatornog tijela, koji će uključivati procjenu učinka strategije na mjerodavna tržišta električne energije.

3.3.1.5.3. Dodatne zaštitne mjere za subjekt za upravljanje energijom

(159) Partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom u načelu će biti odabran na transparentnom, otvorenom i konkurentnom natječaju (vidjeti odjeljak 3.3.1.5.1.). U natječaju može sudjelovati i GEMS (Global Energy Management & Sales), trgovinski subjekt društva Engie koji je upravljački neovisan o poslovnoj jedinici Nuclear. U slučaju da GEMS sudjeluje u natječajnom postupku, predviđene su posebne odredbe i mjere kako bi se osigurao pravedan postupak.

(160) Belgija tvrdi da su poduzete i da će se provesti dostatne mjere kako bi se učinkovito utvrdili i spriječili mogući sukobi interesa. Te se mjere mogu sažeti kako slijedi:

(a) zahtjev za informacije omogućio je ispitivanje tržišta, a svaka zainteresirana strana mogla je u tom kontekstu predložiti različite uvjete i prijedloge, čime se osigurava da u natječaju ne postoje prepreke koje bi bilo kojeg zainteresiranog sudionika dovele u nepovoljan položaj u odnosu na GEMS (ili bilo koje društvo grupe Engie). Electrabel (ili bilo koje društvo grupe Engie) nije i neće biti uključen u postupak izrade natječajne dokumentacije („sveobuhvatna natječajna dokumentacija”) nakon (rezultata) zahtjeva za informacije;

(b) ako GEMS sudjeluje u postupku nadmetanja, čak i kao podizvođač ili u bilo kojem drugom svojstvu, Electrabel (ili bilo koje društvo grupe Engie) i njegovi direktori ili zastupnici ne mogu sudjelovati u bilo kojoj odluci društva BE-NUC i/ili u raspravama o natječaju (npr. u odlukama o odabiru ponuda i dodjeli ugovora);

(c) općenito, unutar organizacije društva Electrabel uspostavljeni su te će se održavati strogi mehanizmi zaštite povjerljivosti informacija i etičkog postupanja između pojedinaca odgovornih za podnošenje ponuda u subjektu GEMS i pojedinaca uključenih u upravljanje subjektom BE-NUC. Iste zaštitne mjere uspostavit će se ako GEMS u konačnici bude izabran za partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom na temelju uspješnog natječajnog postupka.

(d) ako GEMS bude odabran za partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, imat će iste obveze kao i subjekt odgovoran za odstupanje te će imati na raspolaganju isti skup tržišnih poticaja kao bilo koji drugi natjecatelj. Konkretno, kao partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom primat će fiksnu i varijabilnu naknadu, čime će se potaknuti optimizacija opsega prilagodbi u skladu s tržištem i prihoda od prodaje električne energije. Osim toga, nadležnosti subjekta GEMS kao stranke u sporazumu detaljno će se utvrditi u strategiji za ponude i upravljanje neravnotežom ponude i potražnje te od njih ne smije odstupati. Tim se zaštitnim mjerama osigurava da bi GEMS, u slučaju pobjede na natječaju za partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, djelovao kao bilo koji drugi sudionik u tom natječaju te da bi, na temelju navedenog sporazuma i izmijenjene formule naknade, dobio poticaj da djeluje u skladu s tržišnim signalima.

(161) Ako se u natječajnom postupku ne odabere odgovarajući kandidat i Sporazum o uslugama upravljanja energijom nije pravodobno sklopljen, najkasnije do 15. svibnja 2025., u skladu s alternativnim rješenjem kojim se osigurava kontinuitet poslovanja GEMS će privremeno pružati usluge iz Sporazuma o uslugama upravljanja energijom. Te će se usluge pružati tijekom ograničenog razdoblja, u skladu s uvjetima koje stranke dogovore, kako bi BE-NUC mogao dodijeliti Sporazum o uslugama upravljanja energijom u okviru novog natječajnog postupka. U slučaju uspješnog natječajnog postupka, odabrani ponuditelj preuzet će od subjekta GEMS obvezu pružanja usluga iz Sporazuma o uslugama upravljanja energijom po završetku razdoblja tijekom kojeg ih je GEMS pružao. Broj ponovnih natječaja nije ograničen.

(162) Belgija tvrdi da je to rješenje nužno i primjereno kako bi se osigurao kontinuitet javne usluge (tj. prodaja električne energije proizvedene u nuklearnim reaktorima), ali je i strogo vremenski ograničeno te podrazumijeva samo nužnu uslugu.

(163) Zaključno, Belgija ističe da će osigurati da se BE-NUC strogo pridržava zakona i načela o javnoj nabavi. Opsežnim postupkom savjetovanja dodatno se osigurava kupnja usluga na temelju konkurentnog, transparentnog, nediskriminirajućeg i bezuvjetnog natječajnog postupka. Belgija stoga smatra da je otklonjen svaki rizik od ograničavanja pristupa tržištu i drugih potencijalnih protutržišnih praksi grupe Engie te da su poduzete sve radnje i zaštitne mjere kako bi se osigurao odabir neovisnog partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom. Kao nužno rezervno rješenje, GEMS bi privremeno pružao te usluge, što je prijeko potrebno i primjereno kako bi se osigurao kontinuitet javne usluge.

3.3.1.6. Ostale podmjere

(164) Druge dvije podmjere koje su dio transakcije čine Ugovor o administrativnim uslugama između subjekata Electrabel i BE-NUC te sporazum kojim se predviđa obeštećenje za gubitke povezane s pokrivanjem troškova ako ne dođe do sklapanja sporazuma. Te su podmjere objašnjene u odjeljcima 3.3.10. i 3.3.11. Odluke o pokretanju postupka.

3.3.2. *Druga komponenta: ograničenje odgovornosti nuklearnog operatora za dugoročno skladištenje i konačno zbrinjavanje nuklearnog otpada i istrošenog goriva*

3.3.2.1. Opća načela gospodarenja nuklearnim otpadom

(165) Kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 121. Odluke o pokretanju postupka, zakonodavni okvir koji se primjenjuje na radioaktivni otpad i istrošeno gorivo u EU-u temelji se dva temeljna načela, a to su: i. načelo „onečišćivač plaća” ([84]) i ii. krajnja odgovornost država članica (uključujući financijsku odgovornost) za odgovorno i sigurno gospodarenje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom ([85]) (uključujući njihovo zbrinjavanje).

(166) Kako je objašnjeno u odjeljku 3.4.2. Odluke o pokretanju postupka, u skladu s postojećim propisima u Belgiji nuklearni operator snosi financijsku odgovornost (preko društva Synatom i zajedno s društvima EDF Belgium i Luminus („društva koja daju financijski doprinos”) i operativnu odgovornost za razgradnju sedam nuklearnih elektrana, kao i za kondicioniranje radioaktivnog otpada i istrošenog gorivom, gospodaranje njima te njihovo dugoročno skladištenje nakon što ih ONDRAF/NIRAS preuzme, do konačnog zbrinjavanja. Rezervacije za istrošeno gorivo i otpad iz razgradnje nuklearnih elektrana financiraju Electrabel i društva koja daju financijski doprinos, kojima upravlja Synatom, te podliježu bonitetnom nadzoru neovisnog javnog tijela, odnosno komisije za rezerviranja u sektoru nuklearne energije („CPN/CNV”). Kako je navedeno u uvodnim izjavama od 123. do 125. Odluke o pokretanju postupka, Belgija napominje da će Electrabel, kao jedini operator jedinica LTO-a, zadržati određene odgovornosti koje proizlaze iz i. europskog i belgijskog zakonodavstva i ii. ugovornih obveza iz Sporazuma o provedbi, čime se poštuje načelo „onečišćivač plaća”.

(167) CPN/CNV i ONDRAF/NIRAS nadzorna su tijela u Belgiji:

(a) ONDRAF/NIRAS svakih pet godina sastavlja sveobuhvatno izvješće o inventaru radioaktivnog otpada svih proizvođača u Belgiji i revidira sredstva za podmirivanje povezanih obveza;

(b) CPN/CNV svake tri godine preispituje metode za izračun rezervacija za obveze povezane s nuklearnom energijom te njihovu primjerenost i neto sadašnju vrijednost budućih obveza u računima Synatoma (revizija metodologije, referentnog scenarija itd.).

([84]) Članak 4. stavak 3. točka (e) Direktive Vijeća 2011/70/Euratom od 19. srpnja 2011. o uspostavi okvira Zajednice za odgovorno i sigurno gospodarenje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom (SL L 199, 2.8.2011., str. 48.), kojim se zahtijeva da „troškove gospodarenja istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom snose oni kod kojih su ti materijali nastali”.

([85]) Članak 4. stavak 1. i članak 9. Direktive 2011/70/Euratom.

(168) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 129. i tablici 4 Odluke o pokretanju postupka, na temelju posljednje trogodišnje revizije nadzornog tijela CPN/CNV iz srpnja 2023., trenutačni ukupni iznos rezervacija povezanih s obvezama zbrinjavanja nuklearnog otpada iznosi 18 225 milijuna EUR, a odnosi se na rezervacije za razgradnju (8 122 milijuna EUR), gospodarenje istrošenim gorivom (9 070 milijuna EUR) i operativni otpad (1 033 milijuna EUR) ([86]).

3.3.2.2. „Ugovor o prijenosu obveza za radioaktivni otpad i istrošeno gorivo”

(169) U okviru pregovora o projektu LTO, Engie i Belgija postigli su dogovor o prijenosu dugoročnih obveza proizvođača radioaktivnog otpada koji nastaje proizvodnjom električne energije iz nuklearnih izvora („Ugovor o prijenosu obveza”) kako bi se smanjila s time povezana neizvjesnost (vidjeti odjeljak 3.4.3. Odluke o pokretanju postupka). Ugovorom o prijenosu obveza predviđa se prijenos financijskih obveza povezanih s proizvodnjom i zadržavanjem kondicioniranog radioaktivnog otpada i istrošenog goriva svih sedam belgijskih nuklearnih reaktora, kao i s vlasništvom nad tim otpadom i gorivom, s nuklearnog operatora (Electrabel) na Belgiju plaćanjem paušalnog iznosa, pod uvjetom da su ispunjeni relevantni ugovorni kriteriji prijenosa ([87]).

(170) Taj paušalni iznos utvrđen je po kategoriji nuklearnog otpada. Kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 131. Odluke o pokretanju postupka, prema povijesnoj radiološkoj klasifikaciji tijela ONDRAF/NIRAS i klasifikaciji Međunarodne agencije za atomsku energiju („IAEA”), radioaktivni nuklearni otpad može se podijeliti u tri kategorije: otpad kategorije A (kratkoživući otpad niske ili srednje razine radioaktivnosti), otpad kategorije B (dugoživući otpad niske ili srednje razine radioaktivnosti) i kategorije C (kratkoživući i dugoživući otpad visoke razine radioaktivnosti) i istrošeno gorivo.

(171) U tablici 13 u nastavku prikazana je raspodjela postojećih rezervacija u iznosu od 18 225 milijuna EUR između društva Electrabel (8 410 milijuna EUR) i belgijske vlade (9 815 milijuna EUR) u skladu s Ugovorom o prijenosu obveza te uključuje raspodjelu po kategoriji otpada.

Tablica 13.

Raščlamba prema Ugovoru o prijenosu obveza

Iznos (u milijunima EUR)	Obveza belgijske države (nakon prijenosa)				Obveza društva Engie	Rezervacije (kraj 2022.)
	Kat. A	Kat. B	Kat. C	Ukupno		
Procjena osnovnih troškova (*bez nepredviđenih izdataka*)	1 465	496	4 797	6 758	7 171	13 929
Nepredviđeni izdaci	145	179	2 732	3 056	1 240	4 296
Osnovni iznos	**1 611**	**675**	**7 528**	**9 815**	**8 410**	**18 225**
Premija rizika	1 889	325	2 972	5 185		5 185
Fiksni paušalni iznos	**3 500**	**1 000**	**10 500**	**15 000**	**8 410**	**23 411**

Izvor: Odgovor belgijskih tijela na Komisijin zahtjev za informacije od 1. listopada 2024.

([86]) Rezervacije za operativni otpad revidiraju vanjski revizori društva Engie (Deloitte) u okviru godišnje revizije.

([87]) U ovoj se Odluci „Ugovor o prijenosu obveza” odnosi na prijenos dugoročne obveze proizvođača radioaktivnog otpada koji nastaje proizvodnjom električne energije iz nuklearnih izvora, dok se „plan gospodarenja otpadom” odnosi na kombinaciju svih podmjera iz druge komponente, uključujući i sporazum o rastavljanju i razgradnji itd.

(172) Načela Ugovora o prijenosu obveza nisu izmijenjena i opisana su u uvodnoj izjavi 133. Odluke o pokretanju postupka. Moguće ih je sažeti na sljedeći način:

(a) „fiksni iznosi za prijenos obveza”: za svaku kategoriju radioaktivnog otpada koja ispunjava kriterije za ugovorni prijenos obveza utvrđen je paušalni iznos, koji uključuje premiju rizika i indeksiran je na 3 % godišnje na dan 31. prosinca 2022., u ukupnom iznosu od 15 milijardi EUR (3,5 milijardi EUR za kategoriju A, 1 milijarde EUR za kategoriju B i 10,5 milijardi EUR za kategoriju C – vidjeti tablicu 13). Kako je navedeno u uvodnim izjavama 134. i 135. Odluke o pokretanju postupka i prikazano u tablici 13, Belgija ističe sljedeće:

— količine na kojima se temelje fiksni iznosi za prijenos obveza određene su prema inventaru otpada koji je poslužio za reviziju rezervacija namijenjenih za podmirivanje obveza povezanih s proizvodnjom nuklearne energije koju je CPN/CNV proveo 2022. te prema referentnom scenariju za nuklearnu industriju koji su izradili ONDRAF/NIRAS i nuklearni operator (što je trenutačna najbolja procjena količine kondicioniranog nuklearnog otpada i istrošenog goriva koje je proizvelo (i koje će proizvoditi) sedam nuklearnih elektrana u scenariju bez produljenja životnog vijeka) i

— vrijednost fiksnih iznosa za prijenos obveza rezultat je primjene premije rizika na postojeće rezervacije;

(b) „krediti za količinu”: fiksni (paušalni) iznos po kategoriji otpada odgovara kreditu za unaprijed određene količine, čime se nuklearni operator potiče da proizvodnju nuklearnog otpada svede na najmanju moguću mjeru;

(c) „naknade za prilagodbu količine”: ako je kredit za količinu određene kategorije otpada u potpunosti iskorišten, mora se platiti dodatni iznos za svaki potrebni dodatni kredit. Iznosi su utvrđeni kao aritmetički prosjek između i. „fiksnog iznosa” kategorije otpada podijeljen s brojem „kredita za količinu” te kategorije otpada i ii. graničnog troška jednog dodatnog kredita za količinu;

(d) „ugovorni kriteriji prijenosa”: Za svaku vrstu paketa nuklearnog otpada utvrđeni su ugovorni kriteriji prijenosa koje je potrebno ispuniti za svaki paket otpada i istrošenog goriva kako bi se financijska odgovornost prenijela na javni subjekt Hederu (vidjeti uvodnu izjavu 178. u nastavku). Radioaktivni otpad mora ispunjavati ugovorne kriterije prijenosa, a odgovornost (i povezane troškove) snosi nuklearni operator.

(173) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 107. točki (a) i detaljno objašnjeno u odjeljcima 3.4.5.1. i 3.4.5.2. Odluke o pokretanju postupka, utvrđivanje fiksnog iznosa od 15 milijardi EUR temelji se na trenutačnom iznosu rezervacija nuklearnog operatora (osnovni iznos) i premiji rizika. Belgija je pojasnila da osnovni iznos već uključuje marže za nepredviđene događaje, neizvjesnosti i druge rizike koji mogu nastati u vezi s rastavljanjem te gospodarenjem radioaktivnim otpadom i istrošenim gorivom. Odredbe o plaćanju fiksnih iznosa objašnjene su u odjeljku 3.4.5.3. Odluke o pokretanju postupka i nisu izmijenjene.

(174) Belgija je pojasnila da fiksni iznosi za prijenos obveza na belgijsku državu već uključuju sve povijesne i procijenjene buduće obveze zbrinjavanja nuklearnog otpada (do prvobitnog propisanog datuma prestanka rada svih belgijskih nuklearnih elektrana 2025.). Stoga su sav nuklearni otpad i istrošeno gorivo koje belgijske elektrane proizvode ili će proizvoditi tijekom zakonom propisanog životnog vijeka već pokriveni fiksnim iznosima za prijenos obveza.

(175) Belgija pojašnjava i da će stvarna količina otpada biti poznata tek nakon što se otpad kondicionira i fizički prenese belgijskoj državi. Paušalni iznos od 15 milijardi EUR stoga pokriva samo unaprijed utvrđene količine otpada (kredite za količinu) dogovorene u Sporazumu o provedbi. Ako je stvarna količina proizvedenog otpada veća od kredita za količinu, Engie će platiti naknadu za prilagodbu količine za svaki dodatni kredit (vidjeti uvodnu izjavu 133. Odluke o pokretanju postupka).

(176) Slično tome, sav operativni otpad („otpad iz jedinica LTO-a”) i istrošeno gorivo („istrošeno gorivo nastalo iz rada jedinica LTO-a”) koji nastanu u okviru projekta LTO jedinica LTO-a financirat će BE-NUC i Luminus za svaku inkrementalnu količinu otpada. Za svaku inkrementalnu količinu otpada i istrošenog goriva iz jedinica LTO-a bit će potrebna dva skupa plaćanja:

(a) otpad iz jedinica LTO-a: troškovi operativnog otpada jedinica LTO-a kako su definirani u Ugovoru o radu i održavanju obuhvaćaju dvije vrste troškova:

— plaćanje za troškove zbrinjavanja otpada iz jedinica LTO-a u korist društva Electrabel za rukovanje, obradu i kondicioniranje operativnog otpada („usluge rukovanja otpadom iz jedinica LTO-a”) radi pripreme paketa otpada, i

— naknade za prilagodbu količine otpada nastalog iz jedinica LTO-a, koje pokrivaju plaćanje troškova nastalih nakon prijenosa obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada na Hederu ([88]);

(b) usluge gospodarenja istrošenim gorivom iz jedinica LTO-a: troškovi za istrošeno gorivo plaćat će se na temelju indeksirane naknade za svako inkrementalno istrošeno gorivo iz jedinica LTO-a ([89]).

(177) Belgija nadalje pojašnjava da se u dogovorenom financijskom modelu uzimaju u obzir troškovi gospodarenja otpadom i istrošenim gorivom iz jedinica LTO-a, procijenjeni na približno 0,9 milijuna EUR po objektu (u vrijednostima iz 2022.), od čega približno 0,3 milijuna EUR po objektu za skladištenje na lokaciji i približno 0,6 milijuna EUR po objektu za naknadu za prilagodbu količine istrošenog goriva iz jedinica LTO-a.

(178) Kako je objašnjeno u odjeljku 3.4.4. Odluke o pokretanju postupka, Belgija je osnovala novu posebnu javnu ustanovu pod nazivom Hedera, čija je uloga dvojaka:

(a) osiguravanje sredstava namijenjenih financiranju dugoročnih obveza belgijske države u pogledu nuklearnog otpada i istrošenog goriva te upravljanje tim sredstvima; i

(b) praćenje i kontrola troškova upravljanja prenesenim obvezama zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva, pod nadzorom neovisnog javnog tijela (CPN/CNV).

(179) Fiksni iznosi za prijenos obveza koje je primila Hedera moraju se osigurati i uložiti kako bi se ostvario potreban povrat za plaćanje troškova gospodarenja prenesenim otpadom po njihovu dospijeću. Hedera je odvojeni fond pod nadzorom posebnog državnog tijela CPN/CNV, čija je glavna funkcija osigurati da se upravljanje i nadzor na sredstvima te njihova upotreba odvijaju na propisan način ([90]). To se ogleda u dvostrukoj ulozi fonda Hedera: i. osiguravanje primljenih iznosa, koji ostvaruju potrebne povrate ([91]) te ii. dostatan nadzor nad troškovima

([88]) Takve indeksirane naknade za prilagodbu količine otpada iz jedinica LTO-a plaćaju se društvu Electrabel čim nastane paket otpada ili postane izvjesno da će nastati. Ta će naknada obuhvaćati skladištenje otpada iz jedinica LTO-a. Naknada za prilagodbu količine otpada iz jedinica LTO-a za svaku kategoriju otpada već je predviđena člancima od 16. do 18. Zakona Phoenix.

([89]) Ta naknada obuhvaća: i. sve troškove skladištenja na lokaciji koji nastanu društvu Electrabel do 2050. prije nego što se obveza prenese na Belgiju i ii. sve troškove tijela ONDRAF/NIRAS nakon prijenosa koji se plaćaju Hederi. Troškovi skladištenja na lokaciji već su procijenjeni po objektu i utvrđena je naknada za prilagodbu količine za istrošeno gorivo; ti su troškovi predviđeni člancima od 16. do 18. Zakona Phoenix.

([90]) Primjena Preporuke Komisije 2006/851/Euratom od 24. listopada 2006. o upravljanju financijskim sredstvima za razgradnju nuklearnih postrojenja, istrošenoga goriva i radioaktivnog otpada te Zajedničke konvencije o sigurnosti zbrinjavanja istrošenog goriva i sigurnosti zbrinjavanja radioaktivnog otpada.

([91]) Kako bi se osiguralo da paušalni iznos s vremenom dovoljno povećava, u okviru fonda Hedera osniva se odbor za ulaganja (s tri neovisna financijska stručnjaka, predsjednikom upravnog odbora savezne javne službe za gospodarstvo, službenikom za ulaganja u Hederi, predstavnikom belgijske agencije za upravljanje dugom i predstavnikom investicijskog društva SPFIM) kako bi savjetovao Upravni odbor fonda Hedera o pitanjima poput strategije ulaganja i upravljanja rizicima.

gospodarenja otpadom i istrošenim gorivom te troškovima prenesenih obveza ([92]). Osim toga, financijska sredstva morat će se u dovoljnoj mjeri izdvojiti iz općeg proračuna Belgije (kako je predviđeno Zakonom o fondu Hedera) kako bi se upotrebljavala samo za plaćanje troškova dugoročnog i konačnog skladištenja, a ne u druge svrhe ili za pokrivanje budućih proračunskih deficita.

(180) Belgija navodi da Ugovor o prijenosu obveza sadržava i druge mjere za ublažavanje rizika, a to su, među ostalim:

(a) strogi ugovorni kriteriji prijenosa: prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada uvjetovan je ispunjavanjem ugovornih kriterija prijenosa. Fiksni paušalni iznos za prijenos obveza plaća se prije stvarnog prijenosa budućih paketa nuklearnog otpada belgijskoj državi, pod uvjetom da se nuklearni operator pridržava ugovornih kriterija prijenosa. To znači da je odgovoran za sve troškove nuklearnog otpada ako ti kriteriji nisu ispunjeni;

(b) ugovorni kriteriji prijenosa utvrđeni su na razini toka otpada za otpad kategorija A, B i C: iako su dopuštene količine utvrđene po kategoriji otpada, ispunjenje ugovornih kriterija prijenosa predviđeno je na razini toka otpada. Time se ograničava rizik za belgijsku državu da će u budućnosti morati upravljati nepredviđenim tokovima otpada te se nuklearnom operateru pruža sigurnost u narednim desetljećima;

(c) otpad kategorije X: kako je navedeno u bilješci 69. Odluke o pokretanju postupka, radi dodatne zaštite Belgije od nepredviđenih tokova otpada koji mogu nastati tijekom razgradnje nuklearnih reaktora, u planu gospodarenja otpadom predviđen je i mehanizam za rješavanje cjelokupnog nuklearnog otpada koji 31. prosinca 2022. nije bio uspostavljen. Taj se otpad naziva „otpad kategorije X”. Predviđen je mehanizam kojim se omogućuje prijenos obveze za otpad kategorije X nakon dogovora o financijskim i tehničkim uvjetima prijenosa;

(d) očuvanje znanja i jačanje kapaciteta nacionalnih aktera: prijenos znanja s nuklearnog operatera na belgijsku agenciju za gospodarenje nuklearnim otpadom (ONDRAF/NIRAS) važna je tema u okviru plana gospodarenja otpadom. Prikupljanje i očuvanje znanja nuklearnog operatora prije konačnog zatvaranja njegovih nuklearnih postrojenja 2035. i djelatnosti SF2 do 2050. prioritet je za Belgiju ([93]). Prijenos obveza za nastali otpad povezan je s prijenosom svih dostupnih informacija o već proizvedenim paketima otpada i svih informacija povezanih s njegovom proizvodnjom, uključujući, ali ne ograničavajući se na tehnička izvješća, tehničke nacrte i model koji se upotrebljavaju za računalne izračune. Usuglašeno je da će ONDRAF/NIRAS i operator već prije sklapanja ugovora morati imati dogovoren okvir za takav prijenos. Razmjena znanja i iskustva te osposobljavanje osoblja tijela ONDRAF/NIRAS smatra se zajedničkim ciljem koji će nuklearnim operaterima i Belgiji omogućiti sigurno dugoročno gospodarenje nuklearnim otpadom i istrošenim gorivom. Dugoročno očuvanje znanja u području gospodarenja nuklearnim otpadom i izgradnja kapaciteta nacionalnih aktera bit će ključni za održavanje troškova dugoročnog gospodarenja nuklearnim otpadom i istrošenim gorivom u skladu s pretpostavkama plana gospodarenja otpadom;

([92]) Svakih pet godina ONDRAF/NIRAS mora fondu Hedera dostaviti na odobrenje plan u kojem se navode usluge za koje je Hedera preuzela financijsku odgovornost, resursi i ulaganja koji su mu potrebni za provedbu tog plana, zajedno s izračunima popratnih troškova. Hedera analizira plan, traži savjet od tijela CPN/CNV i odobrava (ili ne odobrava) petogodišnji plan. Svake godine (za vrijeme trajanja takvog petogodišnjeg plana) ONDRAF/NIRAS podnosi fondu Hedera na odobrenje detaljan godišnji plan za sljedeću kalendarsku godinu. Nakon ponovnog savjetovanja s tijelom CPN/CNV, Hedera odobrava plan. Osim toga, Hedera će račune koje joj šalje ONDRAF/NIRAS platiti samo pod sljedećim uvjetima: i. zatraženi iznosi u skladu su s primjenjivim petogodišnjim planom i detaljnim godišnjim planom, ii. zatraženi iznosi opravdani su stvarnim rezultatima i iii. zatraženi iznosi odnose se na stvarne troškove provedenih aktivnosti.

([93]) Kako je propisano Direktivom 2011/70/Euratom. Ovom se Direktivom od država članica zahtijeva da planiraju obrazovanje i osposobljavanje, kao i istraživačke i razvojne aktivnosti, kako bi se zadovoljile potrebe nacionalnog plana za gospodarenje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom radi stjecanja, održavanja i daljnjeg razvoja potrebnog stručnog znanja i vještina te time omogućilo sigurno i zaštićeno dugoročno gospodarenje nuklearnim otpadom i istrošenim gorivom.

(e) bonitetni nadzor prenesenih financijskih sredstava: plaćanje fiksnog iznosa za prijenos obveza jednokratno je plaćanje kojim bi se trebale pokriti sve prenesene obveze zbrinjavanja nuklearnog otpada do zatvaranja zadnjeg odlagališta nuklearnog otpada u Belgiji nakon 2100. Stoga je kontrola rashoda i povrata od ulaganja povezanih s prenesenim iznosom važna kako bi se zajamčilo postojanje, dostupnost i dostatnost financijskih sredstava za pokrivanje svih povezanih financijskih obveza. Belgija je s tim u vezi uzela u obzir mišljenje tijela CPN/CNV na temelju Preporuke Komisije 2006/851/Euratom (vidjeti bilješku 93):

— Hedera, javni fond za upravljanje rezervacijama za nuklearni otpad, neovisno je javno tijelo koje izravno odgovara belgijskom parlamentu te tako osigurava transparentnost i neovisnost,

— financijska sredstva fonda Hedera su namjenska: mogu se upotrebljavati samo u svrhu za koju su izdvojena i za koju se njima upravlja (vidjeti uvodnu izjavu 179.),

— proračunsko planiranje fonda Hedera podliježe kontroli i nadzoru tijela CPN/CNV,

— Hedera ima politiku diversificiranog ulaganja bez sklonosti preuzimanja rizika kojom se osigurava dugoročan pozitivan povrat, i

— Hedera podnosi izvještaj o troškovima tijelu CPN/CNV kako bi se tijelu ONDRAF/NIRAS osigurala pravodobna dostupnost odgovarajućih financijskih sredstava;

(f) paket osiguranja za obveze zbrinjavanja nuklearnog otpada koje ne pokriva fiksni iznos za prijenos obveza, vidjeti odjeljak 3.3.2.4.

(181) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 172. Odluke o pokretanju postupka, Belgija je svjesna da ugovor koji se odnosi na obveze zbrinjavanja nuklearnog otpada pozitivno utječe na profil rizičnosti nuklearnog operatora jer će fiksni iznosi za prijenos obveza pokriti znatan dio njegovih obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada, kao i da taj različiti profil rizičnosti opravdava i zahtijeva reviziju paketa mjera kojima će se osigurati stabilnost i nadzor financijske situacije nuklearnog operatora: paušalni iznos od 15 milijardi EUR fondu Hedera opravdava izuzimanje postrojenja društva Electrabel iz njegove nadležnosti (i povezanog praćenja koje provodi CPN/CNV). Engie, kao francusko matično društvo društva Electrabel, osigurat će da u trenutku sklapanja sporazuma između belgijske države i društva Electrabel u potonjem ostane najmanje 4 milijarde EUR imovine (vrijednost vlasničkog kapitala 30. lipnja 2023.). Osim toga, Engie na prvi zahtjev odobrava neograničeno i neopozivo jamstvo matičnog društva za i. obveze razgradnje društva Electrabel (što uključuje i rizik od nedovoljne vrijednosti rezervacija), ii. rizik povezan s količinom koju pokriva fiksni iznos za prijenos obveza i iii. otplatu (trenutačnih ili budućih) zajmova koje odobri Synatom.

(182) Belgija smatra da prenesene obveze u odnosu na nuklearni otpad i dodatne obveze razgradnje koje proizlaze iz projekta LTO ne donose gospodarsku prednost društvu Electrabel i društvima koja daju financijski doprinos, s obzirom na to da na odgovarajući način pokrivaju rizik od naknadnih fluktuacija troškova koje je preuzela država te da je aranžman prijenosa rizika takav da bi privatni ulagač prihvatio snositi taj rizik.

3.3.2.3. Dodatna obrazloženja diskontnog faktora i premije rizika

3.3.2.3.1. Diskontni faktor

(183) Belgija navodi da su rezervacije za nuklearni otpad koje je nuklearni operater/Synatom prikupio prije Ugovora o prijenosu obveza izračunane primjenom diskontnog faktora od 2,5 % za aktivnosti rastavljanja (uključujući otpad nastao rastavljanjem) i diskontnog faktora od 3 % za sve djelatnosti povezane s istrošenim gorivom (kako je CPN/CNV odlučio tijekom trogodišnjeg revidiranja stanja za kraj 2022.).

(184) Belgija pojašnjava da je primjena dviju različitih diskontnih stopa za izračun rezervacija (obveze za rastavljanje u odnosu na obveze za istrošeno gorivo) opravdana razlikom u trajanju i odražava vremensku vrijednost novca ([94]).

([94]) Rezervacije za rastavljanje diskontiraju se po diskontnoj stopi od 2,5 % zbog njihova kraćeg roka (razdoblje od 11,4 godine). S druge strane, na rezervacije za istrošeno gorivo primjenjuje se viša diskontna stopa od 3 % kako bi se uzelo u obzir dulje razdoblje (trajanje od 30 godina).

(185) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 198., Ugovor o prijenosu obveza podrazumijeva samo prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošeno gorivo na belgijsku državu, dok nuklearni operator ostaje odgovoran za razgradnju i rastavljanje (isključujući negativne učinke projekta LTO, vidjeti uvodnu izjavu 199.). Stoga Belgija tvrdi da je za izračun sadašnje vrijednosti prenesenih obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva zadržan jedinstveni diskontni faktor od 3 % (1 % realna stopa + 2 % inflacija) kako bi se uzela u obzir činjenica te da obveze traju dulje od obveza razgradnje (vidjeti uvodnu izjavu 148. Odluke o pokretanju postupka).

(186) Belgija je od tijela CPN/CNV zatražila savjet o najprikladnijem diskontnom faktoru koji će se primijeniti za izračun fiksnog iznosa za prijenos obveza ([95]). Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 149. Odluke o pokretanju postupka, CPN/CNV predložio je prilagodbu diskontnog faktora za obveze koje se odnose na nuklearni otpad/razgradnju i istrošeno gorivo primjenom pristupa u dva koraka, koji podrazumijeva primjenu diskontnog faktora koji se temelji na stvarnoj stopi od 3,17 % za 30-godišnje belgijske državne obveznice za prvih 30 godina i primjenu diskontnog faktora od 2,17 % na temelju procjene nerizične stope koja se temelji na stopi za belgijske državne obveznice za 30 godina nakon toga.

(187) Belgija podsjeća da su pregovori dugo trajali (1,5 godina) i da je razlog za odabir jedinstvenog diskontnog faktora od 3 % potreba za određenim stupnjem predvidljivosti diskontnog faktora u pregovorima s društvom Engie. Naime, diskontni faktor izravno utječe na izračun paušalnog iznosa koji se treba prenijeti. Belgija pojašnjava da je metodologija u savjetu tijela CPN/CNV iz 2023. kasnije primijenjena, zajedno s krajnjim terminskim tečajem Europskog nadzornog tijela za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje („EIOPA") ([96]), kao *ex post* potvrdom da je diskontni faktor od 3 % razborita dugoročna stopa.

(188) Prvo, Belgija je od neovisnog konzultanta zatražila da izračuna „jedinstveni" diskontni faktor koji odgovara pristupu tijela CPN/CNV u dvije faze, primjenom nerizičnih stopa koje je predložio CPN/CNV te upotrebom različitih drugih podataka o stopi za belgijske državne obveznice ([97]). Analiza pokazuje da pristup koji je predložio CPN/CNV posebno uzima u obzir razdoblje zadržano za izračun. Na primjer, pristupom u dvije faze dobiva se ekvivalentni diskontni faktor od 2,8 % primjenom nerizičnih stopa koje je predložio CPN/CNV, ekvivalentne stope od 3,1 % pri primjeni metodologije tijela CPN/CNV s podacima o stopi za belgijske državne obveznice dostupnima u trenutku donošenja Odluke o pokretanju postupka, i ekvivalentne stope od 3,2 % u trenutku potpisivanja Sporazuma o provedbi. Kako je prikazano u tablici 14, pristupom u dvije faze koji predlaže CPN/CNV dobivaju se dvije ekvivalentne diskontne stope s razlikom od 40 baznih bodova ako se uzmu u obzir dva različita razdoblja u razmaku od samo 9 mjeseci.

(189) Drugo, u tablici 14 prikazana je i usporedba s krajnjim terminskim tečajem koji propisuje EIOPA, jer je se na to tijelo upućuje i u njemačkom prethodnom predmetu (SA.45296 ([98])), u kojem je diskontni faktor od 4,58 % ocijenjen proporcionalnim.

([95]) Savjet tijela CPN/CNV ministru energetike od 7. ožujka 2023., str. 4. – 6. („Advies van de Commissie voor Nucleaire Voorzieningen aan de Minister van Energie betreffende de overdracht van de financiële verantwoordelijkheid van ENGIE aan de Belgische staat van het beheer van het radioactief afval en de verbruikte Splijtstof van de Zeven Belgische kerncentrales").

([96]) EIOPA svaki mjesec objavljuje vremensku strukturu nerizičnih kamatnih stopa. Upotrebljavaju je osiguravajuća društva unutar EGP-a za vrednovanje svojih obveza u skladu s regulatornim okvirom Solventnost II. Krivulja EIOPA-e krivulja je prinosa nerizičnih kamatnih stopa za dospijeća do 150 godina za države EGP-a. Stope za rokove dospijeća do 20 godina izračunavaju se na temelju stopa zamjene (tj. fiksnih stopa po kojima su sudionici na tržištu voljni razmjenjivati promjenjive kamatne stope). Stope za dulje dospijeće ekstrapoliraju se i usklađuju s krajnjim terminskim tečajem u vrlo dugoročnom razdoblju.

([97]) Vidjeti bilješku društva Compass Lexecon od 28. studenog 2024. „Odgovor na zabrinutost Europske komisije u pogledu diskontne stope – 281124".

([98]) Odluka Komisije od 16. lipnja 2017., SA.45296 (2017/N), Njemačka, Prijenos obveza povezanih s radioaktivnim otpadom i istrošenim nuklearnim gorivom u Njemačkoj (SL C/2017/254, 4.8.2017., str. 1.).

Tablica 14.

Ekvivalentna stopa prema savjetu CPN-a i kretanje stope EIOPA-e nakon savjeta CPN-a iz ožujka 2023.

	Savjet tijela CPN/CNV 7. ožujka 2023.	Potpis 13. prosinca 2023.	Obavijest 21. lipnja 2024.	Odluka o pokretanju postupka 22. srpnja 2024.
Ekvivalentna stopa prema tijelu CPN/CNV	2,82 %	3,23 %	3,04 %	3,08 %
Krajnji terminski tečaj	3,45 %	3,45 %	3,30 %	3,30 %

Izvor: Analiza društva Compass Lexecon na temelju podataka s platforme invest.com

(190) Kao što podaci u tablici 14 jasno pokazuju, zadržani diskontni faktor od 3 % između je

(a) vrijednosti na temelju prijedloga tijela CPN/CNV u vrijeme kada je CPN dao savjet ministru energetike (7. ožujka 2023.), koja se smatra donjom granicom; i

(b) krajnjeg terminskog tečaja, koji se smatra optimističnijom referentnom vrijednošću ([99]).

(191) Osim toga, stopa od 3 % čini se konzervativnijom u odnosu na prijedlog tijela CPN/CNV i krajnji terminski tečaj u trenutku potpisivanja sporazuma i nakon toga.

(192) Belgija navodi i da se diskontni faktor od 1 % u realnim vrijednostima čini konzervativnim u usporedbi sa stopom povrata koju Hedera može očekivati primjenom primjerenog razboritog pristupa upravljanju imovinom i obvezama. Kao usporedni primjer Belgija navodi namjenski imovinski portfelj društva EDF za sigurno financiranje dugoročnih obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada, kako je opisano u univerzalnom registracijskom dokumentu društva EDF za 2023. ([100]) Tim se portfeljem upravlja na temelju pristupa razboritog upravljanja imovinom i obvezama i sastoji se od portfelja diversificirane imovine koji je usporediv s opisom hipotetskog portfelja kojim upravlja Hedera, za koji se stoga može razumno pretpostaviti usporediv povrat.

(193) Naposljetku, Belgija u izračunu fiksnog iznosa za prijenos obveza pretpostavlja stalnu stopu inflacije od 2 %, što je izričita dugoročna ciljna inflacija Europske središnje banke („ESB”). ESB smatra da je indeks potrošačkih cijena odgovarajuća mjera inflacije. Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 150. točki (b) Odluke o pokretanju postupka, CPN/CNV izrazio je zabrinutost da bi stvarna inflacija troškova izgradnje nuklearnih postrojenja (na temelju indeksa ABEX) mogla biti viša od inflacije indeksa potrošačkih cijena. Belgija tvrdi da je ESB-ova ciljna inflacija od 2 % ispravna zamjenska vrijednost inflacije za izračun fiksnog iznosa za prijenos obveza iz sljedećih razloga:

(a) kao prvo, Belgija tvrdi da indeks ABEX obuhvaća troškove izgradnje kuća i stambenih zgrada u Belgiji pa je stoga samo slaba zamjenska vrijednost za troškove izgradnje nuklearnih postrojenja s obzirom na bitne razlike između izgradnje nuklearnog postrojenja i kuće. Belgija dodaje i da su rizici od eskalacije troškova budućih nuklearnih postrojenja za gospodarenje nuklearnim otpadom uključeni u nepredviđene događaje industrijskog scenarija tijela ONDRAF/NIRAS, a na temelju toga i u osnovni iznos;

(b) Drugo, Belgija navodi da se povijesni razvoj indeksa ABEX ne razlikuje bitno od inflacije izmjerene indeksom potrošačkih cijena i da razlike između tih dviju stopa proizlaze iz niza čimbenika, kao što su trošak energije i sirovina, trošak rada i potražnja za izgradnjom. Belgija navodi da su te razlike situacijske, a ne strukturne.

(194) Zbog prethodno navedenih razloga Belgija smatra da je diskontni faktor od 3 % primjerena i konzervativna stopa za diskontiranje dugoročnih obveza.

([99]) Pristupom koji je predložila EIOPA osiguravaju se tržišni uvjeti samo za kratka dospijeća (do 20 godina). Nakon tog dospijeća metodologija se ne temelji na stopama zamjene, nego na povijesnim prosjecima koji ne odražavaju nužno trenutačnu gospodarsku stvarnost, što može dovesti do procjene znatno manjih dugoročnih obveza. Krajnji terminski tečaj stoga je zamjenska vrijednost za vrlo dugoročnu neriziču stopu u nominalnim vrijednostima koja je prikladna za mirovinske fondove. Međutim, s obzirom na trajanje obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i činjenicu da se za njihovo pokrivanje plaća početna premija bez očekivanja dodatnih doprinosa (za razliku od mirovinskih fondova), ta vrijednost nije nužno relevantna za predmetni slučaj.

([100]) U univerzalnom registracijskom dokumentu iz 2023. (str. 354.) EDF napominje da je očekivana stopa povrata tog portfelja za sljedećih 20 godina viša od stope od 4,5 % koju je EDF primijenio za diskont svojih obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada, što je za 1,5 postotnih bodova više od diskontne stope koju je zadržala Belgija.

3.3.2.3.2. Premija rizika

(195) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 153. Odluke o pokretanju postupka, Belgija navodi da je osnovnom iznosu od 9 815 milijuna EUR dodana znatna dodatna premija rizika od 5 185 milijuna EUR za pokrivanje ostalih neizvjesnosti. Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 154. Odluke o pokretanju postupka, premija rizika temelji se na tehničkoj bilješci tijela ONDRAF/NIRAS ([101]) u kojoj se analiziraju neizvjesnosti i rizici povezani s prijenosom financijske odgovornosti za gospodarenje radioaktivnim otpadom i istrošenim gorivom iz sedam belgijskih nuklearnih elektrana na Belgiju (vidjeti bilješku 80. Odluke o pokretanju postupka). Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 156. Odluke o pokretanju postupka, Belgija tvrdi da je premija rizika od 52,83 % primjerena i da je veća od premije rizika od 35,47 % primijenjenu u njemačkom predmetu (SA.45296 (vidjeti bilješku 101)).

(196) Osim pojašnjenja o premiji rizika iz uvodne izjave 154. Odluke o pokretanju postupka, Belgija je tijekom formalnog ispitnog postupka detaljnije objasnila kako je premija za rizik izračunata na temelju tehničke bilješke tijela ONDRAF/NIRAS. Tablica 15 sadržava detaljna pojašnjenja i strukturu premije rizika, što je dovelo do izračuna donje granice od 5 033 milijuna EUR i gornje granice od 5 133 milijuna EUR. U okviru pregovora o Ugovoru o prijenosu obveza premija za rizik utvrđena je na nešto veći iznos od 5 185 milijuna EUR te se došlo do iznosa od 15 milijardi EUR (vidjeti tablicu 13).

Tablica 15.

Detaljna struktura i izračun premije rizika

Komponente premije rizika (iznosi u milijunima EUR)	Kat. A	Kat. B	Kat. C	Opis
Prihvatljivost otpada kategorije A	900			Obveze za sav otpad koji ispunjava ugovorne kriterije prijenosa za otpad kategorije A mogu se prenijeti na belgijsku državu i taj će se otpad vjerojatno skladištiti u objektu za otpad kategorije A. Međutim, za dio tog otpada koji ne ispunjava kriterije prihvatljivosti za kategoriju A, Belgija je slijedila preporuku tijela ONDRAF/NIRAS kako bi na propisani način uzela u obzir taj rizik, koji isprva nije bio uključen u rezervacije za zbrinjavanje nuklearnog otpada za 2022., što uključuje poduzimanje niza koraka poput dodatne obrade otpada, dodatnih aktivnosti oporabe i zbrinjavanja, izmjene zaštitnih odjeljaka za površinsko skladištenje radi prilagodbe posebnim karakteristikama problematičnog otpada i modifikacije otpada kako bi bio prihvatljiv za skladištenje. Taj dio premije rizika kombinira se s iznosom za komponentu premije rizika „regulatorni rizik – prijenos kat. A -> kat. B“.
Rizici povezani s objektima za skladištenje otpada	500			Razlika između referentnog scenarija i iznosa u kojem su uzeti u obzir preostali rizici i nesigurnost.
Regulatorni rizik – prijenos kat. A -> kat. B	500	-500		Obveze za sav otpad koji ispunjava ugovorne kriterije prijenosa za otpad kategorije A mogu se prenijeti na belgijsku državu (BeGoV), za zbrinjavanje u objektu za otpad kategorije A. Međutim, kako bi se uzeo u obzir rizik koji proizlazi iz toga što dio tog otpada ne ispunjava kriterije prihvatljivosti za otpad kategorije A i trebat će se zbrinuti na geološko odlagalište, premija rizika za otpad kategorije A sadržava komponentu koja pokriva taj rizik. Kombinira se s iznosom premije rizika za komponentu „prihvatljivost otpada kategorije A“.
Objekt za skladištenje istrošenog goriva (tzv. suho skladište umjesto objekta DE)			-367	Kako bi smanjio rizik zbog prijenosa obveza za istrošeno gorivo na Belgiju Electrabel mora zamijeniti „objekt DE“ (tj. objekt za skladištenje istrošenog goriva u elektrani Tihange) i osigurati premještanje otpada u drugi objekt u stabilnom obliku. Odgovarajuća rezervacija za zamjenu objekta DE, uključujući rezervacije za rad objekta do 2050. i naknadnu razgradnju, može se stoga isključiti iz prijenosa obveza na Belgiju.
Objekt za skladištenje otpada kategorije B		-100		Objekt za skladištenje TSC isključen je iz plaćanja fiksnog iznosa za prijenos obveza zbog neriješenih pitanja povezanih sa zahtjevima koji se odnose na njegov dizajn (konstrukciju). Troškovi za ovaj objekt još nisu bili uključeni u rezervacije za nuklearni otpad za 2022.
Kombinacija prekoračenja troškova i alternativnog scenarija za 600 m (otpad kategorija B i C)				ONDRAF/NIRAS temeljio je svoju procjenu rizika poveznih s alternativnim scenarijem za 600 m na procjeni stručnjaka [x1.21], a ne na modelu vjerojatnosti. Stoga je Belgija uzela u obzir stručnu procjenu i uključila vjerojatnost od 70 percentila („P70“) i prekoračenja troškova povezanih s alternativnim scenarijem za 600 m za koji nije bio dostupan izračun P70 za utvrđivanje scenarija troška P70 te je primijenila diskontiranje po stopi od 3 % (uzevši u obzir da su ONDRAF/NIRAS i CPN/CNV odobrili scenarij za 400 m i da je distribucija vjerojatnosti za alternativni scenarij za 600 m nepoznata te da su oba tijela smatrala taj scenarij manje izvjesnim). Na temelju toga su procijenjene gornja i donja granica premije rizika. Taj iznos uključuje rezervaciju od 10 % za istraživanje i razvoj.
Donja granica		4100		
Gornja granica		4200		
Ukupna premija rizika				
Donja granica	**5033**			
Gornja granica	**5133**			

Izvor: Odgovor belgijskih tijela na Komisijin zahtjev za informacije od 1. listopada 2024.

([101]) NIIRAS/ONDRAF, Tehnička napomena (povjerljivo) iz ožujka 2023., „Note techniques documentant une analysis des incertitudes et des risques associés au transfert de la responsabilité financière de la gestion des déchets radioactifs et du combustible usé des sept centrales nucléaires belges d'État belge”.

(197) Belgija navodi da mišljenje tijela ONDRAF/NIRAS u tehničkoj bilješci sadržava popis rizika koji se odnose na prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada na Belgiju, koji su, uz pomoć stručnjaka iz spomenutog tijela dodani u dokumentaciju s rezervacijama za 2022. kako bi se procijenila minimalna premija rizika potrebna za pokrivanje svih poznatih rizika. Stoga Belgija tvrdi da se premijom rizika u Ugovoru o prijenosu obveza nastoje pokriti svi malo vjerojatni rizici utvrđeni u bilješci tijela ONDRAF/NIRAS i dodatni rizici utvrđeni tijekom pregovora na temelju interakcije s društvom Electrabel i mišljenja stručnjaka. Naposljetku, Belgija podsjeća da su stručnjaci iz tijela ONDRAF/NIRAS sudjelovali u pregovorima o Ugovoru o prijenosu obveza kako bi belgijskoj vladi pomogli u pogledu toga kako uzeti u obzir preporuke iz njihove tehničke bilješke iz ožujka 2023.

3.3.2.4. Obveze za razgradnju i rastavljanje

(198) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 163. Odluke o pokretanju postupka, za razliku od prenesenih obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva, nuklearni operator i dalje je jedini odgovoran za razgradnju i rastavljanje cijelog nuklearnog postrojenja (pri čemu društva koja daju financijski doprinos sudjeluju u troškovima razgradnje i rastavljanja). Obveze za razgradnju i rastavljanje stoga nisu pokrivene fiksnim iznosom za prijenos obveza.

(199) Međutim, u okviru transakcije Belgija je preuzela financijsku odgovornost za „dodatne obveze razgradnje koje proizlaze iz projekta LTO" ili „negativne učinke razgradnje". Dvije glavne kategorije koje se razmatraju su povećanje troškova nakon operativne faze (operativni troškovi i troškovi projekta) te povećanje troškova razgradnje i rastavljanja koji proizlaze iz projekta LTO (operativni i projektni troškovi te troškovi ulaganja). Primjeri konkretnih negativnih učinaka razgradnje navedeni su u bilješkama 85. i 86. Odluke o pokretanju postupka. Konačni iznos troškova zbog negativnih učinaka razgradnje proizlazi iz evaluacije učinka projekta LTO i ne pokriva operativne troškove povezane sa svakodnevnim upravljanjem ili uobičajenim aktivnostima. Konačni iznos troškova zbog negativnih učinaka razgradnje proizlazi iz evaluacije učinka projekta LTO na različite potkategorije troškova jer odgoda razgradnje dvaju reaktora utječe na planiranje, organizaciju, vremenski raspored i potrebu za određenim ulaganjima u određenom trenutku ([102]). Ni BE-NUC ni belgijska država nemaju nikakve druge financijske obveze razgradnje.

(200) Kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 168. Odluke o pokretanju postupka, budući da je postojalo neslaganje između društva Electrabel i belgijske države u pogledu raspona iznosa troška nastalog zbog negativnih učinaka razgradnje, CPN/CNV bio je zadužen za donošenje odluke, a konačni iznos još nije bio poznat u trenutku donošenja Odluke o pokretanju postupka. CPN/CNV odobrio je 24. lipnja 2024. iznos od [100 – 500] milijuna EUR (u nominalnim vrijednostima), a 16. listopada 2024. obavijestio je Belgiju i Engie da konačni iznos koji treba platiti na kraju 2024. iznosi [100 – 500] milijuna EUR ([103]). Iznos troška zbog negativnih učinaka razgradnje koji treba platiti belgijska vlada fiksni je paušalni iznos koji se ne može povećati ako su dodatni troškovi veći od predviđenih, ali ako se projekt LTO ne odvija prema očekivanjima, Belgija će dobit će povrat troškova.

(201) Belgija navodi da je u planu gospodarenja otpadom predviđen i opsežan paket osiguranja kako bi se zajamčilo da „obveze zbrinjavanja nuklearnog otpada koje ne pokriva fiksni iznos" snosi gospodarski održiv nuklearni operator:

(a) povećanje financijskih obveza razgradnje (za jedinice koje su obuhvaćene projektom, kao i za one koje nisu) koje proizlazi iz projekta LTO, za koji je i dalje odgovorna Belgija, jest završno paušalno plaćanje kojim se jamči da sve rizike razgradnje i rastavljanja snosi nuklearni operator (vidjeti uvodnu izjavu 200.);

(b) obveze zbrinjavanja nuklearnog otpada koje ne pokriva fiksni iznos za prijenos obveza i dalje podliježu bonitetnoj kontroli tijela CPN/CNV, slično kao i prije plana gospodarenja otpadom (tj. podliježu trogodišnjoj reviziji troškova razgradnje, ulaganja itd.);

([102]) Belgija navodi da učinak projekta LTO na postojeći plan razgradnje može biti negativan ili pozitivan (sinergijski). Ukupni iznos izračunat je kao negativan iako su razmotreni i pozitivni učinci.

([103]) Ako se transakcija zaključi kasnije od 31. prosinca 2024., iznos će se povećati za [0 – 0,500] milijuna EUR mjesečno kako bi se uzelo u obzir odgovarajuće godišnje povećanje od [0 – 5] %.

(c) među ostalim, uvode se sljedeće mjere kako bi se osigurala gospodarska održivost nuklearnog operatora:

— osigurani opseg imovine koja ostaje u društvu Electrabel (vidjeti uvodnu izjavu 181.),

— smanjeni pragovi u odlukama o iznosima koje podliježu odobrenju tijela CPN/CNV (vidjeti uvodnu izjavu 175. Odluke o pokretanju postupka),

— uvjeti za unutargrupne zajmove,

— jamstvo matičnog društva (vidjeti uvodne izjave 57. i 174. Odluke o pokretanju postupka), i

— proširene obveze informiranja.

3.3.2.5. Učinak plana gospodarenja otpadom na financijske mjere prve komponente

(202) Belgija navodi da se plan gospodarenja otpadom može ocijeniti odvojeno od ostalih dijelova mjere.

(203) Kao prvo, Belgija ističe da se plan gospodarenja otpadom ne odnosi samo na jedinice LTO-a, nego i na svih sedam nuklearnih reaktora u Belgiji. Rezervacije za zbrinjavanje nuklearnog otpada na kojima se temelje fiksni iznosi za prijenos obveza uzimaju se u obzir sve rezervacije koje treba odvojiti do prvobitnih propisanih datuma prestanka rada sedam nuklearnih reaktora (vidjeti tablicu 1).

(204) Drugo, kako je navedeno u uvodnoj izjavi 170. Odluke o pokretanju postupka, troškove povezane s operativnim otpadom i istrošenim gorivom koje su proizvele jedinice LTO-a tijekom projekta LTO, a plaćat će suvlasnici tih jedinica (BE-NUC i Luminus), što uključuje troškove usklađivanja operativnog otpada s ugovornim kriterijima prijenosa i naknadu za prilagodbu količine za te dodatne količine. Electrabel i društva koja daju financijski doprinos odredit će rezervacije za radioaktivni operativni otpad u skladu s primjenjivim računovodstvenim pravilima. Ti dodatni troškovi spomenuti su u dogovorenom financijskom modelu na kojem se temelje mjere financijske potpore prve komponente projekta LTO i stoga se uzimaju u obzir pri prilagodbi podmjera u prvoj komponenti.

(205) Treće, nuklearni operator i dalje je odgovoran za razgradnju i rastavljanje svih sedam nuklearnih reaktora u Belgiji. Ti troškovi nisu navedeni ni u planu gospodarenja otpadom ni u dogovorenom financijskom modelu. Postoji iznimka povezana s povećanjem obveza razgradnje (za jedinice LTO-a i druge jedinice) u okviru projekta LTO, za koje je utvrđen fiksni paušalni iznos koji je odobrio CPN/CNV i koji će belgijska država jednokratno platiti. Iznos koji proizlazi iz tih negativnih učinaka uzet je u obzir u dogovorenom financijskom modelu.

3.3.3. *Druga komponenta: pravna zaštita*

(206) Kako je navedeno u odjeljku 3.5. Odluke o pokretanju postupka, ugovor između Belgije i društva Engie sadržava i odredbe o pravnoj zaštiti kojima se definira podjela rizika u slučaju određenih budućih promjena u zakonodavstvu. U poglavlju 4. Zakona Phoenix predviđena je pravna osnova za zaštitu društva Engie od takvih promjena. Međutim, odnos između stranaka u pogledu obeštećenja u slučaju promjena u zakonodavstvu bit će uređen isključivo odredbama Sporazuma o provedbi.

(207) Tim odredbama koje su donijela društva Engie i Electrabel predviđeno je da ako belgijska savezna vlada ili belgijski savezni parlament donesu nove propise o nuklearnim operatorima u Belgiji ili nuklearnim djelatnostima društva Electrabel koji negativno utječu na materijalne uvjete transakcije, Belgija će nadoknaditi grupi Engie (ili jednom od njezinih društava na koje takvi propisi negativno utječu) izravne gubitke koje stvarno pretrpi kao posljedicu toga. To uključuje i plaćanja koja grupa Engie mora izvršiti društvu Luminus u kontekstu tog obeštećenja. U skladu s belgijskim pravom podnositelj zahtjeva za naknadu štete mora dokazati svoju tražbinu, a iznos naknade štete određuje sud ili se utvrđuje u arbitražnom postupku. Nadležni su belgijski sudovi, ali postoji mogućnost recipročne arbitraže prema pravilima Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL).

(208) Navedena odredba ne primjenjuje se ako pravna izmjena proizlazi iz prenošenja europskog ili međunarodnog prava, osim ako belgijska savezna vlada ili belgijski savezni parlament nisu potaknuli ili aktivno promicali postojanje i sadržaj takvog zakonodavstva na drugoj razini (međunarodnoj, nadnacionalnoj, europskoj regionalnoj, općinskoj itd.) ili su potaknuli ili aktivno promicali sudsku odluku.

(209) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 180. Odluke o pokretanju postupka, Belgija navodi da Komisijina praksa odlučivanja upućuje na to da zaštita od promjena u zakonodavstvu može činiti državnu potporu. Belgija u tom pogledu upućuje na odluku Komisije o produljenju životnog vijeka triju drugih nuklearnih reaktora u Belgiji, u kojoj je Komisija ispitala klauzule o naknadi štete sadržane u sporazumima sklopljenima između belgijske države i vlasnika nuklearnih elektrana. Stoga Belgija zaključuje da bi sporazum o pravnoj zaštiti između nje i grupe Engie mogao podrazumijevati dodjelu selektivne gospodarske prednosti grupi Engie.

3.3.4. *Alternativne mogućnosti financiranja*

(210) Belgija navodi da produljenje životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora zahtijeva poseban paket potpore zbog posebne gospodarske situacije i posebnog profila rizičnosti nuklearne industrije.

(211) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 22. Odluke o pokretanju postupka, Electrabel nije obavio pripreme za produljenje životnog vijeka jer se sve do ožujka 2022. planiralo zatvoriti sva belgijska nuklearna postrojenja najkasnije do 2025., nakon donošenja Zakona o postupnom ukidanju nuklearne energije. Nakon odluke o produljenju životnog vijeka nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3 bila je potrebna njihova hitna obnova. S obzirom na kratak rok i povećane troškove goriva i drugih potrebnih dijelova posljednjih godina, troškovi ulaganja u projekt LTO ne mogu se sa sigurnošću utvrditi

(212) Belgijska tijela razmotrila su alternativne mehanizme potpore za nuklearnu tehnologiju, kao što su belgijski mehanizam za razvoj kapaciteta, zajamčena premija, jednosmjerni Ugovor za kompenzaciju razlike ili model regulirane imovine.

(213) Prema belgijskim tijelima, s obzirom na tržišne nedostatke navedene u odjeljku 3.1., te su se alternative smatrale manje primjerenima za potporu projektu LTO zbog sljedećih razloga:

(a) izazovi povezani s potencijalnim manjkom financijskih sredstava i specifičnim profilom rizičnosti jedinica LTO-a ne mogu se na odgovarajući način svladati sudjelovanjem u mehanizmu za razvoj kapaciteta zbog sljedećih razloga: i. mehanizam za razvoj kapaciteta obuhvaća postupak nadmetanja s godišnjim dražbama, koje po definiciji imaju neizvjestan ishod za sudionike, što nije u skladu s odlukom Belgije da uključi nuklearnu energiju u svoju kombinaciju izvora energije, ii. naknada na dražbama u okviru mehanizma za razvoj kapaciteta nije u skladu s vremenskim rasporedom produljenja životnog vijeka jer ulaganja moraju započeti što je prije moguće kako bi jedinice LTO-a ponovno bile dostupne do studenog 2025. i iii. mehanizam za razvoj kapaciteta rješava samo manjak financijskih sredstava investicijskog projekta, a da se pritom ne uzimaju u obzir posebni rizici kojima je izložen nuklearni operator;

(b) zajamčena premija plaćala bi se u istom iznosu za svaku jedinicu električne energije (neovisno o visini veleprodajne cijene), što bi dovelo do moguće previsoke ili nedovoljne naknade i prekomjernog preostalog tržišnog rizika za operatera;

(c) jednosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike od proizvođača ne bi zahtijevao povrat tržišnih prihoda iznad zajamčene cijene, čime bi se otvorio prostor za prekomjernu naknadu;

(d) model regulirane imovine za nuklearne jedinice prikladniji je za nova ulaganja u nuklearne kapacitete kako bi se smanjio rizik u razdoblju izgradnje i rizik od velikih kapitalnih rashoda.

(214) Belgija navodi da dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike, u kombinaciji s drugim podmjerama paketa potpore, potrošačima pruža potrebnu potporu po nižoj cijeni u usporedbi s alternativnim mehanizmima potpore naknadama.

3.4. **Korisnici**

(215) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 181. Odluke o pokretanju postupka, krajnji su korisnici prijavljene mjere (i) Engie, kao matično društvo društva Electrabel, koje je jedini operator i suvlasnik jedinica LTO-a (89,807 %) i kao izravna stranka Sporazuma o provedbi sklopljenog s belgijskom vladom, i (ii) EDF S.A. („EDF”), kao krajnje matično društvo društva Luminus, koje je suvlasnik jedinica LTO-a (10,193 %) i jedno od društava koja daju financijski doprinos, te kao matično društvo društva EDF Belgium, kao jednog od društava koja daju financijski doprinos. Komisija tijekom formalnog ispitnog postupka nije utvrdila nikakve razloge zbog kojih bi promijenila svoju procjenu glavnih korisnika.

(216) Međutim, Komisija se slaže sa stajalištem Belgije u pogledu utvrđivanja korisnika prve komponente mjere. Konkretno, Belgija je u svojim primjedbama na Odluku o pokretanju postupka navela da su BE-NUC (zajednički pothvat između Belgije i društva Electrabel) i Luminus, a ne Electrabel i Luminus, izravni korisnici ugovora za kompenzaciju razlike, zajmova za osiguranje likvidnosti, mehanizma minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital i instrument obrtnog kapitala. Ipak, kao dioničar društva BE-NUC i trenutačni suvlasnik jedinica LTO-a, i Electrabel se može smatrati važnim korisnikom tih podmjera prve komponente. Kad je riječ o drugim podmjerama u okviru prve komponente, kojima se pruža potpora upravljanju i održavanju jedinica LTO-a, Electrabel je izravni korisnik kao nuklearni operator i dioničar društva BE-NUC s belgijskom državom, dok je Luminus neizravni korisnik kao suvlasnik jedinica LTO-a. U skladu s točkama 115. i 116. Obavijesti Komisije o pojmu potpore prednost se može dodijeliti i poduzetnicima različitima od onih kojima se izravno prenose državna sredstva (neizravna prednost). Luminus ostvaruje korist od kombinacije podmjera prve komponente kojima se smanjuju operativni rizici i rizici od nesolventnosti projekta LTO, a da sam nije izravno uključen u te podmjere. Stoga se može smatrati da Luminus ostvaruje neizravnu prednost na temelju tih podmjera. Ta neizravna prednost ne odnosi se na Sporazum o uslugama upravljanja energijom jer je Luminus vlasnik svojeg udjela u električnoj energiji koju proizvode jedinice LTO-a te će samostalno upravljati prodajom električne energije, kao ni na Ugovor o administrativnim uslugama koji će sklopiti Electrabel i BE-NUC.

(217) Kad je riječ o drugoj komponenti prijavljene mjere, od prijenosa obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva te od sporazuma o obvezama razgradnje koristi imaju nuklearni operator, Electrabel, te Luminus i EDF Belgium kao društva koja daju financijski doprinos, a koja zajedno s nuklearnim operatorom imaju financijsku obvezu zbrinjavanja nuklearnog otpada i razgradnje nuklearnih postrojenja.

(218) Kad je riječ o trećoj komponenti prijavljene mjere, pravnom zaštitom predviđa se da jednostrane mjere koje je donijela belgijska država, a koje posebno utječu na operatore nuklearnih jedinica u Belgiji ili se primjenjuju na njih i kojima se negativno mijenjaju materijalni uvjeti transakcije, omogućuju pravo na naknadu štete. Stoga su izravni korisnici Engie kao matično društvo društva Electrabel, operator (i suvlasnik) nuklearnih reaktora u Belgiji, i BE-NUC. Slično kao i za neke od podmjera u okviru prve komponente, iako Luminus nije izravno uključen u mjere pravne zaštite iz treće komponente, dodjeljuje mu se neizravna prednost i također će biti obeštećen u slučaju promjena u zakonodavstvu koje utječu na projekt LTO (vidjeti odjeljak 3.3.3.). Stoga je Luminus neizravni korisnik treće komponente mjere.

3.5. **Pravna osnova i transparentnost**

(219) Kako je objašnjeno u odjeljku 3.7. Odluke o pokretanju postupka, projekt LTO zahtijeva niz zakonodavnih izmjena sažetih u ovom odjeljku.

3.5.1. *Izmjena Zakona o postupnom ukidanju nuklearne energije*

(220) Zakonom o postupnom ukidanju nuklearne energije iz 2003. predviđa se postupno ukidanje proizvodnje električne energije iz nuklearnih izvora u Belgiji te je već tri puta izmijenjen kako bi se omogućilo produljenje životnog vijeka jedinica Tihange 1, Doel 1 i Doel 2.

(221) Za desetogodišnje produljenje životnog vijeka jedinica Doel 4 i Tihange 3 potrebna je još jedna izmjena Zakona o postupnom ukidanju nuklearne energije. Izmjene su provedene „Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o postupnom ukidanju nuklearne energije”, koji je parlament odobrio na plenarnoj sjednici 18. travnja 2024. i koji je kralj potpisao 26. travnja 2024. te je objavljen u belgijskom Službenom listu 5. lipnja 2024.

(222) U skladu s Direktivom 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća ([104]), Direktivom Vijeća 92/43/EEZ ([105]) i Direktivom 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća ([106]), Belgija navodi da je bila potrebna procjena utjecaja na okoliš koja obuhvaća savjetovanje s prekograničnim subjektima i da je provedena ([107]).

3.5.2. *„Zakon Phoenix"*

(223) Različiti elementi projekta LTO provode se na temelju posebnog „Zakona kojim se jamči sigurnost opskrbe u energetskom sektoru i provodi reforma sektora nuklearne energije", a koji se naziva i „Zakon Phoenix". Detaljan opis različitih poglavlja Zakona Phoenix nalazi se u uvodnoj izjavi 191. Odluke o pokretanju postupka. Parlament je na plenarnoj sjednici 18. travnja 2024. odobrio Zakon Phoenix, a kralj ga je potpisao 26. travnja 2024. Objavljen je u belgijskom Službenom listu 5. lipnja 2024.

3.5.3. *Zakoni o strukturi belgijske vlade*

(224) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 193. Odluke o pokretanju postupka, Belgija je osnovala dva nova javna tijela koja će preuzeti određene odgovornosti za provedbu projekta LTO, a to su:

(a) „BE-WATT": autonomna služba s računovodstvenom neovisnošću, uspostavljena „Zakonom o BE-WATT-u", koje će postati dioničar belgijske vlade u društvu BE-NUC i druga stranka Ugovora o naknadi; i

(b) „Hedera": nova javna institucija *sui generis* s pravnom osobnošću, osnovana „Zakonom o Hederi", koja preuzima financijsku odgovornost za prenesene obveze zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva te upravlja postupkom fiksnim iznosima za prijenos tih obveza.

(225) Parlament je na plenarnoj sjednici 18. travnja 2024. odobrio Zakon o BE-WATT-u i Zakon o Hederi, a kralj ih je potpisao 26. travnja 2024. Objavljeni su u belgijskom Službenom listu 5. lipnja 2024.

3.5.4. *Kraljevski dekreti*

(226) S jedne strane, Kraljevskim dekretom o davanju ovlaštenja uređuje se odobrenje rada postrojenja za kondicioniranje nuklearnog otpada. Taj je kraljevski dekret izmijenjen kako bi se omogućilo davanje ovlaštenja za rad postrojenja za kondicioniranje u kojima se nuklearni otpad kondicionira u skladu s ugovornim kriterijima prijenosa. Uvest će se zasebna kategorija za odobrenje rada postrojenja za kondicioniranje u kojima se ta aktivnost odvija u skladu s ugovornim kriterijima prijenosa. Dekret je donesen 11. srpnja 2024. i objavljen u belgijskom Službenom listu 15. srpnja 2024.

(227) Drugo, Kraljevskim dekretom o ugovornim kriterijima prijenosa utvrđuju se ti kriteriji i kategorizacija paketa otpada, kao i način na koji im se dodjeljuju krediti za količinu. Donesen je 11. srpnja 2024. i objavljen u belgijskom Službenom listu 15. srpnja 2024.

3.6. **Proračun i financiranje**

(228) Belgija će financirati ukupni zahtjev za financiranje projekta LTO iz općeg državnog proračuna, uključujući moguće povrate na temelju dvostranog ugovora za kompenzaciju razlike.

([104]) Direktiva 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (SL L 26, 28.1.2012., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/92/oj).

([105]) Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22.7.1992., str. 7., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1992/43/oj).

([106]) Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenog 2009. o očuvanju divljih ptica (SL L 20, 26.1.2010., str. 7., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/147/oj).

([107]) Dodatne informacije o tim prekograničnim obavijestima upućenima drugim državama članicama EU-a u skladu s člankom 7. Direktive o procjeni utjecaja na okoliš (uključujući sve dobivene povratne informacije) dostupne su na posebnoj stranici belgijske Savezne javne službe za gospodarstvo.

(229) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 200. Odluke o pokretanju postupka, Belgija procjenjuje da kapitalni troškovi projekta LTO iznose [2 – 2,5] milijardi EUR, a ukupni operativni troškovi tijekom životnog vijeka iznose [7 000 – 8 000] milijuna EUR.

(230) Neto učinak na belgijski državni proračun dvojak je: prvo, učinak kapitalnog ulaganja 24,7 milijuna EUR u zajednički pothvat i, drugo, učinak neto troškova mjera koje treba platiti druga stranka Ugovora o naknadi. Belgija tvrdi da očekivana proračunska potrošnja ne ovisi samo o projekcijama troškova, nego i o projekcijama cijena/prihoda na energetskom tržištu jer će se projekt LTO financirati kombinacijom tržišnih prihoda, isplatama razlike iz ugovora za kompenzaciju razlike, minimalnim plaćanjem za operativne troškove i kapital te zajmovima za osiguranje likvidnosti.

(231) U skladu s projekcijom dogovorenog financijskog modela, tijekom trajanja projekta druga stranka Ugovora o naknadi primit će ukupni neto nominalni iznos od [0 – 500] milijuna EUR.

(232) Međutim, ako bi se cijene električne energije kretale u skladu s nižom projekcijom, troškovi mjere za belgijsku vladu povećali bi se za [4 000 – 4 500] milijuna EUR zbog većih plaćanja po ugovoru za kompenzaciju razlike. U slučaju neočekivanog događaja u kojem bi obje nuklearne elektrane bile nedostupne, drugoj stranki Ugovora o naknadi mogla bi se dodijeliti i dodatna potpora u iznosu od [500 – 1 000] milijuna EUR po godini nedostupnosti. U negativnom scenariju niskih cijena električne energije i 12-mjesečne nedostupnosti, druga stranka Ugovora o naknadi morala bi osigurati ukupni neto (nominalni) iznos od [4 000 – 4 500] milijuna EUR tijekom trajanja projekta, tj. proračun mjere iznosio bi gotovo [40 – 50] % ukupnih troškova kapitala i operativnih troškova.

3.7. **Kumulativno financiranje**

(233) Belgija potvrđuje da se mjera ne može zbrajati s drugim potporama primljenima za pokrivanje istih troškova koji će nastati u okviru projekta LTO. Navodi da se za financiranje projekta LTO n nisu predviđena druga sredstava osim onih iz državnog proračuna i potvrđuje da neće biti financiranja sredstva Unije.

3.8. **Razlozi za pokretanje formalnog ispitnog postupka**

(234) Komisija je 22. srpnja 2024. donijela Odluku o pokretanju postupka. Njezino je preliminarno stajalište bilo da mjera čini državnu potporu te je izrazila dvojbe o njezinoj spojivosti s unutarnjim tržištem u skladu s člankom 107. stavkom 3. točkom (c) UFEU-a. U Odluci o pokretanju postupka Komisija je navela kako dvoji je li predmetna potpora nužna, primjerena i proporcionalna, te podrazumijeva li povredu prava Unije i moguće neopravdano narušavanje tržišnog natjecanja i trgovanja.

(235) Prvo, kad je riječ o nužnosti potpore, Komisija ima dvojbe o mjeri financijske potpore iz prve komponente. Iako priznaje da bi nuklearnim operatorima i vlasnicima nuklearnih reaktora mogao trebati stabilan izvor prihoda s obzirom na neizvjesnost buduće cijene na tržištu električne energije, Komisija je dvojila o tome jesu li potrebne sve dodatne mjere financijske potpore uz dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike. Konkretno, imala je dvojbe o osnivanju zajedničkog pothvata u kojem će belgijska vlada biti dioničar, minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital te zajmova za osiguranje likvidnosti.

(236) Drugo, kad je riječ o primjerenosti potpore, Komisija je ponovno istaknula kako ima dvojbe o mjeri financijske potpore iz prve komponente. Željela je dodatno proučiti model dvosmjernog ugovora za kompenzaciju razlike koji je predložila Belgija jer se činilo da mu nedostaju odgovarajući poticaji za odgovor na tržišne trendove i za planiranje održavanja na najučinkovitiji način (uključujući primjenu cijene za dan unaprijed koja je u modelu ugovora za kompenzaciju razlike upotrijebljena kao referentna tržišna cijena). Osim toga, Komisija je dvojila oko toga oslobađaju li se korisnici u prevelikoj mjeri tržišnih i operativnih rizika kombinacijom mjera naknade.

(237) Treće, kad je riječ o proporcionalnosti potpore, Komisija smatra kako je dvojbena proporcionalnost nekoliko mjera financijske naknade (uključujući zajmove za osiguranje likvidnosti i minimalno plaćanje za operativne troškove). Smatrala je da se te mjere kombiniraju s ugovorom za kompenzaciju razlike i da će se njima postići ciljna stopa povrata od 7 %, koja se može procijeniti samo s obzirom na same mjere i smanjenje rizika koje pružaju. Stoga je Komisija smatrala da u trenutku donošenja Odluke o pokretanju postupka nije mogla ocijeniti proporcionalnost te ciljne stope povrata *in abstracto* te je zaključila da je ocjena proporcionalnosti moguća tek nakon procjene primjerenosti mjera. Osim toga, Komisija je navela kako ima dvojbe o utvrđivanju paušalnog iznosa od 15 milijardi EUR za prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva (posebno u pogledu primijenjene diskontne stope i visine premije rizika), kao i za iznos dodatnih obveza razgradnje koje proizlaze iz projekta LTO (koji još nije bio poznat u trenutku donošenja Odluke o pokretanju postupka).

(238) Naposljetku, Komisija je dvojila može li neprimjerena struktura ugovora za kompenzaciju razlike i kumulacija svih mjera financijske potpore dovesti do neopravdanog narušavanja tržišta. Osim toga, Komisiji je bilo potrebno dodatno jamstvo o identitetu i neovisnosti subjekta koji prodaje električnu energiju proizvedenu u jedinicama LTO-a na tržištu u okviru Sporazuma o uslugama upravljanja energijom.

4. **STAJALIŠTE BELGIJE**

(239) Belgija je svoj odgovor na Odluku o pokretanju postupka dostavila 22. kolovoza 2024. Njezin je podnesak sadržavao dodatne neovisne analize koje je proveo Compass Lexecon o modelu ugovora za kompenzaciju razlike, zajmovima za osiguranje likvidnosti i minimalnom plaćanju za operativne troškove (analiza je dostavljena 22. kolovoza 2024.) i o fiksnom iznosu za prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada (analiza je dostavljena 30. kolovoza 2024.) kao odgovor na dvojbe koje je Komisija izrazila u Odluci o pokretanju postupka o nužnosti, primjerenosti i proporcionalnosti paketa mjera financijske potpore (prva komponenta mjere potpore), proporcionalnosti plana gospodarenja otpadom (druga komponenta mjere potpore), usklađenosti modela ugovora za kompenzaciju razlike s pravom Unije i mogućeg neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja i trgovanja.

(240) U odgovoru Belgije na Odluku o pokretanju postupka razmatra se početna mjera (projekt LTO) kako je opisana u toj odluci. Trenutačna mjera uključuje promjene (uvedene kako bi se otklonile sumnje koje je Komisija izrazila u Odluci o pokretanju postupka) u odnosu na početnu mjeru i detaljno je opisana u odjeljku 3. ove odluke.

(241) Argumenti koje je iznijela Belgija detaljnije su opisani u nastavku.

4.1. **Stajalište Belgije o paketu financijskih mjera (prva komponenta)**

4.1.1. *Primjerenost modela ugovora za kompenzaciju razlike*

(242) Belgija se složila s Komisijom da su davanje poticaja usklađenih s tržištem i smanjenje mogućih neopravdanih poremećaja na najmanju moguću mjeru osnova za oblikovanje mehanizama potpore.

(243) Na temelju neovisne dodatne ekonomske analize koju je pripremio Compass Lexecon ([108]), Belgija navodi da tehnička, regulatorna i gospodarska ograničenja projekta LTO (vidjeti i odjeljak 2.1.) utječu na provedivost i primjerenost modela ugovora za kompenzaciju razlike. Belgija je posebno tvrdila da davanje gospodarskih poticaja nuklearnom operatoru kako bi se prilagodio tržišnim okolnostima u situacijama u kojima je sposobnost prilagodbe ograničena može dovesti do neoptimalne dodjele rizika i povećanja neizvjesnosti oko budućih prihoda bez mogućnosti ublažavanja. Stoga veći rizici za korisnika koji se ne mogu otkloniti operativnim naknadama mogu dovesti do lošijeg profila rizika i povrata za ulaganja i gospodarske neravnoteže projekta (npr. do potrebe za višom ciljnom unutarnjom stopom povrata). Stoga je očekivani posljedični učinak na troškove potpore potrebno uravnotežiti s troškovima za drugu stranku Ugovora o naknadi koja izravno snosi taj rizik.

([108]) Compass Lexecon, model ugovora za kompenzaciju razlike, 22. kolovoza 2024.

(244) Belgija nadalje tvrdi da su komercijalno poslovanje jedinica LTO-a i odgovarajuće odluke o nadmetanju gospodarska referentna vrijednost za model ugovora za kompenzaciju razlike kojim se podupire ponašanje u skladu s tržištem.

(245) U ovom slučaju Belgija podsjeća da različita tehnička i operativna ograničenja znatno smanjuju manevarski prostor za izmjene plana održavanja i prilagodbe, a time i potencijal za stvaranje vrijednosti povezan s povećanim gospodarskim poticajima:

(a) operativna ograničenja utječu na sigurnost opskrbe električnom energijom iz jedinica LTO-a u zimskim razdobljima, a tehnički i pravni zahtjevi utječu na za planiranje prekida rada te na promjene datuma planiranih prekida rada;

(b) tehnički dizajn jedinica LTO-a optimiziran je za proizvodnju baznog opterećenja, što znatno utječe na sposobnost upravljanja sigurnošću i ograničava broj prilagodbi (npr. najviše 30 prilagodbi po gorivnom ciklusu, uz potencijalni rizik od automatskog prekida rada);

(c) operativna ograničenja i ograničenja broja prilagodbe te povezani rizici dovode do oportunitetnih troškova za nuklearnog operatora (npr. rizik od izgubljenih prihoda u slučaju automatskog prekida rada, propuštene mogućnosti provođenja prilagodbi zbog dosezanja propisanog broja prilagodbi prije kraja ciklusa).

(246) Belgija je navela da, s obzirom na operativna i sigurnosna ograničenja jedinica LTO-a, određene alternativne značajke ugovora za kompenzaciju razlike navedene u nastavku ne bi bile učinkovitije u raspodijeli rizika i poticanju tržišnog ponašanja od predloženog modela. Konkretno, Belgija je navela da u nekim slučajevima primjena dugoročnih referentnih cijena i referentne količine može potaknuti donošenje učinkovitih odluka o dispečiranju/radu jer se njome plaćanja iz ugovora za kompenzaciju razlike ubrajaju od obuhvaćene tržišne cijene. Međutim, to možda nije primjereno u ovom slučaju s obzirom na operativna ograničenja jedinica LTO-a i jedinstveni obrazac dostupnosti u razdoblju radova u okviru projekta LTO, kako je objašnjeno u nastavku:

(a) prvo, primjenom cijene dugoročnih proizvoda kao alternativne referentne tržišne cijene (npr. budućnosnice, godišnji prosjeci trgovanja za dan unaprijed) umjesto cijene tržišta za dan unaprijed ne uzima se u obzir jedinstveni obrazac dostupnosti u razdoblju radova u okviru projekta LTO jer to može podrazumijevati znatan rizik od neusklađenosti između referentne cijene i obuhvaćenih cijena koje BE-NUC ne bi učinkovito zaštitio od rizika ili kojima ne bi upravljala operativnim pristojbama (vidjeti uvodnu izjavu 98.). Međutim, različit konteksti i operativna ograničenja mogu opravdati primjenu alternativne referentne tržišne cijene;

(b) drugo, izračun iznosa naknade na temelju referentne količine, a ne na temelju stvarne proizvodnje, može dovesti do dodatnih tržišnih rizika od kojih BE-NUC ne bi osigurao učinkovitu zaštitu ili kojima ne bi učinkovito upravljao. Ponovno, upotreba referentnih količina može biti primjerena u različitim kontekstima te ovisno o tehnološkim i operativnim ograničenjima;

(c) istodobno, kako je prethodno objašnjeno u uvodnim izjavama 11. i 12., zbog strogih operativnih ograničenja i ograničenja broja prilagodbi za jedinice LTO-a, potencijal za stvaranje dodatne vrijednosti povezan s povećanim tržišnim poticajima koji proizlaze iz alternativnih značajki modela ugovora za kompenzaciju razlike bio bi ograničen u usporedbi s odabranim modelom tog ugovora (vidjeti u nastavku).

(247) Belgija navodi da se odabranim modelom ugovora za kompenzaciju razlike u kombinaciji s njegovim posebnim aranžmanima (prilagodba na promjene tržišnih cijena i mehanizam prilagodbi) nastoji uravnotežiti izloženost tržišnom riziku s operativnim poticajima kako bi se poduprla ulaganja i kratkoročna tržišna učinkovitost te potiče pravodobne odgovore na tržišne signale bez nepotrebnih komplikacija i u skladu je s tehničkim i regulatornim ograničenjima jedinica LTO-a. Belgija je u tom smislu uputila na:

(a) prilagodbu promjenama tržišnih cijena koja pruža odgovarajući poticaj za proizvodnju u razdobljima visokih tržišnih cijena s obzirom na (ograničeni) raspoloživi manevarski prostor za prilagodbu plana održavanja; i

(b) mehanizam prilagodbi koji je osmišljen kako bi se u praksi uskladio s tehničkim i regulatornim ograničenjima jedinica LTO-a i tržišnim operacijama. Fiksnim ograničenjem broja prilagodbi namjeravalo se uravnotežiti potencijalne koristi prilagodbe s povezanim oportunitetnim troškovima koji se temelje na jednostavnom mehanizmu.

(248) Zbog prethodno navedenih razloga Belgija je zaključila da su dvojbe Komisije o primjerenosti modela ugovora za kompenzaciju razlike u Odluci o pokretanju postupka neutemeljene.

(249) Međutim, tijekom formalnog ispitnog postupka Belgija je odlučila izmijeniti model ugovora za kompenzaciju razlike i mehanizam prilagodbe promjenama tržišnih cijena kako bi se promicalo poticaje usklađene s tržištem i uzeli u obzir tržišni trendovi.

(a) Prvo, Belgija je odlučila izmijeniti model ugovora za kompenzaciju razlike tako što je ovlasti za donošenje odluka o prilagodbi zbog ekonomskih razloga dodijelila partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom (čime je uklonjen aranžman prilagodbi u izvornom modelu) i zamijenila fiksnu naknadu partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom kombinacijom fiksne i promjenjive naknade, čime se potiče na dinamične prilagodbe u skladu s kretanjima na tržištu, uzimajući u obzir tehnička ograničenja (i potencijalne rizike automatskog prekida rada) jedinica LTO-a. Za detaljan opis izmijenjene formule naknade vidjeti odjeljak 3.3.1.5.2.

(b) Drugo, Belgija je pojačala mehanizam prilagodbe promjenama tržišnih cijena kako bi očekivana i ostvarena unutarnja stopa povrata bolje pratila promjene tržišnih uvjeta. Za detaljan opis te izmjene vidjeti odjeljak 3.3.1.3.2.

4.1.2. *Struktura zajedničkog pothvata*

(250) Electrabel i Belgija predviđaju osnivanje zajedničkog pothvata u kojem će svaka strana imati udio od 50 % i koji će obuhvaćati odgovarajuća postrojenja za nastavak rada jedinica LTO-a.

(251) Belgija je navela da taj pristup omogućuje belgijskoj državi da sukontrolira projektno društvo jer dva dioničara ulaze u zajednički pothvat pod jednakim uvjetima te, kao dioničari, s istom razinom rizika (što odgovara uobičajenom riziku i financiranju dioničara) i nagrada (osobito dividendi). Osim toga, belgijskoj državi omogućuje da zadrži određeni udio vlasništva nad ključnom infrastrukturom.

4.1.3. *Mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital i zajmovi za osiguranje likvidnosti*

(252) Belgija je objasnila da, ako prihodi društva BE-NUC nisu dovoljni za pokrivanje troškova potrebnih za rad jedinica LTO-a (troškovi ugovora o radu i održavanje te ostali operativni troškovi, troškovi goriva i kapitalni izdaci), belgijska država, kao druga stranka Ugovora o naknadi, dužna je platiti manjak društvu BE-NUC (i društvu Luminus). U tom smislu BE-NUC mora dostaviti godišnje izvješće o usklađivanju. Tim minimalnim plaćanjem za operativne troškove osigurava se dovoljno gotovine za pokrivanje tih troškova kako bi se zaštitila dugoročna održivost i solventnost subjekta BE-NUC. Osim toga, druga stranka Ugovora o naknadi osigurat će isplatu kapitala, koja se sastoji od 50 %-tne zaštite uloženog kapitala u odnosu na amortizirane kapitalne troškove produljenja životnog vijeka jedinica LTO-a. Minimalna plaćanja za operativne troškove i kapital primjenjuju se od datuma ponovnog pokretanja jedinica LTO-a nadalje.

(253) Belgija je objasnila da će mehanizme za povlačenje novca staviti na raspolaganje i društvima BE-NUC i Luminus , s time da će se moći aktivirati od 1. srpnja 2025., kako bi financirala troškove upravljanja i održavanja nastale tijekom određenih razdoblja prekida rada u skladu s klauzulom 3.2.(A) („nabava zajmova osiguranje likvidnosti”) Ugovora o naknadi. Konkretno, umjesto dodatnog kapitala, Belgija će osigurati društvima BE-NUC i Luminus zajmove za osiguranje likvidnosti po ograničenoj kamatnoj stopi i otplative u skladu s utvrđenim planom otplate, za financiranje u dvije tranše:

(a) troškova tijekom prekida rada nuklearnih elektrana (1. srpnja 2025. za Doel 4. i 1. rujna 2025. za Tihange 3) i do datuma ponovnog pokretanja jedinica LTO-a; i

(b) troškove tijekom planiranih radova u okviru projekta LTO u razdoblju od datuma ponovnog pokretanja jedinica LTO-a do 31. prosinca 2028. (kako bi se otklonile dvojbe, svi daljnji gubici uzrokovani neplaniranim prekidima rada pokrivaju se minimalnim plaćanjem za operativne troškove).

(254) Belgija je objasnila da se minimalnim plaćanjem za operativne troškove otklanjaju rizici visokog učinka koji dovode do gubitaka tijekom operativne faze. Uz zajmove za osiguranje likvidnosti tijekom faze prije ponovnog pokretanja, te su mjere nužne da bi se osiguralo da projekt stvara dostatne novčane tokove za plaćanja nuklearnom operatoru i održavanje dugoročne operativne održivosti. Belgija tvrdi da bi bez tih mjera nuklearnoj elektrani mogao prijetiti stečaj u slučaju dugotrajnih prekida rada ili regulatornih promjena (promjena politike) koje uzrokuju nedostupnost.

(255) Kako bi dodatno potkrijepila te tvrdnje, Belgija je dostavila sljedeća opažanja i u prilog tome neovisnu analizu koju je proveo Compass Lexecon ([109]):

(a) komercijalna ulaganja u nuklearna postrojenja izložena su rizicima koji se ne mogu kontrolirati i imaju velik učinak, a povezani su s regulativom/politikom i tehnologijom, što može utjecati na dostupnost elektrana. Projekti u nuklearnom sektoru uglavnom imaju fiksnu strukturu troškova, zbog čega na njihove financijske rezultate posebno utječu razdoblja nedostupnosti. Za razliku od modela regulirane imovine, sam ugovor za kompenzaciju razlike nije dovoljan za otklanjanje tih rizika nedostupnosti koji imaju velik učinak, zbog čega je potreban dodatni mehanizam upravljanja rizicima;

(b) mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital potreban je radi djelomične zaštite od scenarija koji uključuju znatne gubitke koji bi mogli ugroziti gospodarsku i financijsku održivost (i solventnost) jedinica LTO-a. Zajmovi za osiguranje likvidnosti nužni su za financiranje fiksnih operativnih troškova potrebnih za održavanje jedinica LTO-a prije njihova ponovnog pokretanja i tijekom planiranih radova na produljenju LTO-a;

(c) s obzirom na povijesne podatke o radu belgijskih i stranih nuklearnih elektrana, nije isključeno da može nastati događaj koji bi uzrokovao dulju nedostupnost obiju nuklearnih jedinica tijekom znatnog dijela godine. Očekuje se da će se ti sistemski rizici u budućnosti povećati s obzirom na to da se broj belgijskih nuklearnih postrojenja smanjuje od 2025. nadalje. Osim toga, postoji mogućnost nastanka češćih, manje štetnih događaja koji bi doveli do gubitaka za projekt LTO, što dodatno opravdava potrebu za mehanizmom minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital.

(256) Belgija je stoga zaključila da su mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital i zajmovi za osiguranje likvidnosti primjereni i proporcionalni:

(a) mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital ne štiti projekt LTO od svih operativnih rizika, stoga je primjeren jer je ta potreban samo kao pomoć u slučajevima dulje nedostupnosti i kako bi se izbjegao stečaj subjekta BE-NUC. Ostale operativne rizike snose dioničari, što dovodi do brojnih scenarija u kojima se smanjuje profitabilnost i ne postiže se unutarnja stopa povrata za projekt od 7 %, čak ni uz postojeću mjeru potpore;

(b) mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital proporcionalan je jer je ograničen na plaćanje manjkova kako bi se izbjegli gubici (komponenta minimalnih operativnih troškova), a u slučaju gubitaka ulaganja (tj. negativne unutarnje stope povrata za projekt) pokriva samo 50 % ulaganja vlasničkog kapitala (komponenta plaćanja kapitala). Drugim riječima, čak i uz mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital dioničari mogu izgubiti do 50 % ulaganja;

(c) zajmovi za osiguranje likvidnosti osiguravaju likvidnost u obliku financiranja koje je ograničeno na manjak prihoda, tako da je potpora primjerena;

(d) zajam za osiguranje likvidnosti je proporcionalan jer je ograničen samo na ublažavanje gubitaka i otplaćuje se s kamatama.

(257) Nakon formalnog ispitnog postupka Belgija je odlučila ograničiti moguća minimalna plaćanja za operativne troškove i kapital na najviše 2 milijarde EUR ostvarivanjem svojih prava raskida na temelju Ugovora o naknadi, osim ako analiza belgijske države pokaže da bi takav raskid mogao negativno utjecati na sigurnost opskrbe u Belgiji i/ili da raskid ne bi bio primjeren s financijskog stajališta. Više pojedinosti vidjeti u odjeljku 3.3.1.3.3.

4.1.4. *Dioničarski zajmovi i instrument obrtnog kapitala*

(258) Belgija smatra da su belgijska država i Electrabel, kao dioničari, pristali financirati razmjerni udio potreba društva BE-NUC za financiranjem ili neočekivane manjke sredstava(u mjeri u kojoj se to odnosi na troškove i rashode koji se ne financiraju drugim mehanizmima, kao što su prihodi subjekta BE-NUC, plaćanja razlike društvu BE-NUC u okviru Ugovora o naknadi, zajam za osiguranje likvidnosti itd., čime se osigurava da se troškovi ne pokrivaju dvaput).

([109]) Compass Lexecon, memorandum – *Supplemental note on SDC Loan and MOCP,* 22. kolovoza 2024.

(259) Belgija je pojasnila da su Electrabel i belgijska država sklopili pojedinačne i istovjetne ugovore o dioničarskim zajmovima sa subjektom BE-NUC. Kamatne stope nisu fiksne, ali je u ugovorima o dioničarskom zajmu predviđeno da će kamatna stopa svakog dioničarskog zajma biti kamatna stopa po tržišnim uvjetima koju određuje odbor društva BE-NUC u skladu s dioničarskim ugovorom, uzimajući u obzir prevladavajuće tržišne stope i svako usporedivo financiranje zaduživanjem treće strane koje može biti dostupno u relevantnom trenutku. Uvjeti otplate iznosa i kamatnih stopa jednaki su.

(260) Belgija je objasnila da instrument obrtnog kapitala služi za financiranje potrebe za obrtnim kapitalom koja proizlazi iz rada jedinica LTO-a. BE-NUC će se moći financirati instrumentom obrtnog kapitala ako je razlika između njegovih novčanih priljeva i odljeva manja od procijenjenih operativnih rashoda u predstojećem razdoblju potrošnje utvrđenom u Ugovoru o naknadi. Iznos instrumenta obrtnog kapitala mora biti jednak barem prosječnim ukupnim procijenjenim operativnim rashodima za razdoblje od tri mjeseca. Belgija je pojasnila da instrument obrtnog kapitala zapravo služi za premošćivanje razdoblja unutar godine do godišnjeg minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital i kao revolving kredit koji bi se otplaćivao na godišnjoj razini, ako se iskoristi, sredstvima minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital koje osigurava ta zemlja.

(261) Belgija je pojasnila da će društvo Electrabel predložiti metodologiju za svoj dioničarski zajam, opisanu u glavnim uvjetima, o kojoj će potom obavijestiti odbor društva BE-NUC te potom primijeniti i za zajam belgijske države, kao i za instrument obrtnog kapitala. Uvjeti otplate iznosa i kamatnih stopa jednaki su. Belgija je navela da se o metodologiji još uvijek raspravlja i da će se o njoj obavijestiti u kasnijoj fazi.

4.2. **Stajalište Belgije o Sporazumu o uslugama upravljanja energijom**

4.2.1. *Dodjela Sporazuma o uslugama upravljanja energijom putem natječajnog postupka*

(262) Kad je riječ o kupnji usluga subjekta za upravljanje energijom u okviru Sporazuma o uslugama upravljanja energijom, Belgija je navela da se te usluge kupuju provedbom konkurentnog, transparentnog, nediskriminirajućeg i bezuvjetnog natječajnog postupka. Konkretno, Sporazum o uslugama upravljanja energijom dodijelit će se u okviru pregovaračkog postupka s prethodnim pozivom na nadmetanje (članak 120. belgijskog Zakona o javnoj nabavi od 17. lipnja 2016.), što je standardni postupak u sektoru komunalnih i energetskih usluga. Belgija stoga zaključuje da Sporazum o uslugama upravljanja energijom ne daje prednost subjektu za upravljanje energijom (partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom) i da partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom ne ostvaruje korist od državne potpore.

(263) Belgija je navela da, iako se primjenom direktiva o javnoj nabavi već pruža niz jamstava, s obzirom na važnost ponuđenih usluga i osjetljivost iz perspektive tržišnog natjecanja provedene su dodatne odredbe i zaštitne mjere kako bi se u natječaju osiguralo dostatno tržišno natjecanje.

(264) Točnije, Belgija je objasnila da je prije izrade natječajne dokumentacije pokrenut zahtjev za informacije o Sporazumu o uslugama upravljanja energijom kako bi se prikupila stajališta sudionika na tržištu, uključujući velik broj tema povezanih sa sadržajem Sporazuma o uslugama upravljanja energijom. Osim toga, propisuju se posebni natječajni kriteriji odabira kojima se osigurava da kvalificirani/odabrani sudionici ispunjavaju uvjete koji se odnose na važnost i osjetljivost tražene usluge. Više informacija o natječajnom postupku i kriterijima za odabir nalazi se u odjeljku 3.3.1.5.1.

(265) Kako je navedeno u odjeljku 3.3.1.5.2., nakon formalnog ispitnog postupka Belgija je odlučila dodijeliti ovlast za donošenje odluka o prilagodbama zbog ekonomskih razloga partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom te zamijeniti fiksnu naknadu partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom kombinacijom fiksne i promjenjive naknade, čime je pružila snažnije poticaje za provedbu prilagodbi u skladu s tržišnim signalima, uzimajući u obzir tehnička ograničenja (i moguće rizike automatskog prekida rada) jedinica LTO-a.

4.2.2. *Dodatne zaštitne mjere u pogledu subjekta za upravljanje energijom*

(266) Belgija je navela da su predviđene posebne mjere u pogledu mogućeg sudjelovanja subjekta GEMS, trgovinskog subjekta grupe Engie (poslovne jedinice grupe Engie koja je upravljački neovisna o poslovnoj jedinici Nuclear), u natječajnom postupku.

(267) Belgija je dodatno pojasnila da su poduzete i da će se provesti dostatne mjere za učinkovito utvrđivanje i sprečavanje mogućih sukoba interesa. Te se mjere mogu sažeti kako slijedi:

(a) zahtjev za informacije omogućuje ispitivanje tržišta, a svaka zainteresirana strana mogla bi u tom kontekstu predložiti različite uvjete i prijedloge koji će se uvrstiti u zahtjev za informacije, čime se osigurava da u natječaju ne postoje prepreke koje bi bilo kojeg zainteresiranog sudionika dovele u nepovoljan položaj u odnosu na GEMS (ili bilo koje društvo grupe Engie). Electrabel (ili bilo koje društvo grupe Engie) neće biti uključen u postupak izrade natječajne dokumentacije nakon (rezultata) zahtjeva za informacije;

(b) ako GEMS sudjeluje u postupku nadmetanja, čak i kao podizvođač ili u bilo kojem drugom svojstvu, Electrabel (ili bilo koje društvo grupe Engie) i njegovi direktori ili zastupnici ne mogu sudjelovati ni u jednoj odluci društva BE-NUC i/ili u raspravama o natječaju (npr. u odlukama o odabiru ponuda i dodjeli ugovora);

(c) unutar društva Electrabel uspostavljeni su te će se održavati strogi mehanizmi zaštite povjerljivosti informacija i etičkog postupanja između pojedinaca odgovornih za podnošenje ponuda u subjektu GEMS i pojedinaca uključenih u upravljanje subjektom BE-NUC. Iste zaštitne mjere uspostavit će se u slučaju da GEMS u konačnici bude izabran kao subjekt za upravljanje energijom na temelju uspješnog natječajnog postupka.

(268) Belgija je pojasnila i da će GEMS privremeno pružati usluge iz Sporazuma o uslugama upravljanja energijom kako bi se osigurao kontinuitet ako se Sporazum o uslugama upravljanja energijom ne zaključi na vrijeme. Belgija je tvrdila da je to rješenje nužno i primjereno kako bi se osigurao kontinuitet javne usluge (tj. prodaja električne energije proizvedene u jedinicama LTO-a), ali je i strogo vremenski ograničeno te podrazumijeva samo nužnu uslugu.

4.2.3. *Zaključak Belgije o Sporazumu o uslugama upravljanja energijom*

(269) Belgija je zaključila da natječajni postupak za dodjelu Sporazuma o uslugama upravljanja energijom isključuje bilo kakvu moguću državnu potporu zbog sljedećih razloga: i. Belgija će osigurati da BE-NUC strogo poštuje zakone i načela o javnoj nabavi te ii. opsežnim postupkom savjetovanja prije početka natječaja pružaju se dodatne zaštitne mjere kojima se osigurava da se nabava usluga provodi u konkurentnom, transparentnom, nediskriminirajućem i bezuvjetnom natječajnom postupku.

(270) Osim toga, Belgija je zaključila da je otklonjen svaki rizik od ograničavanja pristupa tržištu i drugih potencijalnih protutržišnih praksi grupe Engie te da su poduzete sve radnje i zaštitne mjere kako bi se osigurao odabir neovisnog partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom. Kao nužno rezervno rješenje, GEMS bi privremeno pružao te usluge, što je potrebno i primjereno kako bi se osigurao kontinuitet javne usluge.

4.3. **Stajalište Belgije o planu gospodarenja otpadom**

4.3.1. *Obveze razgradnje*

(271) Belgija je pojasnila da će obveze za razgradnju i rastavljanje koje proizlaze iz projekta LTO („negativni učinci”), ako Electrabel dokaže da postoje, snositi belgijska država jednokratnim plaćanjem (punog i konačnog) paušalnog iznosa na datum zaključenja transakcije. Belgija je pojasnila da se Sporazumom o provedbi predviđa da bi se belgijska država i Electrabel trebali dogovoriti o iznosu u zadanom roku, a ako to ne učine, odluku donosi CPN/CNV.

(272) Belgija je podsjetila da u Odluci o pokretanju postupka nije ocijenjena proporcionalnost tog pitanja jer je u trenutku donošenja te odluke ono još čekalo na rješavanje na razini tijela CPN/CNV.

(273) Belgija je pojasnila da se belgijska država i Electrabel nisu uspjeli dogovoriti o iznosu u zadanom roku pa je pitanje proslijeđeno tijelu CPN/CNV na odlučivanje. Točnije, Belgija je pojasnila sljedeće:

(a) Electrabel je 12. prosinca 2023. Belgiji dostavio predloženu reviziju: Electrabel je tvrdio da bi obveze za razgradnju i rastavljanje jedinica LTO-a iznosile 689,9 milijuna EUR (vrijednosti iz 2021.) i 580 milijuna EUR (vrijednosti iz 2023.);

(b) Belgija je 25. siječnja 2024. dostavila odgovor na predloženu reviziju. U odgovoru je navedeno da je smatrala da Electrabel nije dostavio dostatne dokaze o svakom od prethodno opisanih učinaka i da troškovi koje je Electrabel naveo nisu dovoljno precizno izračunati te da su stoga obveze za razgradnju i rastavljanje u okviru projekta LTO jednake nuli;

(c) budući da daljnji razgovori između društva Electrabel i Belgije nisu doveli do dogovora o iznosu obveza za razgradnju i rastavljanje u okviru projekta LTO, pitanje je proslijeđeno subjektu CNV/CPN;

(d) CNV/CPN zatražio je savjet od subjekta ONDRAF/NIRAS, koji ga je dostavio 25. ožujka 2024,. i od subjekta FANC/AFCN, koji ga je dostavio 27. ožujka 2024. ONDRAF/NIRAS dostavio je dodatne pisane primjedbe 6. lipnja 2024.;

(e) CPN/CNV dostavio je 24. lipnja 2024. savjet o obvezama za razgradnju i rastavljanje u okviru projekta LTO te je zaključio da je učinak tog projekta na troškove razgradnje (prekonoćne troškove) povećanje u iznosu od [100 – 500] milijuna EUR (vrijednosti iz 2021.). Izračunati prekonoćni troškovi moraju se diskontirati primjenom diskontne stope i stope inflacije utvrđene u trenutku trogodišnje revizije 2022. Na temelju toga, troškovi razgradnje i rastavljanja povećavaju se za [100 – 500] milijuna EUR (vrijednosti iz 2023.).

(274) Belgija je stoga zaključila da je iznos za prijenos dodatnih obveza razgradnje koje proizlaze iz projekta LTO kako je utvrđen u savjetu tijela CPN/CNV od 24. lipnja 2024. proporcionalan.

4.3.2. *Stajalište Belgije o proporcionalnosti prijenosa obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada*

(275) Osim toga, Belgija je 30. kolovoza 2024. dostavila dodatnu neovisnu analizu društva Compass Lexecon, odnosno ekonomsku analizu modela prijenosa obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada, uključujući analizu diskontne stope od 3 % i dodatna objašnjenja o tome da su dodatni rizici koje je utvrdio CPN/CNV već pokriveni premijom rizika koju je izračunala belgijska država ili imaju ograničenu vjerojatnost nastanka/ograničen učinak.

4.3.2.1. Razlozi za zabrinutost povezani s diskontnim faktorom

(276) Belgija je navela da zabrinutost Komisije u pogledu diskontne stope proizlazi iz analize tijela CPN/CNV iz njegova savjeta ministru energetike ([110]) od 7. ožujka 2023., u kojem CPN/CNV navodi da se diskontna stopa koja bi se trebala primjenjivati za troškove istrošenog goriva mora postupno približiti dugoročnoj nerizičnoj stopi povrata (izračunata kao 2,17 %) i predlaže primjenu diskontne stope u dvije faze (3,17 % za prvih 30 godina i 2,17 % nakon prvog razdoblja od 30 godina).

([110]) CPN/CNV, *Advice to the Minister of Energy concerning the transfer of financial responsibility from ENGIE to the Belgian State of the management of radioactive waste and spent fuel from Belgium's seven nuclear power plants*, 7. ožujka 2023.

(277) Belgija je uputila na neovisnu analizu društva Compass Lexecon ([111]), koja je pokazala da je diskontna stopa od 3 % koju je zadržala belgijska država proporcionalna, na temelju sljedećeg: (i) ekonomske analize pristupa koji je preporučio CPN/CNV, (ii) drugih relevantnih pristupa i (iii) njemačkog presedana u predmetu SA.45296.

(a) Prvo, neovisna analiza diskontne stope pokazala je da je pristup u dvije faze koji je predložio CPN/CNV za utvrđivanje diskontne stope istovjetan diskontiranju tokova plaćanja s jedinstvenom diskontnom stopom od 2,9 % ([112]). Analiza je pokazala i da su stope koje je predložio CPN/CNV izračunate tijekom određenog razdoblja trajno niskih kamatnih stopa te da pri ažuriranju izračuna na temelju podataka o stopi belgijskih državnih obveznica dostupnih u trenutku donošenja Odluke o pokretanju postupka od 22. srpnja 2024. pristup u dvije faze dovodi do ekvivalentne diskontne stope od 3,2 %% ([113]), odnosno 24 bazna boda više od diskontne stope koju je zadržala belgijska država.

(b) Drugo, neovisna analiza pokazala je da pristup u dvije faze koji je predložio CPN/CNV nije jedino rješenje za utvrđivanje diskontne stope koja bi se postupno približila dugoročnoj nerizičnoj stopi povrata. Diskontna stopa doista bi trebala predstavljati prinos koji Hedera može ostvariti u ovom trenutku ulaganjem paušalnog iznosa u nerizičnu imovinu. Analiza potvrđuje da bi belgijska država ulaganjem u portfelj određenih vrijednosnih papira s fiksnim prinosom, uključujući belgijske državne obveznice s različitim dospijećima, mogla osigurati stopu veću od 3 % ([114]).

(c) Naposljetku, neovisna analiza pokazala je da je u njemačkom presedanu o prijenosu obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada na njemačku državu (predmet SA.45296) diskontna stopa iznosila 4,58 % na temelju očekivane 30-godišnje stope povrata Europskog nadzornog tijela za osiguranje i strukovno mirovinsko osiguranje (EIOPA), koja je u trenutku donošenja odluke Komisije u lipnju 2017. iznosila 1,994 %. Komisija je smatrala da je diskontni faktor od 4,58 % prihvatljiv za njemačke obveze za radioaktivni otpad i istrošeno gorivo. S obzirom na znatno povećanje stope EIOPA-e, čini se da je znatno niža diskontna stopa od 3 % koju je predložila belgijska država u skladu s trenutačnom razinom kamatne stope.

4.3.2.2. Zabrinutost zbog rizika koji su navedeni u Ugovoru o prijenosu obveza

(278) Belgija je navela da zabrinutost Komisije zbog rizika koji su navedeni u Ugovoru o prijenosu obveza proizlazi i iz savjeta tijela CPN/CNV ministru energetike (vidjeti bilješku 113), u kojem bi trebalo uzeti u obzir tri rizika:

(a) prekoračenje troškova: rizik o toga da bi predviđeni prekonoćni troškovi mogli biti viši od procjene, pa bi pričuvna sredstva za nepredvidive događaje mogla biti nedostatna;

(b) preniska procjena inflacije u građevinarstvu: rizik da je stvarna inflacija u građevinarstvu viša od ciljne inflacije Europske središnje banke od 2 %, pretpostavljene u diskontnoj stopi koju je utvrdio CPN/CNV;

(c) rizik ulaganja: rizik da Hedera ne može ostvariti očekivanu stopu povrata nakon promjene kamatnih stopa. Tijelo CPN/CNV smatra da je to scenarij male vjerojatnosti.

([111]) Compass Lexecon, Memorandum – *Analysis of the concerns of the EU Commission relating to the nuclear waste cap design, 30 August 2024*.

([112]) Na temelju analize u koju je Compass Lexecon uključio detaljnije podatke, u dokumentu *CL – Response to the EC concerns on discount rate – 291124*, dostavljenom 30. studenog 2024., ta je vrijednost zamijenjena ekvivalentnom stopom od 2,8 %.

([113]) Na temelju analize u koju je Compass Lexecon uključio detaljnije podatke, u dokumentu *CL – Response to the EC concerns on discount rate – 291124*, dostavljenom 30. studenog 2024. ta je vrijednost zamijenjena ekvivalentnom stopom od 3,1 %.

([114]) To je dopunjeno odgovorom na pitanje 5.4. iz zahtjeva za informacije od 1. listopada. U praksi, kako bi se zaštitila od inflacijskog rizika, Hedera će se usredotočiti na dinamično upravljanje imovinom i obvezama na temelju diversificiranog portfelja imovine koja omogućuje zaštitu fonda od inflacije. Na primjer, Hedera bi mogla osmisliti portfelj koji se temelji na obveznicama i dužničkim instrumentima, vlasničkom kapitalu, nekretninama i izvedenicama, ali nije ograničen samo na njih, s dugoročnim ciljem postizanja povrata od 1 % u realnim vrijednostima, uz istodobno smanjenje rizika od volatilnosti na najmanju moguću mjeru.

(279) Neovisna analiza društva Compass Lexecon pokazala je da su ti rizici uzeti u obzir te da je pristup Belgije razborit i uključuje dostatna pričuvna sredstva za nepredvidive događaje za pokrivanje tih rizika.

(a) Kad je riječ o riziku od prekoračenja troškova, u analizi je navedeno da se troškovi gospodarenja nuklearnim otpadom u Belgiji često revidiraju i ažuriraju te da se prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada temelji na najnovijim dostupnim podacima. Osim toga, sam prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada obuhvaća osnovni iznos i premiju rizika. Osnovni iznos temelji se na inventaru otpada i industrijskom referentnom scenariju tijela ONDRAF/NIRAS, koji uključuje situaciju „vjerojatnije nego ne" (tj. scenarij rizika 50. percentila), što znači da će zadržana pričuvna sredstva za nepredvidive događaje biti dovoljna za pokrivanje prekoračenja troškova, uz vjerojatnost od 50 %. Premija rizika, dodana povrh osnovnog iznosa, temelji se na bilješci tijela ONDRAF/NIRAS u kojoj se primjenjuje pristup odozdo prema gore kako bi se utvrdili i kvantificirali neki dodatni rizici, među ostalim: (i) rizik od dodatnog prekoračenja troškova za geološko odlagalište koje već nije pokriveno pričuvnim sredstva za nepredvidive događaje u okviru osnovnog iznosa, (ii) rizik od zadržavanja drugog tehničkog rješenja osim geološkog odlagališta na dubini od 400 m, (iii) rizik od dodatnog prekoračenja troškova za rad i održavanje skladišnih objekata na lokaciji Belgoproces, za rad postrojenja za skladištenje istrošenog goriva nakon 2050. i za izgradnju dodatnih postrojenja koja već nisu obuhvaćena pričuvnim sredstvima za nepredvidive događaje u okviru osnovnog iznosa te (iv) regulatorni rizik da neki otpad možda neće biti prihvatljiv za površinsko skladištenje. Nadalje, u analizi je navedeno da premija rizika iznosi 5 185 milijuna EUR, odnosno 53 % osnovnog iznosa (9 815 milijuna EUR), što je znatno više od premije rizika od 35 % uključene u metodologiju razvijenu za prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada na Njemačku u sličnom predmetu SA.45296. Metodologija primijenjena u njemačkom presedanu bila je slična, ali za belgijski referentni scenarij uzeti su u obzir noviji podaci, uključujući povratne informacije iz projekata u Švicarskoj i Finskoj, te se stoga temelji na ažuriranom skupu podataka.

(b) Kad je riječ o riziku od preniske procjene inflacije troškova gradnje, analiza je pokazala da se kretanje troškova gradnje koje je izmjerio Association Belge des Experts („ABEX") ne razlikuje bitno od inflacije izmjerene indeksom potrošačkih cijena. Prema analizi, razlog za zabrinutost tijela CPN/CNV je inflacija troškova gradnje koja je 2022. bila viša od uobičajene, a taj se porast inflacije uzima u obzir u premiji rizika. U analizi je navedeno i da je dugoročna inflacija primijenjena u Njemačkoj u sličnom predmetu SA.45296 iznosila 1,60 %, dok je dugoročna inflacija utvrđena na 2 %, što je u ovom slučaju cilj ESB-a.

(c) Kad je riječ o riziku ulaganja i zabrinutosti tijela CPN/CNV da bi fond Hedera zadužen za rezervacije mogao biti izložen riziku povrata koji nije dovoljan za pokrivanje troškova, analiza je pokazala da će u ovom trenutku ulaganjem u portfelj obveznica s različitim dospijećima i njihovim držanjem do dospijeća fond primiti kupone po kamatnoj stopi koja se ne mijenja, tako da fond ne bi bio izložen promjeni kamatne stope (primjenom tehnika upravljanja imovinom i obvezama kako bi se imovina uskladila s obvezama po njihovu dospijeću). Međutim, u analizi su navedena dva preostala rizika kojima bi fond bio izložen primjenom tog pristupa:

— prvo, kako bi se kamate primljene pri isplati kupona iskoristile za ostvarivanje složene kamate, fond će morati često ponovno ulagati u novoizdane obveznice. Od tog se rizika može zaštititi s obzirom na to da fond ima relativno siguran tok plaćanja za gospodarenje otpadom, tako da je moguće osmisliti portfelj vrijednosnih papira s fiksnim prinosom koji odgovara uvjetima za troškove,

— drugo, za belgijske obveznice najduže je dospijeće 50 godina, dok se troškovi za istrošeno gorivo protežu do godine 2135. Međutim, troškovi koji će nastati nakon 50 godina ograničeni su jer čine samo 13 % ukupnih nediskontiranih troškova, a dostupni su i neki vrijednosni papiri s fiksnim prinosom s duljim dospijećem, kao što su austrijske stogodišnje obveznice.

(280) Ta je analiza dovršena odgovorom na pitanje 5.4. zahtjeva za informacije od 1. listopada 2024. Belgija je navela da bi u praksi portfelj fonda Hedera trebalo osmisliti tako da se može suočiti sa svim mogućim gospodarskim scenarijima za to razdoblje, posebno u pogledu razine inflacije. Cilj je fonda Hedera ostvariti povrat od 1 % u realnim vrijednostima (tj. 1 % iznad razine inflacije). U tu će svrhu Hedera razviti strategiju kojom se uzima u obzir rizik da se takav povrat možda neće ostvariti u određenim gospodarskim okolnostima (na primjer, u slučaju duljeg razdoblja visoke inflacije) bude li se portfelj sastojao samo od obveznica. Hedera će se stoga usredotočiti na dinamično upravljanje imovinom i obvezama na temelju diversificiranog portfelja imovine koja omogućuje zaštitu fonda od inflacije. Na primjer, Hedera bi mogla osmisliti portfelj koji se temelji na obveznicama i dužničkim instrumentima, vlasničkom kapitalu, nekretninama i izvedenicama, ali nije ograničen samo na njih, s dugoročnim ciljem postizanja povrata od 1 % u realnim vrijednostima, uz istodobno smanjenje rizika od volatilnosti na najmanju moguću mjeru. Naposljetku, treba napomenuti da će Hedera ograničiti svoju izloženost na belgijski vlasnički kapital, obveznice i nekretnine i tako osigurati diversifikaciju i dostatno odvajanje fonda od belgijskog gospodarstva.

4.4. Stajalište Belgije o kumulativnim učincima podmjera

(281) Belgija je navela da su različite komponente i podmjere projekta LTO dio zahtjeva društva Engie kako bi se postigao dogovor o projektu i sve su uključene u cjelokupnu dokumentaciju o transakciji potpisanu 13. prosinca 2023. Međutim, Belgija je primijetila i da se komponente projekta LTO razlikuju u nizu elemenata i međusobno se nadopunjuju, čime se ograničavaju mogući kumulativni učinci.

(282) Belgija je uputila na sudsku praksu u kojoj se za procjenu uzastopnih mjera razmatraju, među ostalim, sljedeće teme:

— predmet, priroda i kontekst intervencija,

— njihova kronologija,

— njihova svrha,

— okolnosti poduzetnika u trenutku tih intervencija,

— identitet pružatelja ili korisnika (uključujući njihovu pravnu prirodu i financijsku/ekonomsku situaciju), i

— pitanje jesu li te različite intervencije bile planirane ili predvidljive u trenutku prve intervencije.

4.4.1. *Predmet i priroda prve, druge i treće komponente*

(283) Belgija je navela da se predmet i priroda triju komponenata projekta LTO bitno razlikuju i istaknula da Komisija u svojoj Odluci o pokretanju postupka nije posebno uzela u obzir razlike ili sličnosti predmeta i prirode prve, druge i treće komponente. Belgija je u tom smislu navela sljedeće:

(a) prva komponenta sastoji se od financijskih i strukturnih mjera za potporu dugoročnom održivom funkcioniranju zajedničkog pothvata BE-NUC, među ostalim putem ugovora za kompenzaciju razlike kojim se pruža prihodovna potpora i smanjuje izloženost tržišnom cjenovnom riziku i niza mehanizama naknade kojima se pokrivaju drugi financijski nedostaci kako bi se zaštitila dugoročna gospodarska održivost zbog izloženosti određenom riziku količinske/operativne učinkovitosti;

(b) druga komponenta obuhvaća prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva za sva nuklearna postrojenja u Belgiji i stoga obuhvaća vrlo dugo razdoblje koje uvelike premašuje primjenu prve i treće komponente;

(c) treća komponenta sastoji se od pravnih mjera zaštite od budućih zakonodavnih promjena te stoga ima vrlo različit predmet u odnosu na prvu i drugu komponentu.

4.4.2. *Svrha prve, druge i treće komponente*

(284) Belgija je napomenula da je opći cilj tih triju komponenti povezan s produljenjem životnog vijeka jedinica LTO-a. Međutim, Belgija je navela da je poseban cilj svake komponente relevantan element u ocjeni:

(a) glavni je cilj prve komponente smanjiti neizvjesnost prihoda i osigurati dugoročnu održivost projekta LTO sprečavanjem nesolventnosti i stečaja subjekta BE-NUC. Istodobno se nastoji izbjeći prekomjerna naknada dioničarima i ograničiti potpora Belgije kao druge stranke Ugovora o naknadi. Konkretno, temeljne financijske mjere prve komponente služe za proporcionalno otklanjanje različitih rizika: ugovor za kompenzaciju razlike smanjuje rizik povezan s veleprodajnim tržišnim cijenama, putem mehanizma minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital upravlja se rizicima od iznenadne nedostupnosti koja dovodi do gubitaka tijekom operativne faze, a zajmovi za osiguranje likvidnosti osiguravaju dostatne novčane tokove tijekom prekida rada i planiranih radova u okviru projekta LTO. Belgija je navela da je i Komisija to potvrdila u uvodnoj izjavi 208. Odluke o pokretanju postupka;

(b) druga komponenta odnosi se na upravljanje dugoročnim obvezama u području zaštite okoliša i razgradnje belgijskih nuklearnih postrojenja, koje su odvojene od operativnih i financijskih pitanja društva BE-NUC iz prve komponente. Ta komponenta prvenstveno je usmjerena na prijenos budućih obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada, što je drukčiji cilj od osiguravanja operativnih financijskih sredstava. Belgija je navela da se čini da je Komisija potvrdila taj zaseban cilj druge komponente u uvodnoj izjavi 208. Odluke o pokretanju postupka;

(c) u okviru treće komponente osiguravaju se pravne mjere zaštite od nekih budućih zakonodavnih promjena. Ta se komponenta odnosi na regulatorni rizik zbog moguće promjene u određenim politikama i propisima Belgije i nije izravno povezana s financijskim i operativnim aspektima ili aspektima odgovornosti obuhvaćenima drugim komponentama.

4.4.3. *Izravni korisnici prve, druge i treće komponente*

(285) Belgija je navela i da prva, druga i treća komponenta imaju različite izravne korisnike. Potvrdila je da je utvrđivanje korisnika svake mjere važna točka u procjeni mogućih kumulativnih učinaka. U tom je smislu Belgija iznijela sljedeća zapažanja:

(a) prva komponenta odnosi se na skup mehanizama financiranja s posebnim korisnicima svake mjere. Belgija je napomenula da su, suprotno onomu što je navedeno u uvodnoj izjavi 182. Odluke o pokretanju postupka, BE-NUC i Luminus, a ne Electrabel i Luminus, izravni korisnici ugovora za kompenzaciju razlike, zajmova za osiguranje likvidnosti, minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital i instrumenta obrtnog kapitala (koristi za Electrabel neizravno bi proizlazile iz njegova statusa dioničara);

(b) kad je riječ o drugoj komponenti, prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i sporazum o dodatnim obvezama razgradnje zbog produljenja životnog vijeka koristi društvu Electrabel kao nuklearnom operatoru te društvima Luminus i EDF Belgium u svojstvu društava koja daju financijski doprinos. Belgija je stoga zaključila da BE-NUC ne ostvaruje koristi od druge komponente;

(c) u okviru treće komponente je predviđeno da bi određene jednostrane mjere koje je donijela belgijska (savezna) država aktivirale pravo na naknadu štete za Electrabel, a neizravno i za Luminus.

4.4.4. Kumulativni učinci prve, druge i treće komponente

(286) Sve tri komponente međusobno se znatno razlikuju s obzirom na predmet, prirodu, svrhu i korisnike, a donesene su u isto vrijeme i služe općoj svrsi produljenja životnog vijeka jedinica LTO-a. Kako je prethodno opisano, svaka komponenta odgovara posebnoj svrsi zbog koje su međusobno komplementarne, čime se ograničavaju mogući kumulativni učinci.

(287) Kad je riječ o potencijalno promijenjenom profilu rizičnosti društva Electrabel zahvaljujući drugoj i trećoj komponenti, te bi mjere doista mogle koristiti društvu Electrabel kao nuklearnom operatoru i stoga općenito poboljšati njegov profil rizičnosti. Druga i treća komponenta ne mijenjaju profil rizičnosti subjekta BE-NUC, glavnog korisnika prve komponente. Kako je ocijenjeno u neovisnoj analizi koju je proveo Compass Lexecon, profil rizičnosti društva BE-NUC s obzirom na posebne rizike koji utječu na projekt i raspodjelu rizika između belgijske države i društva BE-NUC relevantni su čimbenik za procjenu proporcionalnosti prve komponente.

5. **STAJALIŠTE DRUŠTVA ENGIE**

(288) društvo Engie dostavilo je primjedbe na Odluku o pokretanju postupka 9. rujna 2024. U svojem je podnesku dostavilo dokaze i analizu u prilog svojem argumentu da sumnje koje je Komisija izrazila u svojoj Odluci o pokretanju postupka nisu utemeljene. U odgovoru društva Engie na Odluku o pokretanju postupka razmatra se početna mjera kako je opisana u toj odluci. Trenutačna mjera uključuje promjene (uvedene kako bi se otklonile sumnje koje je Komisija izrazila u svojoj Odluci o pokretanju postupka) u odnosu na početnu mjeru te je detaljno opisana u odjeljku 3. ove odluke. Stajalište društva Engie usklađeno je sa stajalištem belgijskih tijela.

(289) društvo Engie tvrdilo je da je projekt LTO opći sporazum i rezultat opsežnih i dugotrajnih pregovora s belgijskom vladom, pri čemu je vodeće načelo da se zadrži predanost Belgiji i doprinese sigurnosti opskrbe te zemlje prihvaćanjem zahtjeva Belgije za produljenje životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora, čime se poništava njezina javna strategija za ukidanje proizvodnje električne energije iz nuklearnih izvora u Belgiji nakon 2025. (vidjeti uvodnu izjavu 23.). Osim toga, društvo Engie navelo je da projekt LTO ima pozitivne učinke na unutarnje tržište iz sljedećih razloga:

(a) prvo, projekt LTO ključan je za sigurnost opskrbe električnom energijom u Belgiji u nadolazećim godinama, uz potencijalno smanjenje troškova financiranja belgijskog mehanizma za razvoj kapaciteta. Taj će pozitivan učinak neizravno koristiti i susjednim državama članicama povezanima s Belgijom koje mogu uvoziti električnu energiju (napominje se da taj izvoz ne odgovara izravnoj prodaji, nego operacijama uravnoteženja kojima upravljaju operatori prijenosnih sustava);

(b) drugo, projekt LTO pridonosi postizanju ciljeva dekarbonizacije iz zelenog plana.

(290) društvo Engie navelo je i da postoji nekoliko razlika između projekta LTO (produljenje životnog vijeka nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3) i produljenja životnog vijeka nuklearnih reaktora Doel 1, Doel 2 i Tihange 1 u 2015. („postojeći projekt LTO”):

(a) prvo, Belgija je projekt LTO pokrenula 2022., nakon što je Engie 2020. donio odluku o povlačenju iz proizvodnje električne energije iz nuklearnih izvora i preusmjeravanju na obnovljive izvore energije i energetsku infrastrukturu. Stoga je Engie morao u potpunosti promijeniti svoju strategiju, što je već samo po sebi povećalo troškove projekta LTO, posebno s obzirom na to da Electrabel nije proveo preliminarne studije sigurnosti i nije odvojio sredstva za mogući novi ili već postojeći projekt LTO. S druge strane, Electrabel je za vrijeme postojećeg projekta LTO još uvijek provodio preliminarne studije za produljenje rada belgijskih nuklearnih reaktora jer se takav scenarij u to vrijeme smatrao vjerojatnim;

(b) drugo, nekoliko je troškova nastalo zbog kratkog vremenskog roka za provedbu projekta LTO. Na zahtjev belgijske vlade, ponovno pokretanje jedinica LTO-a pomaknuto je na 1. studenog 2025. (umjesto prvobitno predviđenog datuma 1. studenog 2026.);

(c) treće, osim regulatorne neizvjesnosti, očekuje se da će BE-NUC biti izložen povećanoj nestabilnosti tržišnih cijena (u usporedbi sa stanjem 2015.), a udio obnovljivih izvora u kombinaciji izvora energije postajat će sve veći. Osim toga, tržišni uvjeti također su se znatno razlikovali 2015., kad su stabilniji izvori energije koji se temelje na fosilnim gorivima činili veći dio kombinacije izvora energije, a niske/negativne cijene bile su rijetkost;

(d) četvrto, na financijske rezultate postojećeg projekta LTO negativno su utjecala nepredviđeno duga razdoblja nedostupnosti, kapitalni troškovi i niža ostvarena cijena energije. Od 2016. u poslovnim knjigama društva Engie zabilježeno je nekoliko umanjenja vrijednosti povezanih s njegovim nuklearnim djelatnostima, što je dovelo do znatnih financijskih gubitaka za grupu Engie (kao i do zaključka da privatni sudionik na tržištu ne može snositi obveze za te djelatnosti sam i bez uravnoteženog mehanizma podjele rizika);

(e) naposljetku, sam AFCN/FANC jasno je istaknuo brojne razlike između postojećeg i novog projekta LTO u dokumentu o stajalištu iz 2021 ([115]). Kako bi se omogućilo ponovno pokretanje do 1. studenog 2025., godinu dana ranije nego što je prvobitno planirano, AFCN/FANC odobrio je potrebna sigurnosna poboljšanja tijekom trogodišnjeg razdoblja nakon ponovnog pokretanja (do 31. prosinca 2028.), dok je za postojeći projekt LTO AFCN/FANC odobrio razdoblje od pet godina nakon ponovnog pokretanja za obavljanje potrebnih radova.

(291) Društvo Engie navelo je da su zbog svih tih čimbenika društvo Engie i Belgija sklopili sveobuhvatan ugovor kojim se predviđa traženo produljenje životnog vijeka (pod uvjetom da se ublaži izloženost društva Engie riziku) i gospodarenje istrošenim gorivom i nuklearnim otpadom prijenosom povezanih obveza, te je smatrao da postojeći projekt LTO nije mjerodavan za procjenu nužnosti i primjerenosti različitih mjera novog projekta.

(292) Glavni argumenti društva Engie protiv dvojbi koje je Komisija iznijela u Odluci o pokretanju postupka detaljnije su opisani u nastavku.

5.1. Stajalište društva Engie o kvalifikaciji projekta LTO kao državne potpore, odnosno „jedinstvene intervencije”, i o njegovu poticajnom učinku

5.1.1. *Jedna intervencija*

(293) Komisija smatra da se tri komponente mjere mogu ocijeniti kao dio jedne intervencije belgijske države ako su sve povezane s istim događajem, tj. produljenjem životnog vijeka jedinica LTO-a.

(294) Društvo Engie navelo je da nema prigovor na kvalifikaciju projekta kao jedinstvene intervencije pod uvjetom da su za to ispunjeni kriteriji utvrđeni sudskom praksom Suda Europske unije ([116]). Konkretno, Engie se složio sa stajalištem Komisije iz uvodne izjave 208. Odluke o pokretanju postupka da su tri komponente mjere međuovisne i da u potpunosti pridonose izvršenju ugovora o produljenju životnog vijeka, što omogućuje da ih se smatra jednom intervencijom. Društvo Engie potvrdilo je da ispunjava preduvjete za njegovu izloženost riziku i gospodarenje istrošenim gorivom i nuklearnim otpadom, što je dovelo do sveobuhvatnog sporazuma koji uvelike nadilazi uspostavljanje mehanizma naknade za produljenje životnog vijeka nuklearnih reaktora. Međutim, ne dovodeći u pitanje tu predloženu kvalifikaciju pojedinačne intervencije, društvo Engie istaknuo je da neke podmjere projekta LTO ne čine državnu potporu jer se njima društvu Electrabel ne dodjeljuje selektivna prednost, a to se posebno odnosi na:

(a) Ugovor o administrativnim uslugama, na temelju kojeg Electrabel može pružati pozadinske usluge (uključujući tajničke, računovodstvene i porezne usluge) subjektu BE-NUC, što je standardni sporazum koji će se sklopiti po tržišnim uvjetima;

([115]) AFCN/FANC, 28. studenog 2021., *Position de l'AFCN sur le projet LTO pour Doel 4 et Tihange 3*, str. 5., (neslužbeni prijevod), dostupno na: https://afcn.fgov.be/fr/system/files?file=2021-11-28-afcn-position-lto-final-fr.pdf. „Stanje nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3 ne može se usporediti sa stanjem jedinica Doel 1 i 2 (za koje je 2014. tek u posljednjem trenutku donesena odluka o produljenju životnog vijeka). Jedinice Doel 1 i 2 bilo je moguće relativno brzo ponovno pokrenuti tijekom zime 2015. iz sljedećih razloga: (i) dokumentacija povezana s produljenjem životnog vijeka za te reaktore izrađena je i odobrena već 2012., tako da je bilo potpuno poznato koje su izmjene potrebne za ponovno pokretanje (kvalifikacija opreme i rješavanje problema zastarjele opreme) i (ii) članak 30. Kraljevskog dekreta PSIN još nije bio stupio na snagu, zbog čega su se izmjene koje se odnose na sigurnost postrojenja mogle obavljati tijekom različitih razdoblja prekida rada predviđenih za razdoblje od 2015. do 2020. [...] Za nastavak sigurnog rada nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3 potreban je proširen akcijski plan koji će prvenstveno biti usmjeren na elemente koji jamče nuklearnu sigurnost. Taj akcijski plan obuhvaća projektiranje, nadzor i izgradnju/proizvodnju/ugradnju potencijalno velikog broja sastavnih dijelova. Priprema i provedba izmjena potrebnih za ispunjavanje novih sigurnosnih zahtjeva stoga će trajati godinama.”

([116]) Društvo Engie je ovdje uputilo na presudu Općeg suda od 15. rujna 1998., BP Chemicals protiv Komisije, T-11/95: „Ako su uzastopne intervencije međusobno tako usko povezane, osobito s obzirom na njihovu kronologiju, svrhu i okolnosti poduzetnika u trenutku tih intervencija, da su neodvojive, mogu se smatrati „jedinstvenom intervencijom”.”

(b) eksternalizaciju prodaje električne energije koju proizvedu jedinice LTO-a na temelju Sporazuma o uslugama upravljanja energijom koja će se dodijeliti u konkurentnom, transparentnom, nediskriminirajućem i bezuvjetnom natječajnom postupku, čime se osigurava usklađenost s tržišnim uvjetima; i

(c) obeštećenje kojim Belgija pokriva gubitke u slučaju nesklapanja transakcije, koje ne premašuje obveze u uobičajenim tržišnim uvjetima za usporedive transakcije, pri čemu svaka stranka podmiruje troškove nastale u vezi s ugovorom (izradom ugovora) u slučaju da je sama odgovorna za nesklapanje transakcije. Društvo Engie podmiruje 100 % takvih troškova ako je samo odgovorno za nesklapanje transakcije, a podjela troškova predviđena je ako nijedna stranka nije odgovorna za nesklapanje transakcije.

5.1.2. *Poticajni učinak*

(295) Društvo Engie naglasilo da učinak poticaja, koji je Komisija smatrala izvjesnim u svojoj ocjeni u uvodnim izjavama 229. i 239. Odluke o pokretanju postupka, nije hipotetski, ali da nema sumnje da Electrabel ne bi nastavio s proizvodnjom u predmetnim jedinicama bez projekta LTO, uključujući tri komponente. Društvo Engie je u tom smislu navelo sljedeće:

(a) Electrabel je već bio počeo provoditi svoju strategiju potpunog povlačenja iz nuklearnih aktivnosti i nije imao mogućnost promijeniti tu odluku (objavljenu u javno-financijskoj komunikaciji društva Engie ([117])) u tada primjenjivom pravnom okviru;

(b) stajalište društva Engie jasno se odražavalo u dokumentima o stajalištu i izvješćima o izvedivosti projekta dugoročnog funkcioniranja rektora Doel 4 i Tihange 3 koje je objavio AFN/FAN3 ([118]);

(c) u komunikaciji društva Engie o pregovorima o projektu LTO s belgijskom vladom vrlo je jasno navedeno da bez mehanizma podjele rizika i rješenja za troškove istrošenog goriva i nuklearnog otpada koji proizlaze iz rada sedam belgijskih nuklearnih elektrana Electrabel ne bi uzeo u obzir produljenje životnog vijeka jedinica ([119]). To je stajalište jasno izneseno na početku razgovora o projektu LTO, kako je navedeno u izvješću tijela AFCN/FANC i komunikaciji glavnog izvršnog direktora društva Engie (kako je navedeno u uvodnoj izjavi 6. Odluke o pokretanju postupka).

(296) Osim toga, društvo Engie istaknulo je da poticaj društvu Electrabel da nastavi upravljanje radom jedinica LTO-a proizlazi iz cijelog paketa mjera potpore u okviru projekta LTO, koji je u tu svrhu primjereno prilagođen. Nijedna od podmjera razmatranih zasebno nije mogla pružiti dostatne poticaje. Isto tako, kad bi se uklonio bilo koji element paketa Engie bi odbio sudjelovati u projektu LTO. Engie stoga zaključuje da se za mjere iz uvodne izjave 235. Odluke o pokretanju postupka ne bi trebalo smatrati da pojedinačno pružaju poseban (ili daljnji) poticaj, već bi ih trebalo zbirno uzeti u obzir.

([117]) Zbog toga je Engie 2020. smanjio broj svojih nuklearnih postrojenja. Engie, Univerzalni registracijski dokument iz 2020., odjeljak 1.4.1., str. 13. Dostupno na: www.engie.com/sites/default/files/assets/documents/2021-03/ENGIE_URD_2020_0.pdf.

([118]) Vidjeti npr. AFCN/FANC, 28. studenog 2021., „Position de l'AFCN sur le projet LTO pour Doel 4 et Tihange 3", str. 5. (neslužbeni prijevod), dostupno na: https://afcn.fgov.be/fr/system/files?file=2021-11-28-afcn-position-lto-final-fr.pdf. „Operator Electrabel objavio je u studenom 2020. da je belgijska vlada donijela jasnu odluku u svojem vladinom sporazumu o potpunom ukidanju nuklearne energije do 2025. U trenutku kad je preostalo manje od pet godina do tog datuma, operator nuklearnih elektrana Doel i Tihange odlučio je da više nije moguće pripremiti se za daljnji nastavak rada jedinica Doel 4 i Tihange 3. Electrabel je stoga odlučio usmjeriti sve svoje resurse na pripremu za konačno zatvaranje i rastavljanje svih sedam nuklearnih reaktora na lokacijama Doel i Tihange. Operator je stoga u tom trenutku obustavio projekt pripreme za produljenje životnog vijeka nuklearnih reaktora druge generacije."

([119]) Vidjeti npr. AFCN/FANC, 17. siječnja 2022., „Résumé et analysis des action nécessaires pour l'activate du plan B – produljenje životnog vijeka nuklernih reaktora Doel 4 i Tihange 3", str. 9. (neslužbeni prijevod), dostupno na: https://afcn.fgov.be/fr/system/files?file=20220118-note-afcn-liste-analyse-actions-late-lto-vf.pdf. „[...] Electrabel želi biti siguran prije nego što samostalno poduzme korake. Ako vlada želi aktivirati plan B [dugoročno funkcioniranje nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3], morat će dati prednost razgovorima s društvom Electrabel o uvjetima i jamstvima prije nastavka izrade plana B (zadaća 1.). AFCN ponovno skreće pozornost vlade na činjenicu da gotovo sve mjere iz plana B koje su u njegovoj nadležnosti (izrada dokumentacije za projekt LTO) zahtijevaju suradnju društva Electrabel. Electrabel smatra da je postojanje jasnog, stabilnog i dosljednog regulatornog okvira za nuklearnu sigurnost preduvjet za bilo kakvu raspravu o mogućem produljenju životnog vijeka. AFCN razumije to stajalište i stoga planira i dalje raditi na razjašnjavanju regulatornog okvira koji se odnosi na nuklearnu sigurnost tijekom prvog tromjesečja 2022.".

5.2. Stajalište društva Engie o nužnosti, primjerenosti i proporcionalnosti nekoliko podmjera prve komponente

5.2.1. *Osnivanje zajedničkog pothvata*

(297) Društvo Engie smatralo je da je stvaranje zajedničke strukture u kojoj belgijska država drži 50 % udjela nužno za postizanje ciljeva projekta LTO, tj. za pravodobno ponovno pokretanje jedinica LTO-a do studenog 2025. društvo Engie navelo je da je prije sklapanja sporazuma o projektu LTO zatražio mehanizam podjele rizika s belgijskom državom u omjeru 50:50.

(298) Prema društvu Engie, postojanje samo mehanizama naknade nije bilo prikladno za tu svrhu iz nekoliko razloga: i. Ugovorom o naknadi to društvo snosi preostale rizike, ii. bez zajedničkog pothvata ono bi privremeno morao snositi 100 % gubitaka u očekivanju naknade štete/naknade predviđene sporazumima i iii. društvo Engie bilo je u postupku ograničavanja svoje izloženosti djelatnostima sektora nuklearne energije i nije želio samostalno ulagati potrebne kapitalne troškove u iznosu većem od [2 – 2,5] milijardi EUR za projekt LTO te sam snositi sve potencijalne gubitke zbog neočekivanih nedostupnosti i prekoračenja troškova.

(299) Osim toga, društvo Engie navelo je da je očekivao da će financijsko sudjelovanje belgijske države u dobiti i gubicima koje ostvare jedinice LTO-a (osobito dividendama) dodatno potaknuti Belgiju da u svojim budućim političkim odlukama uzme u obzir jedinice LTO-a. Društvo Engie je stoga zaključilo da se stvaranjem zajedničke strukture usklađuju interesi Belgije i društva Engie.

(300) Društvo Engie navelo je i da je zajednički pothvat primjeren i proporcionalan jer će Engie, privatni operator, moći kompenzirati svaki rizik od djelomičnog djelovanja Belgije putem zajedničke kontrole strateških odluka koje se odnose na BE-NUC, a ona i društvo Engie ravnopravno će ostvarivati svoja prava u upravljanju subjektom BE-NUC.

5.2.2. *Stajalište društva Engie o ugovoru za kompenzaciju razlike*

(301) Kad je riječ o potrebi za ugovorom za kompenzaciju razlike, društvo Engie navelo je da je projekt LTO, s obzirom na tržišne nedostatke u području nuklearne industrije i veliku nestabilnost tržišta električne energije u nadolazećim godinama, izložen velikom riziku od manjka financijskih sredstava, zbog čega je Ugovor za kompenzaciju razlike nužan instrument za postizanje cilja od zajedničkog interesa. Društvo Engie uputilo je i na kratko razdoblje produljenja životnog vijeka (10 godina) u usporedbi s prosječnim ulaganjima u nuklearni sektor, znatne troškove i činjenicu da jedinice LTO-a neće raditi sa 100 % kapaciteta tijekom prve tri godine jer će se istodobno odvijati radovi na produljenju LTO-a.

(302) Društvo Engie navelo je da su model ugovora za kompenzaciju razlike i mehanizam prilagodbe promjenama tržišnih cijena primjereni i proporcionalni za poticanje jedinica LTO-a da učinkovito reagiraju na tržišne signale. S time u vezi društvo Engie ovime upućuje na iste argumente Belgije koji se odnose na tehnička, regulatorna i ekonomska ograničenja jedinica LTO-a (vidjeti odjeljak 2.1.). Društvo je istaknulo da čak i danas, bez ugovora za kompenzaciju razlike i s pet reaktora koji omogućuju strategiju veće diversifikacije, ima vrlo ograničenu fleksibilnost za prilagodbu proizvodnje električne energije iz nuklearnih izvora kao odgovor na signale kratkoročnog i i srednjoročnog tržišta. Ujedno je navelo da je u okviru tog ograničenog manevarskog prostora Ugovor za kompenzaciju razlike osmišljen kako bi se BE-NUC u potpunosti potaknuo da reagira na cjenovne signale, u mjeri u kojoj je to tehnički izvedivo.

(a) Prvo, društvo Engie naglasilo je da su jedinice LTO-a, za razliku od fleksibilnih izvora proizvodnje električne energije i novijih proizvodnih jedinica i/ili drugih vrsta nuklearnih reaktora, projektirane za proizvodnju baznog kapaciteta i imaju vrlo ograničene mogućnosti prilagodbe, tako da smatra razumnim da ne bi trebalo provoditi prilagodbe svaki put kad cijene postanu negativne ili su niže od njegovih kratkoročnih graničnih troškova. Društvo Engie pojasnilo je da je AFCN/FANC tek od 2015. dopustilo prilagodbu proizvodnje iz ekonomskih razloga u nuklearnim jedinicama u Belgiji, uz stroga tehnička ograničenja, kako je objašnjeno u uvodnim izjavama od 13. do 15. ove Odluke. S obzirom na ta ograničenja (u kombinaciji s rizikom od automatskog prekida rada pri svakoj prilagodbi, rizik od neravnoteže koju bi takav prekid prouzročio i to što se tijekom prilagodbe ne bi ostvarila ušteda goriva), društvo Engie pojasnilo je da nuklearni operator ne može slobodno prilagoditi proizvodnju električne energije jedinica kao odgovor na negativne cijene i da bi trebalo na najbolji način iskoristiti ograničene mogućnosti prilagodbe.

(b) Drugo, prilagodbom na promjene tržišnih cijena i promjenom trajanja gorivnog ciklusa osigurava da se planirani prekidi rada odvijaju tijekom ljeta jer su cijene u tom razdoblju oduvijek bile najniže te se očekuje da će i ubuduće tako biti. Time će se osigurati dostupnost jedinica LTO-a u razdoblju kad se očekuje da će potražnja za električnom energijom biti najveća (i cijene najviše). Društvo Engie dodalo je i da priprema planiranog prekida rada nuklearnog reaktora traje oko 12 mjeseci, da je o tome potrebno unaprijed obavijesti tržište i da proces uključuje velik broj dionika. Nakon što se odredi datum prekida rada, nuklearni operator ne može ga promijeniti bez prethodnog odobrenja operatora mreže. Stoga, iako se u praksi prekidi rada mogu planirati s obzirom na uvjete dugoročnog tržišta, planiranje održavanja nuklearne elektrane ne odgovara signalima kratkoročnog tržišta.

(c) Treće, društvo Engie navelo je da se u okviru mehanizma prilagodbe promjenama tržišnih cijena pruža dovoljan poticaj društvu BE-NUC da maksimalno poveća i obuhvati najvišu tržišnu cijenu planiranjem prekida rada kad se očekuje da će cijene biti najniže i da se ne slaže s preliminarnim stajalištem Komisije da su učinci prilagodba na promjene tržišnih cijena „u praksi mali” (kako je navedeno u uvodnoj izjavi 290. Odluke o pokretanju postupka).

(303) Naposljetku, kad je riječ o parametrima modela ugovora za kompenzaciju razlike, društvo Engie tvrdilo je da je cijena na tržištu za dan unaprijed odgovarajuća tržišna referentna cijena.

(a) Prvo, društvo Engie tvrdilo je da dugoročni proizvodi ne utječu na odluke nuklearne elektrane o dispečiranju jer su njezini kratkoročni granični troškovi ionako niski. Terminske cijene električne energije nikad nisu dosegnule negativnu vrijednost ni na jednom europskom tržištu te je mala vjerojatnost da bi do toga moglo doći u budućnosti. Stoga je društvo Engie tvrdilo da dugoročni proizvodi ne daju potrebne tržišne signale za arbitražu odluka o dispečiranju, ali da će se, neovisno o odabranoj referentnoj tržišnoj cijeni, dispečiranje uvijek temeljiti na usporedbi kratkoročne granične cijene i oportunitetnih troškova s jedne strane i cijene na tržištu za dan unaprijed s druge strane (uzimajući u obzir razinu fleksibilnosti postrojenja).

(b) Drugo, društvo Engie tvrdilo je da bi se korištenjem terminskih proizvoda kao referentne tržišne cijene BE-NUC izložio znatnim rizicima zbog nedovoljne dostupnosti odgovarajućih dugoročnih proizvoda na belgijskom tržištu:

— jer je likvidnost belgijskog terminskog niska i postaje sve manja, jer su količine kojima se trgovalo na tržištu za godinu unaprijed znatno niže od očekivane godišnje proizvodnje jedinica LTO-a ([120]). Ta razlika ukazuje na nepraktičnost upotrebe dugoročnih tržišnih proizvoda kao referentne cijene za ugovor za kompenzaciju razlike,

— terminsko tržište zbog nelikvidnosti nije dobar referentni okvir za izračun razlike u plaćanju u odnosu na zajamčenu cijenu, a ta značajka utječe i na pojavu znatnih rizika povezanih s formiranjem cijena, poremećajima na tržištu i troškovima izvršenja. S druge strane, cijena na tržištu za dan unaprijed omogućuje najveću likvidnost i transparentnost pri formiranju cijena, čime se izbjegavaju problemi povezani s netransparentnom likvidnošću, troškovima replikacije, troškovima korištenja zamjenskih terminskih ugovora i zahtjevima za maržom,

— trebalo bi izvršiti detaljniju analizu belgijskog terminskog tržišta da se opravda primjena referentne tržišne cijene ([121]).

([120]) Na primjer, očekuje se da će se 2024. na tržištu za godinu unaprijed trgovati samo s 9 TWh električne energije, dok se godišnja proizvodnja jedinica LTO-a procjenjuje na 14 TWh.

([121]) Terminski proizvodi uglavnom se planiraju za određene datume, i to u sljedećem tromjesečju i mjesecu. No s obzirom na neizvjestan i promjenjivi obrazac proizvodnje jedinica LTO-a zbog planiranih prekida rada (što će još više doći do izražaja zbog radova LTO-a do 2029. i s time povezane neizvjesnosti u radu i planiranju) i neplanirane nedostupnosti, upotreba terminskog proizvoda kao referentne tržišne cijene prouzročila bi znatan količinski rizik i trošak ukidanja zaštite od rizika ako ne bude proizvodnje, čime bi se dodatno ugrozilo stvaranje novčanog toka i financijska održivost subjekta BE-NUC.

(c) Društvo Engie navelo je da dodatni rizici proizlaze iz činjenice da će se zbog razgradnje pet od sedam nuklearnih reaktora od 2025. znatno smanjiti broj nuklearnih reaktora kojima raspolaže. To će povećati rizik od nedostupnosti jer se prekidi rada ili operativni problemi jedinica LTO-a ne mogu nadoknaditi radom drugih postrojenja. Stoga će proizvodni obrazac društva BE-NUC postati neizvjesniji i time povećati rizik od nemogućnosti isporuke električne energije na temelju dugoročnih ugovora. U takvim bi scenarijima BE-NUC morao otkupljivati električnu energiju po potencijalno višim cijenama, što bi uz gubitak prihoda od smanjene proizvodnje dovelo i do znatnih financijskih gubitaka. Dodatni teret bila bi nelikvidnost dugoročnih tržišta, na kojima bi velike razlike između ponuđenih i prihvatljivih cijena te ograničeni opseg trgovanja mogli dodatno povećati trošak izvršenja ugovornih obveza ([122]).

5.2.3. *Stajalište društva Engie o minimalnom plaćanju za operativne troškove i kapital i zajmu za osiguranje likvidnosti*

(304) Društvo Engie naglasilo je da je potreba za minimalnim plaćanjem za operativne troškove i kapital i zajmovima za osiguranje likvidnosti prvenstveno povezana sa specifičnim kontekstom projekta LTO, što je posljedica: i. zakašnjele odluke o produljenju životnog vijeka nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3 i ograničenog roka za pripremu i provedbu potrebnih radova, ii. starenja imovine i povećanog sistemskog rizika zbog postojanja dviju jedinica s jednakom tehnologijom, iii. istodobnog ponovnog pokretanja i rada jedinica LTO-a tijekom prve tri godine i iv. ujednačenog troška električne energije produljenja životnog vijeka nuklearnih reaktora, što je u kontekstu upravljanja i održavanja povoljnija opcija od izgradnje novih nuklearnih postrojenja.

(305) Društvo Engie tvrdio je i da su zajmovi za osiguranje likvidnosti i minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital nužni: i. jer plaćanja koja je belgijska država dužna podmiriti na temelju Ugovora o naknadi ne obuhvaćaju važne događaje koji utječu na dostupnost zbog tehničkih poteškoća, međunarodnih propisa o nepredviđenim situacijama ili izvanrednih situacija, ii. jer, suprotno tvrdnji iz uvodne izjave 269. točke (b) Odluke o pokretanju postupka, takvi neočekivani događaji nisu „iznimni scenariji niske vjerojatnosti”, ali će se vjerojatno dogoditi tijekom sljedećih deset godina; i iii. jer su obuhvaćeni samo događaji iznad određenog praga.

(a) Ugovor o naknadi omogućuje prilagodbe zajamčene cijene ugovora za kompenzaciju razlike u korist društva BE-NUC putem posebnih „okolnosti koje omogućuju izmjenu ugovornih odredbi”, koje sadržavaju ograničenja i izuzeća. Na primjer, prekid rada jedne ili obiju jedinica LTO-a kao sigurnosna mjera zbog izvanrednog događaja ili promjene međunarodnih propisa ne bi bilo obuhvaćeno Ugovorom o naknadi. Taj ugovor ne bi obuhvatio ni događaje koji uzrokuju nedostupnost zbog tehničkih poteškoća kao što su: sigurnosni prekidi rada nakon propisanih rutinskih inspekcijskih pregleda u sklopu planiranih aktivnosti, obvezne nadogradnje u skladu s postojećim ili široko prihvaćenim međunarodnim propisima, kao što su propisi na temelju Direktive Vijeća 2014/87/Euratom nakon stupanja na snagu Direktive Vijeća u Fukushimi ([123]), preventivni prekidi rada zbog međunarodnih incidenata, koja su predviđena zakonom, stroži propisi o zaštiti okoliša koje nameću regionalne vlasti, a koji često utječu na više sektora, poremećaji u lancu opskrbe koji onemogućuju nužno održavanje ili popravke; i nepredviđeno propadanje najvažnije opreme.

(b) Vjerojatnost nastanka takvih tehničkih/regulatornih/hitnih događaja nije toliko mala kao što je navedeno u Odluci o pokretanju postupka te bi mogla utjecati i na trošak rada jedinica LTO-a i na njihovu dostupnost. Društvo Engie je u tom smislu navelo sljedeće:

— unatoč strogosti postojećih propisa o nuklearnoj sigurnosti, ne može se isključiti mogućnost nesreće poput one u Černobilu ili Fukushimi,

— uključivanje mehanizma minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital u sporazum temeljilo se na iskustvu i povijesti rada belgijskih nuklearnih postrojenja društva Electrabel: u razdoblju od 2012. do 2022. zabilježeno je 11 slučajeva značajnih i neočekivanih tehničkih poteškoća koje su utjecale na dostupnost sedam belgijskih nuklearnih postrojenja,

— nedavno je zabilježeno nekoliko slučajeva produljene nedostupnosti nuklearnih postrojenja u svijetu (npr. Ringhals 4 u Švedskoj 2022., Civaux 1 u Francuskoj 2021. i Taishan 1 u Kini 2021.).

([122]) Društvo Engie došlo je u takvu situaciju 2018. kad istodobno nije radilo nekoliko jedinica, zbog čega je društvo raspolagalo sa samo oko 52 % nazivnog kapaciteta. društvo Engie tvrdilo je morao otkupiti svoje zaštite od rizika u obliku terminskih ugovora zbog znatno većih belgijskih cijena i zasićenih interkonekcijskih kapaciteta te je zaključio godinu s gubitkom EBITDA-e od [0 – 0,5] milijardi EUR za nuklearne djelatnosti (u usporedbi s dobiti od [0 – 0,5] milijardi EUR prethodne godine).

([123]) Direktiva Vijeća 2014/87/Euratom od 8. srpnja 2014. o izmjeni Direktive 2009/71/Euratom o uspostavi okvira Zajednice za nuklearnu sigurnost nuklearnih postrojenja (SL L 219, 25.7.2014., str. 42., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2014/87/oj).

(c) Svi događaji koji dovode do troškova nižih od zadanih 5 milijuna EUR ne smatraju se „okolnostima koje omogućuju izmjenu ugovornih odredbi” i stoga ih druga ugovorna stranka Ugovora o naknadi ne nadoknađuje.

(306) Društvo Engie tvrdilo je da minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital nije neograničena bespovratna potpora (suprotno onome što je Komisija predložila u odluci o pokretanju postupka) jer druga ugovorna stranka može otkazati Ugovor o naknadi, na temelju čega bi se mogla ograničiti njezina izloženost.

(307) Društvo Engie tvrdilo je da je Belgija odobrila proširenje zajmova za osiguranje likvidnosti kako bi se podmirio dio troškova nakon datuma ponovnog pokretanja zbog pomicanja datuma početka projekta LTO (s 2026. na 2025.) koji je zatražila belgijska država, zbog čega će se povezani radovi morati odvijati dok su jedinice u funkciji i time uzrokovati smanjenje prihoda tijekom prve tri godine rada. To se temeljilo na ključnom načelu koje su dogovorili Engie i Belgija: dioničari pokrivaju sve troškove produljenja životnog vijeka, dok BE-NUC financira troškove upravljanja i održavanja vlastitim prihodima.

(308) Kad je riječ o proporcionalnosti financijskih mehanizama predviđenih u okviru projekta LTO, društvo Engie tvrdilo da se njihovom primjenom BE-NUC ne štiti od operativnog rizika, kako je Komisija navela u odluci o pokretanju postupka. BE-NUC je, među ostalim, djelomično izložen riziku dostupnosti tijekom cijelog životnog vijeka jedinica LTO-a kao i prekoračenjima operativnih troškova nakon datuma usklađivanja, što može spriječiti generiranje gotovine i negativno utjecati na stopu povrata subjekta BE-NUC. Ti se troškovi, među ostalim, odnose na povećanje troškova osoblja (programi zadržavanja zaposlenika i dodatni troškovi zapošljavanja/osposobljavanja za nastavak poslovanja), troškove upravljanja i održavanja (povećanje cijene materijala, nestašice u lancu opskrbe osnovnim rezervnim dijelovima i komponentama, zahtjevi tijela ANFC/FANC (sve izmjene projekta podliježu opsežnom preispitivanju koje to tijelo provodi prije odobrenja), neplanirani veliki kvarovi opreme prije ponovnog pokretanja itd.)) i troškove goriva (ugovori su djelomično povezani s tržišnim kretanjima).

(309) Društvo Engie tvrdilo je i da društvo Electrabel, kao operator jedinica LTO-a, želi maksimalno povećati njihovu dostupnost u uobičajenim radnim uvjetima kako ne bi platilo ugovornu kaznu padne li dostupnost ispod 90 do 100 % u bilo kojoj ugovornoj godini.

(310) Društvo Engie dostavilo je simulaciju koja pokazuje učinak događaja koji ne bi aktivirali mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital na profitabilnost produljenja životnog vijeka: i. smanjenje dostupnosti tijekom operativne faze kao ogledni primjer (viša stopa prisilnog isključenja) i ii. povećanje nekih operativnih troškova nakon datuma usklađivanja zbog nepredviđenih troškova, kao i kombinaciju obaju događaja. Tablica 16 pokazuje da bi ti događaji mogli u znatnoj mjeri utjecati na BE-NUC.

Tablica 16.

Učinak događaja nakon kojih se ne aktivira mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital na profitabilnost produljenja životnog vijeka (100 %)

	Osnovni scenarij (bez smanjene dostupnosti)	Stopa fiksnih troškova +5 %	Stopa fiksnih troškova +10 %
Osnovni scenarij (bez prekoračenja operativnih troškova)		unutarnja stopa povrata = [5 – 10] % neto sadašnja vrijednost = minus [100 – 300] milijuna EUR	unutarnja stopa povrata = [0 – 5] % neto sadašnja vrijednost = minus [200 – 400] milijuna EUR
Operativni troškovi +5 %	unutarnja stopa povrata = [5 – 10] % neto sadašnja vrijednost = minus [0 – 200] milijuna EUR	unutarnja stopa povrata = [5 – 10] % neto sadašnja vrijednost = minus [100 – 300] milijuna EUR	unutarnja stopa povrata = [0 – 5] % neto sadašnja vrijednost = minus [200 – 400] milijuna EUR
Operativni troškovi +10 %	unutarnja stopa povrata = [5 – 10] % neto sadašnja vrijednost = minus [0 – 200] milijuna EUR	unutarnja stopa povrata = [0 – 5] % neto sadašnja vrijednost = minus [100 – 300] milijuna EUR	unutarnja stopa povrata = [0 – 5] % neto sadašnja vrijednost = minus [200 – 400] milijuna EUR

Izvor: Odgovor društva Engie na odluku o pokretanju postupka

(311) Društvo Engie tvrdilo je i da je kamatna stopa na zajmove za osiguranje likvidnosti proporcionalna i primjerena, što je pokazala neovisna analiza ([124]). Spomenulo je i namjeru otplate zajmova za osiguranje likvidnosti, uvećano za kamate, pod uvjetom da BE-NUC na kraju razdoblja produljenja životnog vijeka nuklearnih reaktora generira dovoljno gotovine.

5.2.4. *Stajalište društva Engie o uvjetima instrumenta obrtnog kapitala i dioničarskih zajmova*

(312) Društvo Engie pojasnilo je da će kamatna stopa na dioničarske zajmove i instrument obrtnog kapitala biti kamatna stopa po tržišnim uvjetima koju odbor društva BE-NUC određuje prema prevladavajućim tržišnim stopama i usporedivim financiranjem kroz zaduživanje treće strane koje bi moglo biti dostupno u danom trenutku.

(313) Društvo Engie pojasnilo je i da je pripremilo glavne uvjete u kojima je opisana metodologija određivanja kamatnih stopa. Prema pojašnjenjima društva, ta je metodologija u skladu s njegovim politikama zajmova u vezi s transfernim cijenama i s načelom OECD-a o smanjenju porezne osnovice i premještanju dobiti, čime se jamči kamatna stopa po tržišnim uvjetima (vidjeti uvodnu izjavu 63.).

(314) Stoga je društvo zaključilo da je kamatna stopa dioničarskih zajmova i instrumenta obrtnog kapitala proporcionalna.

5.2.5. *Stajalište društva Engie o Sporazumu o uslugama upravljanja energijom*

(315) Prvo, društvo Engie naglasilo je da će subjekt grupe Engie („GEMS”) koji bi mogao biti odabran za partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom na temelju natječajnog postupka ili kao privremeno rezervno rješenje biti potpuno neovisan o poslovnoj jedinici Nuclear. Pojasnilo je da se od siječnja 2024. provode odgovarajući natječajni postupci i primjenjuju sigurnosni mehanizmi unutar grupe Engie kako društvo Electrabel ne bi moglo sudjelovati u odabiru partnera u Sporazumu.

(316) Drugo, navelo je da ne postoji rizik od ograničavanja pristupa tržištu koji proizlazi iz mogućeg odabira subjekta GEMS u okviru tog natječaja. Društvo Engie tvrdilo je da će GEMS djelovati u skladu s detaljno uređenim obvezama strategije za ponude i upravljanje neravnotežom ponude i potražnje (kojih se mora pridržavati) i za to primati naknadu, a da će BE-NUC zadržati vlasništvo nad električnom energijom do prodaje. Budući da se takva prodaja nije mogla povezati sa subjektom GEMS/grupom Engie, ne bi moglo doći do jačanja položaja društva Electrabel na belgijskom tržištu ako GEMS postane partner u Sporazumu.

(317) Treće, natječajni postupak za odabir partnera u Sporazumu u skladu je sa zahtjevima konkurentnosti i transparentnosti te je, u skladu s praksama Komisije, nediskriminirajućeg i bezuvjetnog karaktera. Objavljen je na razini EU-a i sadržava kvalifikacijske kriterije (posebno u pogledu financijske snage i operativnog iskustva podnositelja zahtjeva). Stoga se to imenovanje, postane li GEMS partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom na temelju natječajnog postupka, može smatrati proporcionalnim. Društvo Engie tvrdilo je i da bi kriterij proporcionalnosti bio ispunjen čak i ako natječajni postupak ne bude uspješan, a GEMS postane partner u Sporazumu kao rezervno rješenje: GEMS će u slučaju neslaganja između stranaka ostvariti pravno na naknadu po tržišnim uvjetima i po cijeni koju odredi neovisni stručnjak, tako da taj iznos ne prelazi ono što je nužno za postizanje cilja Sporazuma. Društvo Engie pojasnilo je i da će rezervno rješenje biti samo privremeno i da će belgijska država odmah pokrenuti organizaciju novog konkurentnog natječaja.

([124]) Memorandum društva Compass Lexecon od 22. kolovoza 2024. *Supplementary note on MOCP and SDC Loan*, st. 1.12.

5.3. Stajalište društva Engie o planu gospodarenja otpadom

(318) Društvo Engie navelo je da je ukupan fiksni iznos za prijenos obveze zbrinjavanja otpada dovoljan za pokrivanje svih dodatnih rizika koji se ne bi uzeli u obzir pri izračunu osnovnog iznosa. U nastavku napominje da će se na taj način državi prenijeti znatno manji rizici nego što je to bio slučaj u njemačkom presedanu koji je potvrdila Komisija. Društvo je tvrdilo sljedeće:

(a) odgovornost za otpad se neće automatski prenijeti na Hederu nakon plaćanja fiksnog iznosa. Prenosit će se obveze samo za otpad koji ispunjava vrlo stroge ugovorne kriterije; u protivnom će Electrabel i dalje biti odgovoran za njega. Stručnjaci su dogovorili ugovorne kriterije prijenosa prema recentnoj najboljoj praksi. Ako Electrabel treba prenijeti dodatne količine, mora platiti Hederi dodatni iznos („naknade za prilagodbu količine”);

(b) u njemačkom je predmetu ostalo neriješeno pitanje lokacije odlagališta otpada, dok je u ovom predmetu već poznato konačno odlagalište otpada kategorije A, što znatno smanjuje neizvjesnost;

(c) za razliku od njemačkog predmeta, osnovni iznos projekta LTO već uzima u obzir visoki postotak nepredviđenih događaja;

(d) u njemačkom je predmetu primijenjena nominalna diskontna stopa od 4,58 % (utvrđena u odnosu na stope koje propisuje EIOPA). S obzirom na znatno povećanje stope koju propisuje EIOPA (+ 56 baznih bodova), čini se da je znatno niža diskontna stopa (– 158 baznih bodova) od 3 % (nominalna) primijenjena u projektu LTO u potpunosti u skladu s trenutačnom razinom kamatne stope. Osim toga, u usporedbi s drugim europskim zemljama realna stopa od 1 % primijenjena u projektu ograničenja životnog vijeka nije rizična;

(e) Hedera će moći ostvariti povrat ulaganja kojim će moći pokriti svoje obveze plaćanja. To je stajalište potkrijepljeno studijom o upravljanju imovinom i obvezama koju je proveo [...] tijekom revizije natjecateljskog postupka uz pregovore iz 2022.

(319) Društvo Engie stoga je zaključilo da će iznos koji Electrabel plaća na temelju plana gospodarenja otpadom na odgovarajući način pokriti rizike koje je preuzeo BEGOV te da će stoga biti proporcionalan.

(320) Društvo Engie tvrdilo je da će Electrabel, kao nuklearni operator sedam belgijskih nuklearnih postrojenja, i dalje biti odgovoran za ispunjavanje obveza razgradnje. Društvo Engie potvrdilo je da će Belgija pokriti povećanje troškova razgradnje koji izravno proizlaze iz projekta LTO putem jednokratne (potpune i konačne) uplate paušalnog iznosa u korist Electrabela.

(321) Društvo Engie uputilo je na na savjet belgijskog nadzornog tijela CPN/CNV o obvezama za razgradnju i rastavljanje u sklopu projekta LTO, u kojem stoji da učinak tog projekta na troškove razgradnje (u prekonoćnim troškovima) odgovara povećanju troškova razgradnje (negativan učinak) u iznosu od [100 – 500] milijuna EUR (u vrijednosti iz 2021.) ili iznosu od [100 – 500] milijuna EUR kao realizirani učinak (vrijednosti iz 2023.). Društvo je stoga zaključilo da je iznos za prijenos dodatnih obveza razgradnje koje proizlaze iz projekta LTO, kako ga definira CPN/CNV, proporcionalan.

6. PRIMJEDBE TREĆIH STRANA

(322) Osim podneska društva Engie, Komisija je tijekom javnog savjetovanja o odluci o pokretanju postupka, koje je trajalo do 9. rujna 2024., zaprimila i sedam podnesaka trećih strana.

(323) Primjedbe su dostavile države članice, poduzetnici, udruženja i nevladine organizacije. One će se razmotriti i u odgovarajućim dijelovima ocjene bez posebnog spominjanja konkretne primjedbe.

(324) U nastavku slijedi tematski opis primjedaba i zapažanja trećih strana relevantnih za ocjenu državne potpore.

6.1. Primjedbe o postojanju potpore

(325) Nisu zaprimljene primjedbe o postojanju potpore.

6.2. **Primjedbe o spojivosti potpore**

6.2.1. *Primjedbe o primjerenosti mjere i potrebi za njome*

(326) Komisija je u odluci o pokretanju postupka izrazila zabrinutost u pogledu primjerenosti mjere i potrebe za njom, a tom se stavu priklonila i većina trećih strana.

6.2.1.1. Opće napomene

(327) Jedna treća strana nije se složila s Komisijom o podacima o postojanju i relevantnosti tržišnih nedostataka koje je dostavila belgijska država te je tvrdila da nuklearna tehnologija jednostavno nije troškovno učinkovita i da se ne bi trebala podupirati državnim sredstvima. Podsjetila je da je, u skladu s pravilima EU-a o državnim potporama, operativna potpora dopuštena samo u iznimnim okolnostima i da bi trebala biti ograničena na tehnologije koje još nisu utržive ili potpuno razvijene, pod uvjetom da su ispunjeni posebni uvjeti. Nije se složila s primjerenošću i potrebom za podupiranjem nuklearne energije, koju smatra razvijenom i neprofitabilnom tehnologijom.

(328) Tri od sedam trećih strana tvrdile su da nuklearna energija nije prikladna za rješavanje pitanja sigurnosti opskrbe zbog niske fleksibilnosti nuklearnih elektrana koje moraju stalno proizvoditi, jer česte prilagodbe nisu poželjne.

6.2.1.2. Primjerenost modela ugovora za kompenzaciju razlike

(329) Petero od sedmero sudionika javnog savjetovanja izrazilo je, kao i Komisija, sumnju u primjerenost modela ugovora za kompenzaciju razlike. Najvažniji razlozi za zabrinutost bili su sljedeći: i. usklađenost sa zakonodavstvom EU-a, ii. utvrđivanje zajamčene cijene u nedostatku natječajnog postupka (npr. za odobalne vjetroelektrane), iii. ograničeni poticaji za prilagodbu proizvodnje tržišnim uvjetima jer se (u početnom modelu Ugovora za kompenzaciju razlike) prag za smanjenje proizvodnje utvrđuje tek nakon šest sati negativnih cijena na tržištima električne energije, iv. odabir referentne cijene.

(330) No jedna je treća strana prepoznala poteškoće s kojima se suočavaju nuklearnih operatori pri reagiranju na tržišne signale zbog ograničenih kapaciteta nuklearnih elektrana za prilagodbu proizvodnje. Jedna je treća strana tvrdila i da model ugovora za kompenzaciju razlike ne bi trebao biti univerzalan i da bi ga države članice trebale moći prilagoditi u skladu s okolnostima. Na primjer, načela izrade trebala bi se razlikovati za nuklearne tehnologije i nestalne izvore energije te bi trebalo priznati da nuklearne elektrane pokrivaju bazno opterećenje.

(331) Komisija napominje da treće strane nisu imale konkretne prijedloge za poboljšanje modela ugovora za kompenzaciju razlike koji je Belgija predložila u trenutku donošenja Odluke o pokretanju postupka.

6.2.2. *Primjedbe o proporcionalnosti mjere*

(332) Šestero od sedmero sudionika složilo se sa sumnjama u proporcionalnost mjere koje je Komisija iznijela u odluci o pokretanju postupka.

6.2.2.1. Primjedbe na paket financijskih mjera

(333) Petero od sedmero sudionika smatralo je da paket mjera financijske naknade (uključujući ugovor za kompenzaciju razlike, minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital i nekoliko zajmova) ne bi bio proporcionalan. Te su se treće strane složile s preliminarnom ocjenom Komisije iz Odluke o pokretanju postupka, u kojoj tvrdi da bi se paketom mjera financijske naknade potpuno smanjila izloženost riziku društva Engie.

(334) Jedna je strana tvrdila da belgijska vlada ima najnepovoljniji položaj u tom dogovoru i da gomila financijske obveze kako bi potaknula društvo Engie na sudjelovanje, jer rizike u konačnici snose belgijski porezni obveznici.

(335) Jedna je strana, kao i Komisija, usporedila dogovor s prethodnim produljenjem životnog vijeka nuklearnih reaktora Doel 1, Doel 2 i Tihange 1 2015. i podsjetila je da je to ostvareno bez državne potpore.

(336) Jedna treća strana napomenula je sljedeće u vezi s naknadom i izračunom unutarnje stope povrata: iako se ta razina povrata može smatrati uobičajenom za nuklearnu industriju, trenutačnom razinom unutarnje stope povrata ne bi se uzeli u obzir mnogi elementi smanjenja rizika iz predloženog dogovora. Iako ne postoje konkretne naznake o proporcionalnoj unutarnjoj stopi povrata, bila bi potrebna prilagodba na nižu vrijednost.

(337) Komisija primjećuje da se treće strane uglavnom slažu kako treba detaljno ispitati paket financijskih mjera naknade.

6.2.2.2. Primjedbe na plan gospodarenja otpadom

(338) Jedna je treća strana podsjetila da se radom nuklearnih elektrana proizvode iznimno dugotrajne i opasne tvari koje nigdje na Zemlji ne nastaju prirodnim putem. Tvrdila je da cjelokupni trošak proizvodnje električne energije mora uključivati izvedivi plan za zbrinjavanje tih tvari nakon njihove uporabe za proizvodnju energije.

(339) Kad je riječ o gospodarenju nuklearnim otpadom, ista je strana tvrdila da se duboka geološka odlagališta ne mogu smatrati sigurnom metodom skladištenja na neodređeno vrijeme jer geološke formacije koje su bile stabilne tijekom dugih razdoblja Zemljine povijesti mogu postati nestabilne zbog klimatskih promjena ili samog zračenja. Stoga se prema načelu predostrožnosti predlaže skladištenje iznad zemlje ili na lako dostupnim lokacijama te prepakiravanje svakih 50 do 100 godina.

(340) Kad je riječ o gospodarskim aspektima plana gospodarenja otpadom, nekoliko trećih strana smatralo je da donosi previše koristi društvu Engie jer bi se moglo pogrešno pretpostaviti da će troškovi zbrinjavanja nuklearnog otpada biti manji nego što će zapravo biti slučaj.

(341) Komisija napominje da većina trećih strana nije dostavila konkretne informacije o tome koji dio toga plana smatraju problematičnim, koje bi parametre trebalo promijeniti i koja bi bila njegova razumna i proporcionalna vrijednost. Samo je jedna strana tvrdila da bi Belgija trebala razmotriti i troškove određivanja lokacije za odlaganje nuklearnog otpada, ali nije detaljnije razradila tu tvrdnju.

6.2.3. *Zaprimljena primjedba o mogućem neopravdanom narušavanju tržišnoga natjecanja i trgovine među državama članicama*

6.2.3.1. Učinak na obnovljive izvore energije i dekarbonizaciju

(342) Šest od sedam trećih strana tvrdi da je potpora nuklearnoj energiji klimatski neprihvatljiva unatoč njezinu doprinosu smanjenju emisija CO_2. Istaknule su da se time usporava razvoj obnovljivih izvora energije i ne pridonosi postizanju klimatskih ciljeva. Pritom su iznijele sljedeće argumente:

(a) jedna je treća strana bila zabrinuta da bi razina i oblik javnih subvencija za nuklearne elektrane u Doelu i Tihangeu mogli smanjiti poticaje za širenje energije iz obnovljivih izvora i time odgoditi dekarbonizaciju europskog energetskog sustava i elektrifikaciju gospodarstva. Druga je istaknula da će proizvodnja solarne energije i energije vjetra biti u nepovoljnom položaju jer će se morati prilagoditi nefleksibilnoj proizvodnji nuklearne energije. To se odnosi na činjenicu da su obnovljivi izvori energije izloženi tržišnom natjecanju, dok države članice pokrivaju rizike nuklearnih operatora;

(b) neke su treće strane tvrdile da se nuklearna energija ne može smatrati legitimnom strategijom za dekarbonizaciju gospodarstava EU-a jer nije troškovno konkurentna, zahtijeva previše ograničenih resursa (ne samo financijskih, nego i ljudskih i materijalnih) i zato što su u sektoru prisutna stalna kašnjenja;

(c) jedna je treća strana tvrdila da je ukupna ravnoteža u okolišu negativna čak i ako, u usporedbi s drugim tehnologijama, nuklearna energija može više doprinijeti dekarbonizaciji, (npr. zbog odlaganja nuklearnog otpada);

(d) jedna je treća strana napomenula da bi davanje državne potpore društvu Engie moglo nepovoljno utjecati na veliki broj manjih aktera budućeg decentraliziranog energetskog sustava. Ta je strana pozvala Komisiju da razmotri ulagačku klimu za solarne elektrane i vjetroelektrane u Belgiji, tj. druge troškovno učinkovitije tehnologije kojima možda nije potrebna državna potpora, prije nego što se znatni iznosi državne potpore dodijele nuklearnim elektranama. Ta je strana pozvala i na procjenu buduće potrebe za električnom energijom baznog opterećenja.

(343) Jedna treća strana nije se složila s navedenim argumentima i tvrdila je da nuklearna energija ima važnu ulogu u postizanju klimatskih ciljeva EU-a i sigurnosti opskrbe. Pozvala je Komisiju da pri odabiru niza odgovarajućih mjera za potporu ulaganjima u nuklearnu energiju uzme u obzir složenost takvih ulaganja i da državama članicama omogući određeni stupanj samostalnosti u odlučivanju.

6.2.3.2. Neodržavanje natječajnog postupka i prodaja električne energije iz nuklearne energije

(344) Jedna treća strana izrazila je žaljenje zbog toga što se o predloženom ugovoru između belgijske države, društva Engie i Electrabel o produljenju životnog vijeka nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3 pregovaralo bez natječajnog postupka. Prema njezinom mišljenju, kombinacija velikih obnovljivih izvora energije i baterijskog skladištenja mogla je omogućiti sličan model proizvodnje električne energije kao nuklearna energija.

(345) Drugi je sudionik na temu prodaje nuklearne energije u trenutačnom ugovoru naveo da bi usluge gospodarenja energijom trebala pružati neovisna strana ako se natječajnim postupkom ne može odabrati uspješni ponuditelj.

6.2.4. *Ostale primjedbe trećih strana*

(346) Jedna treća strana tvrdila je da se upotrebom nuklearne energije za proizvodnju električne energije krši načelo „onečišćivač plaća” i načelo opreznosti iz članka 191. UFEU-a.

(347) Nekoliko trećih strana izrazilo je zabrinutosti zbog sigurnosnih rizika nuklearne tehnologije:

(a) jedna je strana smatrala da nije moguće isključiti vjerojatnost velike nesreće u nuklearnim elektranama, što bi utjecalo i na druge države članice;

(b) ista je strana smatrala i da je opasnost od nuklearnih elektrana u oružanim sukobima nedavno postala očita jer civilna nuklearna infrastruktura u načelu nije namijenjena suzbijanju izravnih i neizravnih učinaka ratnih zbivanja. Nuklearne elektrane tako mogu postati potencijalni ciljevi, a njihovo bi uništenje moglo uzrokovati radioaktivnu kontaminaciju koja, uz to što predstavlja golem sigurnosni rizik, može i ugroziti opskrbu zemlje energijom;

(c) druga je strana tvrdila da svako produljenje životnog vijeka nuklearne elektrane, bez obzira na poboljšanja i višu razinu sigurnosti, nosi povećane rizike od negativnih učinaka postupnog smanjivanja kvalitete i pouzdanosti dijelova nuklearnih reaktora. Prema navodima te strane, starenjem se znatno onečišćeni dijelovi reaktora češće kvare i uzrokuju češće prekide u radu;

(d) jedna je strana podsjetila da je dostupnost uranija i torija i dalje ograničena te da članice EU-a gotovo u potpunosti ovise o uvozu uranija. Pritom osporava ideju „gorivnog ciklusa”, tvrdeći da se ponovna prerada istrošenog goriva ne može ponavljati što je češće moguće te navodi da se time u znatnoj mjeri ugrožava sigurnost, zdravlje i okoliš i pojačava rizik od upotrebe u vojne svrhe.

(348) Jedna je treća strana u podnesku izrazila zabrinutost zbog provedbe procjene utjecaja na okoliš. Navela je da se ključna pitanja o potrebnim poboljšanjima sigurnosti i upravljanju starenjem ne bi razmatrala u javnom savjetovanju. Iznijela je prošireno stajalište o tom pitanju, koje nije uzeto u obzir.

(349) Iako je jedan od argumenata koje je Belgija iznijela u korist projekta LTO smanjenje njezine ovisnosti o ruskom prirodnom plinu, jedna je treća strana podsjetila na činjenicu da europska nuklearna industrija i dalje uvelike ovisi o Rusiji kad je riječ o nuklearnom gorivu jer ta zemlja vrlo važna za proizvodnju i preradu uranija. Taj sudionik smatra da bi bilo lakše pronaći alternativne izvore prirodnog plina nego isključiti Rusiju iz njezine trenutačne uloge u nuklearnoj industriji Europe.

7. **ODGOVOR BELGIJE NA PODNESKE TREĆIH STRANA**

(350) Belgijska tijela poslala su 30. listopada 2024. odgovor na primjedbe trećih strana.

(351) Belgija je u načelu uvažila izražena stajališta, ali je smatrala da je nekoliko primjedbi isključivo političke prirode, nejasno ili temeljeno na pogrešnom shvaćanju projekta LTO.

(352) Belgija je pojasnila da je u prethodnim podnescima i odgovoru na odluku o pokretanju postupka već iznijela svoj stav o tim pitanjima. U nastavku slijede glavni argumenti koje je Belgija navela u odgovoru na probleme na koje su upozorile treće strane. Istaknut će se samo odgovori na primjedbe koje su izravno relevantne za ocjenu državne potpore.

(353) Na kritike trećih strana o potrebi razmatranja drugih mehanizama financiranja ili proizvodnih tehnologija (kao što su natječajni postupak za model proizvodnje električne energije koji bi bio otvoren drugim proizvođačima energije, primjena belgijskog mehanizma za razvoj kapaciteta, ulaganje u obnovljive izvore energije velikih razmjera i baterijsko skladištenje), Belgija je odgovorila sljedeće:

(a) Belgija je uputila na važne troškove ulaganja u nuklearne projekte i dodatne tržišne nedostatke u usporedbi s drugim tehnologijama (vidjeti uvodnu izjavu 39.), zbog čega se projekt LTO ne može financirati u okviru belgijskog mehanizma za razvoj kapaciteta. Navela je i da mehanizam dražbe, kao što su belgijske dražbe na tržištu kapaciteta, nije prikladan alat za financiranje proizvodnje nuklearne energije, zbog čega za jedinice LTO-a treba poseban paket potpore;

(b) Belgija je podsjetila da, u skladu s člankom 194. stavkom 2. UFEU-a, države članice mogu samostalno oblikovati energetske politike i pritom uključiti nuklearnu energiju u svoje kombinacije izvora energije, i da je raznolikost metoda proizvodnje energije preduvjet za održavanje pouzdane i uravnotežene elektroenergetske mreže. Belgija je 2022. donijela odluku o uključivanju predmetnih nuklearnih kapaciteta u svoju kombinaciju izvora energije tijekom dodatnih deset godina, a ta odluka ne može ovisiti o ishodu dražbe;

(c) Belgija je naglasila i da Electrabel, kao jedini operator nuklearnih elektrana u Belgiji i trenutačni (većinski) vlasnik jedinica LTO-a, jedini može razumno upravljati tim jedinicama. Belgija je podsjetila da je za pristup nuklearnim proizvodnim kapacitetima potrebno posebno znanje, uključujući znanje specifično za pojedinu zemlju koje nije dostupno svim sudionicima na tržištu, te da u ovom slučaju natječaj ne bi imao smisla jer je Electrabel bio jedini mogući odabir.

(354) Kad je riječ o primjedbama trećih strana na paket različitih mjera (financijska potpora, plan gospodarenja otpadom) za potporu projektu LTO koje bi bile pretjerane, neproporcionalne i neusklađene s tržišnim poticajima, Belgija tvrdi da sporazumi uključuju različite mehanizme kojima će se BE-NUC potaknuti da, u okviru tehničkih ograničenja postrojenja, što bolje odgovori na tržišne signale. To znači sljedeće:

(a) Belgija je u vezi s ugovorom za kompenzaciju razlike ponovno istaknula da tehnička, regulatorna i gospodarska ograničenja jedinica LTO-a utječu na njegove odredbe. Ugovor sadržava mehanizam podjele dobiti/gubitaka, s unutarnjom stopom povrata od 6 % do 8 %, čime se BE-NUC potiče da: i. optimizira strukture troškova prije utvrđivanja i revizije zajamčene cijene, ii. maksimalno poveća proizvodnju postrojenja kad se očekuju visoke cijene, a elektroenergetskom sustavu zaprijeti nestašica (npr. tijekom zime), iii. ublaži moguće neočekivane dobiti, iv. pokrene prilagodbe u slučaju duljih razdoblja negativnih cijena i v. zakaže planirane prekide rada, održavanja i opskrbe gorivom tijekom ljeta, kad su cijene obično najniže;

(b) Belgija je na primjedbu o kombinaciji nekoliko financijskih podmjera uz ugovor za kompenzaciju razlike navela da su one ograničene na nužni minimum i da svaka obuhvaća posebne rizike koji prate projekt LTO (i da su stoga komplementarne). Belgija je podsjetila: i. da su minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital i zajmovi za osiguranje likvidnosti nužni za stvaranje dostatnih novčanih tokova kojima će BE-NUC plaćati operatore i održavati dugoročnu operativnu održivost i ii. da struktura zajedničkog pothvata, dioničarski zajmovi i instrument obrtnog kapitala budu osmišljeni tako da osiguravaju jednake uvjete Belgiji i društvu Electrabel kao dioničarima te da će biti realizirani u skladu s tržišnim uvjetima;

(c) Belgija je tvrdila da projekt LTO ne krši načelo „onečišćivač plaća” i načelo predostrožnosti te je podsjetila da su mehanizmi financiranja i sustav plaćanja fiksnog iznosa za prijenos obveze zbrinjavanja otpada u sličnim nuklearnim projektima u Njemačkoj i Ujedinjenoj Kraljevini usklađeni s načelom „onečišćivač plaća” i načelom predostrožnosti i da ih je Komisija odobrila kao takve;

(d) kad je riječ o planom gospodarenja otpadom, Belgija je navela da će se obveze zbrinjavanja nuklearnog otpada prenijeti na nju plaćanjem paušalnog iznosa od 15 milijardi EUR, koji je utvrđen pouzdanom metodologijom i uz pomoć stručnjaka. Belgija je istaknula i da, prema temeljnom načelu iz članka 4. stavka 1. Direktive Vijeća 2011/70/Euratom, konačnu odgovornost za sigurno gospodarenje istrošenim gorivom i radioaktivnim nuklearnim otpadom snose države članice ([125]).

(355) Na primjedbe trećih strana o preprekama razvoju energije iz obnovljivih izvora Belgija je odgovorila da će potražnja za električnom energijom i dalje povećavati i tako stvarati prilike za sve vrste proizvodnje električne energije. Belgija je naglasila i svoju namjeru da razvija sektor energije iz obnovljivih izvora i podupire njegov daljnji razvoj.

(356) Na primjedbe treće strane o procjeni utjecaja na okoliš Belgija je odgovorila da je procjena utjecaja na okoliš projekta LTO provedena na inicijativu belgijske Savezne javne službe za gospodarstvo te da je organizirana u potpunosti u skladu s belgijskim zakonima i Aarhuškom konvencijom ([126]). Belgija je naglasila i da se belgijska tijela i Engie pridržavaju svih pravila o javnoj nabavi.

(357) Kad je riječ o zabrinutosti trećih strana zbog prodaje električne energije iz nuklearnih izvora, Belgija je naglasila da su uspostavljene posebne zaštitne mjere za dodatnu zaštitu partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom. Belgija je istaknula da društvo Engie neće sudjelovati u postupku odabira i donošenja odluka te da će se poduzeti dostatne mjere kako bi se izbjegli sukobi interesa kad GEMS bude sudjelovao u tom natječaju.

(358) U odgovoru na primjedbu o stalnoj ovisnosti o Rusiji, Belgija je tvrdila da se ugovorima o opskrbi društva Synatom, koji su dogovoreni ili o kojima se vode pregovori u okviru nadzora Euratomove agencije za opskrbu, izričito isključuju ruski dobavljači prirodnog uranija i pružatelji usluga pretvorbe.

8. **OCJENA MJERE**

8.1. **Postojanje državne potpore**

(359) Člankom 107. stavkom 1. UFEU-a utvrđeno je da je svaka potpora koju dodijeli država članica ili koja se dodjeljuje u bilo kojem obliku putem državnih sredstava koja narušava ili prijeti da će narušiti tržišno natjecanje stavljanjem određenih poduzetnika ili proizvodnje određene robe u povlašteni položaj nespojiva s unutarnjim tržištem u mjeri u kojoj utječe na trgovinu među državama članicama.

(360) Mjera čini državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a jer ispunjava četiri kumulativna uvjeta. Prvo, mjeru mora financirati država ili se financira državnim sredstvima. Drugo, mjerom se mora osigurati pogodnost korisniku. Treće, mjerom se mora davati prednost određenim poduzetnicima ili gospodarskim djelatnostima (tj. mora postojati stupanj selektivnosti). Četvrto, mjera mora moći utjecati na trgovinu među državama članicama i narušavati tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu.

([125]) Direktiva Vijeća 2011/70/Euratom od 19. srpnja 2011. o uspostavi okvira Zajednice za odgovorno i sigurno gospodarenje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom (SL L 199, 2.8.2011., str. 48., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/70/oj).

([126]) UNECE-ova Konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša, poznata i kao Aarhuška konvencija. Aarhuška konvencija multilateralni je sporazum o okolišu kojim se osigurava pouzdan regulatorni postupak, a građanima omogućuje bolji i transparentniji pristup informacijama.

(361) U odjeljku 4.1.1. Odluke o pokretanju postupka Komisija je objasnila da su tri komponente prijavljene mjere planirane zajedno i da su međusobno neodvojive. U skladu s točkom 81. obavijesti Komisije o pojmu potpore različite mjere mogu se smatrati „jednom intervencijom". To bi posebno mogao biti slučaj ako su uzastopne intervencije toliko blisko povezane, posebno u pogledu njihove kronologije i svrhe te okolnosti poduzetnika u trenutku tih intervencija, da su neodvojive ([127]). Na primjer, više državnih intervencija koje se provode u vezi s istim poduzetnikom u relativno kratkom razdoblju, koje su međusobno povezane ili su bile planirane ili predvidive u trenutku provedbe prve intervencije, mogu se ocijeniti kao jedna intervencija ([128]).

(362) Komisija je u uvodnim izjavama 204. i 208. Odluke o pokretanju postupka objasnila da su tri komponente mjere i pripadajuće potkomponente za produljenje životnog vijeka jedinica LTO-a planirane zajedno i stoga imaju isti cilj te su utvrđene istim sporazumom, odnosno Sporazumom o provedbi od 13. prosinca 2023. (vidjeti uvodnu izjavu 24.), istim zakonodavnim aktom, odnosno Zakonom Phoenix o sigurnosti opskrbe energijom i reformi sektora nuklearne energije (vidjeti odjeljak 3.5.2.), a sve ih dodjeljuje isto tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva, odnosno belgijska država. Osim toga, produljenje životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora, a time i sam projekt, pokrenula je belgijska vlada, pri čemu je sudjelovanje društava Engie i Electrabel uvjetovano odgovarajućom razinom naknade, jamstvom protiv izmjene propisa o proizvodnji električne energije iz nuklearnih izvora i dodatnim smanjenjem rizika u pogledu troška nuklearnog otpada (vidjeti uvodnu izjavu 23.). Stoga su sve tri komponente prijavljene mjere i pripadajuće potkomponente usko povezane i ne bi ih bilo moguće razdvojiti jer zajedno čine nužan uvjet za sudjelovanje društava Engie i Electrabel u projektu LTO.

(363) Komisija je zato utvrdila da bi tri komponente trebalo ispitati zajedno, kao jednu intervenciju. One su međuovisne i uzajamno povećavaju uspješnost projekta LTO nuklearnih reaktora. Komisija je donijela i preliminarni zaključak o tim komponentama, u kojem stoji da bi intervencija podrazumijevala državnu potporu jer je dodijeljena iz državnih sredstava koja se mogu pripisati belgijskoj državi, da bi se mjeri dodijelila selektivna gospodarska prednost te da bi intervencija mogla utjecati na trgovinu među državama članicama i narušiti tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu.

(364) Komisija u okviru formalnog ispitnog postupka nije pronašla razloge za promjenu svoje ocjene u tom pogledu. Budući da su tri komponente mjere planirane zajedno, imaju isti cilj, utvrđene su istim sporazumom i propisom, dodjeljuje ih isto tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva te su sve tri uvjet za sudjelovanje društava Engie i Electrabel u projektu LTO, Komisija smatra da su one dio jedinstvene intervencije i da bi ih kao takve trebalo ispitati zajedno.

8.1.1. *Pripisivost i postojanje državnih sredstava*

(365) Kako bi se mjere mogle smatrati potporom u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, moraju se dodijeliti izravno ili neizravno putem državnih sredstava.

(366) Prema objašnjenju iz uvodne izjave 213. Odluke o pokretanju postupka, belgijska država je 13. prosinca 2023., u trenutku potpisivanja Sporazuma o provedbi, u dogovoru s društvom Engie donijela odluku o kombinaciji podmjera projekta LTO opisanih u odjeljku 3. ove odluke. projekt LTO uključuje i osnivanje subjekta u djelomičnom državnom vlasništvu (BE-NUC), a tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva je Belgija.

([127]) Presuda od 19. ožujka 2013., Bouygues i Bouygues Télécom protiv Komisije i dr., spojeni predmeti C-399/10 P i C-401/10 P, EU:C:2013:175, t. 104. Presuda od 13. rujna 2010., Grčka i dr. protiv Komisije, spojeni predmeti T-415/05, T-416/05 i T-423/05, EU:T:2010:386, t. 177. Presuda od 15. rujna 1998., BP Chemicals protiv Komisije, T-11/95, EU:T:1998:199, t. 170. i 171.

([128]) Presuda od 15. prosinca 2021., Oltchim SA protiv Komisije, T-565/19, EU:T:2021:904, t. od 93. do 197.

(367) Prema pojašnjenju iz uvodne izjave 214. Odluke o pokretanju postupka, projekt LTO obuhvaća niz podmjera koje uključuju prijenos državnih sredstava subjektu BE-NUC, novoosnovanom zajedničkom pothvatu u vlasništvu belgijske države i društva Electrabel. Ugovorom za kompenzaciju razlike, koji podupire država i kojim se zajedničkom pothvatu omogućuje primanje dopunske naknade ako ne ostvari dovoljno prihoda od poslovanja zbog tržišnih cijena, državi se utvrđuje obveza prijenosa državnih sredstava u korist zajedničkog pothvata.

(368) Komisija na temelju prethodno navedenog zaključuje da se mjera dodjeljuje iz državnih sredstava i da se može pripisati državi u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

8.1.2. *Selektivna gospodarska prednost*

(369) Mjera se smatra selektivnom ako se njome pogoduje samo određenim poduzetnicima ili proizvodnji određene robe. Komisija ponavlja da se ovom mjerom i njezinim raznim potkomponentama, koje su ocijenjene zajedno i zasebno, dodjeljuje selektivna prednost u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

(370) Kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 217. Odluke o pokretanju postupka, projektom LTO i trima komponentama prijavljene mjere namjerava se produljiti životni vijek dvaju nuklearnih reaktora kako bi se na energetskom tržištu mogla ponuditi električna energija i posljedičnog jačanja sigurnosti opskrbe. U okviru mjere će se glavnim korisnicima, društvima Electrabel i Luminus, kao i subjektu BE-NUC, dati posebna prednost: i. koju nisu dobili drugi energetski subjekti koji se nalaze u sličnoj pravnoj i činjeničnoj situaciji, uzimajući u obzir cilj i učinke mjere (osiguravanje financiranja i stabilnih prihoda radi produljenja životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora i sigurnost opskrbe električnom energijom u Belgiji) i ii. koju ne bi ostvarili u uobičajenim tržišnim uvjetima i bez posebnog sporazuma o raznim komponentama mjere. Ta je prednost selektivna jer pogoduje vlasnicima i operatoru jedinica LTO-a koji se nalaze u činjenično i pravno usporedivoj situaciji s drugim pružateljima proizvodnih kapaciteta koji nemaju priliku upravljati nuklearnim elektranama u Belgiji, ali svejedno mogu pridonijeti sigurnosti opskrbe (kao što su plinske elektrane, operatori upravljanja potrošnjom, pružatelji usluga skladištenja).

(371) Osim toga, kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 218. Odluke o pokretanju postupka, mnogim pojedinačnim podmjerama koje su dio projekta LTO dodjeljuje se selektivna gospodarska prednost društvu Electrabel i/ili Luminus (i, prema potrebi, društvima koja daju financijski doprinos). Na primjer, procjena rizika u prvoj komponenti uključuje dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike kojim se uspostavlja fiksni tok prihoda za proizvodnju električne energije iz nuklearnih izvora, čime se vlasnici postrojenja štite od tržišnih rizika. Belgija osigurava i dioničarski zajam, zajmove za osiguranje likvidnosti i minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital za početne troškove jedinica LTO-a i ako te jedinice budu neprofitabilne. Ti zajmovi i sporazumi nisu dostupni drugim konkurentima pa donose selektivnu gospodarsku prednost društvu Electrabel, kao dijelu pothvata BE-NUC, i društvu Luminus. Društvima Engie i Luminus u okviru treće komponente pruža se zaštita od povrata troškova ako dođe do promjene zakona ili politike, čime se rizik ulaganja smanjuje i prenosi na državu, uz gospodarsku korist koja se ne bi mogla ostvariti u uobičajenim tržišnim uvjetima i koja nije dostupna drugim tržišnim subjektima.

(372) Belgija tvrdi da će se natječajni postupak za odabir partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom provesti u skladu s belgijskim Zakonom o javnoj nabavi od 17. lipnja 2016. i Kraljevskim dekretom od 18. lipnja 2017. o javnoj nabavi za sektore komunalnih usluga. Odabir partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom izvršit će se na temelju otvorenog, transparentnog, nediskriminirajućeg i bezuvjetnog natječaja. Konkurentnim natječajnim postupkom, u kojem se primjenjuju i poštuju postupci iz direktiva o javnoj nabavi, osiguravaju se uvjeti da se transakcija, u ovom predmetu kupnja usluga upravljanja energijom, realizira u skladu s tržišnim uvjetima i bez davanja prednosti subjektu za upravljanje energijom. U okviru projekta LTO stoga se ne daje selektivna prednost partneru u tom Sporazumu.

(373) Komisija na temelju prethodno navedenih razloga zaključuje da se u okviru projekta LTO korisnicima mjere dodjeljuje selektivna gospodarska prednost.

8.1.3. *Opasnost od neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja i učinci na trgovinu*

(374) Kako je Komisija istaknula u uvodnoj izjavi 221. Odluke o pokretanju postupka, tržište električne energije liberalizirano je i proizvođači električne energije sudjeluju u trgovini među državama članicama, iz čega proizlazi da bi prednost dodijeljena proizvođačima električne energije iz nuklearnih izvora mogla narušiti tržišno natjecanje i utjecati na trgovinu među državama članicama. Električna energija iz nuklearnih izvora općenito se prodaje na unutarnjem tržištu električne energije, na kojem se natječe sa svim izvorima električne energije, uključujući one u drugim državama članicama. Osim toga, belgijsko tržište električne energije odlično je međusobno povezano u regiji za proračun temeljnog kapaciteta.

(375) Stoga Komisija ponavlja svoje stajalište da zbog prednosti dodijeljene korisnicima u okviru projekta LTO može doći do narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine među državama članicama.

8.1.4. *Zaključak o postojanju potpore*

(376) Komisija zaključuje da prva, druga i treća komponenta prijavljene mjere (koje zajedno čine projekt LTO), kao različite mjere jedne državne intervencije, uključuju državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a.

8.2. **Zakonitost potpore**

(377) Kako je Komisija istaknula u uvodnoj izjavi 224. Odluke o pokretanju postupka, mjere su prijavljene Komisiji 21. lipnja 2024. i do danas nisu provedene. Belgija je potvrdila da se, osim pripremnih radnji koje su dio razvojnih aktivnosti u okviru izmijenjenog Sporazuma o zajedničkom razvoju, prije zaključenja ugovora neće obavljati radovi. Zaključenje ugovora i provedba mjere ovise o Komisijinom odobrenju mjere državne potpore jer je to odobrenje preduvjet za primjenu Sporazuma o provedbi.

(378) Stoga su belgijska tijela ispunila obveze prijave i privremene odgode iz članka 108. stavka 3. UFEU-a.

8.3. **Spojivost mjere s unutarnjim tržištem**

(379) Budući da je utvrđeno da mjera uključuje državnu potporu, Komisija je nadalje ispitala može li se smatrati spojivom s unutarnjim tržištem.

8.3.1. *Pravna osnova za ocjenu*

(380) Komisija je ocijenila prijavljenu mjeru na temelju članka 107. stavka 3. točke (c) UFEU-a, kojom se predviđa da Komisija može proglasiti spojivima „potpore za olakšavanje razvoja određenih gospodarskih djelatnosti ili određenih gospodarskih područja ako takve potpore ne utječu negativno na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu”.

8.3.2. *Pozitivni uvjet: razvoj gospodarske djelatnosti*

8.3.2.1. *Doprinos razvoju gospodarske djelatnosti*

(381) U članku 107. stavku 3. točki (c) UFEU-a predviđeno je da Komisija može proglasiti spojivima „potpore za olakšavanje razvoja određenih gospodarskih djelatnosti ili određenih gospodarskih područja ako takve potpore ne utječu negativno na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu”. Kako bi bila spojiva na temelju te odredbe, potpora mora pridonositi razvoju određene gospodarske djelatnosti ([129]).

(382) Državna intervencija može biti potrebna kako bi se olakšao ili potaknuo razvoj određenih gospodarskih djelatnosti koje se bez potpore ne bi razvile ili se ne bi razvijale istim tempom ili pod istim uvjetima.

([129]) Presuda od 22. rujna 2022., Austrija protiv Komisije, C-594/18 P, EU:C:2020:742, t. 20. i 24.

(383) Belgija tvrdi da sve tri komponente mjere smanjuju glavni čimbenici rizika pri ulaganju u sredstva za proizvodnju nuklearne energije. Kako je objašnjeno u odjeljku 3.1. ove odluke i odjeljku 2.3. Odluke o pokretanju postupka, u okviru prijavljene mjere nastoje se omogućiti ulaganja u dva postojeća nuklearna reaktora kako bi se njihov rad produljio za još 10 godina (posebno putem prve komponente mjere, vidjeti odjeljak 3.3.1.), što će povoljno utjecati na sigurnost opskrbe u Belgiji i na dugoročno financiranje zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva (posebno putem druge komponente mjere, vidjeti odjeljak 3.3.2.). Belgija tvrdi i da se projekt LTO treba odvijati uz pravnu zaštitu (putem treće komponente mjere, vidjeti odjeljak 3.3.3.) kojom će se smanjiti rizici izvan kontrole ulagača.

(384) Komisija podsjeća na to da je Sud potvrdio razvoj novih nuklearnih kapaciteta kao gospodarsku djelatnost u smislu članka 107. stavka 3. točke (c) UFEU-a ([130]) te je utvrdio da se članak 107. UFEU-a može primijeniti na ulaganja u nuklearne elektrane ([131]). Budući da projekt LTO pridonosi razvoju proizvodnje električne energije iz belgijskih nuklearnih izvora, povoljno utječe na razvoj određene gospodarske djelatnosti u toj zemlji.

(385) Stoga Komisija smatra da mjera olakšava razvoj određene gospodarske djelatnosti kako je propisano člankom 107. stavkom 3. točkom (c) UFEU-a.

8.3.2.2. Poticajni učinak

(386) Može se smatrati da državna potpora olakšava gospodarsku djelatnost samo ako ima učinak poticaja. Učinak poticaja prisutan je ako potpora potiče korisnika da promijeni svoje ponašanje prema razvoju gospodarske djelatnosti koja se potiče potporom i ako do te promjene u ponašanju ne bi došlo bez potpore.

(387) U skladu s uvodnim izjavama 5. i 6. Odluke o pokretanju postupka i u uvodnim izjavama 19. i 23. ove odluke, Belgija je pojasnila da društvo Engie bez te potpore ne bi moglo nastaviti ulagati u razvoj kapaciteta za proizvodnju električne energije iz nuklearnih izvora, posebno zato što je prije vladine odluke o projektu LTO u ožujku 2022. planiralo u potpunosti ukinuti nuklearnu energiju (vidjeti odjeljak 2.2.). Belgija je ukazala i na važne tržišne nedostatke ulaganja u resurse za proizvodnju energije, a posebno za proizvodnju nuklearne energije (vidjeti odjeljak 3.1.). Zbog nepouzdanih kretanja na tržištu električne energije, posebno u slučaju produljenja životnog vijeka na ograničeno razdoblje od 10 godina, malo je vjerojatno da bi ulaganje u nuklearnu energiju bez državne potpore moglo donositi dobit.

(388) Kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 19. ove odluke i uvodnoj izjavi 5. Odluke o pokretanju postupka, društvo Engie već je najavilo napuštanje belgijskog nuklearnog sektora i shodno tome prilagodilo komunikaciju i strategiju. U odgovoru na javno savjetovanje o odluci o pokretanju postupka, potvrdio je da društvo Electrabel bez projekta LTO, koji obuhvaća i tri komponente (vidjeti odjeljak 5.1.2.), sigurno ne bi nastavilo s radom tih dvaju reaktora.

(389) Belgija tvrdi i da se razvojne aktivnosti poduzete kao rezultat sklapanja izmijenjenog Sporazuma o zajedničkom razvoju prije zaključenja transakcije odnose samo na pripremne radove i studije izvedivosti te da će konkretni radovi započeti tek nakon službenog zaključenja transakcije (vidjeti odjeljak 3.3.1.1.).

(390) Komisija smatra da sve komponente mjere imaju isti cilj i da je svaka od njih potrebna za nastavak projekta LTO.

(a) Mehanizmi financijske potpore u okviru prve komponente prijavljene mjere potrebni su za smanjenje rizika koje nosi taj projekt i za pokrivanje povezanih troškova ulaganja, uključujući razumnu dobit, osobito s obzirom na to da postojeći propisi nalažu nuklearnom operatoru ponovni prestanak nuklearnih aktivnosti nakon desetogodišnjeg produljenja životnog vijeka, zbog čega su prihodi od proizvodnje nuklearne energije još neizvjesniji.

([130]) *Ibid.*, točka 63.
([131]) *Ibid.*, točka 32.

(b) Prije razmatranja mogućeg sudjelovanja u projektu LTO i ponovnog uključivanja u belgijski nuklearni sektor, društva Engie i Electrabel tražila su i izradu plana gospodarenja otpadom u okviru druge komponente mjere i sporazuma o pravnoj zaštiti u slučaju izmjene zakona o proizvodnji nuklearne energije (treća komponenta).

(391) S obzirom na prethodno navedeno Komisija smatra da mjera ima učinak poticaja jer korisnike potiče da se bave gospodarskom djelatnošću kojom se bez mjere ne bi bavili.

8.3.2.3. Usklađenost s relevantnim odredbama prava EU-a

(392) Kako je objašnjeno u odluci o pokretanju postupka, Sud je u predmetu Hinkley Point C ([132]) presudio da „državna potpora kojom se krše odredbe ili opća načela prava Unije ne može biti proglašena spojivom s unutarnjim tržištem". Kad je konkretno riječ o nuklearnoj energiji, Sud je pojasnio da u sektoru „koji je obuhvaćen Ugovorom o Euratomu, državna potpora gospodarskoj djelatnosti koja pripada tom sektoru analiza koje pokazuje da se njome krše pravila prava Unije u području okoliša na temelju te odredbe ne može biti proglašena spojivom s unutarnjim tržištem".

(393) Sud je istaknuo da se sekundarno zakonodavstvo, kao što je Direktiva 2011/92/EU, prema kojoj određeni projekti podliježu procjeni utjecaja na okoliš, primjenjuje na nuklearne elektrane i druge nuklearne reaktore.

(394) Sud je pojasnio i da se člankom 194. UFEU-a o energetskoj politici Unije ne isključuju ulaganja u nuklearnu energiju ([133]). U skladu sa sudskom praksom ([134]), budući da je na temelju UFEU-u uključivanje nuklearne energije u kombinaciju izvora energije u nadležnosti država članica, ciljevi i načela prava Unije u području okoliša i ciljevi Ugovora o Euratomu nisu proturječni, tako da se ne može smatrati da se dodjela državnih potpora za izgradnju ili rad nuklearne elektrane u svim okolnostima protivi načelu zaštite okoliša, načelu opreznosti, načelu „onečišćivač plaća" i načelu održivosti.

(395) Stoga je činjenica da se mjera odnosi na nuklearnu energiju ne čini nespojivom s unutarnjim tržištem. Belgija se odlučila za nuklearnu energiju kako bi riješila pitanje sigurnosti opskrbe i pridonijela dekarbonizaciji svoje kombinacije izvora energije (vidjeti odjeljke 2.3. i 2.4.).

(396) Belgija je u uvodnoj izjavi 240. Odluke o pokretanju postupka i uvodnoj izjavi 222. ove odluke navela da je razvoju projekta LTO prethodila provedba opsežne i otvorene procjene utjecaja na okoliš u skladu sa zahtjevima sekundarnog zakonodavstva EU-a ([135]). U odgovoru na primjedbu treće strane u tom pogledu (vidjeti uvodnu izjavu 348.), ponovila je da je procjena utjecaja tog projekta na okoliš provedena na inicijativu belgijske Savezne javne službe za gospodarstvo te da je organizirana u potpunosti u skladu s belgijskim zakonima i Aarhuškom konvencijom (vidjeti uvodnu izjavu 356.). Stoga Komisija navodi kako nema naznaka da projekt LTO krši odredbe prava EU-a u području okoliša.

(397) Komisija ima saznanja o projektu LTO, a belgijska tijela prijavila su ga u skladu s člankom 41. Ugovora o Euratomu.

(398) Postoji mogućnost da će Electrabel morati obaviti građevinske radove kako bi se jedinice LTO-a uskladile sa zahtjevima nadležnog tijela za sigurnost. U skladu s ustaljenom sudskom praksom, „kada Komisija vodi postupak u području državnih potpora, ona je u skladu s općom strukturom Ugovora dužna poštovati povezanost između

([132]) Presuda od 22. rujna 2022., Austrija protiv Komisije, C-594/18 P, EU:C:2020:742, t. 44. i 45.
([133]) Presuda od 22. rujna 2022., Austrija protiv Komisije, C-594/18 P, EU:C:2020:742, t. 48. i 49.
([134]) *Ibid.*, točka 49.
([135]) Direktiva 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš (SL L 26, 28.1.2012., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/92/oj).

odredaba koje uređuju državne potpore i posebnih odredaba koje se ne odnose na državne potpore i tako ocijeniti spojivost konkretne potpore s tim posebnim odredbama. Međutim, Komisija je dužna ispuniti takvu obvezu isključivo za one uvjete potpore koji su u tolikoj mjeri neodvojivo povezani s predmetom potpore da bi ih bilo nemoguće zasebno ocijeniti. [...] Nasuprot tomu, ako se konkretni uvjet može odvojiti od predmeta potpore, Komisija u postupku koji je propisan člankom 108. UFEU-a nije dužna ocijeniti sukladnost tog uvjeta s drugim odredbama pored onih o državnim potporama" ([136]). Opći sud potvrdio je u svojoj presudi o državnoj potpori za nuklearnu elektranu Paks II da Komisija nije dužna za svaki aspekt mjere potpore ili svaki element povezan s potporom, u slučaju da s njome nije neodvojivo povezan, provjeriti je li usklađen s pravom Unije ([137]). Osim toga, Opći sud je u tom predmetu istaknuo da „[p]rovedbom postupka javne nabave i eventualnim odabirom drugog poduzetnika za izgradnju reaktora ne bi se promijenio ni predmet potpore, […] ni korisnik potpore […]" ([138]).

(399) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 243. Odluke o pokretanju postupka, Komisija smatra da bi moguća neusklađenost s Direktivom 2014/25/EU mogla utjecati na ocjenu spojivosti prijavljene mjere ako bi njezina provedba dovela do dodatnog neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na tržištu električne energije (tržištu na kojem korisnici posluju). Komisija napominje da je Direktiva 2014/25/EU relevantna za izravnu dodjelu (potencijalnih) građevinskih radova na jedinicama LTO-a određenim poduzećima.

(400) U ovom slučaju Komisija smatra da, čak i ako je Electrabel podugovorio sve ili dio takvih (potencijalnih) građevinskih radova koji bi mogli podlijegati propisima o javnoj nabavi, ne postoji „nerazdvojiva veza" između aspekata potpore i javne nabave jer ih je moguće zasebno ocijeniti. Prijavljena mjera podupire produljenje životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora neovisno o načinu odabira budućih izvođača radova. Provedba prijavljene mjere potpore ne ovisi ni o točnoj primjeni pravila javne nabave. Rad jedinica LTO-a i uvjeti za stavljanje električne energije na tržište stoga su odvojivi od aspekata javne nabave koji se odnose na obnovu nuklearnih reaktora. Prema tome, Komisija može ocijeniti mjeru a da pritom ne ocijeni aspekte radova na obnovi koji se odnose na javnu nabavu jer ti aspekti nisu neodvojivo povezani ni s gospodarskom djelatnošću koja se promiče potporom ni s njezinim modalitetima.

(401) Kad je riječ o Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, Belgija tvrdi da je u tijeku javni natječaj za odabir partnera u tom Sporazumu i da se natječajni postupak provodi u skladu s odredbama belgijskog Zakona o javnoj nabavi (vidjeti odjeljak 3.3.1.5.1.). Belgijska vlada djeluje kao naručitelj u ime i za račun društva BE-NUC (jer on još nije u potpunosti operativan), ali Sporazum o uslugama upravljanja energijom sklopit će BE-NUC. S obzirom na njegovu djelatnost, primjenjivat će se pravila za sektore komunalnih usluga. Naručitelj će predložiti nacrt sporazuma i odabrati strane koje ispunjavaju uvjete te ih pozvati da dostave ponudu na temelju tog nacrta, nakon čega mogu uslijediti pregovori i ponude. Komisija stoga može zaključiti da se taj natječajni postupak provodi u skladu s mjerodavnim pravilima Belgije i EU-a o javnoj nabavi.

(402) Belgija je potvrdila da su se društvo Engie i belgijska tijela pridržavali pravila javne nabave u natječajnom postupku za odabir partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom (vidjeti uvodnu izjavu 143.) i općih pravila javne nabave (vidjeti uvodnu izjavu 356.). Komisija na temelju razloga iz uvodnih izjava od 398. do 401. smatra kako nema naznaka da se projektom LTO krše odredbe Zakona o javnoj nabavi.

([136]) Presuda od 3. prosinca 2014. u predmetu Castelnou Energía, T-57/11, EU:T:2014:1021, t. od 181. do 184. Presuda od 30. studenog 2022., Austrija protiv Komisije, T-101/18 EU:T:2022:728, t. 30.

([137]) Presuda od 30. studenog 2022., Austrija protiv Komisije, T-101/18 EU:T:2022:728, t. 32.

([138]) Presuda od 30. studenog 2022., Austrija protiv Komisije, T-101/18 EU:T:2022:728, t. 37. Obrazloženje koje se odnosi na potrebu „neodvojive povezanosti" kako bi Komisija ocijenila spojivost određenih modaliteta potpore s pravom EU-a potvrdio je Sud u predmetu Braesch. Vidjeti presudu od 31. siječnja 2023., Komisija protiv Braescha i dr., C-284/21 P, EU:C:2023:58, t. od 96. do 99.

(403) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 245. Odluke o pokretanju postupka i odjeljku 3.3.2.1. ove odluke, odredbe o prijenosu obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva u skladu su s odredbama Direktive 2011/70/Euratom. Ugovor o Euratomu i mjerodavno sekundarno zakonodavstvo propisuju da su operatori nuklearnih postrojenja najodgovorniji za odgovorno i sigurno gospodarenje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom te za financiranje tih aktivnosti, u skladu s načelom iz članka 4. stavka 3. Direktive 2011/70/Euratom. Međutim, krajnja odgovornost za odgovorno i sigurno gospodarenje radioaktivnim otpadom i istrošenim gorivom te za osiguravanje odgovarajućih financijskih sredstava za takvo gospodarenje je na državi. Belgijska nadležna tijela dokazala su da se mjerom želi omogućiti financiranje gospodarenja istrošenim gorivom i nuklearnim otpadom jer je to preduvjet za odgovorno i sigurno gospodarenje tim materijalima. Stoga Komisija smatra kako nema naznaka da se planom gospodarenja otpadom u okviru projekta LTO krše odredbe Direktive 2011/70/Euratom.

(404) Budući da projekt LTO prima potporu u obliku dvosmjernog ugovora za kompenzaciju razlike, Komisija smatra da se načela iz članka 19.d stavka 2. Uredbe (EU) 2019/943 ([139]), kako je izmijenjena Uredbom (EU) 2024/1747 („Uredba o električnoj energiji"), primjenjuju na sve dvosmjerne ugovore za kompenzaciju razlike od njezina stupanja na snagu 16. srpnja 2024. To vrijedi i kad država članica odluči uvesti dvosmjerni ugovor za kompenzaciju za ulaganja u produljenje životnog vijeka postojećih postrojenja, kao što je slučaj s ovim projektom, a da je pritom na takvu odluku ne obvezuju odredbe Uredbe o električnoj energiji. U tom su kontekstu belgijska nadležna tijela izmijenila model ugovora za kompenzaciju razlike kako bi se poboljšale odluke o prilagodbi prenošenjem ovlasti za njihovo donošenje na partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, kako je objašnjeno u odjeljku 3.3.1.5.2. Belgija je pojačala i mehanizam podjele dobiti/gubitaka (ažurirana prilagodba na promjene tržišnih cijena) kako bi financijska potpora pratila promjene tržišnih cijena (vidjeti uvodnu izjavu 107.). Komisija priznaje da su elektrane relativno velike u usporedbi s likvidnošću belgijskog unutardnevnog tržišta i tržišta uravnoteženja, da se oslanjaju na staru nuklearnu tehnologiju ograničene fleksibilnosti, da podliježu iznimno visokim sigurnosnim zahtjevima te da se produljenjem životnog vijeka i uvođenjem gospodarskih prilagodbi povećava rizik od prekida rada (vidjeti odjeljak 2.1.). Komisija pritom priznaje i da su belgijska unutardnevna tržišta i tržišta uravnoteženja sve integriranija sa susjednim tržištima, no da su i dalje prilično mala u usporedbi s veličinom tih dvaju postrojenja. Komisija na temelju gore navedenog potvrđuje da su belgijska nadležna tijela izmijenila model ugovora za kompenzaciju razlike radi usklađivanja s ciljevima članka 19.d stavka 2. Uredbe o električnoj energiji na način da se jedinice LTO-a mogu prilagođavati tržišnim signalima, s naglaskom na što učinkovitiji raspored proizvodnje i održavanja.

(405) Belgija u uvodnoj izjavi 247. Odluke o pokretanju postupka i uvodnoj izjavi 110. ove odluke tvrdi da će svi prihodi od dvosmjernog ugovora za kompenzaciju razlike ići u opći državni proračun (prema zasebnom obračunu) i da će se prvenstveno upotrijebiti za financiranje plaćanja druge ugovorne stranke Ugovora o naknadi na temelju Ugovora za kompenzaciju razlike za jedinice LTO-a. Ako prihodi od ugovora za kompenzaciju razlike premašuju iznose potrebne za financiranje troškova tog ugovora za jedinice LTO-a, mogli bi se upotrijebiti za financiranje troškova drugog ugovora za kompenzaciju razlike. Ako se preostali prihodi od ugovora za kompenzaciju razlike raspodijele poduzetnicima, Belgija se obvezuje da će se to provesti u skladu s člankom 19.d stavkom 2. točkama (d) i (e) Uredbe o električnoj energiji. Belgija će u tom slučaju unaprijed obavijestiti Komisiju o raspodjeli prihoda od ugovora za kompenzaciju razlike poduzetnicima i, prema potrebi, prijaviti takvu mjeru (vidjeti uvodnu izjavu 110.). Komisija smatra da je preuzimanjem te obveze Belgija pružila dostatne dokaze o usklađenosti s načelima iz članka 19.d stavka 2. točaka (d) i (e) Uredbe o električnoj energiji. Belgija je potvrdila i da model Ugovora za kompenzaciju razlike uključuje kaznene sankcije u slučaju neopravdanog jednostranog prijevremenog raskida ugovora, u skladu s člankom 19.d stavkom 2. točkom (f) Uredbe o električnoj energiji (vidjeti uvodnu izjavu 110.).

([139]) Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije (SL L 158, 14.6.2019., str. 54., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj), kako je izmijenjena Uredbom (EU) 2024/1747 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o izmjeni uredaba (EU) 2019/942 i (EU) 2019/943 u pogledu poboljšanja modela tržišta električne energije u Uniji (SL L, 26.6.2024., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1747/oj).

(406) Kako je navedeno i u uvodnoj izjavi 248. Odluke o pokretanju postupka o usklađenosti zajedničkog pothvata s Uredbom Vijeća (EZ) br. 139/2004 ([140]), iz podnesaka društva Engie i Belgije proizlazi da se planirani zajednički pothvat ne može smatrati potpuno funkcionalnim u smislu članka 3. te uredbe. Stoga ta mjera ne zahtijeva prijavu Europskoj komisiji u pogledu njezine usklađenosti s tom uredbom.

(407) U uvodnoj izjavi 249. Odluke o pokretanju postupka i odjeljku 3.6. ove odluke o financiranju mjere belgijska su tijela pojasnila da se troškovi projekta LTO prema potrebi pokrivaju iz državnog proračuna. Prihodi od projekta uplaćivali bi se i u državni proračun. Nema založenih sredstava za mjeru ni posljedične povrede članka 30. ili članka 110. UFEU-a.

(408) Komisija na temelju prethodno navedenih razloga zaključuje da se predloženom mjerom ne krše relevantne odredbe prava EU-a.

8.3.2.4. Zaključak

(409) S obzirom na prethodno navedeno Komisija zaključuje da projekt LTO ispunjava prvi (pozitivni) uvjet ocjene spojivosti (tj. da potpora olakšava razvoj gospodarske djelatnosti).

8.3.3. *Negativni uvjet: potpora ne smije neopravdano utjecati na trgovinske uvjete u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno zajedničkom interesu*

8.3.3.1. Utvrđivanje tržišta na koje utječe potpora

(410) Kako je istaknuto u Odluci o pokretanju postupka, projektom LTO željelo se pridonijeti sigurnosti opskrbe belgijskog tržišta električnom energijom i istodobno smanjiti ovisnost te zemlje o fosilnim gorivima (uz doprinos dekarbonizaciji belgijskog energetskog sustava). U odluci stoji i da je belgijsko tržište dobro povezano u regiji izračuna temeljnog kapaciteta (vidjeti uvodnu izjavu 374.).

(411) S obzirom na prethodno navedeno, za ocjenu predmetnih mjera relevantna su tržišta električne energije u Belgiji i tržište električne energije u regiji izračuna temeljnog kapaciteta.

8.3.3.2. Utvrđivanje pozitivnih učinaka mjere potpore

(412) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 254. Odluke o pokretanju postupka i tablici 2 ove odluke, očekuje se da će nakon produljenja životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora njihov udio u proizvodnji električne energije u Belgiji iznositi od 12 % do 16 %, čime se omogućuje nastavak proizvodnje električne energije iz nuklearnih izvora i održavanje potrebne razine ponude u skladu s odabranom kombinacijom izvora energije. Uz kapacitet razvijen u okviru mehanizma za razvoj kapaciteta dva najmlađa nuklearna reaktora treba zadržati na tržištu još 10 godina zbog rastuće potražnje za električnom energijom u Belgiji, na koju ukazuje i najnovija procjena adekvatnosti resursa belgijskog operatora prijenosnog sustava (vidjeti odjeljak 2.4.). Projekt LTO stoga pozitivno utječe na belgijsko tržište jer će pridonijeti rješavanju problema adekvatnosti resursa i sigurnosti opskrbe u zemlji.

(413) Ulaganjima u izvore nuklearne energije osiguravaju se pouzdana sredstva za proizvodnju s niskom razinom emisija ugljika. Proizvodnja iz nuklearnih izvora s niskim emisijama ugljika po MWh proizvedene električne energije doprinosi (zajedno s razvojem energije iz obnovljivih izvora) postizanju nacionalnih i europskih ciljeva dekarbonizacije jer jamči sigurnu opskrbu pri postupnom ukidanju goriva koja najviše onečišćuju i smanjuje ovisnost o prirodnom plinu.

(414) Projekt LTO izravno će poduprijeti i ciljeve plana REPowerEU jer će se smanjiti ovisnost o uvezenim fosilnim gorivima (posebno plina) koja su podložna fluktuacijama cijena i geopolitičkim rizicima i tako povećati energetsku sigurnost (vidjeti uvodnu izjavu 21.)

([140]) Uredba Vijeća (EZ) br. 139/2004 od 20. siječnja 2004. o kontroli koncentracija između poduzetnika (SL L 24, 29.1.2004., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2004/139/oj).

(415) Komisija na temelju prethodnih razmatranja zaključuje da projekt LTO pozitivno utječe na tržište zbog sigurnije opskrbe i doprinosa dekarbonizaciji belgijske kombinacije izvora energije. Budući da je regija za proračun temeljnog kapaciteta dobro povezana, ti bi pozitivni učinci vjerojatno koristili susjednim državama članicama koje uvoze električnu energiju iz Belgije.

8.3.3.3. Nužnost državne intervencije

(416) Kako bi utvrdila je li mjera potpore nužna, Komisija mora ocijeniti je li usmjerena na situaciju u kojoj bi mogla donijeti bitno poboljšanje koje tržište ne može ostvariti samo. Potpore koje poboljšavaju financijsku situaciju poduzetnika korisnika, ali nisu nužne za postizanje željenog cilja, ne mogu se smatrati spojivima s unutarnjim tržištem.

(417) U ovom predmetu Belgija želi produljiti životni vijek dvaju najmlađih nuklearnih reaktora kako bi osigurala stalnu opskrbu i smanjila potrošnju fosilnih goriva, čime će pridonijeti dekarbonizaciji. Komisija mora procijeniti jesu li državne potpore za zadržavanje nuklearne energije na tržištu potrebne za postizanje tih ciljeva.

(418) U odjeljku 2.3.2. Odluke o pokretanju postupka i odjeljku 3.1. ove odluke Komisija je pojasnila da su tržišni nedostaci relevantan čimbenik za procjenu nužnosti potpore te je uočila da je upravo zbog toga potrebna državna intervencija u području razvoja nuklearne energije ([141]). U kontekstu ulaganja u nuklearnu energiju, poteškoće u funkcioniranju tržišta javljaju se uglavnom zbog niza specifičnih rizika s kojima se ulagači teško nose ([142]), kao što su:

(a) složenost nuklearne tehnologije koja dovodi do izloženosti tehničkim rizicima i rizicima upravljanja projektima, kao i tržišnim i investicijskim rizicima (zbog visine uloženih sredstava i nestabilnosti energetskih tržišta), koje obuhvaćena prva komponenta mjera;

(b) dugoročni rizici gospodarenja nuklearnim otpadom te rizici razgradnje i rastavljanja nuklearnih elektrana, koje obuhvaća druga komponenta mjere; i

(c) izloženost rizicima regulatornih i političkih odluka, koje obuhvaća treća komponenta mjere.

(419) Belgija tvrdi da se trima komponentama projekta LTO uklanjaju rizici i tržišni nedostaci opisani u uvodnoj izjavi 418.

(420) Belgija tvrdi i da belgijski mehanizam za razvoj kapaciteta nije prikladan za financiranje nuklearnih kapaciteta u zemlji, posebno s obzirom na kratko razdoblje tijekom kojeg je donesena odluka o produljenju životnog vijeka, dodatnih neizvjesnosti i nefunkcioniranja tržišta kod ulaganja u nuklearnu energiju u usporedbi s drugim tehnologijama i na posebnosti mehanizma za razvoj kapaciteta, u sklopu kojeg se održavaju godišnje dražbe s neizvjesnim ishodom, kao i na vremenski okvir koji se razlikuje od vremenskog okvira za provedbu projekta LTO (vidjeti odjeljak 3.3.4. i uvodnu izjavu 353.). Belgija navodi i da je prijavljena mjera, uključujući paket podmjera, bila potrebna kako bi se Engie, zbog svoje prethodne odluke o prestanku svih nuklearnih djelatnosti u Belgiji (vidjeti uvodnu izjavu 19.), potaknuo na pregovore o produljenju životnog vijeka jedinica LTO-a.

([141]) Odluka Komisije od 13. siječnja 2015., SA.34947 (2013/C) (ex 2013/N), Ujedinjena Kraljevina, Potpora nuklearnoj elektrani Hinkley Point C (SL L/2015/109, 28.4.2015., str. 44.), uvodne izjave od 382. do 385.

([142]) Vidjeti, na primjer, Odluku Komisije od 13.1.2015., SA.34947 (2013/C) (ex 2013/N), Ujedinjena Kraljevina, Potpora nuklearnoj elektrani Hinkley Point C (SL L/2015/109, 28.4.2015., str. 44.); Odluku Komisije od 24. srpnja 2017., SA.38454 (2017/C) (ex 2015/N), Mađarska, Razvoj dvaju nuklearnih reaktora u nuklearnoj elektrani Paks II (SL L/2017/317, 1.12.2017., str. 45.); Odluku Komisije od 17. ožujka 2017., SA.39487 (2016/NN), Belgija, Produljenje životnog vijeka nuklearnih elektrana Tihange 1, Doel 1 i Doel 2 (SL C/2017/142, 5.5.2017., str. 1.); Odluku Komisije od 16. lipnja 2017., SA.45296 (2017/N), Njemačka, Prijenos obveza povezanih s radioaktivnim otpadom i istrošenim nuklearnim gorivom u Njemačkoj (SL C/2017/254, 4.8.2017., str. 1.).

(421) Belgija stoga tvrdi da bez državne potpore vjerojatno neće doći do produljenja životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora, kao ni bez odgovarajućeg modela naknade (prva komponenta), sporazuma o prijenosu obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva (druga komponenta) i odredbe o pravnoj zaštiti (treća komponenta), jer se svakom od njih rješava jedan od prethodno navedenih problema zbog kojih tržište ne funkcionira.

(422) Potreba za komponentama mjere procjenjuje se (zasebno za svaku od triju komponenti) u odjeljcima 8.3.3.3.1., 8.3.3.3.2. i 8.3.3.3.3. Procjena kombinirane potrebe za prvu, drugu i treću komponentom i njihovih potencijalnih kumulativnih učinaka navedena je u odjeljku 8.3.3.6.

8.3.3.3.1. Potreba za prvom komponentom

(423) Kad je riječ o tehničkim, tržišnim i investicijskim rizicima te rizicima upravljanja projektima koje navodi Belgija, Komisija je u prethodnim odlukama prepoznala da ulaganja u nove projekte u sektoru nuklearne energije nose znatan rizik zbog kombinacije visokih početnih kapitalnih troškova, dugotrajne izgradnje i dugog razdoblja rada potrebnog za povrat troškova ulaganja. Komisija je uočila i da je manjak tržišnih financijskih instrumenata, kao i ostalih vrsta ugovora koji služe zaštiti od tako visokog rizika, tržišni nedostatak koji je prisutan kod malog broja tehnologija, među kojima je i nuklearna energija ([143]), ali to se odnosilo na ulaganja u nove nuklearne elektrane, a ovaj predmet obuhvaća ulaganja u produljenje životnog vijeka dvaju postojećih nuklearnih operatora. Komisija stoga smatra da se bez potpore ne bi niti pojavilo pitanje ulaganja u produljenje životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora.

(424) Kad je riječ o opažanju Komisije iz uvodne izjave 295. Odluke o pokretanju postupka o tome da je desetogodišnje produljenje životnog vijeka nuklearnih reaktora Doel 1, Doel 2 i Tihange 1 provedeno 2015. bez paketa mjera financijske potpore ([144]), društvo Engie u odgovoru na javno savjetovanje (vidjeti uvodnu izjavu 290.) navodi da okolnosti projekata nisu usporedive: i. jer je u ovom slučaju belgijska vlada donijela odluku o projektu LTO nakon što je društvo Engie započelo pripreme za napuštanje nuklearnog sektora, ii. zbog dodatnih troškova uzrokovanih kratkim vremenskim okvirom provedbe projekta LTO, koje je priznala i Agencija za nuklearnu sigurnost (AFCN/FANC) i iii. jer je povećani udio obnovljivih izvora energije u energetskom sustavu doveo do veće nestabilnosti tržišnih cijena u odnosu na stanje i očekivanja 2015.

(425) Drugo, kad je riječ o sumnji Komisije u pogledu potrebe za punim paketom mjera naknade, Belgija i Engie tvrdili su da su sve potkomponente prve komponente komplementarne i da svaka ispunjava svoj cilj. Belgija je detaljnije pojasnila ustroj financijskih mjera (vidjeti i uvodnu izjavu 68.).

(a) Troškovi upravljanja i održavanja u okviru projekta LTO financiraju se iz operativnih prihoda projekta, pri čemu se ugovorom za kompenzaciju razlike jamči njihov stabilan tok. Belgija i društvo Engie pojašnjavaju da je, s obzirom na tržišne nedostatke nuklearne industrije i izraženu nestabilnost tržišta električne energije u nadolazećim godinama, projekt LTO izložen znatnom riziku od manjka financijskih sredstava, zbog čega je Ugovor za kompenzaciju razlike nužan za stabilnost operativnih prihoda. Komisija smatra da je primjereni model ugovora za kompenzaciju razlike nužan instrument kojim se jamči stabilan tok prihoda u nesigurnom tržišnom okruženju. Komisija je već u odluci o pokretanju postupka potvrdila da bi se bez ugovora za kompenzaciju razlike projekt LTO izložio visokom riziku negativne neto sadašnje vrijednosti. Komisija se slaže i da produljenje životnog vijeka jedinica LTO-a (10 godina) obuhvaća kratko vremensko razdoblje u usporedbi s prosječnim trajanjem ulaganja u nuklearni sektor (tim više jer jedinice tijekom prve tri godine neće raditi punim kapacitetom zbog radova na produljenju LTO-a), a njihovo usklađivanje sa sigurnosnim propisima iziskuje znatne troškove.

([143]) Odluka Komisije od 13. siječnja 2015., SA.34947 (2013/C) (ex 2013/N), Ujedinjena Kraljevina, Potpora nuklearnoj elektrani Hinkley Point C (SL L/2015/109, 28.4.2015., str. 44.), uvodne izjave 382. i 383.

([144]) U tom je slučaju odobrena samo pravna zaštita od mogućih zastoja zbog političkih rizika (slično pravnoj zaštiti iz treće komponente postojeće mjere).

(b) Mehanizmi minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital i zajmova za osiguranje likvidnosti dopunjuju ugovor za kompenzaciju razlike s ciljem dugoročne financijske stabilnosti jer se tijekom desetogodišnjeg razdoblja ne može isključiti mogućnost značajnih neplaniranih razdoblja nedostupnosti. Podaci koje je dostavilo društvo Electrabel doista pokazuju da vjerojatnost takvog događaja nije mala i da se na temelju iskustva s belgijskim nuklearnim reaktorima u razdoblju od 2012. do 2022. može tvrditi da će do njega vjerojatno doći (vidjeti tablicu 10). Zajmovima za osiguranje likvidnosti osiguravaju se dostatna novčana sredstva u fazi ponovnog pokretanja dvaju nuklearnih reaktora, prije važnih radova i u razdoblju kad te jedinice ne mogu raditi punim kapacitetom, uz planiranu otplatu do kraja desetogodišnjeg razdoblja. S druge strane, mehanizam minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital dostupan je tijekom cijelog desetogodišnjeg razdoblja, ali samo za značajne događaje koji uzrokuju neplaniranu nedostupnost. Zajmovi za obrtna sredstva osiguravaju se tekuća sredstva do novog godišnjeg minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital. Belgija je dostavila tri scenarija koji pokazuju učinak značajnih događaja koji uzrokuju neplaniranu nedostupnost. I podaci iz tablice 11 jasno pokazuju da bi zajednički pothvat, bez minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital i zajmova za osiguranje likvidnosti u tim situacijama do kojih može doći tijekom desetogodišnjeg razdoblja, mogao otići u stečaj.

(c) Komisija stoga potvrđuje da su ugovor za kompenzaciju razlike, zajmovi za osiguranje likvidnosti, minimalno plaćanje za obrtna sredstva i kapital i instrument obrtnog kapitala komplementarne mjere i da je svaka od njih potrebna kako bi BE-NUC u svakom trenutku imao dovoljno sredstava za plaćanje troškova rada, održavanja i goriva i tako omogućio siguran i pouzdan rad jedinica LTO-a.

(d) Budući da je društvo Engie bilo počelo smanjivati svoje aktivnosti u nuklearnom sektoru (vidjeti uvodnu izjavu 19.) i da nije željelo samo financirati potrebna kapitalna ulaganja u iznosu većem od [2 do 2,5] milijarde EUR za projekt LTO niti snositi sve potencijalne gubitke zbog neočekivane nedostupnosti i prekoračenja troškova, prije potpisivanja ugovora o tom projektu (vidjeti uvodnu izjavu 23.) zatražilo je podjelu rizika s Belgijom u omjeru 50/50 te je inzistirao na zajedničkom pothvatu (osnivanje subjekta BE-NUC) uz postojeće mehanizme naknade iz Ugovora o naknadi kako bi riješio pitanje preostalih rizika financiranja i solventnosti. Kapitalna ulaganja u okviru projekta LTO financiraju dioničari zajedničkog pothvata na jednakoj osnovi, vlasničkim kapitalom ili dioničarskim zajmovima.

— Čak i uz financijske mehanizme iz Ugovora o naknadi i dalje postoje znatni rizici koje Engie nije želio sam snositi. U simulaciji koju je dostavio, Engie ukazuje na utjecaj događaja koji smanjuju dostupnost i/ili povećavaju operativne troškove tijekom faze rada koji se ne pokrivaju putem minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital, što može u znatnoj mjeri utjecati na profitabilnost subjekta BE-NUC, kako je prikazano u tablici 16.

— Financiranje kapitalnih ulaganja u okviru zajedničkog pothvata može se ostvariti bez izloženosti dugu, što bi u ovom slučaju bilo vrlo skupo ili teško ostvarivo jer se komercijalne banke nerado izlažu rizicima koji prate nuklearna postrojenja.

— Razmatranjem mogućnosti financiranja dolazi se do zaključka da se dioničarskim zajmovima i dokapitalizacijom povećava fleksibilnost planiranog povlačenja i otplate sredstava te optimizira financijska struktura s obzirom na oporezivi prihod.

(e) Komisija stoga zaključuje da se osnivanje zajedničkog pothvata, u kojemu se rizici prekoračenja troškova i prisilnih prekida rada koji nisu pokriveni drugim financijskim instrumentima dijele s Belgijom, može smatrati nužnim.

(f) Izmijenjenim Sporazumom o zajedničkom razvoju pokrivaju se troškovi razvojnih aktivnosti koje treba poduzeti kako bi se ispunila očekivanja tijela nadležnog za sigurnost projekta LTO. S obzirom na kratak vremenski okvir projekta, Komisija smatra da je potreban dogovor o financiranju tih aktivnosti.

(g) Kako je već navedeno u Odluci o pokretanju postupka, Komisija je o preostalim podmjerama prve komponente iznijela sljedeće mišljenje:

— Ugovorom o radu i održavanju pokrivaju se svi operativni troškovi i troškovi održavanja, tako da je ta stavka potrebna:

— sklapanje ugovora o administrativnim uslugama i prodaji energije uvjet je da projekt LTO zaživi u praksi, tako da su Ugovor o administrativnim uslugama i Sporazum o uslugama upravljanja energijom potrebni: i

— uobičajena je praksa da se dvije stranke dogovore i o uvjetima koji stupaju na snagu ako se ne zaključi transakcija, tako da je stavka o nadoknadi štete u takvom slučaju potrebna.

(426) Treće, Komisija podsjeća na primjedbe trećih strana koje su tvrdile da bi se opskrba energijom mogla zajamčiti i jeftinijim tehnologijama te su smatrale da će subvencije u nuklearnom sektoru usporiti napredak drugih, jeftinijih i klimatski prihvatljivijih tehnologija (posebno iz obnovljivih izvora). Belgija je navela da države članice mogu samostalno oblikovati energetske politike i pritom uključiti nuklearnu energiju u svoju kombinaciju izvora energije te da je raznolika kombinacija metoda proizvodnje energije ključna za održavanje pouzdane i uravnotežene elektroenergetske mreže. S obzirom na smanjenu tržišnu koncentraciju zbog većeg udjela energije iz obnovljivih izvora u belgijskoj kombinaciji izvora energije posljednjih godina (vidjeti uvodne izjave od 34. do 37.) i na nedavna ulaganja Belgije u odobalne vjetroelektrane Princess Elisabeth ([145]), Komisija ne smatra da bi projekt LTO otežao razvoj proizvodnje energije iz obnovljivih izvora u Belgiji. Potreba za ulaganjem i u nuklearnu energiju i u onu iz obnovljivih izvora je utemeljena jer obnovljivi izvori energije još uvijek pate od nedostataka kao što su dostupnost lokacija i kapacitet priključenja na mrežu. Naknada na temelju (izmijenjenog) modela ugovora za kompenzaciju razlike pruža više poticaja za maksimalno povećanje proizvodnje u satima najveće potražnje (u mjeri u kojoj je to moguće s obzirom na staru tehnologiju kojom se koriste jedinice LTO-a). Time se smanjuje učinak mjere na tržišno natjecanje u kontekstu ulaganja u obnovljive izvore energije jer se može očekivati da će postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora vrlo često raditi u razdobljima manje potražnje (jer je tada dostupnost obnovljivih izvora energije visoka, zbog čega dolazi do pada tržišnih cijena).

(427) Naposljetku, Komisija u vezi s belgijskom tvrdnjom da se manjak financijskih sredstava za jedinice LTO-a ne može na odgovarajući način riješiti sudjelovanjem u mehanizmu za razvoj kapaciteta (vidjeti odjeljak 3.3.4. i uvodnu izjavu 353.), uvažava stajalište da neizvjestan ishod dražbi na tržištu kapaciteta i njihov vremenski raspored nisu u skladu s belgijskim planom ponovnog pokretanja projekta LTO 2025. Belgijska je vlada najavila taj projekt u ožujku 2022., a 13. prosinca 2023. potpisala je obvezujući Sporazum o provedbi (vidjeti odjeljak 2.3.). Dotad su već održane tri dražbe na tržištu kapaciteta.

(428) S obzirom na prethodno obrazloženje, Komisija smatra da su sve podmjere iz prve komponente komplementarne i nužne.

8.3.3.3.2. Potreba za drugom komponentom

(429) U skladu s uvodnom izjavom 276. Odluke o pokretanju postupka, Komisija smatra da se rizici i tržišni nedostaci povezani s neizvjesnim troškovima gospodarenja nuklearnim otpadom i razgradnje nuklearnih postrojenja rješavaju prijenosom obveza zbrinjavanja radioaktivnog otpada i istrošenog goriva te prijenosom dodatnih obveza razgradnje koje proizlaze iz projekta LTO. Cilj je plana gospodarenja otpadom stvoriti uvjete za odgovorno i sigurno gospodarenje istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom jer će se prijenosom osigurati financiranje i povećati razina sigurnosti za njihovo privremeno skladištenje i konačno zbrinjavanje. Belgija napominje da dodatne obveze razgradnje koje proizlaze iz projekta LTO obuhvaćaju samo dodatne troškove tog projekta, ne i svakodnevne operativne troškove i uobičajene aktivnosti, te da stoga ne narušavaju tržišno natjecanje.

([145]) Vidjeti Odluku Komisije od 13. rujna 2024., SA.107336 (2024/N), Belgija, Mehanizam potpore za 1. grupu odobalne zone Princess Elisabeth (SL C/2024/5754, 25.9.2024., str. 1.).

(430) Kako je Komisija istaknula u prethodnim odlukama o prijenosu obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada u Njemačkoj i Ujedinjenoj Kraljevini ([146]), gospodarenje radioaktivnim otpadom je dugoročan proces, zbog čega bi mogao biti potreban neki oblik državne intervencije. Nadalje, potreba za državnom intervencijom radi odgovornog i sigurnog gospodarenja radioaktivnim otpadom sadržana je u članku 4. stavku 1. Direktive 2011/70/Euratom, kojim se propisuje konačna odgovornost države u tom području. Prijenosom obveza gospodarenja i razgradnje radioaktivnog otpada nastoji se osigurati financiranje gospodarenja istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom kao preduvjet za odgovorno i sigurno upravljanje tim materijalima. Društvo Engie planiralo je prestati sa svojom nuklearnom djelatnošću u Belgiji (vidjeti uvodnu izjavu 19.) te je pristalo na pregovore o produljenju životnog vijeka tek nakon sklapanja sporazuma o financijskim aranžmanima i prijenosu obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada (vidjeti uvodnu izjavu 23.).

(431) S obzirom na to da produljenje životnog vijeka nisu zatražili Engie ili Electrabel, već belgijska vlada, Komisija smatra da je prijenos dodatnih obveza razgradnje koje proizlaze iz projekta LTO potreban zbog toga što se njime pokrivaju samo dodatni projektni troškovi, a nuklearni operator i dalje odgovara za uobičajene obveze za razgradnju i rastavljanje postrojenja. U usporedbi s procjenom iz Odluke o pokretanju postupka, dodatne troškove razgradnje u okviru projekta LTO u međuvremenu je potvrdio i CPN/CNV (vidjeti uvodnu izjavu 200.).

(432) Komisija se ne protivi prijenosu vlasništva nad dijelom imovine društva Electrabel izvan Europe s obzirom na to da će društvo Engie osigurati da imovina vrijednosti najmanje 4 milijarde EUR ostane u društvu Electrabel (vidjeti uvodne izjave 59. i 181.).

(433) S obzirom na prethodno navedeno obrazloženje, Komisija smatra da je potrebna druga komponenta prijavljene mjere.

8.3.3.3.3. Potreba za prvom komponentom

(434) Kad je riječ o tržišnim nedostacima zbog utjecaja regulatornih i političkih rizika iz uvodne izjave 278. Odluke o pokretanju postupka, Komisija smatra da su sve tehnologije u načelu podložne „zastojima" zbog političkih rizika, no da se s obzirom na kontroverze koje prate nuklearnu tehnologiju može očekivati da će to u većoj mjeri utjecati na projekte u tom sektoru ([147]). Konkretno, Belgija je tijekom posljednjih 25 godina više puta promijenila politička stajališta o nuklearnoj energiji (vidjeti odjeljak 2.2.) pa Komisija smatra da je taj rizik izrazito izražen u toj zemlji. Komisija tijekom javnog savjetovanja o predmetu nije primila dokaze koji bi upućivali na suprotno.

(435) Komisija stoga smatra da se mjerom pravne zaštite učinkovito rješavaju regulatorni i politički rizici te da je u slučaju nuklearne energije potrebna takva zaštita, što je potvrdila i u Odluci u predmetu SA.39487 ([148]).

8.3.3.3.4. Zaključak o potrebi za mjerom

(436) S obzirom na prethodno navedeno Komisija zaključuje da su za produljenje životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora u Belgiji potrebne sve tri komponente mjere i njihove potkomponente. Osim toga, Komisija zaključuje da mjera ima učinak poticaja za korisnike, čime se osigurava uspješna provedba projekta LTO.

([146]) Vidjeti Odluku Komisije od 16. lipnja 2017., SA.45296 (2017/N), Njemačka, Prijenos obveza povezanih s radioaktivnim otpadom i istrošenim nuklearnim gorivom u Njemačkoj (SL C/2017/254, 4.8.2017., str. 1.); Odluka Komisije od 20. travnja 2016., SA.34962 (2015/N), Ujedinjena Kraljevina, Ugovor o prijenosu otpada za nove nuklearne elektrane (SL C/2016/161, 4.5.2016., str. 1.).

([147]) Vidjeti i uvodne izjave od 384. do 385. Odluke Komisije u predmetu SA.34947 (vidjeti bilješku 144).

([148]) Vidjeti Odluku Komisije od 17. ožujka 2017., SA.39487 (2016/NN), Belgija, Produljenje životnog vijeka nuklearnih elektrana Tihange 1, Doel 1 i Doel 2 (SL C/2017/142, 5.5.2017., str. 1.).

8.3.3.4. Primjerenost

(437) Tržišni nedostaci iz odjeljka 3.1. koji proizlaze iz: i. neizvjesnog energetskog tržišta i ulagačke klime, ii. neizvjesnih troškova nuklearnog otpada i iii. političkih odluka koje ugrožavaju sigurnost prihoda operatora nuklearnih postrojenja. U ovom predmetu Komisija smatra da je to posebno problematično zbog stare i nefleksibilne tehnologije jedinica LTO-a, kao i zbog ograničenog trajanja produljenja životnog vijeka od 10 godina. Te značajke, koje su posebno prisutne u ovom predmetu, dodatno otežavaju profitabilno funkcioniranje jedinica LTO-a pa Komisija smatra da je državna potpora primjerena.

(438) Belgija tvrdi da je zbog utvrđenih tržišnih nedostataka i specifičnih rizika potreban zaseban mehanizam potpore za nuklearnu energiju. Kako je navedeno u odjeljku 3.3.4., Belgija tvrdi da su razmotreni drugi oblici izravne financijske potpore (zajamčena premija, jednosmjerni model ugovora za kompenzaciju razlike i model regulirane imovine), ali nisu bili prikladni za projekt LTO. Belgija tvrdi da su tri komponente prijavljene mjere potrebne za uklanjanje tržišnih nedostataka i rizika. Prema navodima Belgije: i. posebna struktura projekta LTO i mjere financijske potpore iz prve komponente primjereni su za stabilizaciju prihoda nuklearnog operatora i izbjegavanje nesolventnosti zajedničkog pothvata u slučaju značajnih neplaniranih događaja, ii. plaćanje fiksnog iznosa za prijenos obveze gospodarenja otpadom i povezane podmjere iz druge komponente primjereni su za osiguravanje dostupnosti potrebnih sredstava za financiranje odgovornog i sigurnog gospodarenja istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom, iii. pravna zaštita iz treće komponente primjerena je zaštita od promjena javnog mnijenja i stava oblikovatelja politika o nuklearnoj energiji.

(439) Komisija će u odjeljcima u nastavku zasebno ocijeniti primjerenost prve, druge i treće komponente prijavljene mjere i njihovih podmjera. Procjena kombinirane primjerenosti prve, druge i treće komponente i njihovih mogućih kumulativnih učinaka navedena je u odjeljku 8.3.3.6.

8.3.3.4.1. Primjerenost prve komponente

(440) Komisija je utvrdila da su izmijenjeni Sporazum o zajedničkom razvoju, Ugovor o administrativnim uslugama i naknada štete ako se ne zaključi transakcija, kako je navedeno u uvodnim izjavama 285., 300. i 303. Odluke o pokretanju postupka, primjerene mjere. S obzirom na kratko razdoblje prije ponovnog pokretanja jedinica i potrebu za što bržim početkom razvojnih aktivnosti nakon odluke belgijske vlade o produljenju životnog vijeka dvaju nuklearnih reaktora, Komisija smatra da je sklapanje izmijenjenog Sporazuma o zajedničkom razvoju prije konačnog zaključenja transakcije prikladan instrument kojim se nuklearnom operatoru omogućuje pravodobna provedba potrebnih razvojnih aktivnosti. Drugo, Komisija smatra da su Ugovor o administrativnim uslugama i dogovaranje uvjeta ako da se ne zaključi transakcija uobičajena praksa u dogovorima dviju stranaka. Komisija tijekom javnog savjetovanja o predmetu nije primila suprotne dokaze u pogledu triju podmjera. Stoga smatra da su izmijenjeni Sporazum o zajedničkom razvoju, Ugovor o administrativnim uslugama i nadoknada štete ako da se ne zaključi transakcija primjerene mjere koje moraju biti dio projekta LTO.

(441) Drugo, Belgija tvrdi da je dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike najprimjerenija opcija za otklanjanje tržišnih nedostataka i osiguravanje prihoda, pri čemu se izbjegava prekomjerna naknada nuklearnom operatoru. Belgijska su tijela razmotrila alternativne mehanizme potpore (mehanizam razvoja kapaciteta, zajamčenu premiju, jednosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike, model regulirane imovine), ali su ocijenili da nisu jednako primjereni (vidjeti odjeljak 3.3.4.). Komisija je u uvodnim izjavama od 250. do 293. Odluke o pokretanju postupka iznijela primjedbe na model ugovora za kompenzaciju razlike, s kojima su se složili mnogi sudionici javnog savjetovanja (vidjeti odjeljak 6.2.1.2.):

(a) (početni) model ugovora za kompenzaciju razlike uključivao je dodjelu fiksne naknade po MWh proizvedene električne energije i nije sadržavao odgovarajuće poticaje za proizvodnju električne energije i planiranje rasporeda u skladu sa stanjem na tržištu, što može dovesti do neopravdanog narušavanja tržišnih aktivnosti;

(b) osim toga, (početnim) unaprijed definiranim režimom prilagodbe predviđene su sankcije samo ako se proizvodnja jedinica LTO-a ne smanji kad je cijena električne energije tijekom više od šest sati minus 20 EUR po MWh ili niža, što bi dovelo do dodjele potpore u vrijeme kad su cijene električne energije negativne;

(c) Komisija tada nije bila sigurna ni da bi (početni) mehanizam podjele dobiti/gubitaka funkcionirao u praksi;

(d) naposljetku, dvojila je i li cijena na tržištu za dan unaprijed kao referentna tržišna cijena u formuli ugovora za kompenzaciju razlike bila najučinkovitiji izbor i bi li bilo primjerenije u tu cijenu uključiti i dugoročni proizvod.

(442) Belgija je da bi otklonila dvojbe Komisije u odnosu na model ugovora za kompenzaciju razlike napravila određene izmjene:

(a) najprije je pojasnila da nema načina da jedinice LTO-a vrlo brzo reagiraju na tržišne signale zbog stare nuklearne tehnologije kojom se koriste. Kako je navedeno u odjeljku 2.1., društvo Engie bilo je spremno vrednovati fleksibilnost tih jedinica na energetskim tržištima u okviru mjere, pri čemu je istaknulo posljedične rizike od prekida rada zbog prilagodbi reaktora. Istodobno je belgijsko tijelo nadležno za nuklearnu sigurnost ograničilo broj prilagodbi po ciklusu. Kao odgovor na dvojbe Komisije i trećih strana iz uvodne izjave 441. točke (a), Belgija je uzela u obzir tehnička ograničenja postrojenja i odlučila izmijeniti iznos naknade koji dobiva neovisni partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom. Formuli naknade pridružila je varijabilnu komponentu kako bi partner u tom Sporazumu imao najveće moguće poticaje za prodaju nuklearne električne energije koje dopušta stanje na tržištu, imajući na umu ograničenja prilagodbe, kako je objašnjeno u odjeljku 3.3.1.5.2. Kao odgovor na pitanja iz uvodne izjave 441. točke (b), Belgija je u novom aranžmanu odbacila ta ograničenja jer će o pokretanju gospodarske prilagodbe sad odlučivati partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom. On će imati dobar razlog da u slučaju niskih ili negativnih tržišnih cijena zatraži ekonomsku prilagodbu jer će u protivnom podlijegati sankcijama;

(b) kad je riječ o navodima iz uvodne izjave 441. točke (c), Belgija je pojačala mehanizam prilagodbe promjenama tržišnih cijena kako bi naknada na temelju ugovora za kompenzaciju razlike bila usklađenija s promjenjivim tržišnim okolnostima (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.2.);

(c) kad je riječ o navodima iz uvodne izjave 441. točke (d), Belgija je u modelu ugovora za kompenzaciju razlike zadržala cijenu na tržištu za dan unaprijed kao referentnu tržišnu cijenu na temelju razloga iz uvodne izjave 98. Konkretno, Belgija je tijekom faze formalnog ispitnog postupka istaknula visoku razinu rizika i snažan učinak neplaniranih prekida rada, posebno tijekom faze ponovnog pokretanja projekta LTO. Zbog toga bi proizvodnja jedinica LTO-a u prve tri godine bila vrlo neizvjesna pa bi dugoročna referentna cijena u modelu ugovora za kompenzaciju razlike povećala rizike za ta postrojenja;

(d) naposljetku, Belgija potvrđuje i da će druga ugovorna stranka ugovora za kompenzaciju razlike (BE-WATT), s obzirom na svoju izloženost, razviti zakonom propisanu strategiju upravljanja rizicima te da će se njezinom provedbom poboljšati likvidnost terminskih tržišta električne energije (vidjeti uvodnu izjavu 99.). Donošenje strategije ovisi o savjetu regulatornog tijela, koji će uključivati procjenu njezina učinka na mjerodavna tržišta električne energije (vidjeti uvodnu izjavu 158.).

(443) Komisija smatra da su izmjene modela ugovora za kompenzaciju razlike, njegova provedba te obveza razvoja strategije upravljanja rizicima kojom će se poboljšati likvidnost terminskih tržišta električne energije zadovoljavajući odgovor na dvojbe iz Odluke o pokretanju postupka. Komisija priznaje da se jedinice LTO-a koriste starom tehnologijom ograničene fleksibilnosti, zbog čega nuklearni operator ne može redovito prilagođavati razinu proizvodnje. To je u suprotnosti s novijim nuklearnim tehnologijama ili drugim vrstama nuklearnih elektrana (npr. sive u odnosu na crne kontrolne šipke) koje se mogu prilagođavati potražnji. S obzirom na ograničeno produljenje od 10 godina, Komisija potvrđuje da se tehnologija ne može mijenjati, čime se nuklearnom operatoru ograničavaju mogućnosti znatnijih izmjena rada tih jedinica. U tom kontekstu Komisija cijeni pokušaje belgijskih tijela i društva

Electrabel da u najvećoj mogućoj mjeri usklade proizvodnju i održavanje s tržišnim okolnostima delegiranjem ovlasti za donošenje odluka o ekonomskim prilagodbama partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, promjenom iznosa naknade koja mu pripada i i prelaskom s gorivnog ciklusa od 18 mjeseci na 12 mjeseci, kako bi se održavanje u najvećoj mogućoj mjeri odvijalo tijekom ljeta. U tom smislu i jačanje mehanizma podjele dobiti/gubitaka pridonosi boljem usklađivanju naknade iz ugovora za kompenzaciju razlike s tržišnim okolnostima i pojačava izloženost tržišnom riziku. Iako se potpora u vrijeme negativnih cijena i dalje ne može u potpunosti isključiti zbog ograničene fleksibilnosti postrojenja i sigurnosnih pitanja, izmijenjenim modelom ugovora za kompenzaciju razlike i formulom za naknade iz Sporazuma o uslugama upravljanja energijom smanjuju se razlozi za proizvodnju u vrijeme negativnih cijena. Komisija priznaje i da se, posebno tijekom ponovnog pokretanja projekta LTO, javlja visoki rizik od neplaniranih nedostupnosti i prekida rada pa bi izloženost terminskim tržištima mogla donijeti dodatne rizike, tako da je u početnom razdoblju projekta cijena na tržištu za dan unaprijed prikladnija od referentne tržišne cijene. Komisija napominje i da belgijske vlasti nakon tri početne godine projekta mogu prilagoditi referentnu tržišnu cijenu u modelu ugovora za kompenzaciju razlike, kao i obračun naknada za partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom. Učinak primjene cijena na tržištu za dan unaprijed na terminska tržišta smanjuje se strategijom zaštite od rizika, kojom će se poticati likvidnost dugoročnih tržišta, a učinak na unutardnevno tržište ublažava se varijabilnim troškovima koje snosi partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom.

(444) Slijedom navedenog i s obzirom na posebne okolnosti ovog predmeta, koji se odnosi na postojeće nuklearne jedinice sa starom tehnologijom ograničene fleksibilnosti, Komisija smatra da su izmijenjeni model ugovora za kompenzaciju razlike i izmijenjena naknada za partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom primjereni.

(445) Komisija je imala dvojbe o primjerenosti minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital i zajmova za osiguranje likvidnosti, kojima se pokrivaju troškovi razdoblja prestanka rada i manjkovi operativnog novčanog toka do kojih može doći na sličan način kao u slučaju potencijalno neograničenih bespovratnih sredstava, čime se zajednički pothvat štiti od operativnih rizika. Minimalnim plaćanjem za operativne troškove i kapital osigurava se i kapitalna zaštita od 50 %. Belgija tvrdi da bi bez zajmova za osiguranje likvidnosti, instrumenta obrtnog kapitala i minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital bila potrebna dodatna uplata kapitala jer bi u slučaju nedostupnosti dioničarima zajedničkog pothvata prijetila nesolventnost i manjak financijskih sredstava, zbog čega bi ulaganje postalo neprofitabilno.

(446) Belgija je u odgovoru na te dvojbe Komisije dostavila dodatna pojašnjenja i prilagodila mjere:

(a) Belgija tvrdi da će zajmovi za osiguranje likvidnosti biti otplaćeni. Kad je riječ o mogućem izostanku plaćanja tih zajmova zbog nedostatnih priljeva novčanih sredstava (jer se prvo namiruje doprinos dioničara), Belgija tvrdi da taj scenarij nije vjerojatan i da se zajmovi za osiguranje likvidnosti ne vraćaju samo u slučaju vrlo negativnog scenarija (vidjeti uvodnu izjavu 132.), tj. ako se razdoblje znatne nedostupnosti protegne na nekoliko godina, npr. postrojenje radi manje od 60 % svake godine od 2029. do 2035. Iako nije vjerojatan, taj rizik ipak postoji i javlja se samo u ekstremnim okolnostima kao što su znatan neočekivani događaj ili niz takvih događaja tijekom duljeg razdoblja, koji bi u konačnici mogli dovesti do zatvaranja postrojenja (vidjeti točku (b)). Ta bi situacija štetila dioničarima: zajmovi za osiguranje likvidnosti neće biti u cijelosti otplaćeni ako i samo ako se provedbom projekta ne ostvari dobit kojom se mogu isplatiti povrati na ulaganja dioničara, stoga ti zajmovi ne donose neproporcionalnu korist dioničarima;

(b) slično tomu, Belgija tvrdi da se minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital aktivira samo u slučaju vrlo negativne situacije i da društvo Engie i dalje može izgubiti 50 % kapitalnog ulaganja. Kako bi odgovorila na zabrinutost da bi se taj mehanizam mogao iskoristiti kao neograničena bespovratna sredstva, Belgija je odredila gornju granicu za takva plaćanja. Kako je objašnjeno u uvodnoj izjavi 121., druga ugovorna stranka Ugovora o naknadi (belgijska država) u skladu s ugovornim uvjetima ostvaruje pravo na raskid ako minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital dosegne iznos od 2 milijarde EUR;

(c) Belgija je dostavila i dodatne informacije o riziku od znatne neplanirane nedostupnosti u desetogodišnjem razdoblju produljenja životnog vijeka, koje ukazuju na to da nije malen (vidjeti uvodne izjave od 114. do 118.) i o njegovim učincima na profitabilnost projekta LTO (vidjeti tablicu 11).

(447) Komisija stoga zaključuje da su zajmovi za osiguranje likvidnosti i minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital potrebni i prikladni instrumenti za očuvanje održivosti projekta LTO, osobito s obzirom na posebne okolnosti ovog predmeta: postojeći nuklearni reaktori koriste se starom tehnologijom i izloženi su znatnim neplaniranim prekidima rada. S obzirom na to da je produljenje životnog vijeka ograničeno na razdoblje od deset godina, čime se ograničava mogućnost nadoknade znatnih gubitaka, minimalnim plaćanjem za operativne troškove i kapital zajednički se pothvat štiti od operativnog rizika. Bez tih dvaju dodatnih jamstava privatni ulagač vjerojatno ne bi preuzeo rizik provedbe projekta LTO. S obzirom na mogući opseg minimalnih plaćanja za operativne troškove i kapital u slučaju višegodišnjeg prekida rada jedne od jedinica LTO-a, ukazala se potreba za ograničavanjem tog mehanizma na iznos koji bi odgovarao tržišnim praksama i zahvaljujući kojem bi se osiguralo dovoljno vremena za ponovnu uspostavu normalnog rada. Komisija pozdravlja ograničenje (potencijalnih) plaćanja u okviru tog mehanizma jer se time izloženost Belgije kvantificira i unaprijed je poznata.

(448) Kad je riječ o sudjelovanju belgijske države u zajedničkom pothvatu, Belgija tvrdi da se time belgijskoj državi omogućuje zajednička kontrola nad društvom koje se osniva u okviru projekta jer dva dioničara ulaze u zajednički pothvat pod jednakim uvjetima. Omogućuje joj se i da zadrži određeni stupanj vlasništva nad kritičnom infrastrukturom. Komisija stoga zaključuje da je zajednički pothvat primjeren.

(449) Kad je riječ o Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, Komisija smatra da je primjereno odabrati partnera za prodaju električne energije koju proizvode jedinice LTO-a na veleprodajnom tržištu, pod uvjetom da taj partner ne djeluje u interesu društva Electrabel, već potpuno neovisno. Komisija je ipak navela kako ima dvojbe zbog ograničenja prodaje na veleprodajno tržište za dan unaprijed. Belgija je pojasnila da partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom može prodavati električnu energiju koju proizvode jedinice LTO-a na bilo kojem tržištu i da prodaja nije ograničena na tržište za dan unaprijed (vidjeti uvodnu izjavu 152.). Belgija je potvrdila i da će se partner odabrati putem konkurentnog natječaja te da će se uvesti zaštitne mjere kako Engie ne bi mogao utjecati na natječajni postupak ili njegov ishod (vidjeti odjeljke 3.3.1.5.1. i 3.3.1.5.3.). Osim toga, ako GEMS postane partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, Belgija i Engie obvezuju se na uspostavu zaštitnih mjera kako GEMS ne bi mogao zadirati u druge trgovinske aktivnosti (vidjeti odjeljak 3.3.1.5.3.). Stoga Komisija smatra da su Sporazum o uslugama upravljanja energijom i odabir partnera primjereni.

(450) Komisija je imala dvojbe i o primjerenosti kombinacije mehanizama naknade koji se nadovezuju na ugovor za kompenzaciju razlike te je smatrala da se paket podmjera u okviru prve komponente može smatrati primjerenim samo ako ne dovodi do dodatnog neopravdanog narušavanja trgovine i tržišnog natjecanja. Budući da Komisija nema naznaka da partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom ne bi djelovao neovisno niti da bi Engie bio zaštićen od svih tržišnih rizika (putem prilagođenog mehanizma prilagodbe promjenama tržišnih cijena, ograničenja iznosa minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital i kapitalnog rizika od 50 %), može zaključiti da su podmjere prve komponente primjerene i pojedinačno i zajedno.

8.3.3.4.2. Primjerenost druge komponente

(451) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 304. Odluke o pokretanju postupka, gospodarenje radioaktivnim otpadom dugotrajan je proces, zbog čega bi mogao biti potreban neki oblik državne intervencije, a konačna odgovornost države za odgovorno i sigurno upravljanje radioaktivnim otpadom utvrđena je u članku 4. stavku 1. Direktive 2011/70/Euratom.

(452) Komisija stoga smatra da je prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva na Hederu, neovisno javno tijelo, prikladan način za davanje veće odgovornosti za konačno zbrinjavanje istrošenog goriva i radioaktivnog otpada belgijskoj državi i dugoročno financiranje tog tijela. Osim one opisane u odjeljku 3.3.2.2., Komisija nije uočila drugu alternativnu mjeru ili aranžman s pomoću kojih bi Belgija mogla jednako dobro ostvariti te ciljeve.

(453) Kad je riječ o prijenosu dodatnih obveza razgradnje u sklopu projekta LTO („negativni učinci razgradnje”), kako je navedeno u odjeljku 3.3.2.4., njime se pokrivaju samo dodatni troškovi projekta, dok je nuklearni operator i dalje odgovoran za uobičajenu razgradnju i rastavljanje postrojenja. I CPN/CNV je potvrdio da neki aspekti negativno utječu na troškove razgradnje i rastavljanja te je kvantificirao iznos. Budući da produljenje životnog vijeka nisu zatražilo društvo Engie ili Electrabel, već belgijska vlada, Komisija smatra da je prijenos negativnih učinaka razgradnje u obliku jednokratne paušalne isplate belgijske države primjeren.

(454) Naposljetku, prijenosom obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada na fond Hedera, odvojeno javno tijelo koje pod nadzorom neovisnog državnog tijela (CPN/CNV) osigurava namjenska sredstva i kontrolira troškove u vezi s prenesenim obvezama, opravdava se prijenos vlasništva nad dijelom imovine društva Electrabel izvan Europe i osigurava primjerenost prijenosa obveza zbrinjavanja radioaktivnog otpada i istrošenog goriva.

(455) Komisija stoga smatra da je druga komponenta prijavljene mjere, uključujući njezine podmjere, primjerena za rješavanje tržišnog nedostatka povezanog s razgradnjom i neizvjesnim troškovima gospodarenja otpadom.

8.3.3.4.3. Primjerenost treće komponente

(456) Komisija smatra da je nuklearna tehnologija posebno podložna zastojima zbog političkih pitanja. Komisija stoga smatra, kako je već navedeno u uvodnoj izjavi 306. Odluke o pokretanju postupka, da je sporazum o pravnoj zaštiti primjeren za uklanjanje tržišnog nedostatka povezanog s političkim i regulatornim rizicima, kako je Komisija potvrdila i u odluci u predmetu SA.39487 ([149]).

8.3.3.4.4. Zaključak o primjerenosti mjere

(457) Komisija smatra da su izmjene mjere, uključujući izmjenu modela ugovora za kompenzaciju razlike, jačanje prilagodbe na promjenu tržišnih cijena i ograničavanje minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital te dodatna pojašnjenja o kombinaciji podmjera dovoljni za donošenje zaključka o primjerenosti prve komponente. Komisija razmatra i posebne okolnosti predmeta, koje se odnose na vremenski ograničeno ulaganje u postojeća nuklearna postrojenja sa starom tehnologijom proizvodnje. Kad je riječ o drugoj i trećoj komponenti, u formalnom ispitnom postupku nisu pronađeni dokazi koji bi odstupali od prethodnog zaključka Komisije o primjerenosti tih komponenti.

(458) S obzirom na prethodno navedeno, Komisija smatra da su podmjere u okviru prve, druge i treće komponente primjeren način za podupiranje projekta LTO.

8.3.3.5. Proporcionalnost

(459) Kako bi ocijenila proporcionalnost mjere, Komisija mora provjeriti je li mjera ograničena na minimum koji joj omogućuje uspješnu provedbu projekta LTO radi ostvarivanja željenih ciljeva.

(460) Komisija je u odluci o pokretanju postupka objasnila da se pri ocjeni proporcionalnosti mora razmotriti kombinacija mjera potpore koju su predložila belgijska tijela, tj. kombinacija prve, druge i treće komponente, kao i kombinaciju podmjera unutar pojedine komponente.

(461) Komisija će u nastavku najprije ocijeniti proporcionalnost prve, druge i treće komponente prijavljene mjere i njihovih podmjera. Ocjena kombinirane proporcionalnosti prve, druge i treće komponente te njihovih potencijalnih kumulativnih učinaka navedena je u odjeljku 8.3.3.6.

([149]) Vidjeti i uvodnu izjavu 103. Odluke komisije u predmetu SA.39487 (vidjeti bilješku 25).

8.3.3.5.1. Proporcionalnost prve komponente

(462) Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 331. Odluke o pokretanju postupka, utvrđeno je da su izmijenjeni Sporazum o zajedničkom razvoju, Ugovor o radu i održavanju, Ugovor o administrativnim uslugama i naknada za gubitke ako se ne zaključi transakcija sklopljeni po tržišnim uvjetima te se stoga mogu smatrati proporcionalnima. Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 324. Odluke o pokretanju postupka, Komisija je potvrdila da provedba konkurentnog natječajnog postupka za sklapanje Ugovora o radu i održavanju možda nije primjerena zbog osjetljivosti i specifične prirode jedinica LTO-a, tako da se njegova proporcionalnost može ocijeniti na temelju razine marže koja je pripala društvu Electrabel potpisivanjem sporazuma, a koja bi trebala biti u skladu s tržišnim uvjetima. Budući da su razine marži iz Ugovora o radu i održavanju usklađene s onima iz referentnog Sporazuma o partnerstvu s društvom Luminus radi provedbe projekta LTO, koji obuhvaća slične usluge produljenja životnog vijeka, Komisija je smatrala da je Ugovor o radu i održavanju proporcionalan. Komisija tijekom javnog savjetovanja o predmetu nije primila dokaze o neproporcionalnosti triju gore navedenih sporazuma i naknade štete zbog otkazivanja transakcije.

(463) I zajednički pothvat se smatrao proporcionalnim u Odluci o pokretanju postupka jer će belgijska vlada i Electrabel ostvarivati svoja prava pod jednakim uvjetima: zajednički će upravljati zajedničkim pothvatom i jednako dijeliti troškove i prihode.

(464) U ovom odjeljku Komisija ocjenjuje proporcionalnost unutarnje stope povrata projekta LTO, kao i preostale financijske podmjere prve komponente (minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital, instrument obrtnog kapitala, zajmovi za osiguranje likvidnosti, dioničarski zajmovi). Kako bi se osigurala proporcionalnost mjere državne potpore i izbjegla prekomjerna naknada, mjerom se korisniku mora zajamčiti minimalna stopa povrata kako bi se odlučio na ulaganja. Drugim riječima, mora se zajamčiti minimalna stopa kojom se pokriva manjak financijskih sredstava za projekt. Manjak financijskih sredstava definira se kao razlika između neto sadašnje vrijednosti činjeničnog scenarija i hipotetskog scenarija, a istodobno se može promatrati kao odnos između minimalnog iznosa državne potpore potrebnog kako bi mjera imala učinak poticaja na poduzeće i maksimalnog iznosa državne potpore koji će potaknuti ulaganja.

(465) Koncept manjka financijskih sredstava iznimno je uobičajen u donošenju poslovnih odluka. Kad poduzeća čiji je cilj ostvariti maksimalnu dobit odlučuju o tome hoće li provesti neki projekt, procjenjuju vrijednost koja će se ostvariti predmetnim projektom u odnosu na alternativne načine djelovanja i odabiru onaj s najvećim očekivanim povratom. Stoga, kako bi poduzeća bila spremna provesti projekt koji nema najveći očekivani povrat, možda će im trebati poticaj u obliku državne potpore kojom se pokriva manjak financijskih sredstava.

(466) Kako bi utvrdila koji se dio poboljšanja može pripisati učinku intervencije, s obzirom na to da do njega može doći i zbog drugih čimbenika osim projekta LTO, Belgija je dostavila hipotetski scenarij koji u trenutku donošenja Odluke o pokretanju postupka nije bio na raspolaganju Komisiji ([150]). U tom scenariju ne dolazi do produljenja životnog vijeka jedinica, što bi bio slučaj ne dođe li do sklapanja ugovora s belgijskom vladom. Ishodi intervencije u toj se hipotetskoj analizi uspoređuju s ishodima koji bi se postigli da intervencija nije provedena. U takvoj bi situaciji društvo Electrabel: i. nastavilo upravljati radom nuklearnih reaktora do prvobitnih propisanih datuma prestanka rada i ii. bio bi i dalje odgovoran za otpad. Belgijska vlada dostavila je povezane financijske podatke, tj. predviđene nediskontirane ([151]) slobodne novčane tokove povezane s radom belgijskih nuklearnih jedinica tijekom preostalog životnog vijeka (do propisanih datuma prestanka rada 2025.). Belgija navodi da projekt LTO ne utječe na novčane tokove jedinica LTO-a tijekom preostalog razdoblja propisanog životnog vijeka.

(467) U Odluci o pokretanju postupka iznesene su tri glavne dvojbe o proporcionalnosti prve komponente koje su relevantne za ocjenu Komisije:

(a) minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital i uvjeti instrumenta obrtnog kapitala, dioničarskih zajmova i zajmova za osiguranje likvidnosti (vidjeti odjeljak 8.3.3.5.1.1.);

(b) ciljna unutarnja stopa povrata od 7 % na kojoj se temelji financijski model (vidjeti odjeljak 8.3.3.5.1.2.); i

(c) Sporazum o uslugama upravljanja energijom (vidjeti odjeljak 8.3.3.5.1.3.).

([150]) Hipotetska analiza iz Odluke o pokretanju postupka odnosi se na scenarij u kojem bi Engie proveo projekt LTO bez dogovora s belgijskom vladom.

([151]) Slobodni novčani tokovi nisu diskontirani jer je do propisanog datuma prestanka rada preostalo manje od godine dana.

8.3.3.5.1.1. Proporcionalnost mjera financijske potpore iz prve komponente

(468) Prvo, kako je navedeno u Odluci o pokretanju postupka, Komisija je smatrala da se minimalnim plaćanjem za operativne troškove i kapital zapravo štiti zajednički pothvat jer će manjak prihoda zbog prestanka proizvodnje električne energije tijekom početne faze i razdoblja uobičajenog rada pokrivati Belgija, čime će se zajednički pothvat financijski zaštititi od operativnog rizika. Glavna dvojba proizlazila je iz činjenice da bi, u slučaju dugih neplaniranih razdoblja nedostupnosti jedinica LTO-a, taj mehanizam društvu BE-NUC mogao predstavljati gotovo neograničeni izvor bespovratnih sredstava. Teoretski, ako zbog velikog neočekivanog događaja ili više njih jedinice LTO-a prestanu proizvoditi električnu energiju tijekom desetogodišnjeg projekta LTO, minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital bi moglo bi se aktivirati u iznosu čak do [7 000 – 8 000] milijuna EUR. Belgija je dostavila dodatna pojašnjenja u pogledu nezanemarive vjerojatnosti od znatnih neplaniranih prekida rada (vidjeti uvodne izjave od 114. do 118.) i posljedičnih učinaka (vidjeti tablicu 11) te se obvezala ograničiti ga na 2 milijarde EUR (vidjeti uvodnu izjavu 121.). Taj iznos, koji je u skladu sa sektorskim praksama u određivanju iznosa jamstva, odgovara gornjoj granici u slučaju kad su obje jedinice LTO-a nedostupne dvije uzastopne godine u isto vrijeme. S obzirom na razdoblje produljenja životnog vijeka (najviše 10 godina), smatralo se da bi se utvrđivanju i rješavanju jednog ili više problema, ovisno o tome koliko su važni, moglo posvetiti najviše dvije godine prije razmatranja mogućnosti prekida rada. Komisija stoga smatra da je ograničeni iznos minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital proporcionalan.

(469) Kad je riječ o zajmovima za osiguranje likvidnosti, Belgija tvrdi da se njima do 2028. pokrivaju troškovi tijekom razdoblja u kojem nije predviđeno da će jedinice LTO-a ostvarivati neto prihode te da će se zajmovi vraćati belgijskoj vladi, koja osigurava da se potpora svede na najmanju moguću mjeru. Kako je navedeno u odluci o pokretanju postupka, Komisija je imala dvojbe o otplati zajmova za osiguranje likvidnosti jer je u praksi ta linija financiranja podređena ostalim zajmovima, kao i vlasničkom kapitalu zajedničkog pothvata. To znači da možda neće doći do otplate zajmova na kraju projekta LTO-a ako količina proizvedene električne energije ne bude dovoljno velika, zbog čega postoji znatan rizik od toga da kamatna stopa, utvrđena po nižoj stopi za belgijske državne obveznice (pet godina) ([152]) i uvećanoj za 200 baznih bodova i 6 %, možda neće odražavati. Belgija je pojasnila da će se to dogoditi samo u slučaju vrlo negativnog scenarija, tako da je vjerojatnost da neće doći do otplate zajmova za osiguranje likvidnosti belgijskoj državi vrlo mala (vidjeti uvodnu izjavu 132.). Belgija je posebno istaknula da u takvom vrlo negativnom scenariju ne bi došlo do povrata sredstava uloženih u dokapitalizaciju. Naime, rizici zajmova za osiguranje likvidnosti odnose se samo na rizike uspješnosti i profitabilnosti projekta jer se njima ne financiraju kapitalni rashodi. Kad je riječ o kamatnoj stopi, ona je ograničena na najvišu razinu koja ne bi premašila ciljani raspon unutarnje stope povrata u okviru prilagodbe promjenama tržišnih cijena od 6 % do 8 %. Komisija stoga smatra da su uvjeti zajmova za osiguranje likvidnosti proporcionalni. Budu li konačni uvjeti zajmova za osiguranje likvidnosti utjecali na sadržaj prijavljene mjere iz ove odluke, Belgija će o njima obavijestiti Komisiju.

(470) Treće, kad je riječ o uvjetima instrumenta obrtnog kapitala i dioničarskih zajmova, Belgija je tijekom formalnog ispitnog postupka pojasnila da će se davati po tržišnim uvjetima po kamatnim stopama koje još nisu poznate, ali će se odrediti na temelju najčešćih tržišnih stopa i svih usporedivih instrumenata za financiranje duga koje treće strane mogu ponuditi u relevantnom trenutku. Pripremljeni su glavni uvjeti za oba dioničarska zajma i opis metodologije za određivanje kamatne stope. Belgija je pojasnila da je ta metodologija u skladu s politikama zajmova društva Engie za transferne cijene i da je u skladu s načelom OECD-a o smanjenju porezne osnovice i prijenosu dobiti, na temelju čega se kamatna stopa utvrđuje po tržišnim uvjetima. U skladu s glavnim uvjetima, očekuje se da će kamatna stopa biti promjenjiva kamatna stopa koja odgovara šestomjesečnoj kamatnoj stopi EURIBOR-a uvećanoj za očekivanu maržu od približno [0 – 3] %. Komisija napominje da će se marža dodana šestomjesečnoj stopi EURIBOR-a procijeniti na temelju […], općepriznatog alata za procjenu marži na temelju kriterija kao što su dospijeće, kreditna sposobnost te valuta zajma i dužnika. Kad je riječ o rejtingu zajedničkog pothvata pri procjeni marže, s obzirom da agencija za kreditni rejting nije dodijelila službeni rejting društvu BE-NUC, Belgija ga procjenjuje uzimajući u obzir najniži kreditni rejting njegovih dioničara. Dioničari su: belgijska država (rejting agencije Moody's Aa3 ([153]) koju je na svojim internetskim stranicama potvrdila belgijska

([152]) To odgovara procijenjenom trajanju zajmova za osiguranje likvidnosti (pet godina).

([153]) Istovrijedno rejtingu AA- u prema terminologiji agencija S&P i Fitch.

vlada ([154]), rejting AA agencije S&P i AA- agencije Fitch, koje je na svojim internetskim stranicama potvrdila belgijska vlada i na portalu S&P Capital IQ Pro ([155]) 16. siječnja 2025. provjerila Europska komisija) i Electrabel (rejting Baa1 rejting agencije Moody's ([156]) u skladu s izvješćem od 10. srpnja 2024. ([157]), koje je javno dostupno na internetskim stranicama agencije Fitch ([158])). To je uobičajena praksa, posebno s obzirom na to da jedinice LTO-a čine osnovnu djelatnost društva Electrabel i s obzirom na strukturu vlasničkog kapitala zajedničkog pothvata, uz dodatnu potporu u obliku neograničenog jamstva matičnog društva Engie (rejting agencije Moody's Baa1 ([159]) i rejting agencije Fitch BBB+ ([160])). Komisija stoga smatra da su uvjeti instrumenta obrtnog kapitala i dioničarskih zajmova proporcionalni. Ako se konačnim uvjetima instrumenta obrtnog kapitala i dioničarskih zajmova izmijeni sadržaj prijavljene mjere iz ove odluke, Belgija će o njima obavijestiti Komisiju.

(471) S obzirom na uvođenje ograničenja za minimalno plaćanje za operativne troškove i kapital i dodatna pojašnjenja o zajmovima za osiguranje likvidnosti i uvjetima instrumenta obrtnog kapitala i dioničarskih zajmova, Komisija smatra da su svi ti mehanizmi proporcionalni.

8.3.3.5.1.2. Proporcionalnost ciljnog povrata od 7 % (na kojem se temelji ugovor za kompenzaciju razlike)

(472) U okviru Ugovora o naknadi primjenjuje se dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike. Komisija je ocijenila metodologiju utvrđivanja zajamčene cijene, među ostalim provjerom parametara financijskog modela koji je poslužio za određivanje njezine razine. Kako je navedeno u uvodnoj izjavi 71., u osnovnom scenariju dogovorenog financijskog modela na kojem se temelji Sporazum o provedbi od 13. prosinca 2023. Belgija pretpostavlja da troškovi modernizacije dvaju reaktora iznose [od 2 do 2,5] milijarde EUR kapitalnih rashoda, što bi dovelo do zajamčene cijene [od 80 do 90] EUR po MWh kako bi unutarnja stopa povrata tijekom životnog vijeka jedinica LTO-a iznosila 7 %. Drugim riječima, diskontiranjem slobodnih novčanih tokova po stopi nakon oporezivanja od 7 % neto sadašnja vrijednost došla bi do nule, čime bi se postigla proporcionalnost unutarnje stope povrata i nadoknadio manjak financijskih sredstava. Belgija tvrdi i da Ugovor o naknadi uključuje mehanizam podjele dobiti/gubitaka na temelju kojih Engie djelomično dijeli rizike s Belgijom u slučaju kad su tržišne cijene niže ili više od očekivanih u osnovnom scenariju. Očekivani se povrat (u obliku niže zajamčene cijene) po nižim cijenama smanjuje sa 7 % na 6 %, dok se po višima ciljni povrat (u obliku više zajamčene cijene) povećava na 8 %.

(473) Belgija je tijekom formalnog ispitnog postupka dostavila dodatne razloge zbog kojih smatra da su ciljna stopa povrata od 7 % i raspon od 6 do 8 % proporcionalni, što pokazuje da je iznos potpore ograničen na minimum koji je potreban za pokrivanje manjka financijskih sredstava.

(474) Prvo, Belgija je izmijenila ugovor za kompenzaciju razlike tako da je proizvodnja električne energije iz jedinica s lokalnim prijenosom energije usklađenija s tržišnim signalima i da se partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom ne daju poticaji za prodaju električne energije po negativnim cijenama. Kako je navedeno u odjeljku 8.1.3.3.4.1., Komisija smatra da je izmijenjeni model ugovora za kompenzaciju razlike uistinu primjeren.

([154]) Vidjeti https://www.debtagency.be/en/datafederalstaterating.
([155]) Kad su dostupni, na portalu S&P Capital IQ Pro, kojem može pristupiti Europska komisija, prikazani su samo rejtinzi društava S&P i Fitch.
([156]) Istovrijedno rejtingu BBB+, prema terminologiji agencija S&P i Fitch.
([157]) Vidjeti https://www.engie.com/sites/default/files/assets/documents/2024-07/Credit_Opinion-Electrabel-SA-Update-to-credit-10Jul2024-PBC_1410170.pdf.
([158]) Vidjeti https://www.fitchratings.com/entity/electrabel-sa-96533890.
([159]) Prema terminologiji za kreditne rejtinge agencija S&P i Fitch, Baa1 je istovrijedan rejtingu BBB+. https://www.engie.com/sites/default/files/assets/documents/2024-07/Credit_Opinion-ENGIE-SA-Update-to-credit-03Jul2024-PBC_1409724.pdf.
([160]) Vidjeti https://www.fitchratings.com/entity/engie-sa-80361337.

(475) Drugo, Belgija je ažurirala komparativnu analizu zaključcima koji ukazuju na to da je profitabilnost u rasponu od 6 % do 8 % u skladu s referentnim vrijednostima u tom sektoru, odnosno da unutarnja stopa povrata od 7 % odgovara premiji od približno 4 % povrh nerizične stope od približno 3 % (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.1.1.). Komparativna analiza koju je dostavila Belgija sadržava, u mjeri u kojoj je to moguće, analizu usporedivih društava i projekata na međunarodnoj razini. S obzirom na to da se nuklearni sektor oslanja na vrlo specifično i prilagođeno financiranje koje često uključuje snažnu po potporu vlade, predlaganje jednakovrijednih mehanizama ne doima se pretjerano realističnim. Belgija je zapravo uočila da se zbog raznolikosti tržišnih i regulatornih okvira, profila rizika te značajki društava i projekata smanjuje mogućnost analize potpuno usporedivog skupa društava ili projekata. Međutim, primjeri koje je predložila mogu se smatrati relevantnima jer se oslanjaju na društva i projekte s nuklearnim postrojenjima u različitim geografskim područjima koji pokreću mehanizme financiranja koji su najviše nalik onima iz projekta LTO. Kad je riječ o unutarnjoj stopi povrata od 6 % do 8 %, čini se da se, kao i za većinu projekata s usporedivim rasponima i mjerama financijske zaštite, parametri koje je Belgija zadržala nalaze na donjoj granici.

(476) Treće, Belgija je izmijenila mehanizam prilagodbe promjenama tržišnih cijena kako bi prilagodba unutarnje stope povrata što bolje pratila tržišne okolnosti (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.2.). Prilagodbom koraka tog mehanizma s 30 % na 20 % i njegovim posljedičnim jačanjem ubrzat će se pad unutarnje stope povrata kad je tržišna cijena niža od zajamčene ili njezin rast kad je tržišna cijena viša od zajamčene. S obzirom na to da su svi ostali elementi jednaki, u slučaju promjena tržišnih cijena unutar cjenovnog raspona cijena to bi snažnije utjecalo na unutarnju stopu povrata zajedničkog pothvata.

(477) Četvrto, Belgija je na temelju ažuriranih projekcija prilagodbe promjenama tržišnih cijena i trenutačnih tržišnih cijena izračunala stvarnu stopu povrata od 6,5 % koju bi BE-NUC mogao dobiti, što je 0,5 baznih bodova niže od ciljne stope od 7 % i nalazi se na donjoj granici raspona od 6 % do 8 %. Ta se procjena temelji na razvoju tržišta električne energije od potpisivanja ugovora (2023.) i činjenici da bi predviđanja za razdoblje od 2025. do 2035. bila niža. Komisija napominje da su te procjene u skladu s trenutačnim cijenama na Europskoj energetskoj burzi. Od 16. siječnja 2025. predviđene su sljedeće prosječne cijene: 79,72 EUR/MWh 2025., 80,23 EUR/MWh 2026., 75,75 EUR/MWh 2027., 64,99 EUR/MWh 2028. ([161]).

(478) Peto, Belgija je usporedila ciljnu unutarnju stopu povrata s teoretskim troškom kapitala na temelju dviju široko prihvaćenih metodologija: ponderiranog prosječnog troška kapitala i troška vlasničkog kapitala (bez financijske poluge). Belgija je izračunala ponderirani prosječni trošak kapitala, koji se nalazi u rasponu od 6,2 % do 7,4 %, i trošak kapitala bez poluge, koji se nalazi između 6,2 % i 7,5 %. U tom je kontekstu, kako bi dodatno potvrdila proporcionalnost ciljne unutarnje stope povrata, Komisija usporedila ciljni ponderirani prosječni trošak kapitala u Belgiji s njegovim tržišnim rasponom ([162]). Ciljna unutarnja stopa povrata koja je viša od tog raspona znači neproporcionalno visok povrat, a u slučaju kad je niža od tog raspona znači neproporcionalno nizak povrat (odnosno povrat koji tržišnom ulagaču nije prihvatljiv). Komisija se za procjenu teoretskog raspona ponderiranog prosječnog troška kapitala na temelju tržišnih podataka oslanja na njegovu standardnu formulu, koju upotrebljava i Belgija i koja je opisana u odjeljku 3.3.1.3.1.2.1.

(479) Komisija se za izračun troška vlasničkog kapitala bez financijske poluge oslonila na standardni model procjene kapitalne imovine koji je primijenila i Belgija i koji je opisan u odjeljku 3.3.1.3.1.2.2, pri čemu je svaku komponentu procijenila na temelju tržišnih podataka kako je objašnjeno u nastavku.

(480) U skladu s belgijskim pristupom,Komisija, izračun nerizične stope temelji na prinosima na desetogodišnje belgijske državne obveznice zbog približno jednakog nerizičnog faktora izraženog u eurima u kreditnom rejtingu države Belgije i usklađenosti s desetogodišnjim trajanjem projekta. Kad je riječ o razdoblju uprosječivanja, Komisija je

([161]) Vidjeti https://www.eex.com/en/market-data.

([162]) Budući da su tržišni parametri koji se upotrebljavaju za trošak vlasničkog kapitala bez financijske poluge i ponderirani prosječni trošak kapitala isti, Komisija će se u nastavku usredotočiti na izračun ponderiranog prosječnog troška kapitala.

razmotrila šestomjesečni i dvanaestomjesečni prosjek koji je od rujna 2024. iznosio 3,01 % odnosno 3,03 % ([163]). Procijenjeni je raspon nerizične stope unutar raspona od 2,8 % i 3,11 % koji je izračunala Belgija (na temelju dvanaestomjesečnog prosjeka za razdoblje do sredine 2023. i krajem 2023.). Te su procjene, prema podacima Fernandeza i dr. ([164]) za početak 2024., u skladu i s prosječnim nerizičnim stopama koje su upotrijebljene u Belgiji.

(481) Kad je riječ o premiji tržišnog rizika, Belgija na temelju Damodaranovih i Krollovih podataka pretpostavlja raspon od 5,27 % do 5,75 % (vidjeti tablicu 8). Te su baze podataka općepriznate i upotrebljavaju se u financijskom i poslovnom svijetu. Komisija ih smatra pouzdanima i u svojem scenariju niskih vrijednosti kao pretpostavku uzima prosjek Damodaranovih podataka (5,27 %), a u scenariju visokih vrijednosti konzervativnu vrijednost od 5,75 % za Belgiju. Za osnovni scenarij uzela je u obzir treći općepriznati izvor podataka, odnosno podatke iz godišnjeg istraživanja koje su objavili Fernandez i dr. ([165]), u kojemu je premija tržišnog rizika na početku 2024. procijenjena na 5,7 %. Radi konzervativnosti procjene, Komisija za osnovni scenarij uzima u obzir prosjek vrijednosti iz triju izvora (Damodaran, Kroll i Fernandez), koji iznosi 5,57 %.

(482) Kad je riječ o beti bez financijske poluge, Komisija je ocijenila obje metodologije koje je predložila Belgija, a koje se temelje na jednostavnom prosjeku i medijanu financijske poluge pet usporedivih komunalnih poduzeća (dug/vlasnički kapital) i na betama koje su procijenjene kao prosjeci za petogodišnje prijelazno razdoblje od sredine 2023. sa svakodnevnom učestalošću. Komisija smatra da su ta metodologija i izvor podataka (Bloomberg) u skladu s općepriznatim metodologijama ([166]). Komisija uzima prosjek nižih ([0,40 – 1,00]) i viših ([0,40 – 1,00]) procjena za osnovni scenarij ([0,40 – 1,00]). Komisija se, kao i Belgija, u postupku uključivanja i isključivanja učinka duga na procjene bete oslanja i na Hamadinu metodu (kako je opisana u tablici 6) te radi konzervativnosti procjene upotrebljava belgijsku donju granicu za ciljnu financijsku polugu (dug/vlasnički kapital) od 53 %.

(483) Kad je riječ o iznosu duga u odnosu na vlasnički kapital ([167]), Komisija napominje da je raspon od 34,6 % do 35,2 % (vidjeti tablicu 6) dobiven iz ciljne financijske poluge raspona od 53 % do 54,5 % na temelju podataka usporedivih društava koji se upotrebljavaju za procjene bete, kako je opisano u uvodnoj izjavi 482. Radi konzervativnosti procjene, Komisija u osnovnom scenariju upotrebljava donju granicu procjena ([168]).

(484) Kad je riječ o procjenama troška duga prije oporezivanja, Belgija primjenjuje općepriznatu metodologiju kojom se korporativna marža dodaje nerizičnoj stopi (ovisno o sektoru poslovanja društva). Komisija prema tome, za potrebe osnovnog scenarija, nerizičnoj stopi od 3,03 % (osnovni scenarij) dodaje prosjek korporativnih marži s početka 2023. i početka 2024. od 2,69 % odnosno 2,17 % ([169]).

([163]) Podaci preuzeti od agencije S&P Capital IQ Pro 4. rujna 2024.

([164]) Općepriznati izvor podataka. Fernandez i dr. objavljuju godišnje istraživanje o premiji tržišnog rizika i nerizičnoj stopi koje se primjenjuje u mnogim zemljama. Istraživanje iz 2024. dostupno je ovdje i pokazuje da prosječna nerizična stopa iznosi 3,1 %. Istraživanje: Pablo Fernandez, Diego Garcia de la Garza, Lucía Fernández Acín: *Market Risk Premium and Risk-Free Rate used for 96 countries in 2024*, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4754347.

([165]) Općepriznati izvor podataka. Fernandez i dr. objavljuju godišnje istraživanje o premiji tržišnog rizika i nerizičnoj stopi koje se primjenjuje u mnogim zemljama. Istraživanje iz 2024. dostupno je ovdje i pokazuje da prosječna premija tržišnog rizika iznosi 5,7 %: Istraživanje: Pablo Fernandez, Diego Garcia de la Garza, Lucía Fernández Acín: *Market Risk Premium and Risk-Free Rate used for 96 countries in 2024*, SSRN.

([166]) Primjenom petogodišnjeg prosjeka s dnevnom učestalosti ublažava se kratkoročna volatilnost i osigurava stabilnije mjerenje rizika.

([167]) Odnos duga i ukupnog kapitala izvodi se iz ciljne financijske poluge koja se upotrebljava u postupku uključivanja i isključivanja učinka duga na procjenu bete, kako je opisano u odjeljku 3.3.1.3.1.2. Iznos duga u odnosu na vlasnički kapital izračunava se kao (ciljna poluga/(1+ciljna poluga)).

([168]) Iznos duga u odnosu na vlasnički kapital u velikoj je mjeri usklađen i s Damodaranovim podacima o industriji i njegovom procjenom da je 2023. u sektoru energetike prosječan iznos duga u odnosu na kapital iznosio 39,25 % (podaci su objavljeni u siječnju 2024. i dostupni su na: https://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/New_Home_Page/dataarchived.html#capstru).

([169]) S Damodaranovih internetskih stranica, stranica „Archived data" (Arhivirani podaci)https://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/New_Home_Page/dataarchived.html#discrate), datoteke za siječanj 2023. i 2024. za Europu, odjeljak „Cost of Capital by Industry" (Troškovi kapitala po sektoru).

(485) Zaključci Komisije o ponderiranom prosječnom trošku vlasničkog kapitala prikazani su u tablici 17 u nastavku. U tablici su prikazana tri scenarija ponderiranog prosječnog troška kapitala koji su rezultat triju skupova pretpostavki: belgijski „scenarij niskih vrijednosti”, Komisijin „osnovni scenarij” i belgijski „scenarij visokih vrijednosti”.

Tablica 17.

Predstavljanje triju scenarija ponderiranog prosječnog troška kapitala

Scenariji (*)	Belgijski „scenarij niskih vrijednosti”	Komisijin „osnovni scenarij”	Belgijski „scenarij visokih vrijednosti”
Nerizična kamatna stopa	2,8 %	3,0 %	3,1 %
Premija na tržišni rizik	5,3 %	5,6 %	5,8 %
Beta s polugom	[0,40-1,00]	[1,00-1,60]	[1,00-1,60]
Trošak duga prije oporezivanja	5,5 %	5,5 %	5,3 %
Iznos duga u odnosu na kapital	34,6 %	34,6 %	35,2 %
Porezna stopa	25 %	25 %	25 %
Ponderirani prosječni trošak kapitala	6,5 %	7,0 %	7,2 %

(*) Brojevi zaokruženi na prvu decimalu

(486) Prema osnovnom scenariju Komisije i unutar raspona koji je Belgija procijenila u scenarijima niskih i visokih vrijednosti, parametri ponderiranog prosječnog troška kapitala iz tablice 17 rezultiraju ponderiranim prosječnim troškom kapitala od 7,0 %. Ciljna unutarnja stopa povrata od 7 % nalazi se unutar tog raspona. Treba napomenuti:

(a) da ti iznosi ne uključuju posebnu premiju za nuklearni rizik ili druge premije, kao što je premija za nelikvidnost, koja bi uzela u obzir smanjenje rizika zbog primjene raznih mjera opisanih u prethodnim odjeljcima ([170]);

(b) da se procjene bete i iznosa duga u odnosu na vlasnički kapital u belgijskom scenariju „niskih vrijednosti” temelje na jednostavnom prosjeku odabranih usporedivih društava. Međutim, posebno kad je riječ o beti, Belgija u dodatnim pojašnjenjima u odjeljku 3.3.1.3.1.2. o rasponu procjena troška kapitala iz prosinca 2024. ističe da bi se jednostavnim prosjekom usporedivih beta podcijenili tržišni rizici komunalnog poduzeća koje je dijelom povezano s nuklearnom proizvodnjom jer se time dodjeljuje jednaka važnost društvima različitih sastava portfelja ([171]). Zbog toga je Belgija dostavila neznatno revidirane procjene bete bez financijske poluge, do kojih je došla primjenom jednostavnog prosjeka svih usporedivih društava osim onog s najnižom kombinacijom nuklearne proizvodnje u svojoj imovini, i dobila vrijednost od [0,40 – 1,00] , a istu je vrijednost dobila i primjenom prosjeka beta bez financijske poluge dvaju društava koja su najviše povezana s nuklearnom proizvodnjom. Komisija priznaje valjanost primjedbi koje je iznijela Belgija. Ako se prema Komisijinu osnovnom scenariju za ponderirani prosječni trošak kapitala uzme u obzir prosjek ([0,40 – 1,00]) dviju procjena bete bez poluge, ponderirani prosječni trošak kapitala bio bi nešto viši i iznosio bi 7,12 %.

(c) da prema revidiranim projekcijama tržišnih cijena (električne energije), kako je navedeno u odjeljku 3.3.1.3.1.3.1.3., procijenjena realizirana unutarnja stopa povrata zapravo iznosi 6,5 %.

(487) Naposljetku, kako je navedeno u uvodnoj izjavi 318. Odluke o pokretanju postupka, proporcionalnost financijskih podmjera iz prve komponente povezana je s njihovom primjerenošću. Komisija je, kako je navedeno u odjeljku 8.1.3.3.4.1., zaključila da se paket financijskih podmjera iz prve komponente može smatrati primjerenim za uklanjanje tržišnih nedostataka i rizika ulaganja u nuklearnu energiju.

([170]) To je u skladu s Odlukom Komisije o mjeri državne potpore koju Češka planira provesti radi potpore izgradnji i radu nove nuklearne elektrane na lokaciji Dukovany.

([171]) Vidjeti Belgija, prosinac 2024., SA.106107 *Supplementary note – Additional explanations on the range of cost of capital estimates:* Na primjer, Iberdrola (s betom bez financijske poluge od [0,00 – 0,060]) imao je 5 % instaliranog kapaciteta u nuklearnim postrojenjima, a 14 % proizvodnje dolazilo je iz nuklearne energije. Istodobno je 53 % ukupne proizvodnje društva Fortum dolazilo iz nuklearne energije, a beta je iznosila [0,40 – 1,00].

(488) Na temelju prethodno navedenih razloga Komisija smatra da je Belgija u dovoljnoj mjeri dokazala proporcionalnost modela ugovora za kompenzaciju razlike i osnovne unutarnje stope povrata.

8.3.3.5.1.3. Proporcionalnost Sporazuma o uslugama upravljanja energijom

(489) Naposljetku, Belgija je tijekom formalnog ispitnog postupka potvrdila da će se organizirati natječaj za odabir partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom te detaljnije pojasniti kriteriji za odabir i partnerski uvjeti (vidjeti odjeljak 3.3.1.5.1.). Komisija smatra da je natječajni postupak konkurentan, otvoren, jasan, transparentan, nediskriminirajući i utemeljen na prethodno definiranim objektivnim kriterijima, u skladu s ciljem mjere i zahtjevom za smanjenje rizika od strateškog nadmetanja. Kriteriji odabira objavljeni su i na relevantnim belgijskim i EU-ovim platformama te dovoljno prije roka za podnošenje prijava, čime se omogućuje učinkovito tržišno natjecanje. Belgija je primijenila dodatne odredbe i zaštitne mjere radi postizanja ciljeva Sporazuma o uslugama upravljanja energijom i kvalitetnog obavljanja tih usluga (npr. zahtjev za informacije i poziv na iskaz interesa, kako je objašnjeno u odjeljku 3.3.1.5.1.).

(490) Belgija je poduzela i mjere za učinkovito utvrđivanje i sprečavanje mogućih sukoba interesa društva Engie tijekom organiziranja natječajnog postupka.

(491) Kako bi odgovorila na dvojbe Komisije iz uvodne izjave 328. Odluke o pokretanju postupka, Belgija je izmijenila i model ugovora za kompenzaciju razlike tako što je ovlasti za donošenje odluka o prilagodbama iz ekonomskih razloga dodijelila partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom koji, zahvaljujući izmijenjenoj formuli za izračun naknade, ima dobre razloge za donošenje odluka o ekonomskoj prilagodbi u skladu s tržišnim okolnostima, čime se osigurava optimalno dispečiranje i održavanje jedinica LTO-a te smanjuje poticaj za proizvodnju u vrijeme negativnih cijena (vidjeti odjeljak 8.3.3.4.1.). Stoga Komisija smatra da partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom neće imati razloga nuditi puni kapacitet jedinica LTO-a na tržištu za dan unaprijed po najnižoj dopuštenoj cijeni.

(492) Zahvaljujući izmijenjenoj formuli za izračun naknade koju prima partner u tom sporazumu uspostavlja se i odgovarajuća ravnoteža između povećanih rizika od prekida rada postrojenja i zadržavanja odgovarajućih poticaja kako bi partner nastojao održavati uravnoteženu proizvodnju. Stoga Komisija smatra da će natječaj za odabir partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom privući dovoljno ponuditelja.

(493) Belgija je pojasnila i da su predviđene posebne odredbe i mjere u slučaju da GEMS sudjeluje u natječajnom postupku i bude odabran ili da, u slučaju neuspješnog natječajnog postupka, mora privremeno djelovati kao partner u tom sporazumu (vidjeti odjeljak 3.3.1.5.3.). Komisija smatra da su te mjere dovoljne za osiguravanje neovisnosti partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom u svim okolnostima.

(494) Zbog prethodno navedenih razloga Komisija smatra da je Belgija u dovoljnoj mjeri dokazala proporcionalnost Sporazuma o uslugama upravljanja energijom.

8.3.3.5.2. Proporcionalnost druge komponente

(495) Kako bi utvrdila je li prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva proporcionalan, Komisija je provjerila jesu li uvjeti pod kojima se odvija prijenos odgovornosti definirani na način da se što više smanje rizik od prekoračenja troškova koji utječu na državu i popratna neizvjesnost. Time se, zbog prirode gospodarenja radioaktivnim otpadom i neizvjesnosti oko odabira lokacije i troškova odlaganja, vjerojatno neće u potpunosti isključiti mogućnost prekoračenja troškova, kako je prepoznato u prethodnim odlukama Komisije o obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva (vidjeti bilješku 149).

(496) Komisija je u i prethodnim slučajevima istaknula da je gospodarenje radioaktivnim otpadom dugoročan proces, zbog čega bi mogao biti potreban neki oblik državne intervencije. Belgija navodi i da je potreba za državnom intervencijom radi odgovornog i sigurnog gospodarenja radioaktivnim otpadom sadržana u članku 4. stavku 1. Direktive 2011/70/Euratom, kojim se propisuje konačna odgovornost države u tom području, kao i u Zajedničkoj konvenciji o sigurnosti zbrinjavanja istrošenog goriva i radioaktivnog otpada. Belgija tvrdi da bi državna intervencija mogla biti opravdana kako se država ne bi još više opteretila ako se ništa ne poduzme.

(497) Belgija je navela i da je, u skladu s načelom „onečišćivač plaća” iz Preporuke Euratoma 2006/851, belgijski nuklearni operator izdvojio odgovarajuća sredstva za financiranje troškova gospodarenja istrošenim gorivom i radioaktivnim otpadom tijekom proizvodnog vijeka sedam nuklearnih reaktora. CPN/CNV redovito preispituje primjerenost tih financijskih sredstava. Belgija tvrdi i da je trenutačni plan gospodarenja otpadom i dalje u skladu s načelom „onečišćivač plaća” i da ispunjava zahtjeve iz članka 4. stavka 3. točke (e), članka 5. stavka 1. točke (f) i članka 9. Direktive 2011/70/Euratom iz sljedećih razloga:

(a) nuklearni operator i dalje je odgovoran za izvršavanje obveza i aktivnosti razgradnje kako bi se radioaktivnim otpadom i istrošenim nuklearnim gorivom gospodarilo u skladu s ugovorenim kriterijima prijenosa odgovornosti za zbrinjavanje tih materijala. Belgija tvrdi da su ti kriteriji vrlo strogi, čime se dodatno ograničava rizik kojemu se izlaže belgijska država. Država ne snosi ni financijsku ni neku drugu odgovornost za aktivnosti prije prijenosa, koje obavlja nuklearni operator;

(b) količina otpada utvrđena je unaprijed, a nuklearni operator snosi rizik ako se proizvede više otpada nego što je dogovoreno plaćanjem naknade za prilagodbu količine, dok u slučaju manje količine otpada nema pravo na povrat;

(c) premija rizika uključena je u plaćanje paušalnog iznosa kako bi se pokrile neizvjesnosti za koje u skladu s MRS-om 37 (međunarodni računovodstveni standard) još nisu bile izvršene rezervacije;

(d) Electrabel paušalni iznos od 15 milijardi EUR plaća odmah, a ne tijekom nekoliko desetljeća, a njime upravlja i ulaže ga neovisno javno tijelo (Hedera) na način da pod nadzorom neovisnog državnog tijela (CPN/CNV) osigurava namjenska sredstva i kontrolira troškove u vezi s prenesenim obvezama. Time se osigurava dostupnost financijskih sredstava za konačno zbrinjavanje radioaktivnog otpada i smanjuju rizici insolventnosti kojima je izložen Electrabel. Avansnim plaćanjem paušalnog iznosa belgijska će država već imati na raspolaganju financijska sredstva i u dalekoj budućnosti više neće ovisiti o privatnim nuklearnim operatorima;

(498) Komisija je u uvodnim izjavama od 337. do 340. Odluke o pokretanju postupka priznala da plan gospodarenja otpadom koji su dogovorili Belgija i društvo Engie sadržava brojne pozitivne značajke, kao što su: i. trenutačno plaćanje u gotovini, na temelju postojećih rezervacija za nuklearnu energiju (što su potvrdili međunarodni računovođe) i uz premiju za rizik, čime se belgijska država osigurava u slučaju moguće nesolventnosti nuklearnog operatora, ii. uključivanje naknade za prilagodbu količine u slučaju da je količina nuklearnog otpada veća od trenutačno predviđene i iii. uključivanje strogih ugovorenih kriterija prijenosa.

(499) Komisija smatra da se prijenosom obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada na fond Hedera, odvojeno javno tijelo koje pod nadzorom neovisnog državnog tijela (CPN/CNV) osigurava namjenska sredstva i kontrolira troškove u vezi s prenesenim obvezama, opravdava prijenos vlasništva nad dijelom imovine društva Electrabel izvan Europe (kao i praćenja koje provodi CPN/CPV) te osigurava proporcionalnost prijenosa obveza zbrinjavanja radioaktivnog otpada i istrošenog goriva, s obzirom na to da je procijenjeno da na datum zaključenja transakcije Electrabel raspolaže s najmanje 4 milijarde EUR imovine. Kako je već navedeno u uvodnoj izjavi 334. Odluke o pokretanju postupka, taj se prijenos može smatrati proporcionalnim jer društvo Engie odobrava neograničeno i neopozivo jamstvo matičnog društva koje obuhvaća: i. obveze razgradnje društva Electrabel (koje uključuju i mogući rizik da iznos rezervacija nije dostatan), ii. rizik količine na temelju Ugovora o prijenosu obveza zbrinjavanja otpada i iii. otplatu zajmova društvu Synatom.

(500) Naposljetku, Belgija je pojasnila i da se u dogovorenom financijskom modelu uzimaju u obzir otpad iz jedinica LTO-a i troškovi gospodarenja istrošenim gorivom, procijenjeni na približno 0,9 milijuna EUR po sklopu (u vrijednostima iz 2022.) (vidjeti uvodnu izjavu 177.), tako da se te vrijednosti mogu pripisati samo razdoblju produljenja životnog vijeka i da nisu obuhvaćene planom gospodarenja otpadom.

(501) U odluci o pokretanju postupka navedena su tri glavna neriješena pitanja u vezi s proporcionalnosti druge komponente, koja je Komisija analizirala pri ocjenjivanju:

(a) visina diskontne stope za izračun sadašnje vrijednosti prenesenih obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada, koja ne mora odražavati vrlo dugoročne rizike potpunog prijenosom odgovornosti za otpad na belgijsku državu (kako je u svojem savjetu naveo CPN/CNV);

(b) visina premije za rizik; i

(c) vrijednost prijenosa dodatnih obveza razgradnje koje proizlaze iz projekta LTO, koja u trenutku procjene u odluci o pokretanju postupka još nije bila poznata.

(502) Prvo, kako bi izračunala sadašnju vrijednost obveza zbrinjavanja nuklearnog otpad i istrošenog goriva, Belgija se na temelju stope inflacije od 2 % i realne stope od 1 % odlučila za jedinstveni nominalni diskontni faktor od 3 %, suprotno savjetu belgijskog nadzornog tijela CPN/CNV da primijeni pristup u dva koraka, u kojem se diskontna stopa od 3,17 % primjenjuje za prvih 30 godina (na temelju tridesetogodišnje stope za belgijske državne obveznice), a diskontna stopa od 2,17 % za sljedeće razdoblje (na temelju nerizične stope). Komisija je postavila pitanje zašto je Belgija odstupila od pristupa koji joj je savjetovan.

(503) Kako je objašnjeno u odjeljku 3.3.2.3.1., Belgija je navela da je usporedbom sa simuliranom jedinstvenom stopom, koja je jednaka pristupu u dva koraka tijela CPN/CNV (izračunanoj u različito vrijeme) i krajnjem terminskom tečaju EIOPA-e, utvrdila da je diskontna stopa od 3 % konzervativna dugoročna stopa. Kako je prikazano u tablici tablici 14, usporedbom diskontne stope od 3 % s drugim referentnim stopama koje se izračunavaju u različito vrijeme nakon potpisivanja Sporazuma o provedbi, uočava se da se stopa od 3 % nalazi na donjoj granici raspona referentnih vrijednosti.

(504) Stopa od 3 % je u skladu i s belgijskom tridesetogodišnjom stopom za državne obveznice i, s obzirom na produljeno razdoblje i na to da je 3 % već na donjoj granici različitih procjena, prema tržišnoj bi praksi bila najbolja dostupna procjena. Znatno je niža i od diskontne stope od 4,58 % koju je Njemačka primijenila u sličnom slučaju, a Komisija odobrila u predmetu SA.45296.

(505) Belgija u izračunu fiksnog iznosa za prijenos obveze zbrinjavanja otpada pretpostavlja stalnu stopu inflacije od 2 %, što je dugoročna ciljna vrijednost inflacije ESB-a. CPN/CNV je izrazio zabrinutost da bi stvarna inflacija troškova izgradnje nuklearnih postrojenja (na temelju belgijskog indeksa ABEX) mogla biti viša od ciljne inflacije ESB-a od 2 % (vidjeti uvodnu izjavu 278.). Belgija tvrdi da je ESB-ova ciljna inflacija od 2 % ispravna zamjenska vrijednost inflacije za izračun fiksnog iznosa za prijenos obveze zbrinjavanja otpada: i. indeks ABEX slaba je zamjenska vrijednost za troškove izgradnje nuklearnih postrojenja jer obuhvaća samo izgradnju stambenih objekata i ii. temeljni strukturni trendovi indeksa ABEX nalikuju temeljnim strukturnim trendovima indeksa potrošačkih cijena. Komisija se slaže s razlozima zbog kojih je Belgija odlučila da, u skladu s tržišnom praksom, kao relevantnu stopu inflacije uzme ciljnu stopu ESB-a od 2 %.

(506) Komisija zaključuje da se diskontna stopa od 3 % može smatrati konzervativnom i stoga proporcionalnom.

(507) Kad je riječ o visini premije za rizik, Belgija je pojasnila da je na temelju tehničke napomene tijela ONDRAF/NIRAS osnovnom iznosu od 9 815 milijuna EUR dodana znatna dodatna premija rizika od 5 185 milijuna EUR kako bi se pokrile preostale neizvjesnosti.

(508) Belgija je u fazi formalnog ispitnog postupka pojasnila kako su pri izračunu premije rizika uzeti u obzir neizvjesnosti i rizici povezani s prijenosom financijske odgovornosti za gospodarenje radioaktivnim otpadom i istrošenim gorivom sa sedam belgijskih nuklearnih elektrana na belgijsku državu, kako je utvrđeno u napomeni tijela ONDRAF/NIRAS (vidjeti tablicu 15).

(509) Komisija priznaje da nije jednostavno kvantificirati sve te rizike i procijeniti njihovu vjerojatnost. Bez obzira na to, smatra da je premija rizika iz Ugovora o prijenosu obveza zbrinjavanja otpada namijenjena pokrivanju svih „manje vjerojatnih" rizika iz napomene tijela ONDRAF/NIRAS te stoga smatra da je premija rizika od 5 185 milijuna EUR proporcionalna.

(510) Treće, kad je riječ o izračunu iznosa negativnih učinaka razgradnje, Komisija prima na znanje savjete tijela CPN/CNV da se iznos koji je predložio Engie smanji na [100 – 500] milijuna EUR (u nominalnom iznosu) (vidjeti uvodnu izjavu 200.) i taj iznos smatra proporcionalnim.

(511) S obzirom na prethodno navedeno obrazloženje i dodatna pojašnjenja koja je dostavila Belgija, Komisija smatra da je druga komponenta mjere proporcionalna.

8.3.3.5.3. Proporcionalnost treće komponente

(512) Odredbe o pravnoj zaštiti predviđaju da će belgijska država društvu Engie nadoknaditi izravne gubitke koje će pretrpjeti kad god se donesu novi propisi o belgijskim nuklearnim operatorima ili nuklearnim djelatnostima društva Electrabel koji negativno utječu na ugovorene uvjete transakcije.

(513) U slučaju jednostranih aktivnosti Belgije koje bi dovele do preuranjenog zatvaranja nuklearnih reaktora Doel 4 i Tihange 3 ili do izmjene ekonomskih parametara utvrđenih u sporazumima, vlasnici nuklearnih elektrana mogu primijeniti klauzule o naknadi štete i podnijeti zahtjev za naknadu štete sudu ili arbitražnom sudu. Tužitelj mora argumentirati zahtjev, a iznos naknade ne određuju ni Belgija ni vlasnici nuklearnih reaktora, nego treća strana.

(514) Kako je već navedeno u Odluci o pokretanju postupka, u postupku pred sudom ili arbitražnim sudom za utvrđivanje iznosa štete koju treba nadoknaditi iznos potpore trebao bi se svesti na najmanju moguću mjeru, čime se jamči proporcionalnost.

8.3.3.5.4. Zaključak o proporcionalnosti mjere

(515) Komisija smatra da su izmjene mjere, uključujući izmjenu modela ugovora za kompenzaciju razlike, bolju prilagodbu promjenama tržišnih cijena i određivanje gornje granice minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital, uz dodatna pojašnjenja o kombinaciji podmjera, dovoljni za donošenje zaključka o proporcionalnosti prve komponente. Komisija razmatra i posebne okolnosti slučaja, koje se odnose na ulaganje u postojeća nuklearna postrojenja sa starom tehnologijom tijekom ograničenog razdoblja od 10 godina. Komisija smatra i da su dodatna pojašnjenja o izračunu diskontne stope i premije rizika dovoljna za donošenje zaključka o proporcionalnosti druge komponente mjere. Kad je riječ o trećoj komponenti, u formalnom ispitnom postupku nisu izneseni dokazi koji bi odstupali od Komisijina prethodnog zaključka o proporcionalnosti te komponente.

(516) S obzirom na prethodno navedeno, Komisija smatra da su podmjere prve, druge i treće komponente proporcionalan način podupiranja projekta LTO.

8.3.3.6. Kombinacija triju komponenti i mogući kumulativni učinci

(517) Belgija je u odgovoru na odluku o pokretanju postupka (vidjeti odjeljak 4.4.4.) navela da, iako služe istoj svrsi produljenja životnog vijeka jedinica LTO-a i sklopljene su u isto vrijeme, prva, druga i treća komponenta mjere nemaju isti predmet, prirodu, svrhu i korisnike pa se može smatrati da se komponente i potkomponente međusobno nadopunjuju, čime se ograničavaju mogući kumulativni učinci.

(518) Kad je riječ o tvrdnjama Belgije (vidjeti uvodne izjave 517. i 419.) da svaka od triju komponenti projekta LTO pokriva određeni rizik ili poseban skup rizika i posebne tržišne nedostatke, kako je navedeno u uvodnoj izjavi 418., Komisija je u prethodnim odlukama o nuklearnoj energiji potvrdila da je kombinacija tih rizika i tržišnih nedostataka specifična značajka nuklearne tehnologije ([172]), ali i opća značajka svih tržišta EU-a, uključujući belgijsko tržište električne energije.

(519) Komisija smatra da svaka od triju komponenti mjere pokriva zaseban rizik i tržišni nedostatak te da u tom pogledu između njih nema preklapanja. Stoga Komisija zaključuje da je za pokrivanje svih utvrđenih rizika nuklearne tehnologije (tehničkih rizika i rizika upravljanja projektima, tržišnih i investicijskih rizika, dugoročnih rizika povezanih s gospodarenjem nuklearnim otpadom te razgradnjom i rastavljanjem nuklearnih elektrana, regulatornih i političkih rizika) potrebna i primjerena kombinacija triju komponenti mjere (prva, druga i treća komponenta).

(520) Kad je riječ o proporcionalnosti kombiniranog skupa mjera, Komisija je u odluci o pokretanju postupka navela da Belgija nije u dovoljnoj mjeri dokazala međusobni učinak triju komponenti mjere, posebno kad je riječ proporcionalnosti kombiniranog skupa svih podmjera.

(521) Belgija je tijekom formalnog ispitnog postupka pojasnila da, s jedne strane, financijski model na kojem se temelje mjere financijske potpore iz prve komponente uključuje dodatne troškove povezane s operativnim otpadom i istrošenim gorivom iz jedinica LTO-a tijekom trajanja projekta LTO, kao i broj negativnih učinaka razgradnje (koje podmiruje belgijska država), dok se, s druge strane, plan gospodarenja otpadom ne odnosi samo na te jedinice, nego na svih sedam nuklearnih reaktora u Belgiji te se u okviru njega uzimaju u obzir sva sredstva koja trebaju biti na raspolaganju do prvobitnih propisanih datuma prestanka rada sedam nuklearnih reaktora (vidjeti odjeljak 3.3.2.5.). Stoga se Komisija slaže da su, prema potrebi, troškovi nuklearnog otpada i istrošenog goriva uzeti u obzir u financijskom modelu prve komponente na kojem se temelji prilagođavanje njezinih financijskih podmjera, dok se najveći dio plana gospodarenja otpadom u drugoj komponenti (uzimajući u obzir prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva do prvobitnog propisanog datuma prestanka rada sedam nuklearnih reaktora) ne preklapa s financijskim podmjerama prve komponente. Stoga Komisija zaključuje da je u analizi proporcionalnosti prve komponente učinak podmjera druge komponente razmotren na odgovarajući način.

(522) Belgija priznaje da se drugom i trećom komponentom mjere (potencijalno) mijenja profil rizičnosti društva Electrabel. No tvrdi da se tim komponentama ne mijenja profil rizičnosti subjekta BE-NUC, glavnog korisnika prve komponente. Stoga je profil rizičnosti tog subjekta relevantan čimbenik za procjenu proporcionalnosti prve komponente. Kako je navedeno u odjeljku 3.4., Komisija se slaže da se korisnici triju komponenti mjere neznatno razlikuju i da je njihov zasebni učinak potrebno procijeniti na razini relevantnog korisnika. BE-NUC i Electrabel glavni su korisnici prve i treće komponente. Smanjeni profil rizičnosti društva Electrabel i društva BE-NUC putem mjera pravne zaštite iz treće komponente uzet je u obzir pri procjeni financijskih podmjera prve komponente, na primjer, s obzirom na to da se ciljna unutarnja stopa povrata projekta LTO u ažuriranoj komparativnoj analizi nalazi na donjoj granici raspona (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.1.1), čime se približava profitabilnosti društava sa smanjenim profilom rizičnosti. U skladu sa smanjenim profilom rizičnosti (vidjeti uvodnu izjavu 486. točku (a), nije dodana ni dodatna premija (ili premija za likvidnost) za nuklearni rizik. Naposljetku, iako je ciljna unutarnja stopa povrata 7 %, očekivana realizirana unutarnja stopa povrata iznosi 6,5 %, a mogla bi biti i znatno niža zbog velike vjerojatnosti od neočekivanih događaja na godišnjoj osnovi, što negativno utječu na povrate od ulaganja u projekt (vidjeti odjeljak 3.3.1.3.1.3.).

([172]) Vidjeti, na primjer, Odluku Komisije od 13.1.2015., SA.34947 (2013/C) (ex 2013/N), Ujedinjena Kraljevina, Potpora nuklearnoj elektrani Hinkley Point C (SL L/2015/109, 28.4.2015., str. 44.), uvodna izjava 385; Odluku Komisije od 24.7.2017., SA.38454 (2017/C) (ex 2015/N), Mađarska, Izgradnja dvaju nuklearnih reaktora u nuklearnoj elektrani Paks II (SL L/2017/317, 1.12.2017., str. 45.), uvodna izjava 322.; Odluku o pokretanju postupka od 30. lipnja 2022., SA.58207 (2021/N), Češka, Potpora za novu nuklearnu elektranu Dukovany II u Češkoj (SL C/2022/299, 5.8.2022., str. 5., uvodne izjave od 182. do 184.).

(523) Stoga Komisija zaključuje da je kumulativni učinak triju komponenti mjere uzet u obzir pri procjeni proporcionalnosti kad je to bilo potrebno, kao i da je i kombinacija triju komponenti mjere proporcionalna.

8.3.3.7. Izbjegavanje neopravdanih negativnih učinaka na tržišno natjecanje i trgovinu te test ravnoteže

(524) Da bi mjera bila spojiva s unutarnjim tržištem, negativni učinci mjere u smislu neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja i učinka na trgovinu među državama članicama moraju biti ograničeni i manji od pozitivnih učinaka potpore.

(525) Komisija je radi analize utjecaja na tržište ispitala kako činjenica da su Electrabel, kao dugogodišnji i jedini operator dvaju jedinica LTO-a i Luminus, drugo društvo (u smislu tržišnih udjela) na belgijskom tržištu električne energije, glavni korisnici prijavljene mjere utječe na tržišno natjecanje. S obzirom na dobar položaj društva Electrabel na vrlo koncentriranom belgijskom tržištu električne energije (vidjeti odjeljak 2.5.), odabir tog društva za glavnog korisnika potpore izazvao je reakcije zbog mogućeg neopravdanog narušavanja strukture tržišta.

(526) U odjeljku 4.3.3.1. Odluke o pokretanju postupka Komisija je ocijenila činjenicu da Electrabel (kao važan korisnik projekta LTO dvaju nuklearnih reaktora i jedini operator tih jedinica) nije odabran putem natječaja, postupka odabira ili javnog poziva na iskaz interesa. Nije bilo jasno jesu li razmotreni drugi potencijalni operatori, što dovodi do pitanja bi li Electrabel u tom slučaju bio najučinkovitiji operator i na temelju kojih je tehničkih ili ekonomskih razloga odabran.

(527) Komisija je u odluci o pokretanju postupka razmotrila sljedeće argumente na temelju kojih je zaključila da odabir društva Electrabel bez natječaja ne bi doveo do neopravdanog narušavanja strukture tržišta:

(a) Electrabel je jedini operator nuklearnih elektrana u Belgiji pa ima potrebno iskustvo u upravljanju radom postojećih belgijskih nuklearnih elektrana i potrebne dozvole. Stoga ne postoji operator koji bi bio prikladniji subjekt za upravljanje radom nuklearnih reaktora (vidjeti uvodnu izjavu 22.);

(b) u drugim slučajevima, koji su uključivali izgradnju novih nuklearnih reaktora (npr. Paks II ([173])), korisnik potpore za rad elektrana nije odabran putem natječaja;

(c) potpora se dodjeljuje na ograničeno razdoblje (10 godina) i njome se podupire samo nastavak rada dviju nuklearnih elektrana, ne i nova ulaganja.

(528) U Odluci o pokretanju postupka Komisija je uputila i na snažan položaj društva Engie na belgijskom tržištu električne energije i izrazila zabrinutost zbog mogućih neopravdanih narušavanja strukture tržišta zbog predmetne mjere potpore. Komisija je u tom pogledu izrazila zabrinutost i dvojbe, posebno u vezi s

(a) modelom ugovora za kompenzaciju razlike;

(b) neovisnošću partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, koji će prodavati električnu energiju iz nuklearnih izvora;

(c) mogućim premještanjem alternativnih ulaganja zbog mjere.

([173]) Vidjeti bilješku 145.

(529) Kako je detaljnije objašnjeno u odjeljku 3.3.1.3.2. i ocijenjeno u odjeljku 8.3.3.1.4.1., Belgija je izmijenila model ugovora za kompenzaciju razlike tako što je ovlast za prilagodbe dodijelila partneru u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, koji se, s pomoću izmijenjene formule za naknadu, potiče da zatraži ekonomske prilagodbe kad su tržišne cijene niže, a da to ne učini kad su više (suprotno početnom modelu ugovora za kompenzaciju razlike, kojim se nuklearne operatore poticalo na stalnu proizvodnju). Komisija je dovela u pitanje i upotrebu cijene na tržištu za dan unaprijed kao referentne tržišne cijene u modelu ugovora za kompenzaciju razlike. Belgija nije promijenila referentnu tržišnu cijenu, i tu je odluku poduprla tvrdnjom da je upotreba terminskog proizvoda u ugovoru za kompenzaciju razlike neprikladnija zbog smanjene proizvodnje u fazi ponovnog pokretanja projekta LTO (uz istodobno održavanje projektnih radova) i mogućih prekida rada tijekom cijelog razdoblja trajanja projekta, dok će se broj nuklearnih postrojenja istodobno smanjiti sa sedam na dva nuklearna reaktora (vidjeti uvodnu izjavu 98.). Belgija može samostalno revidirati odabir referentne tržišne cijene nakon 3,5 godina (vidjeti uvodnu izjavu 100.). Belgija potvrđuje i da će druga ugovorna stranka ugovora za kompenzaciju razlike (BE-WATT), s obzirom na svoju izloženost, razviti zakonom predviđenu strategiju upravljanja rizicima te da će se njezinom provedbom poboljšati likvidnost terminskih tržišta električne energije (vidjeti uvodnu izjavu 99.).

(530) Belgija je potvrdila da će se sklapanje Sporazuma o uslugama upravljanja energijom realizirati putem otvorenog i konkurentnog natječajnog postupka kako bi se odabrao neovisni partner za prodaju električne energije koju proizvode jedinice LTO-a. Organizacijom natječaja razriješena je Komisijina dvojba o postupku sklapanja Sporazuma o uslugama upravljanja energijom. Kad je riječ o zabrinutosti Komisije zbog stupnja neovisnosti partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom, posebno ako rezultati natječaja ne budu nepobitni pa bi GEMS, trgovinski subjekt grupe Engie, tijekom prve godine upravljao prodajom električne energije ili u slučaju da GEMS bude odabran kao partner u tom sporazumu putem natječaja, Belgija je detaljnije pojasnila dodatne zaštitne mjere koje će se pritom poduzeti (vidjeti odjeljak 3.3.1.5.3.).

(531) Kako je već navedeno u odluci o pokretanju postupka, Komisija je bila zabrinuta i da bi projekt LTO ostavio premalo prostora drugim projektima ulaganja u energetskom sektoru. Neke su se treće strane osvrnule i na moguće negativne posljedice projekta LTO na ulaganja u energiju iz obnovljivih izvora (vidjeti odjeljak 6.2.3.1.). Komisija smatra da njihove tvrdnje nisu bile dovoljno potkrijepljene i da projekt LTO neće u potpunosti zadovoljiti kapaciteti za proizvodnju električne energije u razdoblju od 2025. do 2035. te navodi razloge:

(a) u najnovijoj studiji o adekvatnosti resursa iz 2023. Elia je navela da dodatni kapacitet jedinica LTO-a od 2 GW neće biti dovoljan odgovor na očekivano povećanje potražnje za električnom energijom u sljedećih 10 godina;

(b) u okviru belgijskog mehanizma za razvoj kapaciteta, druge nove i postojeće tehnologije proizvodnje (posebno proizvodnja toplinske energije te upravljanje potrošnjom i skladištenjem) imaju pristup kratkoročnom ili dugoročnom financiranju (ugovori o mehanizmu za razvoj kapaciteta dodjeljuju se na jednu, tri, osam ili 15 godina). Stoga projekt LTO neće neopravdano utjecati na stanje drugih tehnologija proizvodnje u Belgiji i neće obeshrabriti ulaganja u nova toplinska postrojenja, upravljanje potrošnjom i skladištenje do 2035.;

(c) nema naznaka da bi Belgija prestala podupirati razvoj novih proizvodnih kapaciteta iz obnovljivih izvora energije. Na primjer, Komisija je 2024. odobrila belgijske planove za razvoj vjetroelektrana u Sjevernom moru u okviru projekta odobalne vjetroelektrane Princess Elisabeth (vidjeti bilješku 148).

(532) Zbog prethodno navedenih razloga Komisija nema saznanja o tome da će projekt LTO spriječiti ulazak novih sudionika na belgijsko tržište za proizvodnju električne energije i/ili spriječiti druge sudionike u razvoju novih proizvodnih kapaciteta. Stoga se ne očekuje znatniji učinak projekta LTO na maloprodajno tržište.

(533) Osim toga, Komisija primjećuje i da se tržišna koncentracija na belgijskom energetskom tržištu posljednjih godina polako smanjuje (vidjeti odjeljak 2.5.) i da bi se taj trend mogao nastaviti usporednom razgradnjom drugih nuklearnih reaktora društva Engie u Belgiji.

(534) Kad je riječ o drugoj komponenti, Komisija je u uvodnoj izjavi 372. Odluke o pokretanju postupka primijetila da prijenos obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva neće neposredno utjecati na poboljšanje položaja korisnika u odnosu na konkurenciju. U početku će ta komponenta mjere prisiliti nuklearnog operatora na plaćanje višeg novčanog iznosa od onog koji je trenutačno izražen u bilancama. Naknada za prilagodbu količine, kojom se jamči da će nuklearni operator platiti dodatni iznos u slučaju da se proizvede više nuklearnog otpada nego što je prvotno predviđeno, djeluje kao zaštitna mjera. Nakon formalnog ispitnog postupka u kojemu je Belgija dostavila dodatne elemente, kako je objašnjeno u odjeljku 3.3.2.3., Komisija zaključuje da će se avansnim paušalnim iznosom od 15 milijardi EUR u dovoljnoj mjeri smanjiti rizik koji je belgijska država preuzela od društva Electrabel pri preuzimanju obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada te je naknada stoga proporcionalna. Utvrđeno je da su i druge podmjere druge komponente proporcionalne (vidjeti odjeljak 8.3.3.5.2.). Stoga te podmjere nemaju moguće negativne učinke na tržišno natjecanje i trgovinu među državama članicama.

(535) Kad je riječ o trećoj komponenti i klauzulama o pravnoj zaštiti, kako je navedeno u uvodnoj izjavi 373. Odluke o pokretanju postupka, ako i kad su primjenjive samo su kompenzacijske prirode. Stoga Komisija smatra da nemaju mogući negativan učinak na tržišno natjecanje i trgovinu među državama članicama.

(536) Zaključno, s obzirom na izmjene modela ugovora za kompenzaciju razlike, organizaciju natječaja za sklapanje Sporazuma o uslugama upravljanja energijom (i izmjene iznosa naknade koja pripada partneru u tom sporazumu) i jamstva o neovisnosti partnera, odsustvo naznaka o tome da će projekt LTO usporiti razvoj drugih tehnologija za proizvodnju električne energije u Belgiji, kao i na proporcionalnost prenesenih obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva te pravnu zaštitu, Komisija smatra da će moguća neopravdana narušavanja belgijskog tržišta ostati ograničena.

8.3.4. *Razmatranje pozitivnih učinaka potpore u odnosu na negativne učinke na tržišno natjecanje i trgovinu*

(537) Na temelju ocjene iz odjeljka 8.3.2. ove odluke Komisija potvrđuje da se mjerom nastoje promicati ulaganja u nuklearnu energiju i da stoga doprinosi razvoju gospodarske djelatnosti, tj. proizvodnji električne energije iz nuklearnih izvora, sigurnosti opskrbe električnom energijom i smanjenju ovisnosti Belgije o fosilnim gorivima (u ovom slučaju vidljiv je i doprinos ciljevima te zemlje u području dekarbonizacije).

(538) Komisija potvrđuje da se ulaganja ne bi mogla realizirati bez potpore, koja obuhvaća sve tri komponente koje čine mjeru. Potpora je stoga nužna za razvoj te gospodarske djelatnosti i ima učinak poticaja.

(539) Komisija je utvrdila da su dvosmjerni ugovor za kompenzaciju razlike, uz druge financijske mjere potpore financijskoj održivosti zajedničkog pothvata, dogovor o prijenosu obveza zbrinjavanja nuklearnog otpada i istrošenog goriva te pravna zaštita primjereni instrumenti. U formalnom ispitnom postupku nisu izneseni dokazi o tome da bi druge mjere bile jednako učinkovite i manje utjecale na tržište, posebno zbog specifičnih okolnosti predmeta koje se odnose na produljenje životnog vijeka postojećih reaktora i to na ograničeno razdoblje.

(540) Potpora će se dodijeliti proporcionalno jer korisnik neće zadržati dodatnu dobit koja premašuje ono što je nužno za osiguravanje gospodarskog rada i održivosti nuklearne elektrane. Izmjenom modela ugovora za kompenzaciju razlike i formule naknade za partnera u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom (čiji parametri za tri godine podliježu preispitivanju) te ograničenjem minimalnog plaćanja za operativne troškove i kapital jedinice LTO-a proizvodit će električnu energiju u skladu s tržišnim signalima, nuklearni operator i zajednički pothvat izloženiji su tržišnom riziku, a izloženost Belgije se smanjila.

(541) Redovito preispitivanje jasno definiranih ulaznih vrijednosti financijskog modela, koje se pritom mogu smanjiti ili povećati, osigurava da znatne neizvjesnosti koje trenutačno vrijede za kapitalne i operativne troškove neće dovesti do prekomjerne naknade za korisnike. Primjenom (pojačanog) mehanizma podjele dobiti/gubitaka dodatno se osiguravaju poticaji za što učinkovitije upravljanje jedinicama LTO-a, uz podjelu tereta s Belgijom u slučaju da su tržišne cijene više ili niže od očekivanih.

(542) U usporedbi s referentnim projektima, stopa povrata na kapital u rasponu od 6 % do 8 % (s ciljnom stopom od 7 %) na nižoj je razini i u skladu s troškom kapitala te se stoga smatra proporcionalnom. To posebno vrijedi u okolnostima projekta LTO, kojim se životni vijek postojećih reaktora koji se koriste starom tehnologijom produljuje na ograničeno razdoblje od 10 godina.

(543) Komisija napominje i da Electrabel i BE-NUC neće kontrolirati prodaju električne energije koju proizvode jedinice LTO-a, ali da će neovisni partner u Sporazumu o uslugama upravljanja energijom prodavati svu električnu energiju na tržištu. Time će se spriječiti jačanje položaja društva Engie na belgijskom tržištu.

(544) Osim toga, Komisija nema nema informacija o tome da će projekt LTO onemogućiti ulazak novih sudionika na belgijsko tržište proizvodnje električne energije i/ili razvoj proizvodnih kapaciteta te na temelju razmatranja iz odjeljka 8.3.3. zaključuje da je neopravdano narušavanje tržišnog natjecanja ograničeno.

(545) Nakon temeljitog razmatranja i uzimanja u obzir ponuđenih obveza Komisija je došla do zaključka da je nepotrebno narušavanje tržišnog natjecanja koje proizlazi iz mjere minimalno i da ga neutraliziraju njezini pozitivni učinci.

8.3.5. *Zaključak o spojivosti potpore*

(546) Na temelju procjene iz ove Odluke i posebnih okolnosti ovog slučaja, koji se odnose na produljenje životnog vijeka postojećih nuklearnih reaktora sa starom tehnologijom ograničene fleksibilnosti na ograničeno razdoblje od 10 godina, Komisija smatra da je paket mjera koji su belgijska tijela prijavila i naknadno izmijenila, uključujući mogućnosti preispitivanja i predviđene obveze, spojiv s unutarnjim tržištem na temelju članka 107. stavka 3. točke (c) UFEU-a.

9. **ZAKLJUČAK**

(547) Izmijenjena mjera spojiva je s unutarnjim tržištem na temelju članka 107. stavka 3. točke (c) UFEU-a.

(548) Komisija napominje da su Sporazum o provedbi i popratni dokumenti dostavljeni radi procjene zajedno s uvjetima Sporazuma o uslugama upravljanja energijom i dogovorenog financijskog modela. Belgija se obvezuje da će ugovori za koje još nisu utvrđeni konačni uvjeti (npr. uvjeti Ugovora o administrativnim uslugama, dioničarskih zajmova, zajmova za osiguranje likvidnosti, instrumenta obrtnog kapitala) sadržavati standardne klauzule koje bi svaki ulagač tražio za sličan projekt i da će uvjeti biti određeni po tržišnim uvjetima. Ako se konačnim uvjetima tih dokumenata izmijeni prijavljena mjera kako je navedena u ovoj odluci, Belgija se obvezuje da će o njima obavijestiti Komisiju.

DONIJELO JE OVU ODLUKU:

Članak 1.

Mjera koju Belgija planira provesti kako bi poduprla produljenje životnog vijeka dvaju belgijskih nuklearnih reaktora, Doela 4 i Tihangea 3, spojiva je s unutarnjim tržištem.

U skladu s navedenim, mjera se odobrava.

Članak 2.

Ova je Odluka upućena Kraljevini Belgiji.

Sastavljeno u Bruxellesu 21. veljače 2025.

Za Komisiju
Teresa RIBERA
Izvršna potpredsjednica